ANALELE
ACADEMIEI ROMANE

SERIA II. — TOMUL XIX.

1896 — 1897.

MEMORIILE SECȚIUNEĬ ISTORICE.

BUCURESCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE, CAROL GÖBL
FURNISOR AL CURȚII REGALE
16, STRADA DÓMNEI, 16
1897

ANALELE
ACADEMIEI ROMANE

SERIA II. — TOMUL XIX.

1896 — 1897.

MEMORIILE SECȚIUNEĬ ISTORICE.

BUCURESCI
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE, CAROL GÖBL
FURNISOR AL CURȚII REGALE
16, STRADA DÓMNEI, 16
1897

CUPRINSUL

DOMNIA LUI IOAN CARAGEA

BISERICA ROMÂNĂ

DE

V. A. URECHIĂ
Membru al Academieĭ Române.

Ședința de la 1 Novembre 1896.

Domnilor Colegĭ,

Vĕ aduc astădĭ un memoriŭ însoțind documente inedite despre evenimentele din urma păciĭ dintre Rusia și Turcia de la 1812 și în deosebĭ despre biserica și școla română dintre aniĭ 1812—1821.

CAP. I.

Consideraţiunĭ generale. Curentele politice din Principate. Curentul frances. Fluctuaţiunile acestor curente.

Din răsboiul ruso-turc dintre 1806—1812 ţĕrile române eșiră însângerate, sfâșiate și grozav sărăcite și pustiite. Din corpul Moldoveĭ Rusia a smuls, prin Tractatul de la Bucurescĭ, o jumătate de ţéră: frumósa Basarabie. Ceĭ carĭ aveaŭ cunoscinţă de negociaţiunile anterióre dintre Alexandru I al Rusieĭ și Napoleon al Franciеĭ nu puteaŭ să nu considere și acéstă stare făcută Principatelor de Tractatul din 1812 ca un câștig pentru românime; în adevĕr, de unde la un moment Francia promisese Rusieĭ încorporarea Principatelor române întregĭ până la Dunăre, acum ele nu perdeaŭ decât Basarabia. Adevĕrat că și acéstă perdere s'ar fi putut înlăturà, dacă Turcia nu erà trădată de diplomaţia sa la pacea din Bucurescĭ în 1812.

Tocmaĭ în momentul când Rusia erà atât de greŭ amenințată de invasiunea oștirilor luĭ Napoleon I, ea, grație coruperiĭ plenipotențiarilor turcĭ, isbutesce a dobândi de la Turcia cesiunea Basarabieĭ!

Acéstă sfâșiere a Moldoveĭ, pe care noĭ, astăḑĭ, avênd o maĭ desvoltată consciință națională, o deplângem, erà — să nu negăm faptul — pe la 1812 considerată de majoritatea boerimiĭ moldovene ca un mijloc de ameliorare a sórteĭ țĕriĭ, doritóre de a scăpà de domnirea turcéscă.

Negreșit, ca și în Muntenia, există și în Moldova un început de curent anti-rusesc, dar acesta erà mult maĭ slab în Iașĭ decât la Bucurescĭ, unde pășise în fruntea luĭ însușĭ Metropolitul Dositeiŭ, destituit de Muscalĭ și boeriĭ partisanĭ aĭ luĭ C. Filipescu, fostul Vistier din timpul ocupațiuniĭ muscălescĭ și carele peste puțin iar va ocupà acéstă funcțiune.

Un act manifestând regretele boerimiĭ moldave pentru perderea Basarabieĭ cunóscem ce-ĭ dreptul, dar acele regrete și le explică semnatariĭ actuluĭ pe alte motive decât dragostea de țéră, de naționalitate. Boeriĭ moldovenĭ vor arătà Porțiĭ, că ruperea Basarabieĭ de la Moldova a adus o scădere la veniturile țĕriĭ. Eĭ vor reduce perderea la o afacere de fiscalitate!

Dar nu numaĭ corpul țĕriĭ sângerà prin acéstă sfâșiere, ci și națiunea eșià mult micșorată. Suntem departe în aniĭ aceștia de simțemintele carĭ altă dată animaŭ pe Miron Costin, când strigà, la Domnescĭ, ostașilor moldovenĭ: «Să nu dăm, copiĭ, pămîntul acesta, că e stropit de sângele moșilor și al strămoșilor noștri.» Acum Moldoveniĭ și Munteniĭ încetaŭ, fără cel maĭ mic scrupul, de a fi *pămîntenĭ* și, pentru a se apĕrà de birurĭ și angarale, cu cea maĭ mare grabă, acceptaŭ să fie considerațĭ ca *supușĭ* aĭ Austrieĭ orĭ aĭ Rusieĭ și încetaŭ de a se ḑice *pămîntenĭ*.

Dar societatea înaltă!

Fie-care invasiune rusécă, de la 1774 până la 1812, nu contribuì decât la maĭ mare desnaționalisare a claseĭ boerescĭ. Suntem departe și de ḑilele acelea unde puritatea familieĭ erà, nu numaĭ o lege, ci chiar un efect al străvechilor moravurĭ. Corupțiunea sub tóte formele intră în familiĭ, din moment ce soția și fata fură considerate de soț și de părinte ca mijlóce prin carĭ el puteà ajunge la *I-ul Comitet*, la *Divan*, la vre-un post óre-care, saŭ și maĭ puțin: la vre-o sinecură, orĭ la manipulare de niscaĭ banĭ publicĭ, din care, sub protecțiunea necinstitoruluĭ caseĭ sale, boerul scià să-șĭ facă un venit, propriŭ a-ĭ satisface pofta spornică de lux.

Nu maĭ puțin curentul național, orĭ-cât de slab și nebăgat în sémă, se afirmà din ce în ce maĭ simțit. Atuncĭ când însușĭ Metropolitul Dositeiŭ erà gata de a devenì supus frances, numaĭ ca să nu rĕmână pe mâna Muscalilor, e posibil că făceà el acésta din simplu interes al conservăriĭ sale. Nu aflăm însă un asemenea interes în înclinarea aceleĭ clase de Românĭ

pentru Francia, care intonà cu vie plăcere cântecul luĭ «*Napaleon Bunăparte*». Acì erà altă explicaţiune de dat decât interesul material al cuĭ-va.

Şi cum că partida contrarie Muscalilor erà spornică şi că pe tótă ḑiua maĭ mult cresceà la numĕr partida care-şĭ îndreptà privirile spre apusul Europeĭ, spre Francia, póte dovedi corespondenţa încă inedită a Consulilor francesĭ din Bucurescĭ şi Iaşĭ dintre aniĭ 1807—1814.

Descriind, în 27 Martie 1808, gróznica stare a Principatelor sub administraţiunea ruséscă, Consulul frances Lamarc, din Bucurescĭ, într'o notă a sa către Champigny, ḑiceà că: «*Ce pays est détruit sans retour, ruiné et dépeuplé, si la paix et une prompte délivrance ne viennent à son secours.*» Lamarc arată vexaţiunile ispravnicilor, hoţiile lor. «*Ţĕraniĭ*, ḑice el, *vin la Consulatul frances să céră ajutorul luĭ în fie-ce ḑi....* Aŭ să emigreze toţĭ, de nu se va pune capĕt releĭ administraţiunĭ.»

La 1810, în luna Iulie, Ledoux, revenit la Bucurescĭ după o absenţă din ţéră, silită în urma intrigilor muscălescĭ, scrie luĭ Champigny (la 28 Iulie) că: «Sosirea mea acì a produs un efect fórte ciudat. Autorităţile rusescĭ m'aŭ primit cu multă politeţă rece, iar *toţĭ boeriĭ*, carĭ mĕ credeaŭ — după cele ce li se spuseseră — cel puţin destituit, privesc reîntórcerea mea ca un fapt care probéză maĭ mult decât orĭ-când puterea Franciеĭ şi slăbiciunea Ruşilor. Oh! Monseigneur! *Cât e de detestată aicĭ acéstă naţiune (a Ruşilor)! Cât doresc toţĭ Româniĭ ca să-şĭ schimbe stăpânul!*» (1)

Intre boeriĭ devotaţĭ Francieĭ Ledoux numesce, în scrisórea sa din 24 Decembre 1810, pe Hagi Moscu.

Acelaşĭ lucru îl spune şi Consulul frances din Iaşĭ, în scrisórea sa din 1 August 1810 către Champigny. (2)

Martin arată şi el ruinarea ţĕriĭ prin imposite şi rechisiţiunĭ. In 1810 Ruşiĭ aŭ luat de la ómenĭ fînul şi grânele pe jumătate.

---

(1) *Ledoux à Champigny.* Bucarest, 28 Juillet 1810.

«.... Mon arrivée ici a produit un effet très-singulier. Les autorités russes m'ont accueilli avec beaucoup de froide politesse et tous les boyards, qui me croyaient, d'après ce qu'on leur avait dit, au moins destitué, regardent mon retour comme une chose qui prouve plus que jamais notre force et la faiblesse des Russes. Oh! Monseigneur, comme cette nation est détestée ici! Comme tous les Valaques désirent changer de maître!»

Ledoux scrie luĭ Champigny, în 23 Decembre 1810 (din Bucurescĭ), că: «Hagi Moscu, un des principaux boyards de la Valachie, le plus éclairé et le plus considéré.... est très-dévoué à la France.»

(2) Din Iaşĭ, în 1 August 1810, scrie Martin luĭ Champigny:

«.... On est bien las de la guerre en ce pays. Le parti russe y est bien faible; leurs plus zélés partisans désirent encore plus que les autres un nouvel ordre de choses, même le retour du gouvernement des Princes.....»

La 1811 nu maĭ eraŭ numaĭ țĕraniĭ câstigațĭ la politica francesă, ci și mare parte din țéră. Ledoux, Consulul frances, scrie, în 15 Maiŭ acest an, din Bucurescĭ, către Champigny, că boeriĭ i-aŭ dat tot-deauna dovedĭ de predilecțiunea lor pentru gloriósa națiune francesă. Totușĭ, din causa amenințărilor luĭ Kamenski, «eĭ (boeriĭ) nu cutéză a se arătà pe la casa Consuluĭ. Un boer Catargi, pentru că a călătorit până la Paris, a fost arestat și surghiunit nu se scie unde. Asemenea mĕsurĭ aŭ băgat gróza în nobleța acestor țĕrĭ.» (1)

De sigur că marea catastrofă a luĭ Napoleon I în Rusia va fi o mare decepțiune pentru partisaniĭ Franciеĭ în Principate. Intre 23 Iunie, când Napoleon trece Niemenul, 17 August, când se dă bătălia de la Smolensk, 14 Septembre, când arde Moscva, 20 Novembre, când Cutuzof e bătut de Napoleon la Crasnoi, 29 Novembre, când armata francesă trece Berezina, și 5 Decembre, când Napoleon I se înapoiază la Paris, lăsând în locul sĕŭ pe Murat în fruntea armateĭ învinsă de *ger*, speranțele orĭ decepțiunile partisanilor sĕĭ din Bucurescĭ și Iașĭ aŭ trecut prin fasele prin carĭ trecù și însușĭ sufletul mareluĭ Imperator Napoleon I.

Acésta se întîmplă maĭ ales cu noiĭ Domnĭ, carĭ vor fi dațĭ de Turcia Principatelor. Curtesanĭ călduroșĭ aĭ Franciеĭ la început, eĭ vor manifestà contra eĭ, pe dată ce o vor simțì slăbită în influența eĭ la Constantinopole.

Dar orĭ-cât de marĭ aŭ fost decepțiunile celor din *curentul național*, anti-muscălesc, acest curent nu *sécă*. Un isvor, care, iute descindĕnd din munte, întîlnesce în calea luĭ obstacole, stâncĭ, dacă nu le póte rĕsturnà, se insinuéză pe sub ele, trece nevĕdut pe sub pămînt, ca să țîșnéscă iar afară, cevà maĭ departe. Tot asemenea *curentul național*, un moment iezit de neașteptata isbândă a Muscalilor asupra Francesilor, îșĭ va reluà cursul sĕŭ spornic și în 1821, după abià nouĕ anĭ, va devenì importantul curent, care se va numì «revoluțiunea luĭ *Tudor Vladimirescu*.»

CAP. II.

Promulgarea Tractatuluĭ din 1812. Nouĕle Domniĭ. Ioan Caragea la Muntenĭ. Indreptarea chronologieĭ domnieĭ luĭ Caragea. Familia Caragea.

Ilustrul meŭ amic și coleg d-l A. D. Xenopol, în tomul ultim al *Istorieĭ* sale, dă diua de 24 Decembre 1812 ca punct de plecare a domnieĭ la Muntenĭ a luĭ Ioan Caragea.

Este óre-care eróre de îndreptat în acéstă afirmațiune. Numaĭ îndrep-

(1) Documentul este inedit. L'am decopiat în Archivele Ministeriuluĭ de Externe din Paris, în 1894.

tându-ne fără patimă și amical erorile uniĭ altora, vom ajunge a face o bună istorie a țěriĭ.

Să amintim maĭ întâiŭ că Tractatul de la Bucurescĭ este din 16 Maiŭ 1812. Cu adresa din 6 Iulie 1812, Pavel Ciciacov promulgă Tractatul de la Bucurescĭ, prin următórea adresă către Divanul țěriĭ:

Către Divanul Valachieĭ.

Boerilor!

Schimbarea întăririlor a contractuluĭ de pace încheiat între Impěrăția Rusieĭ și între Pórta otomanicéscă săvîrșindu-se la 2 ale luĭ Iulie prin ministeriul celor cu plină putere despre amîndouě părțile, socotesc că trebue să vě fac cunoscută acéstă întîmplare și să vě daŭ articolele tractatuluĭ, carĭ privesc pe D-vóstre. Rěmâne dar asupra boerilor să le publicarisițĭ după obiceiurile ce avețĭ și după cum s'aŭ urmat altă dată în asemenea întîmplare. — No. 69, Bucurescĭ, Iulie 6, 1812. (1)

Pavel Ciciacov.

Urméză, anexate la acéstă adresă, articolele relative la Principate din Tractatul încheiat la 16 Maiŭ 1812 în Bucurescĭ.

Nu întârḑie numirea Domnilor la Constantinopole, deși Muscaliĭ maĭ rěmaseră în Principate cât-va timp.

Incă în primele ḑile din Octobre Calimach și Caragea fac, din Constantinopole, acte de Domnĭ. Așà Calimach scrie, la 6 Octobre 1812, înainte de a sosì la Iașĭ, fostuluĭ Metropolit Veniamin, spre a-l rechemà pe tronul archipăstoresc al Moldoveĭ. Dejà încă la 1 Octobre 1812, boeriĭ Moldoveĭ, vorbind de noul Domnitor Calimach, se adresaseră către fostul Metropolit, cerêndu-ĭ șă-șĭ reieà cârja de pastor.

Fotino scrie că, la 24 August, Pórta și numise Domnĭ pe Calimach și pe Caragea. (2) Draghicĭ dă pentru începutul domnieĭ luĭ Calimach data eronată de «31 prin postul Crăciunuluĭ» 1812. (3)

Dacă ținem sémă de scrisórea luĭ Andréossy către Ducele de Bassano din 9 Septembre 1812 stil noŭ (4), apoĭ data chemăriĭ la domnie a luĭ Caragea este între 4—6 Septembre stil noŭ, dată concordând perfect cu aceea din Fotino (24 August st. vechiŭ).

*

Caimăcămia se instituì pe numele luĭ Ioan Caragea pe dată ce sosì în Bucurescĭ scirea chemăriĭ luĭ la tronul muntén. In Octobre 1812 semnéză

(1) Cod. LXXVII, fila 343.
(2) Δ. Φωτείνου, ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, Viena 1803, III, pag. 127.
(3) M. Drăghicĭ, *Istoria Moldoveĭ*, Iașĭ 1857, II, pag. 92.
(4) Hurmuzaki, *Documente*, Supl. I, vol. II, pag. 731.

în calitate de Caimacamĭ: C. Filipescu, Serghie Arghiropulo, C. Ralet, Gr. Ghica, Barbu Văcărescu, Istrate Kretzulescu și Ioan Văcărescu. (1)

Fotino amintesce că Ioan Caragea, noul Domn, după ce la 24 August 1812 a fost primit în audiență de Sultanul, apoĭ pe la începutul luĭ Octobre a plecat din Constantinopole spre Țéra-Românéscă.

In cale s'a oprit câte-va ḑile la Șumla, spre a se întîlni cu Vizirul, carele tocmaĭ erà acolo.

Cum că nu în 24 Decembre, ci încă în decursul luneĭ Novembre este a se pune începutul domnieĭ efective a luĭ Ioan Caragea, probéză, pe lângă notița de jos, o serie de acte, din carĭ cităm aci pe cele următóre:

a) Pitacul din 18 Novembre 1812 către Spătar. Asemenea ordin nu puteà fi dat de Domnitor abià sosit la Bucurescĭ.

Pitac către Spătar pentru ceĭ ce intră și es fără de nicĭ un căpĕtâiŭ.

D-ta Vel Spătare, mulțĭ din ceĭ ce intră și es de aicĭ din domnéscă Nóstră politie a Bucurescilor, fiind necunoscuțĭ și făr de nicĭ un căpĕtâiŭ, nu este îndoială că póte să se întîmple și multe netrebnice fapte de uniĭ ca aceia; pentru a se precurmà dar orĭ-ce bănuială despre acest fel de ómenĭ, carĭ pot fi pornițĭ spre supĕrarea liniștiriĭ lăcuitorilor politieĭ, de aceea poruncim Domnia Mea, ca de astăḑĭ înainte sá orînduescĭ la marginele tuturor drumurilor politieĭ (prin carĭ pot intrà călătoriĭ), ómenĭ deșteptațĭ la fieș-care, ca să privigheze cine întră in politie, de unde vine, cu ce trebuință și de ce tréptă este și unde conăcesce, precum asemenea și pentru ceĭ ce es, cine este fieș-care, unde merge, cu ce trebuință și de ce tréptă este, și pe fieș-care ḑi să ne arăţĭ d-ta scara, prin înscris raport, cu întrégă deslușire. — 1812 Noembre 28. (2)

b) Intocmirea încă înainte de 30 Novembre 1812 a unuĭ *Departament al străinelor pricinĭ*, pentru motivele ce maĭ departe vom aduce.

---

(1) «Noĭ Caimacamiĭ Țĕriĭ-Româneseĭ. Sciut este însărcinarea ce s'aŭ impovorat asupra acesteĭ patriĭ cu o mare sumă de proviant, care trebue a se analoghisì pe toțĭ deobște. De aceea se cuvine a face ajutor și partea bisericéscă și monachiĭ, preoțiĭ și diaconiĭ. Și fiind-că la Visterie nu sunt sciute mănăstirile cu metócele lor.... nicĭ preoțiĭ etc.» (Eĭ cer să se repartiseze pe ele suma «și a primì făină, orz, ovĕz de pe la magasiĭ.») — 1812 Octombre 11.

(ss) Const. Filipescu, Serghie Arghiropulo, C. Ralet, Gr. Ghica, Barbu Văcărescu, Istrate Kretzulescu și Ioan Văcărescu.

(2) Cod. LXXIV, fila 3.

Cum că în Octobre incepe administrațiunea luĭ Caragea se póte probà și cu o anaforaua Vornicieĭ obștirilor, în care se ḑice:..... *«de la Octombre, din ḑiua luminateĭ stăpâniriĭ Inălțimiĭ Tale.»*

c) Pitacul din 30 Novembre 1812 pentru repararea stradeĭ Şerban-Vodă, cà pe acolo aveà, peste 2—3 ḑile, să-şĭ facă intrarea sa Vodă.

Acéstă intrare avênd a se face, după obiceiurĭ, prin calea Şerban-Vodă, se ordonă, la 30 Novembre 1812, ispravnicilor de Ilfov şi de Dîmboviţa să drégă în 2—3 ḑile podul ce duce spre capul poduluĭ Şerban-Vodă, că pe acolo va fi intrarea cu alaiŭ a MărieĬ Sale luĭ Vodă «în politie, la domnescul Nostru scaun». (1)

Pitac pentru meremetul poduluĭ Şerban-Vodă.

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea VV

D-vóstre ispravnicilor ot sud. Ilfov şi Dîmboviţa şi D-ta epistatule al vornicieĭ politieĭ, fiind-că intrarea Domnieĭ Mele cu alaiŭ în politie la domnescul Nostru scaun am hotărît a fi pe podul luĭ Şerban-Vodă, ştraşnic vĕ poruncim Domnia Mea, ca, luând împreună întru ajutor şi pe epistaţiĭ caseĭ podurilor, până în două, mult treĭ ḑile, să puneţĭ tótă silinţa de a trage negreşit cu tufă, pleter şi paie acel drum, până la capul poduluĭ, făr de a face câtuşĭ de puţin cusur, pentru înlesnirea intrăriĭ Nóstre. — 1812 Noembre 30.

d) Proclamaţiunea adresată de Ion Caragea către ţéră, datată din 25 Novembre 1812, încă probéză că Domnitorul e dejà sosit înainte mult de 24 Novembre.

Negreşit că acéstă proclamaţiune este dată înainte de intrarea solemnă în Bucurescĭ a nouluĭ Domnitor. Se scie că, sosind din Constantinopole noiĭ Domnitorĭ poposiaŭ la mănăstirea Văcărescĭ câte-va ḑile şi că de ac, venià *alaiul* să-Ĭ iea să-Ĭ ducă triumfal în capitala ţĕriĭ.

e) Pitacul de întocmirea alaiurilor de intrarea Domnitoruluĭ şi a doua ḑi a DómneĬ. (2)

Dacă numaĭ la 24 Decembre 1812 este începutul domnieĭ luĭ Ioan Caragea, atuncĭ cum s'ar puté explicà două importante acte de la acest Domn, din primele ḑile ale luneĭ luĭ Decembre?

Unul din aceste acte, din 1 Decembre, este Pitacul luĭ Ioan Caragea, însărcinând pe biv Vel Vornicul Grigorie Brâncoveanu să cerceteze séma cutieĭ şcólelor. (3)

Al doilea act este primirea demisiuniĭ luĭ Dositeiŭ (Filiti) din demnitatea de Metropolit al ţĕriĭ, la care fusese rechemat nu târḑiŭ după eşirea

(1) Cod. LXXIV, fila 3.
(2) Cod. LXV, fila 9.
(3) Cod. LXIV, fila 32.

din Bucurescĭ a luĭ Ignatie. La 16 Novembre 1812 este primit «*paretesisul*» luĭ Dositeiŭ. (1)

Decĭ nu la 24 Decembre, ci maĭ înainte cu aprópe treĭ sĕptĕmânĭ este începutul efectiv al domnieĭ în Ţéra-Românéscă a luĭ Ioan Caragea V.V.

*

Nu este trebuinţă să facem din noŭ istoricul familieĭ Caragea. Am avut dejà ocasiune să vorbim despre familia Caragea atuncĭ când am scris istoria domnieĭ luĭ Nicolae Vodă Caragea, succesorul domnieĭ întâia a luĭ Alexandru Ipsilante în Muntenia. (2) Din familia Caragea s'aŭ ilustrat membri nu numaĭ ca dragomanĭ aĭ Porţiĭ (precum aŭ fost în secolul XVIII Constantin Caragea, tatăl luĭ Nicolae Caragea de la 1782), dar şi ca ómenĭ de sciinţă. Insuşĭ Domnitorul Nicolae Caragea a publicat, la 1792, la Viena, o traducere de la Cebes, filosoful teban, şi diverse traducerĭ din francesa în limba grécă (între carĭ *Secolul luĭ Ludovic XIV* de Voltaire). Un alt Caragea (Anton) a publicat din limba germană manualul luĭ Werner: «Despre legislaţiunea penală în Germania». Nicolae Caragea maĭ ales s'a distins ca om de lege. El a publicat la Patras maĭ multe volume despre dreptul penal şi despre procedura relativă.

Nu este indiferent de a se sci acésta, când avem a face istoricul unuĭ Caragea, care a dotat Ţéra Munténéscă cu un codice de legĭ.

Ioan Caragea e unul din ceĭ treĭ fiĭ aĭ luĭ Nicolae Caragea Voevod. Ceĭ-l-alţĭ doĭ eraŭ Constantin şi Ştefan.

Ioan Caragea capĕtă domnia în un timp când Rusia erà deplin influentă la Constantinopole. Cum se face că, fiind cunoscut de inimic al Muscalilor şi, din contra, de apropiat mult de politica francesă, cum se face, ḑic, că isbutesce a căpĕtà tronul muntenesc?

Ne rĕspunde la întrebare Andréossy în nota luĭ către Ducele de Bassano, din Pera, de la 4 Ianuarie (stil noŭ) 1813. Ḑice acest diplomat, că «este

(1) Veḑĭ Cod. LXIII, pag. 75.

(2) Despre familia Caragea consultă pe Fotino, care ne arată pe un Enache Caragea de Postelnic a luĭ Mateiŭ Vodă Basarab (I, pag. 100). Veḑĭ şi *Istoria ieroglifică* de Cantemir, care citéză familia Caragea.

Despre ramura maĭ veche românisată din némul Caragea veḑĭ Const. Căpitanul în *Magasin Ist.* I, pag. 293 şi IV, p. 18. Asemenea diversele documente domnescĭ publicate de noĭ pentru secolul XVIII. Veḑĭ şi pamfletul în formă dramatică ce am adus în tom. VII al *Istorieĭ Românilor*.

Ioan Caragea avù de soţie pe Dómna Elena. Fiiĭ sĕĭ fură Gheorghe şi Constantin şi fiica sa fu Domniţa Ralu. Zilot amintesce că Ioan Caragea avea sciinţă «de lucrurile Ţĕriĭ-Românescĭ, ca unul ce a maĭ stat aicĭ cu alte dregătoriĭ orînduite de Domniĭ de maĭ înainte». (Pag. 108.)

astădĭ recunoscut că Principatul Valachieĭ costă 8.000 de pungĭ, **4 milióne,** daţĭ de Caragea luĭ Halet-Efendi». (1)

E probabil că şi Ministrul rusesc din Constantinopole se infruptă din acéstă importantă sumă, ca să nu fie prea neîmpăcat cu candidatura la domnie a luĭ Ioan Caragea.

*

Revenirea la tronul Munteniei a luĭ Ioan Caragea însemnă cu tóte aceste un neaşteptat eşec al politiceĭ muscălescĭ. Ruşiĭ fuseseră dejà siliţĭ a rechemà pe Metropoliţiĭ numiţĭ de eĭ în Principate, contra vechiuluĭ us de alegere a prelaţilor bisericiĭ române.

Ca probă că noua domnie aveà să însemne, la început, o reacţiune contra Muscalilor, fu imediata compunere a Divanuluĭ ţěriĭ. C. Varlam şi aĭ sěĭ cad de la putere, ba Varlam şi St. Văcărescu se expatriază, pe când Const. Filipescu, nu de mult reîntors din exilul sěŭ în Rusia, devine Marele Ban al Divanuluĭ luĭ Caragea, iar la Iunie 1813 trece în funcţiunea, *maĭ bănósă,* de *Mare Vistier*, înlocuindu-l în Bănie Radu Golescu, care un moment ocupase, în acelaşĭ Divan al luĭ Caragea, demnitatea de Vornic de Ţéra-de sus. (2)

Firmanele de numire ale luĭ Ioan Caragea se pot cetì în *Tesaurul de monumente istorice*, II, pag. 351.

CAP. III.

Biserica sub Ioan Caragea.

Se scie că, pe dată ce Muscaliĭ vědură că Principatele le scapă din mânĭ şi că nu vor puté sfâşià din ele decât Basarabia, eĭ se grăbiră să-şĭ recheme în Rusia pe ambiĭ Metropoliţĭ ce impuseseră la Iaşĭ şi la Bucurescĭ Exarehul Gavril trecù în Basarabia, unde i se dete în curînd episcopatul de Chişineŭ şi Hotin, iar Ignatie găsì maĭ util pentru el să se ducă la Viena. De aicĭ maĭ apoĭ, când va crede că cuvîntul patronilor muscalĭ nu póte să nu fie ascultat, va scrie şi va solicità să i se verifice socotelile gestiuniĭ Metropolieĭ. Sperà că din acésta îĭ va revenì un noŭ beneficiŭ.

---

(1) Hurmuzaki, *Documente,* Supl. I, vol. II, pag. 739.

(2) Filipescĭ nu maĭ puţin de treĭ sunt la un moment în Divan. Acéstă familie este a-tot-putinte şi ceĭ maĭ mulţĭ boerĭ din Divan sunt vechĭ partisanĭ aĭ luĭ Dinu Filipescu. Zilot scrie, că C. Filipescu a cumpěrat cu banĭ Visteria de la Caragea şi îndepărtarea luĭ Gr. Brâncoveanu, carele lucra cu inimă pentru ţéră. (Pag. 110).

Numaĭ în 1815 cerù să fie răfuite socotelele gestiuniĭ luĭ ca Metropolit. (1)

La Bucurescĭ, Dositeiŭ, revenind de la Braşov, îşĭ reluă scaunul. Dar pe puţine ḑile fu acéstă reîntórcere în tronul metropolitan a luĭ Dositeiŭ. Muscaliĭ eraŭ prea influenţĭ, ca să tolereze acéstă reîntórcere a osînditului lor. Eĭ impun luĭ Ioan Caragea o nouă isgonire din scaun a demnuluĭ prelat. Dositeiŭ, convins că nu póte fi susţinut de noul Domnitor, dete «*paretesis*» de bună voe, după cunoscutul obiceiŭ.

La 16 Decembre 1812 primì Caragea demisiunea luĭ Dositeiŭ. El scrise imediat la Constantinopole Patriarchuluĭ pentru *evdoxis* în favórea archiereuluĭ Nectarie. (2) Acesta fiind primit, la 19 Ianuarie 1813 se făcù instalarea nouluĭ păstor al bisericiĭ muntene.

---

(1) *Pitac către episcopĭ i veliţiĭ boerĭ i către biv Vel Ban Constantin Filipescu şi către biv Vel Ban Grigorie Brâncoveanu, a se strînge la un loc, să facă teorie socotelilor luĭ proin Metropolit Ignatie.*

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Iubitorilor de Dumneḑeŭ Sfinţia Vóstră Episcopilor i D-vóstre cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele, împreună şi d-ta biv Vel Bane Constantine Filipescule, i D-ta biv Vel Bane Grigorie Brâncovene, din alăturata tălmăcire a noteĭ ce aŭ dat către Domnia Mea, de la 17 ale aceştiĭ lunĭ, cinstitul Gheneral Consul al Rusieĭ, veţĭ luà îndestulată pliroforie de cererea ce se face pentru teoria socotelilor ale luĭ proin Metropolitul Ignatie, ce ḑice că le-ar fi lăsat la Metropolie asupra plecăriĭ sale de aicĭ la Viena; pentru care poruncim Domnia Mea, ca adunându-vĕ cu toţiĭ la un loc, să le cereţĭ de unde se vor fi aflând şi, teorisindu-le prin luare aminte şi cercetare cu de-amănuntul, să arătaţĭ Domnieĭ Mele prin anaforà a D-luĭ Vel Hatman al Divanuluĭ. Tolco pisah gpd.— 1815 Ianuarie 31

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(Cod. LXXIV, fila 174)

(2) *Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

Fiind-că Preaosfinţia Sa Părintele proin Metropolit Chir Dositeiŭ aŭ dat paretisis de bună-voe, care s'aŭ vĕḑut şi de către Domnia Mea, şi de vreme ce D-lor cinstiţiĭ şi credincioşĭ veliţĭ boerĭ aĭ Domnieĭ Mele ne daŭ pliroforie, incredinţându-Ne printr'acéstă anafora de cea până acum bună petrecere şi ipolipsis a Prea Sfinţieĭ Sale proin Episcop al Rîmniculuĭ Chir Nectarie, făcênd dar Domnia Mea prin D-lor tóte cercetările cele cuviinciόse, am ales şi am hotărît ca să aşezăm şi să provivasim pe Preaosfinţia Sa numitul archiereŭ Chir Nectarie Metropolit aceştiĭ de Dumneḑeŭ păzită domnesciĭ

Iată cum se face istoricul acesteĭ instalărĭ:

«1813, Ianuarie 19. După ce aŭ venit evdoxis al Metropolituluĭ, fiind D-lor boeriĭ strînşĭ la Curte, aŭ venit Preaosfinţia Sa Părintele Metropolit la Curte cu alaiŭ preoţesc, şi în Divan fiind şi Măria Sa Vodă, în scaun, l'aŭ primit Măria Sa, unde după ce s'aŭ cetit evdoxis, aŭ făcut Măria Sa şi logos, precum şi Metropolitul asemenea aŭ făcut logos, şi cu caretă domnéscă şi cu alaiŭ domnesc s'aŭ dus la Metropolie, intrând în caretă amîndoĭ D-lor veliţiĭ Logofeţĭ, şi aŭ mers drept la biserică, unde multă slujbă s'aŭ făcut după canónele bisericescĭ; acolo s'aŭ aflat toţĭ archiereiĭ şi archimandriţiĭ îmbrăcaţĭ cu ọdăjdiĭ, iar archiereiĭ şi cu mitrele, şi acolo aŭ mers şi D-lor toţĭ boeriĭ de aŭ şi mâncat la prânḍ, alaiul însă s'a făcut ca la psifos.» (1)

Dar dejà la 16 Decembre, în aceeaşĭ ḍi în care Caragea primise demisiunea luĭ Dositeiŭ, cu mare alaiŭ primì în audienţă la Curte pe noul Metropolit. (2) Dovedesce acésta deplin că *«paretesis»* al luĭ Dositeiŭ erà o formalitate de ochiĭ lumiĭ.

---

nóstre ţĕrĭ a Ungro-Vlachieĭ, nădăjduind că şi de acum înainte pildă avênd Prea Sfinţia Sa rodurile aceştiĭ de până acum bune petrecerĭ, se va osîrduì a spori asupra ipochimenuluĭ Prea Sfinţieĭ Sale laudele ce se pot pricinuì prin buna ocârmuire a duhovnicesceĭ păstoriĭ a sf. metropoliĭ, ce acum se încredinţéză Preaosfinţieĭ Sale.—1812 Decembre 16. (Pecetea gpd.)

Vel Logofĕt.

(Originala minută este la *Biblioteca Urechiă.*)

(1) Cod. LXXIV, fila 174.

(2) ***Alaiul eşiriĭ din Curtea domnéscă a Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit.***

D luĭ Vel Portarul cu tótă brésla D-luĭ.

Seimeniĭ spătărescĭ cu zapciiĭ bresleĭ D-luĭ Vel Spătaruluĭ, adecă Vel Căpitan de lefegiĭ, Baş-bulucbaş, polcovniciĭ şi ceĭ-lalţĭ cu ómeniĭ lor, după orînduială.

D-luĭ Vel Agă cu zapciiĭ bresleĭ d-sale şi cu tot alaiul cel obicĭnuit al D-luĭ.

Şéşe postelniceĭ, câte doĭ.

Al 3-lea Logofĕt ot depertament, cu Logofĕt de taină.

Vătaful de păhărniceĭ, cu céuş de aproḍĭ.

Vătaf de Divan, cu Vătaf de Vistierie.

Al 3-lea Postelnic, cu al 3-lea Vistier.

Al 3-lea Logofĕt, cu al 3-lea Logofĕt ot depertamentul de criminalion.

Al 2-lea Logofĕt de sus, Vel Pitar.

Protopopĭ pe jos cu câţĭ-va preoţĭ înaintea carêteĭ, iar ceĭ maĭ mulţĭ în urmă.

6 fustaşĭ aĭ Divanuluĭ, 6 asemenea cu darde.

Treĭ ḑile după ceremonia de la Curte, Beizadelele, fiiĭ luĭ Vodă, merseră la Metropolie «spre hiritismos» nouluĭ Metropolit, cu alaiŭ special. (1) Metropolitul fost, Dositeiŭ, nu căḑù totuşĭ în disgraţie, ci i se dete spre chivernisélă mănăstirea Sinaia, s'o ţină pe viéţă, în 18 Ianuarie 1813, precum resultă din următorul act:

---

5 ciohodarĭ, 5 ciohodarĭ.

Logofeţiĭ Divanuluĭ.	Careta gospod.	Logofeţiĭ Divanuluĭ.
Preoţiĭ.		Preoţiĭ.

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar.

Poruncim Domnia Mea Vătaşe de păhărniceĭ, mâne de diminéţă, la 16 ale aceştiĭ lunĭ, să gătescĭ alaiul acesta la domnésca Nóstră Curte şi să nu se facă nicĭ un cusur.—1812 Decembre 15.

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXV, fila 23.)

(1) Iacă alaiurile cu carĭ merseră la visită la Metropolitul fiiĭ luĭ Caragea:

Alaiul cu care aŭ mers luminaţiĭ Beizadele spre hiritismos la Metropolitul cel noŭ.

Poteraşĭ pe jos.		Iar poteraşĭ pe jos asemenea.
Seimenĭ polcovnicescĭ.		Seimenĭ bulucbăşescĭ.
Treĭ postelniceĭ.		Iar treĭ postelniceĭ.
Céuş agiesc.	Edecurile	Céuş spătăresc.
Răhtivanu.		Al 2-lea Pitar.
Polcovnicu de ciocli.		Polcovnicu de seimenĭ.
Polcovnicu de poteră.		Al 2-lea Comis.
Baş-bulucbaşa.		Polcovnicu de tîrg.
Vel Căpitan za lefegiĭ.		Vel Căpitan de menzil.
Vel Căpitan de dorobanţĭ.		Al 3-lea Postelnic.

Anaforaua Părinteluĭ Metropolit ca să se dea mănăstirea Sinaia la proin Metropolit Dositeiŭ, pentru a fi pre séma sa de a se chivernisì cât va trăì Sf. Sa.

Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Priimită fiindu-Ne rugăciunea ce Ne face printr'acéstă anaforà Preaosfinţia Sa Părintele Metropolitul, o întărim Domnia Mea şi hotărîm, ca întru tóte întocmaĭ să se urmeze, şi poruncim Dumi-tale Vel Logofete de Ţéra-de-sus, să-ĭ facĭ mănăstirea teslim cu tóte ale eĭ Prea Sfinţieĭ Sale proin Metropolit Dositeiŭ, după mijlocul ce se arată în anaforà, începêndu-se însă apĕrarea acesteĭ mănăstirĭ de întîmplătórele cererĭ de la ḑi întâiŭ a viitoruluĭ Februarie.

Vel Logofĕt.

(Pecetea gpd)

(Anaforaua e scrisă grecesce).

Al 2-lea Postelnic
Salahorĭ pe jos.
Alaiŭ-céuş-lară.

Cincĭ căpitanĭ agiescĭ.

Ciohodarĭ şi un saraciu.

Tufeccì-başa.

Careta gpd.

Ciohodarĭ şi un saraciu.

Deli-başa.

Cincĭ căpitanĭ spătăresci.

Vătaful luminaţilor Beizadele şi patru icioglanĭ.

Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Poruncim Domnia Mea Vătaşe de păhărnicel, să fie mumbaşir ca astăḑĭ . . . la . . . césurĭ să fie gata tot acest alaiŭ pentru luminaţiĭ Beizadele. —1813 Ianuarie 19.

(*Cod. LXXV, fila 46.*)

Şépte ḑile apoĭ Metropolitul Nectarie îşĭ reintră în o parte din cheltuelĭ. După a luĭ stăruinţă, archimandritul Galacteon erà numit Episcop de Rîmnic. La Episcopia Buzĕŭ continuă a păstorì Constantie, iar la Argeş cunoscutul Iosif.

Iacă în ce mod este amintită acéstă chirotonire episcopală:

«1813 Ianuarie 26. După ce s'aŭ chirotonisit la Metropolie Galaction archimandritul archiereŭ şi episcop la Rîmnic, aŭ venit la Curte îmbrăcat cu mantia şi cu cârja, ce i s'aŭ dat de la Metropolie, şi părintele Argeşiu l'aŭ dus în casă la Măria Sa Vodă, unde, după ce i s'aŭ făcut ţeremonia cu cafea, s'aŭ dus la mitohul Episcopieĭ făr de alaiŭ domnesc, iar când s'aŭ făcut psifos, a doua ḑi după ce s'aŭ făcut Metropolituluĭ psifos, atuncĭ s'aŭ dus cu caretă domnéscă la mitoh şi cu alaiŭ maĭ mic decât al Metropolituluĭ.» (1)

*

Prea mulţĭ banĭ il costase domnia, ca să nu se grăbéscă Caragea a se despăgubì din ţéră. Cât luă de la Nectarie pentru metropolie şi de la Galacteon pentru episcopie nu erà de ajuns să-l despăgubéscă. Mănăstirile sunt pentru el un însemnat isvor de câştig. Acest câştig este asigurat negreşit boerilor Logofeţĭ, carĭ de sigur aŭ de a da bună plată Domnitoruluĭ ca să ajungă Marĭ Logofeţĭ.

Cea dintâiŭ trébă a luĭ este să cheme tóte mănăstirile din ţéră, chiar şi cele catolice şi săsescĭ, la reînnoirea chrisóvelor lor de miluirĭ şi de privilegiĭ.

Cu acest scop mănăstirile sunt clasificate, la începutul anuluĭ 1813, în treĭ categoriĭ. Categoria I-a plătesce suma de 600 talerĭ havaetul Logofeţieĭ ceĭ marĭ, 200 talerĭ pentru al doilea Logofĕt, 100 la muhurdar, 50 la scris şi cheltuiala hârtieĭ. Pe jumătate plătesc mănăstirile de clasa II a şi de la cele de clasa a III-a, ḑise sărace, se va luà câte 24 talerĭ, de împărţit între Marele Logofĕt, al 2-lea Logofĕt, muhurdarul, divictarul şi scriitorul.

Contra aceşteĭ disposiţiunĭ reclamă maĭ multe mănăstirĭ, dar Caragea dă o nouă disposiţiune. (2)

(1) Cod. LXXV, fila 46 v.

(2) Negreşit că Mariĭ Logofeţĭ aŭ trebuit să deà luĭ Vodă cu atât maĭ bun preţ pentru logofeţie, cu cât el le-a asigurat maĭ bune veniturĭ de la mănastirĭ.

Mănăstirile marĭ.

Radu-Vodă	Mihaiŭ-Vodă.
Sf. Gheorghe noŭ	Sf. Ioan.
Colţea şi spital.	Sărindarul.

Sub pretet de control, dar în realitate spre a-șĭ creà veniturĭ, Domnitorul

---

Sf. Spiridon noŭ.
Cotrocenĭ.
Văcărescĭ.
Sf. Panteleimon și spital.
Znagovul.
Căldărușaniĭ, Chinovie.
Mărcuța.
Hurezu sud. Vîlcea.
Bistrița.
Cozia.
Tismana.
Mănăstirea Archimandritu din Bucurescĭ.
Bisericile domnescĭ.

Cele de al doilea.

Govora din sud. Vîlcea.
Sadova din sud Dolj.
Jitiia din sud. Dolj.
Motru din sud. Mehedințĭ, n'are nicĭ o milă.
Strihaia.
Mănăstirea dintr'un lemn, de călugărițe.
Sf. Ecaterina din Bucurescĭ.

Al treilea.

Stavropoleos.
Greciĭ.
Zlătariĭ.
Sf. Spiridon vechiŭ.
Plătărescĭ.
Negoescĭ.
Plumbuita.
Cișméua.
Schitu Cernica.
Arnota.
Bucovĕțul.
Căluiul.
Brâncovenĭ.
Polovracĭ, metoh la Hurezu.
Cotména, metoh la Cozia.
Gruiul.
Sf. Sava.
Răsvanul.
Biserica Kretzulesculuĭ.

(Pecetea gpd.)

Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Cinstite și credincios boerule al Domnieĭ Mele D-ta Vel Logofete de Țéra-de-sus Grigorie Ghica, veĭ vedé jalba acésta, ce aŭ dat-o Domnieĭ Mele uniĭ din egumeniĭ mănăstirilor pentru havaetul ce sunt datorĭ a da la înnoirea chrisóvelor și a sineturilor ce aŭ, asupra căreia făcênd Domnia Mea chibzuire: ce este cu cale și cu cuviință a da fieș-care mănăstire după trépta stăriĭ sale, pentru înnoirea chrisovuluĭ saŭ sinetuluĭ sĕŭ? s'a făcut osebită fóie pecetluită de Domnia Mea, unde s'aŭ pus anume mănăstirile cele din frunte, mănăstirile cele de al doilea mână și cele de al treilea, și pentru havaetul ce aŭ să plătéscă orînduim și hotărîm ca într'acestașĭ chip să se urmeze, adecă: mănăstirea cea dintâiŭ să dea havaetul Logofețieĭ ceĭ marĭ talerĭ 600, i la al 2-lea Logofĕt talerĭ 200, i la muhurdar talerĭ 100, i la scris și la cheltuială talerĭ 50; iar cele de al doilea mână pe jumătate, adecă talerĭ 300 la Logofeția cea mare, i la al 2-lea Logofĕt talerĭ 100, iar la muhurdar talerĭ 60, i la scris și la cheltuială talerĭ 25; cum și cele de al treilea mână,

rînduesce o comisiune de luarea socotelelor tuturor mănăstirilor închinate.

---

la Logofeţia mare talerî 150, i la al 2-lea Logofĕt talerî 50 şi la muhardar talerî 40, i la scris şi cheltuială talerî 15; iar pentru alte schiturî i metóşe carî sunt sărace şi aŭ cărţî saŭ chrisóve cuprindĕtóre de puţine milî, la acelea însărcinăm pre D-ta Vel Logofete de Ţéra-de-sus, ca după starea lor şi după mila ce aŭ să le orînduescî havaet, şi dintr'acestea carî urmézâ a fi la havaet uşor, socotindu-se drept pildă una de la care se va cuvenì a se luà tot havaetul talerî 24, să se împarţă într'acestaşî chip, adecă: talerî 12 să iea Vel Logofĕtul, talerî 6 al 2-lea Logofĕt, talerî 5 muhurdarul şi divictarul şi talerî 2 ostenitorul pentru scris i trecut la condică, şi cu acéstă orînduială se va urmà când va fi maî mult saŭ maî puţin a se analoghisì după mijlocul ce se arată maî sus. Tolco pisah gpd. — 1813 Martie 24.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt

(Cod. LXXV, fila 59.)

Mănăstirile cele dintâiŭ.

Episcopia Buzĕuluî.
Mărgineni din sud. Prahova.
Câmpulungul din sud. Muscel.
Délul sud. Dîmboviţa.
Sf. Ioan sud. Slam-Rîmnic,
Slobodia sud. Ialomiţa.
Glavaciocul sud. Vlaşca
Mislea sud. Prahova
Nucetul sud. Dîmboviţa.
Vieroşul sud. Muscel.

Mănăstirile de al doilea.

Mănăstirea Rîmnic din sud. Slam-Rîmnic.
Poiana-Mĕruluî.
Schitul Găvanilor.
Văleniî.
Schitul Ciolanul.
Apostolache.
Tîrşoruluî.
Sinaia
Golgota.
Biserica domnéscă ot Tîrgovişte.
Biserica Suţa.
Comana.
Căsciórele.
Aninósa.
Catolică ot Câmpulung.
Biserica domnéscă din Câmpulung.
Rîncăciovul.
Plăviceniî.
Clocociovul.
Schitul Striharetul.

Mănăstirî de al treilea.

Băbeniî, metoh al Sf. Ioan din Focşanî.
Banul din sud. Buzĕŭ.

In acéstă comisiune numesce pre biv Vel Vist. Ioan Moscu, pe biv Vel

---

Dulhăuţul.
Schitul Conţescii.
Cotescii.

Mănăstiri de al patrulea (schiturĭ).

Dedulescii.
Spitalul de la Buzĕŭ.
Schitul Fundătura.
Schitul Cetăţuia.
Schitul Rătescii.
Biserica Maicăĭ Precisteĭ.
Schitul Ungurelul.
Schitul Apşóra.
Schitul Lespeḑile.
Poiana.
Schitul Scaiuluĭ.
Biserica ot Poiana.
Schitul Lăculeţele.
Schitul Viforîta.
Biserica Răsvanul.
Bărăţia ot Tîrgovişte.
Schitul Vâlcana.
Biserica Stelea.
Sf. Paraschiva ot Tîrgovişte.
Schitul Mărculescii.
Schitul Băndea.
Schitul Căminescii.
Schitul Ulita.
Schitul Moetul.
Schitul Gura-Văiĭ-Popeĭ.
Jupănescii.
Cetatea Negru-Vodă.
Schitul Dobrescii.
Schitul din fundul văiĭ marĭ.
Schitul Ciolanul.
Biserica ot Catina.

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Cinstit şi credincios boerule al Domnieĭ Mele D-ta Vel Logofete de Ţéra-de-jos, pentru havaetul ce sunt datóre a da mănăstirile de Ţéra-de-jos, ce sunt arătate într'acéstă fóie, la înnoirea chrisóvelor şi sineturilor lor, făcênd Domnia Mea chibzuire ce se cuvine să dea fieş-care după trépta stăriĭ sale, orînduim şi hotărîm ca într'acestaşĭ chip să se urmeze, adecă mănăstirea cea dintâiŭ să dea havaetul Logofeţieĭ ceĭ marĭ talerĭ 600, i la al 2-lea Logofĕt talerĭ 200, i la muhurdar talerĭ 100, i la scris şi cheltuială talerĭ 50; iar cele de al doilea mână pe jumătate, adecă talerĭ 300 la Logofeţia cea mare, i la al 2-lea Logofĕt talerĭ 100, iar la muhurdar talerĭ 60, i la scris şi cheltuială talerĭ 25; cum şi cele de al treilea mână, la Logofeţia mare talerĭ 150, i la al 2-lea Logofĕt talerĭ 50, şi la muhurdar talerĭ 40; iar pentru celelalte, carĭ sunt sărace şi aŭ cărţĭ saŭ chrisóve cuprinḑĕtóre de puţine milĭ, la acelea însărcinăm pre D-ta Vel Logofete de Ţéra-de-jos, ca după starea lor şi după mila ce aŭ să le orînduescĭ havaet, şi dintr'acestea carĭ urméză a fi la havaet uşor, socotindu-se drept pildă una de la care se va cuvenì a se luà tot havaetul talerĭ 24, să se împarţă într'acestaşĭ chip, adecă talerĭ 12 să iea D-luĭ Vel Logofĕt, talerĭ 6 al 2-lea Logofĕt, talerĭ 4 să iea muhurdarul şi divictarul, şi talerĭ 2 ostenitorul pentru scris i trecut în condică; şi cu

Clucer Ștefan Belu și pe biv Vel Clucer C. Predescul, la 6 Octobre 1813. Comisiunea va lucrà în unire cu Epitropiĭ Sfîntuluĭ Mormînt și cu «uniĭ dintre ceĭ maĭ cinstițĭ egumenĭ aghiotafițĭ». (1)

---

acéstă orînduială se va urmà când va fi maĭ mult saŭ maĭ puțin a se analoghisì după mijlocul ce se arată maĭ sus. Tolco pisah gpd. — 1813 Martie 25.

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXV, fila 58 a.)

(1) In 1814 se repetă ast-fel ordinul către boeriĭ din comisiune:

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Cinstiților și credincioșĭ boerilor aĭ Domnieĭ Mele D-ta biv Vel Vist Ioane Moscu, i D-ta biv Vel Clucer Ștefane Belule, și D-ta biv Vel Clucere Constantine Predescule, precum rĕposațiĭ ctitorĭ aĭ mănăstirilor de aicĭ din domnésca Nóstră țéră, din rîvna creștinătățiĭ pornițĭ fiind, le aŭ zidit și le-aŭ înzestrat cu felurĭ de îmbunătățirĭ, cugetând a lor bună stare și întemeiare, asemenea și Domnia Mea, nu numaĭ după a creștinătățiĭ, ci și după a oblăduiriĭ datorie, se cuvine a îngrijì pentru a tuturor acestor sfinte lăcașurĭ întregime și buna ființă, iar maĭ ales pentru cele închinate la prea sfîntul și de viéță dătătorul Mormînt, pentru a cărora stare, ca să Ne pliroforisim în ce ființă se află, dintr'acelor după vremĭ egumenĭ otcârmuire, iată printr'acest al Nostru domnesc pitac vĕ orînduim pre D-vóstre și vĕ poruncim, ca, împreună cu epitropiĭ Sf. Mormînt ce se află aicĭ și cu uniĭ dintre ceĭ maĭ cinstițĭ egumenĭ aghiotafițĭ adunându-vĕ la un loc, să teorisițĭ socotelile tuturor mănăstirilor de aicĭ din țéră ce sunt închinate la Sf. Mormînt, începênd însă de la mănăstirea Sf. Gheorghe-Noŭ, și să arătațĭ Domnieĭ Mele pentru fieș-care osebit cât venit are pe an fieș-care, câtă cheltuială pentru cele neapĕrat trebuincióse și câtă datorie? Tolco pisah gpd. — 1813 Decembre 6.

(Cod. LXX, fila 93 v)

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe

Cinstiților și credincioșĭ boerilor aĭ Domnieĭ Mele, D-ta biv Vel Vist. Ioane Moscu, i D-ta biv Vel Clucere Ștefane Belule, i D-ta biv Vel Clucere Constantine Predescule, încă de la 6 ale trecutuluĭ Decembre, prin osebit domnesc al Nostru pitac, vi s'aŭ poruncit ca, împreună cu epitropiĭ Sfîntuluĭ Mormînt ce se află aicĭ și cu uniĭ dintre ceĭ maĭ cinstițĭ egumenĭ aghiotafițĭ adunându-vĕ la un loc, să teorisițĭ socotelile tuturor mănăstirilor de aicĭ din țéră, ce sunt închinate la Sfîntul Mormînt, începênd insă de la mă-

Pe de o parte Caragea rînduesce comisiunĭ de anchetă, carĭ, strîngênd de aprópe pre egumeniĭ mănăstirilor închinate, să-ĭ *jumuléscă* cât maĭ bine, iar pe de alta, cu chrisovul din 4 Martie 1813, se arată apĕrător al mănăstirilor acestora, revocând din noŭ (fără de nicĭ o nevoe) actul prin care Hangeri VV. lovise mănăstirile din Orient la carĭ eraŭ închinate mănăstirĭ din țéră (1) și care act erà dejà revocat de Alexandru Vodă Moruzi. Totușĭ

---

năstirea Sf. Gheorghe-Noŭ, și până acum nicĭ o urmare nu vedem din parte-vĕ; ci iată de isnóvă vĕ poruncim Domnia Mea, ca fără de altă zăbavă să punețĭ negreșit în lucrare porunca Domnieĭ Mele, cu urmare întocmaĭ după cuprinderea acestuĭ pitac și să Ne arĕtațĭ în scris. Tolco pisah gpd. — 1814 Aprilie 5.

Vel Logofĕt.

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXIV, fila 112 v.)

(1) *Chrisov pentru rînduiala mănăstirilor străine.*

Ceĭ ce sunt însărcinațĭ cu ocrotirea de lucrurĭ obștescĭ și, maĭ mult decât pentru orĭ-ce alt lucru, îngrijesc prin dreptatea fieș-căruia în parte și a tuturor de obște, cuvine se și sunt datorĭ ca, nu numaĭ cele ce aŭ scădut din cea dintâiŭ a lor bună stare să le întemeeze, aducêndu-le tot la acelașĭ loc al stăriĭ ceĭ dintâiŭ, prin bune și deslușite orînduelĭ, ci și cele ce se află în bună stare să le îndrepteze și să le întăréscă, îngrijind însă ca acestea să urmeze fără de strămutare și iarășĭ cu iscusință depărtând de lângă dînsele vătĕmătórea catahrisis, ca nu cum-vașĭ cu trecerea vremiĭ întunecându-se buna lor ființă, orĭ se vor perde cu totul, saŭ fiind trecute cu vederea nu se vor urmà pe deplin, care este maĭ rea și decât cea desăvîrșită a lor dărăpănare; de aceea Domniĭ și oblăduitoriĭ, ce păzesc și ocrotesc cele bine întocmite, după tot cuvîntul drept se cuvine a se socoti de o potrivă și tot de o tréptă cu cel ce le-aŭ întocmit dintru'ntâiașĭ dată, și pentru ca acele ce s'aŭ legiuit și s'aŭ întocmit să nu fie supuse la acele vremĭ în multe chipurĭ și adesea schimbărĭ, ci să fie nestrămutate, cuvine-se ca începĕtoriĭ și întocmitoriĭ lor să îngrijéscă de a le fi temeĭnică întocmirea și clădirea, puindu-le temelia asupra celor drepte și cuviinciós e, ca când am dice pe pétră în patru colțurĭ și neclintită, precum și ceĭ maĭ aleșĭ din meșterĭ de zidirĭ, clădind temeliile bine așezate și tarĭ, fac acele zidirĭ temeinice de a nu se puté sminti nicĭ de vînturĭ nicĭ de ploĭ, și precum și evanghelicescul cuvînt fericesce, ca pre un iscusit și înțelept, pre cel ce-șĭ clădesce temelia caseĭ sale pe pétră; de aceea și întocmirile ce aŭ făcut rĕposatul Constantin Vodă Hangerlîŭ pentru cele de aicĭ sfinte mănăstirĭ, ce sunt închinate la Sf. Mormînt, la Sfetagora și la Sf. Munte al Sinaiĭ și la alte părțĭ, strămutând cele vechĭ ctitoricescĭ orînduelĭ, tóte acelea, ca nisce ĭsvodirĭ și catahrisis, Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz, ce în urma numituluĭ rĕposat Constantin Vodă Hangerli aŭ dobândit iarășĭ

noul Domnitor îșĭ dă dreptul de a numì direct egumenĭ orĭ o specială eforie, ca la mănăstirea Cotrocenіĭ, ceea ce desaprobă mănăstirea din Orient la care acésta erà închinată.

Nu întârḑie Ioan Caragea — de sigur înțeles la acésta cu noul Metropolit—să tragă un noŭ bun profiit de la mănăstirile pămîntene. El face un nizam, după care egumeniĭ se rînduesc pe un *period de 10 anĭ*, în care period declară (vorbă să fie) că egumenul va fi nestrămutat. Ba i se promite formal că, dacă va administrà bine averea mănăstiriĭ, va fi din noŭ numit pe alt period de 10 anĭ. Erà o *arendare* deghisată a mănăstirilor, la cine dedeà maĭ mult beneficiŭ Domnitoruluĭ, Mareluĭ Logofĕt și prelaților țĕriĭ.

Dăm în note diverse *modele* de rînduirĭ de egumenĭ, de reînnoirĭ de egu-

———

domnia aceștiĭ țĕrĭ, cu bună chibzuire anerisindu-le, le-aŭ adus la starea lor după cele vechĭ întocmirĭ, hotărînd de a se păzì nestrămutate tóte cele din vechime și cuviinciόse ctitoricescĭ orînduelĭ; asemenea dar și întru o glăsuire cu Domnia Sa, (saŭ maĭ bine am ḑice) dreptuluĭ cuvînt urmând și Domnia Mea, hotărîm a rĕmâné nețìnute în sémă acele de Constantin Vodă urmate noue izvodirĭ și a se păzì nestrămutat tóte acelea câte cu drept cuvînt s'aŭ întocmit prin testamenturile acelor cu bun cuget rĕposațĭ ctitorĭ și, ca să nu ne întindem maĭ mult cu lungirea vorbelor peste ceea ce se cuvine, poftorind aceleașĭ întocmirĭ, într'un cuvînt primind Domnia Mea de bune tóte câte se cuprind în 11 capete ce sunt arătate pe larg în chrisovul Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru Vodă Moruz din lét. 1799 Decembre, le și întărim, rugând și pre ceĭ din urma Nóstră frațĭ luminațĭ Domnĭ de a le întărì, ca unele ce sunt cuviinciόse și luĭ Dumneḑeŭ plăcute; și adeverim acest domnescul Nostru chrisov cu credința prea iubiților fiĭ aĭ Domnieĭ Mele Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind și D-lor cinstițĭ și credincioșĭ velițiĭ boeriĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Țéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Țéra-de-jos, pan Dumitrașco Racoviță Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Țéra-de-jos, pan Constantin Suțu Vel Hatman, pan Mihalache Manu Vel Vornicul politieĭ, pan Michalache Suțul Vel Spătar, pan Constantin Vlahuț Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitru Manu Vel Comis și Ispravnic, pan Michail Schina Vel Grămătic; și s'a scris chrisovul acesta la anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în orașul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Christos 1813 Martie 4, de către Chiriță Logofĕt de Divan, care trecêndu-se și în condica Divanuluĭ Domnieĭ Mele să se ție în bună păstrare la sf. mănăstire Cotrocenĭ.

(Veḑĭ *Istoria Românilor* de V. A. Urechiă, tom. VII, pag. 377.)

(Cod. XIX, fila 2.)

menie pe alțĭ 10 anĭ, etc. Sf. Mormînt a protestat rînduirea de egumen direct la Cotrocenĭ, ceea ce nu împedecă aplicarea chrisovuluĭ și acolo și la alte mănăstirĭ. (1)

---

(1) *Pitac către Metropolit și către Episcopĭ și către veliții boerĭ, împreună cu Banul Filipescu și Banul Brâncoveanu, pentru mănăstirile străine, iar maĭ vîrtos pentru Cotrocenĭ, a le pune la orînduială.*

Prea Sfinția Ta Părinte Metropolite, iubitorilor de Dumnedeŭ Sfinția Vóstre Episcopilor și D-vóstre cinstiților și credincioșĭ D-vóstre veliților boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele, împreună și cu D-ta biv Vel Bane Constantine Filipescule, i cu D-ta biv Vel Bane Grigorie Brâncovene, din césul ce Ne-am suit la acest Nouĕ încredințat domnesc scaun al Ungro-Vlachieĭ, a pururea privighiând pentru obștescele folosurĭ și îngrijind pentru îmbunătățirea celor obștescĭ și în partea loculuĭ ale domnesciĭ Nóstre țĕrĭ, de o potrivă am îngrijit și pentru mănăstirile cele închinate, care dintr'a egumenilor celor după vremĭ făr de socotélă i lacomă epistasie aŭ ajuns la pustiere și sub sarcină de fórte grele datoriĭ, și cu de adinsul silindu-Ne domnesce și părintesce ca și cele până acum catahrisisurĭ ale egumenilor (carĭ privià numaĭ la a lor în parte folos) să se precurme și să se iconomiséscă și baniĭ ce sunt datóre aceste mănăstirĭ pe la uniĭ alțiĭ dintre supușiĭ Noștri (întru carĭ sunt și vĕduve i copiĭ sărmanĭ, și pentru cariĭ toțĭ aceștia se cuvine să avem purtare de grijă și să nu-ĭ trecem cu vederea de a li se face nedreptate de către ceĭ ce nu li se cuvine a fi egumenĭ); de aceea dar, nu numaĭ ca aceste sfinte lăcașurĭ să se ocârmuiască de acum înainte cu bună orînduială, ci și creditoriĭ să dobândéscă o orînduială a izbrăniriĭ lor de câțĭ banĭ aŭ a luà, precum asemenea și atâția săracĭ i vĕduve (cariĭ pentru maĭ multă siguranție i-aŭ încredintat la mănăstirea lor de bunĭ) să se iconomiséscă cu putinciósă mângâere și mulțămire la dreptățile lor . . . . ca să găséscă cele maĭ alese mijlóce pentru cea de acum înainte ocârmuire a aceștiĭ mănăstirĭ învĕluită în fórte grele datoriĭ, să cerceteze cu de-amăruntul starea mănăstirilor și să pue la orînduială otcârmuirea spre cele maĭ folositóre; carĭ și chibzuindu-se împreună, prin anafora Ne-aŭ arătat mijlócele câte aŭ găsit cu cale că trebuesc spre ocârmuirea aceștiĭ mănăstirĭ, însă destoĭnicia a egumenuluĭ ce se va orîndui epistat cu sciință de a egumenì bine și cu înțelepciune și chezășie datóre pentru orĭ-ce sfeterismos s'ar întîmplà din partea sa, i pentru crescerea veniturilor și pentru îmbunătățirea acareturilor mănăstiriĭ, care și Nouĕ priimite fiindu-Ne, am dat domnésca Nóstră întărire și am orînduit pre cuviosul archimandrit Dionisie Plumbuețeanu epitrop și ocârmuitor al aceștiĭ mănăstirĭ, urmând întocmaĭ orînduelelor ce se cuprind în anafora, sub eforia D-lor orînduiților boerĭ eforĭ, și tot de-odată am scris și către părințiĭ celor de jos mănăstirĭ ale Sfetagoreĭ pentru tóte câte cu rîvnă ferbinte s'aŭ întocmit spre folosul mănăstiriĭ de aicĭ și a celor de jos odihnă și mulțămire, care, după a datorieĭ izbrănire în vreme, vor nădăjduì și

In anul 1815, Ioan Caragea revine asupra mănăstirilor închinate şi rîn-

ajutor cu îndestulare, ca şi cuvioşiĭ părinţĭ, judecând făr de patimă buna orînduială ce s'aŭ făcut pentru acésta şi cu obştescile cărţĭ ale tuturor mănăstirilor întocmitóre şi adeveritóre după obiceiŭ întărind, prin sfat deobşte şi printr'o glăsuire, epistasia cuviosuluĭ archimandrit Dionisie Plumbueţeanu la mănăstirea Cotrocenilor, ca, avêndu-şĭ cuviinciósa încredinţare să pótă săvîrşì cea către mănăstire datoria sa şi să-şĭ arăte rîvna în faptă, ca unul ce este mădular al mănăstirilor celor de jos. Dar cuvioşiĭ părinţĭ ot Sfetagora, neprivind la acestea cu luare aminte, ci numaĭ al lor folos vînându-l, făr de a le pĕsà cât de puţin de atâtea vĕduve şi sărmanĭ ce se prăpădesc, perḑêndu-şĭ ale lor din pricina mănăstirilor (carĭ s'aŭ zidit spre mângâerea omeniriĭ, iar nu spre impilarea şi năpăstuirea eĭ), aŭ trimes rĕspuns făr de nicĭ o socotélă şi, în loc de a sistisì pre archimandritul Plumbueţeanu la epistasia mănăstiriĭ, se silesc făr de nicĭ un temeiŭ de dreptate ca să rĕmâe egumen Ignatie, ce s'aŭ fost orînduit de eĭ maĭ înainte, după ce s'aŭ vĕdit netrebuincios, ca unul ce nicĭ sciinţă de egumenie nu are, nicĭ chezăşie, nicĭ ideĭ de obiceiurile pamîntuluĭ, nicĭ destoinicie spre a netezì multele şi fórte spre învĕluelĭ a multor felurĭ de pricinĭ ale aceştiĭ mănăstirĭ; drept aceea, iată orînduim acéstă pricină la obştésca epiteorisie a Preaosfinţieĭ Tale i a Sfinţieĭ Vóstre şi a D-vóstre, ca, adunându-vĕ împreună, să luaţĭ séma ctitoricescilor orînduelĭ i domnesculuĭ chrisov ce este întocmit pentru mănăstirile cele străine, să citiţĭ apoĭ şi anaforaua orînduiţilor eforĭ i domnésca Nóstră întărire, cât şi respunḑĕtórele cărţĭ ale părinţilor celor de jos mănăstirĭ şi, împreună chibzuind adevĕrul şi folosul şi găsind cele maĭ alese mijlóce ce vor privi spre a mănăstiriĭ îmbunătăţire şi uşurarea ceĭ de mare sumă datoriĭ, să Ni le arătaţĭ prin obştésca anafora, saŭ într'o unire cu toţiĭ, dându-vĕ părerea că sunt destoĭnice spre a mănăstiriĭ bună ocârmuire câte până acum s'aŭ întocmit, asemenea să Ne arătaţĭ.

Pentru care, cât maĭ fără de zăbavă, şi cerem prin D-luĭ Vel Logofĕtul de Ţéra-de-sus obştésca hotărîre ce veţĭ face. Tolco pisah gpd. — 1815 Ianuarie 8.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXIV*, *fila 166 v.*)

Milostiiu Bojiiu Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Rĕposaţiĭ întru fericire şi pururea pomeniţĭ ctitoriĭ ceĭ ce aŭ zidit sfintele şi dumneḑeescile lăcaşurĭ de aicĭ din domnésca Nóstră ţéră, din dumneḑeésca pronie luminaţĭ fiind spre facerĭ de bine şi milosteniĭ, s'aŭ şi înzestrat cu felurĭ de acareturĭ dătătóre de veniturĭ, nu numaĭ după mĕsura trebuinţeĭ cheltuelilor, ci încă şi maĭ cu adaos (precum în fiinţă sunt vĕḑute), cugetând şi rînduind ca din prisosul veniturilor să se săvîrşéscă facerĭ de bine, milosteniĭ, prin buna otcârmuire şi economie a egumenilor ce se vor orînduì dupe vremĭ, precum din chrisovul Domnieĭ Sale rĕposa-

duesce o nouă comisiune, compusă din Metropolitul, toţĭ Episcopiĭ, Divanul

---

tuluĭ Domn Alexandru Vodă Ipsilant, ce-l vĕḑum trecut în condica mănăstiriĭ Bistriţa, Ne-am pliroforisit Domnia Mea de cuprinderea ctitoricescilor testamenturĭ ale acelor rĕposaţĭ ctitorĭ, unde se bine dovedesce cugetul şi sfîrşitul zidiriĭ i înzestrăriĭ acestor sfinte mănăstirĭ; pentru care, osebit de îngrijirea ce se cuvine a o avé stăpânirea după a sa datorie, atât pentru a lor întregime şi bună fiinţă, cât şi pentru a se păzi acele bine primite şi plăcute luĭ Dumneḑeŭ ctitorescĭ orînduelĭ, iar maĭ vîrtos pentru mănăstirile câte aceĭ rĕposaţĭ ctitorĭ prin testamenturile lor lăsându-le slobode şi neînchinate unde-vaşĭ, precum şi egumeniĭ lor singurĭ stăpânĭ şi numaĭ sub a Stăpâniriĭ ocârmuire, le-aŭ atîrnat de priveghierea şi îngrijirea domnieĭ, maĭ cu adaos avem datorie, atât Noĭ cât şi ceĭ după Noĭ fraţĭ luminaţĭ Domnĭ, ca să îngrijim prin tóte putincióaele mijlóce, nu numaĭ pentru a lor bună stare, ci şi pentru paza ctitoricescilor orînduelĭ, cât va fi prin putinţă, după ale vremilor întîmplărĭ şi trebuinţe, lăsând nestrămutaţĭ din ocârmuirea egumeniilor pre egumeniĭ acelor mănăstirĭ câţĭ se vor arătà cu dovadă în faptă bunĭ economĭ şi doritorĭ cu osîrdie pentru a lor bună fiinţă şi, împotrivă, depărtând şi lipsind din egumenie pre câţĭ din eĭ se vor dovedì în rea petrecere şi rĕĭ iconomĭ; dintre carĭ aceştia, fiind-că încă de la trecuta lună a luĭ Maiŭ Ne-am însciinţat Domnia Mea, de la obraze cinstite şi vrednice de tótă credinţa, că este unul şi Iosif, ce aŭ fost până acum egumen la mănăstirea Bistriţa, dovedindu-se din multe urmărĭ ale luĭ în rea şi necuviósă petrecere şi economie, n'am trecut Domnia Mea cu vederea acéstă însciinţare, ci încă de atuncĭ îndată, aducêndu-l aicĭ pre numitul proin egumen, l'am dat în cercetarea Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit i a Sfinţieĭ Sale Episcopuluĭ Buzĕŭ, i a D-luĭ Vel Logofĕtuluĭ de Ţéra-de-sus, ca să-şĭ paradoséscă socotéla mănăstirescilor veniturĭ şi cheltuelĭ şi, prin anaforaua ce Ne-aŭ făcut, încă de la 22 ale trecutuluĭ Octombre, ne-aŭ arătat că, după cercetarea ce aŭ făcut socotelilor egumenieĭ sale, s'aŭ dovedit, că nu numaĭ n'aŭ plătit datoria ce aŭ avut acéstă mănăstire, în diastima de patru anĭ de când se află egumenind, ci încă aŭ maĭ adăogat şi altă datorie, pe lângă care s'aŭ dovedit şi talerĭ 17.401 tăinuiţĭ de dînsul din veniturile mănăstirescĭ, osebit de alte condee tăinuite, carĭ aŭ rĕmas a se cercetà la faţa loculuĭ prin osebită poruncă ce vom da Domnia Mea; pre carele, după tot cuvîntul drept, l'am şi lipsit din egumenia numiteĭ mănăstirĭ şi, chibzuind de a găsì pre altul, ca să fie cuvios întru podvigul sĕŭ, cu bună petrecere şi bun iconom, aflat-am pre cuviosul archimandrit Samoil, egumen mănăstiriĭ Sadoveĭ, carele avem sciinţă, cu bună pliroforie, că de când se află egumenind la acea mănăstire, nu numaĭ că s'aŭ arătat cu bună petrecere, ci încă şi din datoria de talerĭ 34.700, cu care aŭ fost împovărată acea mănăstire, după făgăduiala şi chezăşia ce aŭ dat că o va plătì în soroc de şése anĭ, aŭ şi plătit aprópe de jumătate în treĭ anĭ ce aŭ trecut până acum, şi ca pre un cercat şi dovedit întru bună petrecere şi economie, l'am însărcinat tot pe cuvioşia sa şi cu egumenia aceştiĭ sfinte mănăstirĭ Bistriţa, dând şi pentru acésta chezaşĭ sigurĭ şi cinstiţĭ la canţelaria Divanuluĭ Domnieĭ Mele pre Hagi Ianoş neguţătorul ot Craiova, împreună şi cu frate-sĕŭ Serdarul Polihrone,

şi în plus boeriĭ biv Vel Ban C. Filipescu şi biv Vel Ban Gr. Brâncovea-

---

după care a lor chezăşie am dat şi Domnia Mea la mâna cuvioşieĭ sale acéstă carte de egumenie cu ponturile şi legăturile de maĭ jos arătate:

1) Să fie nestrămutat din egumenia aceştiĭ mănăstirĭ soroc de ḑece anĭ.

2) Să dea pe tot anul tal. şése sute ḑece cu răsura lor aĭ şcólelor, făr de a se maĭ scădé saŭ a se maĭ adăogà, şi osebit câte talerĭ cincĭ miĭ, carĭ aceştĭ talerĭ cincĭ miĭ, când se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ) bólă de ciumă în ţéră, să aibă a da la epistaţiĭ caseĭ lăzăreturilor ce-ĭ va orînduì stăpânirea, ca să fie pentru trebuinciósele cheltuelĭ ale spitalurilor, iar în aniĭ ce din norocire nu va fi în ţéră acest fel de bolĭ, să dea la cutia milosteniilor, ca să se dea în lefile săracilor, făr de a socoti însă Vornicia obştirilor că, cu luarea acestor banĭ, dobândesce vre-o câtuşĭ de puţină dicheomă asupra aceştiĭ mănăstirĭ, saŭ a socotì că este închinată la acéstă epitropie, ci împotrivă să o cunóscă cu totul slobodă, iar de alte orĭ-ce fel de dărĭ vor eşì pe cele-lalte mănăstirĭ acéstă mănăstire să fie cu totul apĕrată.

3) La împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ, să aibă a da mănăstirea slobodă de tóte datoriile ce sunt arătate în maĭ sus numita anafora a Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit i a Sfinţieĭ Sale Episcopuluĭ Buzĕŭ şi a D-luĭ Vel Logofĕtuluĭ de Ţéra-de-sus; iar de se va maĭ arătà în urmă şi altă datorie peste acésta, să nu fie supus cuvioşia sa orĭ chezaşiĭ sĕĭ saŭ mănăstirea la plata aceeaşĭ datoriĭ, ci să o plătéscă însuşĭ Iosif proin egumenul.

4) Tótă zestrea mănăstiriĭ, mişcătóre şi nemişcătóre, câtă va primì prin catastih, să fie dator a o paradosì deplin la împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ, i dregerile şi meremeturile, ce vor fi trebuincióse atât în mănăstire cât şi la acareturile dupre la moşiile mănăstiriĭ, să le facă; tóte moşiile i viile mănăstiriĭ să le caute şi să le lucreze după cuviinţă şi cu bună orînduială; să păzéscă orînduelile bisericescĭ şi ale mănăstiriĭ după cuviinţă şi precum orînduesc ctitoriĭ, iar orĭ din zestrile mănăstiriĭ de va lipsi, saŭ la cele lalte datoriĭ ale cuvioşieĭ sale de maĭ sus arătate de va face vre-o urmare împotrivă, să fie rĕspunḑĕtorĭ chezaşiĭ sĕĭ.

5) Orĭ de i se va păzì sorocul de ḑece anĭ saŭ de nu, să nu fie supus a paradosì nicĭ o socotélă a veniturilor şi cheltuelilor mănăstiriĭ, şi încă, de se va lipsì din egumenie înaintea soroculuĭ şi vîndute măcar de se vor găsì atuncĭ de cuvioşia sa veniturile moşiilor pe aniĭ viitorĭ, să rĕmâe bine vîndute pe séma cuvioşieĭ sale, făr de a se îndatorà să întórcă măcar un ban dintr'acele veniturĭ, precum şi de plata datorieĭ mănăstiriĭ să rĕmâe cu totul apĕrat.

6) Fiind-că veniturile moşiilor mănăstiriĭ sunt vîndute de numitul proin egumen Iosif până la viitorul Sf. Gheorghe şi mănăstirea rĕmâne lipsită până atuncĭ de vre-un alt venit ca să-şĭ pótă întîmpinà trebuinciósa cheltuială, precum şi cuvioşia sa egumenul cest de acum nu este cu cuviinţă a cheltui până atuncĭ de la sineşĭ; de aceea dar, baniĭ ce s'aŭ dovedit şi se vor maĭ dovedì tăinuiţĭ saŭ prăpădiţĭ de proin egumen din veniturile mănăstiriĭ, împlinindu-se de orînduitul Logofĕt al Divanuluĭ, să se dea acestuĭ de acuma egumen, ca să-ĭ fie pentru cheltuiala mănăstiriĭ până la viitorul Sf. Gheorghe.

nul, ca să controleze gestiunea egumenilor mănăstirilor închinate și în

---

7) De se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ), în diastima egumenieĭ sale, a se face stricăciune i altă pagubă mănăstiriĭ saŭ vre-unuĭ alt acaret al sĕŭ, din vre-o năvălire de vrăjmașĭ, saŭ de răsboiŭ, orĭ din cutremur, saŭ de foc pricinuit de vrăjmașĭ saŭ hoțĭ, să nu fie dator cuvioșia sa a preînnoì și a pune la loc cu cheltuiala și cu veniturile mănăstiriĭ, orĭ de la sineșĭ, saŭ chezașiĭ sĕĭ să se supere câtușĭ de puțin cu vre-o rĕspundere pentru acestea.

8) De se va întîmplà cuvioșieĭ sale mórte maĭ înaintea împliniriĭ sorocului de ḑece anĭ, să rĕmâe în locul sĕŭ chezașiĭ sĕĭ și să se urmeze acéstă simfonie chiar pe chipul lor întocmaĭ ca când ar fi și viŭ cuvioșia sa, fără de a se strămutà câtușĭ de puțin, fără numaĭ stăpânirea să orînduiască un călugăr la mănăstire dintre călugăriĭ mănăstiriĭ, ca să pórte numaĭ închipuirea de egumen și orînduiala bisericiĭ să o păzéscă. Drept aceea poruncim Domnia Mea tuturor călugărașilor, ómenilor și robilor mănăstiriĭ, să cunósceţĭ pre cuviosul Samoil de egumen al aceștiĭ mănăstirĭ, dându-ĭ supunere și ascultare la cele ce vĕ va porunci asupra trebilor mănăstirescĭ, că orĭ-carele se va arătà împotrivitor să scie că se va pedepsì; și D-ta Vel Logofete de Ţéra-de-sus să facĭ osebită porunca Domnieĭ Mele orînduind, după obiceiŭ, Logofĕt de Divan, ca să mérgă împreună cu cuviosul egumen spre a-l așezà la numita mănăstire și a-ĭ da tótă zestrea mănăstiriĭ după orînduială cu catastih de perilavi; i saam receh gpd. — 1816 Noembre 8.

Ioan Caragea Voevod. Michalache Racoviță Vel Logofĕt, procitoh.

(Pecetea gpd.)

(*Cod. LXXIV, fila 166*)

Mănăstirea Délul.

Ingrijire avênd Domnia Mea pentru tóte mănăstirile de aicĭ din domnésca Nóstră țéră, iar maĭ vîrtos pentru câte dintr'aceste mănăstirĭ rĕposațiĭ ctitoriĭ lor, zidindu-le și înzestrându-le cu acareturĭ dătătóre de veniturĭ, prin testamenturile lor le-aŭ lăsat slobode și neînchinate unde-vașĭ, precum și pre egumeniĭ lor singurĭ stăpânĭ, și numaĭ sub a stăpâniriĭ otcârmuire atîrnându-le de privigherea și îngrijirea domnieĭ, maĭ cu adaos avem datorie, atât Noĭ cât și ceĭ din urma Nóstră frațĭ luminațĭ Domnĭ, ca să îngrijim prin tóte putinciósele mijlóce, nu numaĭ pentru a lor bună stare, ci și pentru paza ctitoricescilor orînduelĭ, cât va fi prin putință, după ale vremilor întîmplărĭ și trebuințe; după acéstă dar a Nóstră neapĕrată datorie, precum și pentru alte mănăstirĭ slobode domnescĭ, am chibzuit cele spre folosul lor și am orînduit egumenĭ, prin legăturĭ în scris, în ce chip să urmeze; așà și pentru mănăstirea Délul (fiind și acésta una din cele neînchinate unde-vașĭ), socotind cele spre folosul eĭ, am întocmit orînduiala de maĭ jos arătată, după care și însușĭ Sfinția Sa archiereul și iubitorul de Dumneḑeŭ Cervino Iacov a primit a se însărcinà cu egumenia aceștiĭ mănăstirĭ, în soroc de ḑece anĭ, carele dând chezaș la canțilaria

deosebĭ a mănăstiriĭ Cotrocenilor, al căreia egumen o administrà atât de rĕŭ, că erà acum grozav de încărcată de datoriĭ.

---

domnesculuĭ Nostru Divan pre D-luĭ biv Vel Stolnicul Constandin Buzi, i s'aŭ dat şi Sfinţieĭ Sale acéstă carte a Domnieĭ Mele cu coprinderea de maĭ jos arătată:

1) Să fie nestrămutat din egumenia mănăstiriĭ în soroc de ḑece anĭ.

2) Să dea pe tot anul baniĭ şcólelor după fóia ce am întocmit-o Domnia Mea în lét. 1817, adecă talerĭ 250, cum şi câte talerĭ 3.000, care aceştĭ talerĭ 3.000, când se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ) bólă de ciumă în ţéră, să aibă a-ĭ da la epistaţiĭ caseĭ lăzăreturilor ce-ĭ va orînduì stăpânirea, ca să fie pentru trebuinciósele cheltuelĭ ale spitalurilor, iar în aniĭ ce din norocire nu va fi în ţéră acest fel de bólă, să-ĭ dea la cutia milostenieĭ, ca să se dea în lefile săracilor, fără a socotì însă Dvornicia obştirilor că, cu luarea acestor banĭ, dobîndesce vre-o câtuşĭ de puţina dicheomă asupra aceştiĭ mănăstirĭ, saŭ a socotì că este închinată la acéstă epitropie, ci împotrivă să o cunóscă cu totul slobodă; carĭ banĭ să aibă a-ĭ rĕspunde cu analoghie pe fieş-care lună, iar de alte orĭ-ce fel de dărĭ vor eşì pe cele-lalte mănăstirĭ acéstă mănăstire să fie cu totul apĕrată.

3) Orĭ-câte acareturĭ ar face pe moşiile mănăstiriĭ i în mănăstire, cum şi tot lucrul viilor i judecăţĭ ce se va urmà după vremĭ la moşiile mănăstiriĭ, pentru împresurarca hotarelor de către vecinĭ, saŭ pentru vre-o altă pricină, tóte aceste cheltuelĭ ce se va întîmplà să fie de la Sfinţia Sa, afară numaĭ de se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ) în diastima acestuĭ soroc a se face vre o stricăciune i altă pagubă mănăstiriĭ saŭ vre unuĭ alt acaret al sĕŭ de vre-o năvălire de vrăjmaşĭ, orĭ din foc pricinuit de eĭ, saŭ de răsboiŭ, orĭ de cutremur; atuncĭ să arăte la stăpânire acea dovedită stricăciune, ca să chibzuiască mijlocul cel cuviincios pentru dregerea aceĭ stricăciunĭ.

4) Viile să le lucreze cu bună orînduială, ca să le aducă la bună orînduială şi stare.

5) Orînduelile bisericescĭ i ale mănastiriĭ să le păzéscă după cuviinţă şi după testamentul ctitorilor.

6) Zestrea mănăstiriĭ, mişcătóre, nemişcătóre şi de sineşĭ mişcătóre, la împlinirea soroculuĭ să fie dator a o da deplin după catastihul de perilavi, cu care aŭ primit-o acum, afară numaĭ din ţiganĭ, carĭ orĭ de vor murì saŭ de se vor sporì până la împlinirea soroculuĭ de maĭ sus arătat, să fie paguba saŭ câştigul în norocul mănăstiriĭ, iar când se va dovedi că aŭ fugit niscaĭ-va ţiganĭ din pricina necăutăriĭ saŭ a releĭ petrecerĭ, ce vor cercà despre Sfinţia Sa, atuncĭ să fie dator, cu a Sfinţieĭ Sale cheltuială, orĭ a-ĭ duce la urma lor, saŭ a-ĭ pune la loc; iar din veniturile mănăstiriĭ, orĭ pagubă de se va întîmplà, saŭ câştig, până la împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ, să fie în norocul Sf. Sale, făr de a i se luà de către cine-va şi nicĭ o socotélă, orĭ Sf. Sa să céră vre-o pagubă.

7) La împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ să lase mănăstirea slobodă fără nicĭ o datorie şi, la catagrafia ce se va face, de se va găsì vre-o datorie făcută de rĕposatul archiereŭ, să se plătéscă din avutul luĭ, căcĭ acel rĕposat,

Cotrocenii, vechia reşedinţă domnéscă de vară, maĭ ales după arderea Curţiĭ

---

când aŭ luat mănăstirea acésta, aŭ luat-o fără datorie, după cum se cuprinde în catastihul de perilavi iscălit de chiar acel rěposat.

8) Chezaşul de maĭ sus arătat să dea chezăşia sa în scris la canţelaria Divanuluĭ Domnieĭ Mele, legându-se, că orĭ de nu va păzì şi va urmà Sf. Sa tóte cele de maĭ sus arătate întocmaĭ şi pe deplin, saŭ de nu va da la împlinirea soroculuĭ zestrea mănăstiriĭ deplin, precum s'aŭ ḑis maĭ sus, să fie însuşĭ chezaşul rěspunḑětor şi platnic întru tóte, fără de a i se primì vre-un cuvînt de pricinuire.

9) De se va întîmplà mórtea Sf. Sale maĭ înaintea soroculuĭ de ḑece anĭ, să rěmâe chezaşul în locul Sf. Sale şi să urmeze acéstă simfonie pe chipul chezaşuluĭ, întocmaĭ ca când ar trăì şi Sf. Sa, fără a se strămutà câtuşĭ de puţin, iar stăpânirea să orînduiască atuncĭ un călugăr la mănăstire ca să pórte numaĭ închipuirea de egumen şi să fie purtător de grijă a se păzì orînduiala bisericiĭ; i saam receh gpd. — 1813 Ianuarie 21.

(Iscălitura gpd.)

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXV, fila 200 v.)

Aprópe identic este actul de garanţie dat, în 1818 Ianuarie 21, pentru egumenul mănăstiriĭ Délul:

«Fiind-că la mănăstirea Délul din sud. Dîmboviţa aŭ orînduit Măria Sa Prea Inălţatul nostru Domn egumen pre Sf Sa archiereul Iacov Cervino, cu ponturile ce se arată în luminată cartea Măriеĭ Sale, ce i s'aŭ dat la mânĭ, şi pentru siguranţa celor întocmite şi legate de a se păzì câte privesc asupra îngrijiriĭ archierieĭ sale, saŭ când împotrivă nu va fi următor, încredinţez eŭ sub a mea iscălitură cele de maĭ jos arătate ponturĭ adecă:

1) Să fie nestrămutat din egumenia mănăstiriĭ în soroc de ḑece anĭ.

2) Să dea pe tot anul baniĭ şcólelor, după fóia cea întocmită de Măria Sa, din lét 1817, adecă talerĭ 420, cum şi câte talerĭ 3.000 la cutia milosteniеĭ, ca să se dea în lefile săracilor, fără a socotì însă Dvornicia obştirilor că, cu luarea acestor banĭ, dobândesce vre-o câtuşĭ de puţină dicheomă asupra aceştiĭ mănăstirĭ, saŭ a o socotì că este închinată la acéstă epitropie, ci împotrivă să o cunóscă cu totul slobodă; carĭ banĭ să aibă a-ĭ rěspunde cu analoghie pe fieş-care lună.

3) Orĭ-câte acareturĭ ar face pe moşiile mănăstiriĭ i în mănăstire, cum şi tot lucrul viilor, i judecăţĭ ce se vor urmà după vremĭ la moşiile mănăstiriĭ, pentru împresurarea hotarelor de către vecinĭ, saŭ pentru vre-o altă pricină, tóte aceste cheltuelĭ ce se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ) în diastima acestuĭ soroc, a se face vre-o stricăciune i altă pagubă mănăstiriĭ saŭ vre-unuĭ acaret al mănăstiriĭ din vre-o năvălire de vrăjmaşĭ, orĭ din foc pricinuit de eĭ, saŭ de răsboiŭ, orĭ de cutremur; atuncĭ să arăte la Stăpânire acea dovedită stricăciune, ca să se chibzuiască mijlocul cel cuviincios pentru dregerea aceĭ stricăciunĭ.

4) Viile să le lucreze cu bună orînduială, ca să le aducă la bună stare

domnescĭ în luna Decembre 1812, atrage în mod deosebit atenţiunea Dom-

---

5) Orînduelile bisericescĭ i ale mănăstiriĭ să le păzéscă după cuviinţă şi după testamentul ctitorilor, etc. *(Ca în actul de maĭ sus, ponturile 6, 7, şi 8.)*

Următorul act de *egumenie*, în redacţiune une-orĭ variând de cele de maĭ sus, este chiar în context calificat de *contract*:

Mănăstirea Hurezul din sud. Vîlcea.

Ingrijire avênd Domnia Mea pentru tóte mănăstirile de aicĭ din domnésca Nóstră ţéră, iar maĭ vîrtos pentru câte dintr'aceste mănăstirĭ rěposaţiĭ ctitoriĭ lor, zidindu-le şi înzestrându-le cu acareturĭ dătătóre de veniturĭ, prin testamenturile lor le-aŭ lăsat slobode şi neînchinate undevaşĭ, precum şi pre egumeniĭ lor singurĭ stăpânĭ şi numaĭ sub a Stăpâniriĭ otcârmuire, atârnându-le de privigherea şi îngrijirea domnieĭ, maĭ cu adaos avem datorie, atât Noĭ cât şi ceĭ din urma Nóstră fraţĭ luminaţĭ Domnĭ, ca să îngrijim prin tóte putinciósele mijlóce, nu numaĭ pentru a lor bună stare, ci şi pentru paza ctitoricescilor orînduelĭ, cât va fi prin putinţă, după ale vremilor întîmplărĭ şi trebuinţĭ; după acésta dar a Nóstră neapărată datorie, precum şi pentru alte mănăstirĭ slobode domnescĭ am chibzuit cele de folosul lor şi am orînduit egumenĭ prin legăturĭ în scris în ce chip să se urmeze, aşà şi pentru mănăstirea Hurezul din sud. Vîlcea (fiind şi acésta una din cele neînchinate unde-vaşĭ), socotind cele spre folosul eĭ, am întocmit orînduiala de maĭ jos arătată şi, după pliroforia ce am luat de la D-luĭ cinstit şi credincios boerul Domnieĭ Mele biv Vel Banu Grigorie Brâncoveanu, ctitorul aceştiĭ mănăstirĭ Hurezul, pentru cuviosul Ghermano archimandrit, ce aŭ fost până acum egumen la numita mănăstire şi se purtă cu bună orînduială şi aŭ ţinut mănăstirea în bună stare, aŭ dres şi aŭ meremetisit cele stricate şi n'aŭ îndatorat mănăstirea, avênd şi petrecerea sa îmbunătăţită, după datoria ce se cuvine unuĭ egumen, şi pentru ca şi de acum înainte să-şĭ îndoiască rîvna şi silinţa ce-aŭ avut cu acéstă sf. mănăstire, atât spre podóba şi întărirea şi adăogirea lucrurilor şi a zestriĭ mănăstiriĭ, cât şi spre sfintele slujbe şi rugăciunile ce se săvîrşesc către milostivul Dumneḑeŭ la sfîntul *jărtfelnic* a se face după canónele şi orînduiala ce aŭ mănăstirile, făr de scădere, i-am dat acéstă domnésca Nóstră carte cu ponturile de maĭ jos arătate:

1) Să fie nestrămutat din egumenia mănăstiriĭ în tótă viéţa sa, purtându-se precum s'aŭ purtat până acum.

2) Să dea pe tot anul baniĭ şcólelor talerĭ 400, cu metohul eĭ, după întocmirea ce s'aŭ făcut de Domnia Mea în anul trecut cu lét. 1817 pentru tóte mănăstirile ţĕriĭ la plata banilor şcólelor, care este vechiŭ şi canonisit obiceiŭ, întru care întocmire este şi mănăstirea acésta cu arătata sumă, dimpreună cu metohul eĭ, făr de a se maĭ scădé saŭ a se maĭ adăogà, şi osebit să dea şi talerĭ 1.200 pe fieş-care an; carĭ aceştĭ banĭ, când se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ) bólă de ciumă în ţéră, să aibă a-ĭ da la epi-

nitoruluĭ. El rînduesce asupra acesteĭ mănăstirĭ o anumită eforie, compusă din

---

stațiĭ caseĭ lazareturilor, iar în aniĭ ceĭ ce din norocire nu va fi în țéră acest fel de bólă, să-ĭ dea la cutia milosteniilor, pentru sufletul acestor răposațĭ ctitorĭ, făr de a o socotì însă Vornicia obștirilor că, cu luarea acestor banĭ, dobândesce vre-o câtușĭ de puțină dicheomă asupra aceștiĭ mănăstirĭ, saŭ a socotì că este închinată sub acéstă epitropie, ci împotrivă să o cunóscă cu totul slobodă; carĭ banĭ să aibă a-ĭ da po talerĭ 100 pe fieșcare lună de la ḑi'ntâiŭ a luniĭ luĭ Martie lét. 1818, iar de alte orĭ-ce fel de dărĭ vor eșì și peste cele-l-alte mănăstirĭ acéstă mănăstire să fie cu totul apărată.

3) Dregerile și meremeturile ce vor fi trebuinciόse, atât în mănăstire cât și la acareturile de pre la moșiile mănăstiriĭ, să le facă, cum și tóte moșiile i viile mănăstiriĭ să le caute și să le lucreze după cuviință și buna orînduială, precum s'aŭ urmat și până acum, cum și zestrea mănăstiriĭ, care aŭ priimit-o prin catastihul sĕŭ de perilavi, să o aibă întrégă și de față și, de va fi în putință, să se și înmulțéscă, ca să aibă cinste și laudă în viéță și după petrecania sa, iar nu împotrivă cu scădere, pentru că Domnia Mea, nădăjduind dreptuluĭ sĕŭ cuget, după încredințarea ce Ne-aŭ dat D-luĭ biv Vel Banul Grigorie Brâncoveanu, nu l'am îndatorat la nicĭ un fel de chezășie, precum aŭ dat alțĭ egumenĭ după la alte mănăstirĭ slobode domnescĭ ca acésta.

4) In tótă viéța egumenieĭ sale socotélă să nu i se céră, de se va purtà bine.

5) De se va întîmplà, feréscă Dumneḑeŭ, a se face stricăciune în oblăduirea egumenieĭ sale, orĭ alte pagube mănăstiriĭ, saŭ vre-unuĭ alt acaret al mănăstiriĭ, de vre-o năvălire de vrăjmașĭ i de răsboiŭ, orĭ de cutremur, saŭ de foc pricinuit de vrăjmașĭ saŭ hoțĭ, atuncĭ întîmplătórea primejdie să o facă cunoscută stăpâniriĭ, spre a i se da voe să se împrumute să drégă cele stricate la loc, iar când împotrivă se va găsì datorie, orĭ-ce zapise avlicescĭ saŭ prosopichis să plătéscă din periusia sa; drept aceea poruncim Domnia Mea tuturor călugărilor, ómenilor și robilor de la numita mănăstire, să-l cunóscețĭ pre numitul de egumen al aceștiĭ mănăstirĭ în tótă viéța, dându-ĭ supunere și ascultare la cele ce vĕ va poruncì asupra trebilor mănăstirescĭ, căcĭ orĭ-carele se va arătà împotrivitor să scie că are voe a-ĭ arătà Domnieĭ Mele ca să se pedepséscă, afară de robiĭ mănăstiriĭ, cărora în tótă vremea, după vina lor, a ĭ certà, aflându-se cu priveghere de a nu-ĭ rĕspândì în țĕrĭ străine; și D-ta Vel Logofete de Țéra-de-sus să primescĭ asemenea *contract* de la măna cuvioșieĭ sale cu ponturile de maĭ sus arătate, dat la canțelaria Divanuluĭ, carĭ amîndouĕ aceste așezămînturĭ și întocmirĭ pentru egumenatul sĕŭ la mănăstirea Hurezul să se trécă și în condica Divanuluĭ spre a fi sciute. — 1818 Februarie 25.

(Iscălitura și pecetea gpd.)

Zapisul, adecă contractul aceștiĭ cărțĭ a mănăstiriĭ Hurezul, s'aŭ trecut în condica de chrisóve.

Beizadea Iorgu Caragea, fiul sĕŭ, şi din boeriĭ biv Vel Banul Gr. Brâncoveanu

---

Important este actul următor, care amintesce de o veche restaurare a mănăstiriĭ Câmpulung:

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Cetindu se înaintea Domnieĭ Mele acéstă alăturată anafora a Sfinţieĭ Sale iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Episcopul Argeşiu, s'aŭ cetit împreună şi jalba ce Mi-aŭ dat Sfinţia Sa archiereul Apamia, năstavnicul mănăstiriĭ Câmpulunguluĭ, ḑicênd că, de i se va maĭ da acéstă mănăstire de a o ţiné încă ḑece anĭ peste împlinirea soroculuĭ celor-lalţĭ ḑece următorĭ şi de i se va ridicà şi chezaşul ce-l are dat pentru ceĭ dintâĭ ḑece anĭ pentru aceştĭ următorĭ ḑece anĭ, primesce a face cu cheltuială de la sineşĭ acest meremet al bisericiĭ, întocmaĭ precum maĭ în jos se arată, şi, la împlinirea soroculuĭ de 20 de anĭ, să lase mănăstirea cu totul slobodă de orĭ ce datorie; a căruia cerere de a i se rădicà chezaşul nu este priimită Domnieĭ Mele, căcĭ fiinţa şi nerădicarea chezaşuluĭ îĭ este maĭ vîrtos spre dovadă a bunuluĭ cuget al Sfinţieĭ Sale, cu care se arată asupra aceştiĭ mănăstirĭ, dar să i se dee mănăstirea pe alţĭ ḑece anĭ, de vreme ce alt mijloc nu este de a se face acest meremet cu din veniturile mănăstiriĭ în diastima soroculuĭ acestor următorĭ ḑece anĭ, după arătarea ce Ne face printr'acéstă anaforà Sfinţia Sa Episcopul Argeşiul, priimim Domnia Mea cererea archiereuluĭ Apamia şi hotărîm, ca, de va săvîrşì acest meremet al bisericiĭ cu cheltuială de la sineşĭ la viitorul an saŭ cel mult până la al doilea an, să aibă a maĭ ţiné acéstă mănăstire Câmpulung, peste împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ ce-ĭ este dată, încă ḑece anĭ de atuncĭ înainte, tot cu acelaşĭ mijloc şi legăturĭ ce sunt arătate în cartea Domnieĭ Mele ce este dată pentru următorul soroc de ḑece anĭ, întru tóte întocmaĭ, fără câtuşĭ de puţină strămutare şi făr de a pretenderisì la împlinirea soroculuĭ nicĭ măcar un ban pentru cheltuiala acestuĭ meremet; de care poruncim D-tale Vel Logofete de Ţéra-de-sus să i se céră a aduce chezăşie în scris de la chezaşul sĕŭ şi pentru ceĭ-lalţĭ ḑece anĭ, iar nefăcênd urmarea meremetuluĭ de maĭ sus arătată, să aibă a ţiné mănăstirea numaĭ până la împlinirea soroculuĭ următorilor ḑece anĭ. — 1818 August 30.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(Cod. LXXV, fila 221 v.)

Iată *actul* orĭ contractul de prelungire pe alţĭ ḑece anĭ a egumenieĭ:

Cartea archiereuluĭ Filaret Apania la Câmpulung.

Ingrijire avênd Domnia Mea pentru tóte mănăstirile de aicĭ din domnésca Nóstră ţéră, iar maĭ vîrtos pentru câte dintr'aceste mănăstirĭ rĕposaţiĭ ctitoriĭ lor, zidindu-le şi înzestrându-le cu acareturĭ dătătóre de veniturĭ, prin testamenturile lor le-aŭ lăsat slobode şi neînchinate unde-vaşĭ, precum şi pre egumeniĭ lor singurĭ stăpânĭ şi numaĭ sub a stăpâniriĭ ocârmuire, atâr-

şi Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus Grigorie Băleanu. Fiind-că aceştĭ boerĭ nu

---

nându-le de privigherea şi îngrijirea domnieĭ, maĭ cu adaos avem datorie, atât Noĭ cât şi ceĭ din urma Nóstră fraţĭ luminaţĭ Domnĭ, ca să îngrijim prin tóte putinciósele mijlóce, nu numaĭ pentru a lor bună stare, ci şi pentru paza ctitoricescilor orînduelĭ, cât va fi prin putinţă, după ale vremilor întîmplărĭ şi trebuinţe; după acéstă dar a Nóstră neapĕrată datorie, precum pentru mănăstirea Bistriţa, chibzuindu-le spre folosul eĭ, am orînduit egumen prin legătură în scris în ce chip să urmeze, aşà şi pentru mănăstirea Câmpulunguluĭ (fiind şi acésta una din cele neînchinate unde-vaşĭ), chibzuind cele spre folosul eĭ, am întocmit orînduiala de maĭ jos arătată, după care şi însuşĭ Sfinţia Sa archiereul Filaret Apamia, ce aŭ fost până acum năstavnic la acéstă mănăstire, orînduit încă din lét. 1813, aŭ primit a se însărcinà şi de acum înainte în soroc de ḑece anĭ cu egumenia aceştiĭ mănăstirĭ, care dând chezaş la canţelaria domnesculuĭ Nostru Divan pre D-luĭ biv Vel Paharnicu, Andonache Teohar, i s'aŭ dat şi Sfinţieĭ Sale acéstă carte a Domnieĭ Mele cu cuprinderea de maĭ jos arătată:

1) Să fie nestrămutat din egumenia mănăstiriĭ în soroc de ḑece anĭ.

2) Să dea pe tot anul baniĭ şcólelor, după obiceiŭ, precum aŭ fost şi maĭ înainte, cum şi câte talerĭ 2.500 la cutia milosteniilor, ca să se dea în lefile săracilor, fără a socotì însă Dvornicia obştirilor că, cu luarea acestor banĭ, dobândesce vre-o câtuşĭ de puţină dicheomă asupra aceştiĭ mănăstirĭ, saŭ a o socoti că este închinată la acéstă epitropie, ci împotrivă să o cunóscă cu totul slobodă; carĭ banĭ să aibă a-ĭ rĕspunde cu analoghie pe fieş-care lună.

3) Biserica, fiind cu acoperemîntul de tot stricat, dărăpănat, să fie dator la viitorul an ca să o acopere de isnóvă.

4) Tótă datoria mănăstiriĭ, ce este cu zapise avlicescĭ, în soroc de cincĭ lunĭ să o plătéscă şi să aducă acele zapise la canţelaria Domnieĭ Mele, ca să se rumpă.

5) Orĭ ce acareturĭ ar face pe moşiile mănăstiriĭ, cum şi tot lucrul viilor i judecată ce se va urmà după vremĭ la moşiile mănăstiriĭ, pentru împresurarea hotarelor de către vecinĭ, saŭ pentru vre-o altă pricină, tóte aceste cheltuelĭ ce se va întîmplà să fie de la Sfinţia Sa, afară numaĭ de se va întîmplà (feréscă Dumneḑeŭ) în diastima acestuĭ soroc a se face vre-o stricăciune, i altă pagubă mănăstiriĭ, saŭ vre-unuĭ alt acaret al sĕŭ din vre-o năvălire de vrăjmaşĭ, orĭ din foc pricinuit de eĭ, saŭ de răsboiŭ, orĭ de cutremur, atuncĭ să arate la stăpânire acea dovedită stricăciune, ca să se chibzuiască mijlocul cel cuviincios pentru dregerea aceĭ stricăciunĭ; viile încă să le lucreze cu bună orînduială, ca să le aducă la bună stare.

6) Orînduelile bisericescĭ i ale mănăstiriĭ să le păzéscă după cuviinţă şi după testamentul ctitorilor.

7) Zestrea mănăstiriĭ, mişcătóre şi nemişcătóre şi de sineşĭ mişcătóre, la împlinirea soroculuĭ, să fie dator a o da deplin după catastih de perilavi cu care aŭ primit o când s'aŭ orînduit năstavnic la acea mănăstire în lét 1813, afară numaĭ de ţiganiĭ, carĭ, orĭ de vor murì saŭ de vor sporì până la împlinirea soroculuĭ de maĭ sus arătat, să fie paguba saŭ câştigul în norocul mănăstiriĭ, iar când se va dovedi că aŭ fugit niscare-va ţiganĭ din

pot să se adune regulat la hanul Şerban-Vodă, unde sunt biurourile Eforieĭ,

---

pricina necăutăriĭ saŭ a releĭ petrecerĭ ce vor cercà despre Sfinţia Sa, atuncĭ să fie dator, cu a Sfinţieĭ Sale cheltuială, orĭ a-ĭ aduce la urma lor, saŭ a-ĭ pune la loc; iar din veniturile mănăstiriĭ, orĭ pagubă de se va întîmplà, saŭ câştig, până la împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ, să fie în norocul Sfinţieĭ Sale, fără de a i se luà de către cine-vaşĭ nicĭ o socotélă, orĭ Sfinţia Sa să céră vre-o pagubă.

8) La împlinirea soroculuĭ de ḑece anĭ, să lase mănăstirea slobodă cu totul de datorie, precum asemenea să lase slobode şi arenḑile tuturor acareturilor şi moşiilor mănăstiriĭ.

9) Chezaşul de maĭ sus arătat să dea chezăşia sa în scris la canţelaria Divanuluĭ Domnieĭ Mele, legându-se ca, orĭ de nu va păzì şi va urmà Sfinţia Sa tóte cele de maĭ sus arătate întocmaĭ şi pe deplin, saŭ de nu va da la împlinirea soroculuĭ zestrea mănăstiriĭ deplin, precum s'aŭ ḑis maĭ sus, să fie însuşĭ chezaşul rĕspunḑĕtor şi platnic întru tóte, făr de a i se primì vre-un cuvînt de pricinuire.

10) De i se va întîmplà mórte Sfinţieĭ Sale maĭ înaintea soroculuĭ de ḑece anĭ, să rĕmâe chezaşul în locu ĭ şi să se urmeze acéstă simfonie pe chipul chezaşuluĭ întocmaĭ ca când ar trăì şi Sfinţia Sa, fără a se strămutà câtuşĭ de puţin, fără numaĭ stăpânirea să orînduiască atuncĭ un călugăr la mănăstire, *ca să pórte numaĭ închipuirea de egumen* şi să fie purtător de grijă a se păzì orînduiala bisericiĭ; i saam receh gpd.—1817 Aprilie 23.

Vel Logofĕt.

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXV, fila 22 v.)

Iată acum şi cărţĭ de egumenie, maĭ ales la mănăstirile închinate, şi unde nu erà sub acest nume deghisată o adevĕrată arendare:

Carte de egumenie.

Dat-am domnésca Nóstră carte de egumenie . . . . pre carele l-am făcut Domnia Mea egumen la mănăstirea . . . . sud. . . . . . în locul . . . . ce aŭ fost până acum, după alegerea Prea Sfinţieĭ Sale Părintelui Metropolit. Decĭ, mergĕnd la numita mănăstire, să aibă a face zapt tóte lucrurile mănăstiriĭ, mişcătóre şi nemişcătóre, prin catastih după orînduială, carele să se siléscă a ţiné mănăstirea în bună stare, a drege şi a meremetisì cele stricate, ca să nu ajungă la dărăpănare. Să iconomiséscă bine zestrea mănăstiriĭ, a o aduce la spor şi adaos; să nu îngreueze mănăstirea cu datoriĭ, păzind cea dintru început întocmire a mănăstiriĭ, după orînduiala rĕposaţilor ctitorĭ şi după testamenturile mănăstirilor ce de obşte sunt date, ca să i se cunóscă buna economie şi vrednicia în faptă. Poruncim Domnia Mea părinţilor, i vouĕ slugilor şi robilor mănăstiriĭ, să cunósceţĭ pre numitul archimandrit de egumen al aceştiĭ mă-

apoĭ Domnitorul dă acesteia, ca un director şi cancelarist permanent la trébă pre biv Vel Clucerul C. Predescu.

Dăm în anexele volumuluĭ o serie bogată de chrisóve reînnoite la numeróse mănăstirĭ din ţéră şi din Orient. Caragea Vodă, după arderea Curţiĭ domnescĭ de la Délul Spiriĭ, se mută în casele luĭ Gr. Ghica, care şi acum există în fundul curţiĭ caseĭ Lahovari. Se probéză acésta cu un document, în care Vornicia obştirilor cere luĭ Vodă voe să facă spital de ciumaţĭ în *Hanul Filaret,* care venià pe locul actualuluĭ Teatru Naţional. Actul ḑice că acest han erà peste drum de curtea, în care *acum* s'a mutat domnia, după arderea Curţiĭ gospod.

---

năstirĭ, căruia să-ĭ daţĭ tótă supunerea şi ascultarea, ca să pótă săvîrşi trebile mănăstiriĭ fără de cusur. — 1812 Decembre 10.

1817 Ianuarie 15. — S'a rînduit la mănăstirea Michaiŭ-Vodă Antim Ieromonach, după alegerea mănăstiriĭ de jos.

1818 Ianuarie 21. — S'a rînduit egumen la mănăstirea Délul din sud. Dîmboviţa Iacov Cervino Episcopul.

(Cod. LXXV, fila 46 v.)

Posedăm câte-va documente de numire de egumenĭ nu numaĭ pe câte ḑece anĭ, ci pe viéţă. Dejà am adus maĭ sus *contractul* pentru mănăstirea Hurezul. Maĭ iată altul:

Chrisovul Părinteluĭ Sevastis a fi statornic la Tismana.

De vreme ce, după asemĕnarea nevĕḑuteĭ întocmirĭ a celor cerescĭ, şi cele pămîntescĭ aŭ bună orînduială şi bunul aşezămînt, că ḑice Dumneḑeŭ în Sfînta Scriptură: «Prin mine Impĕraţiĭ împĕrăţesc şi Domniĭ stăpânesc», cărora li s'aŭ hărăzit de la Dumneḑeŭ a griji pentru buna stare a celor lumescĭ în douĕ chipurĭ, adecă bisericesce şi politicesce, iar maĭ ales şi întâiŭ a fi supuşĭ la dumneḑeescile pravilĭ, ca printr'însele să lucreze cele folositóre de obşte némuluĭ omenesc, dând tuturor după vrednicie, căcĭ cine caută pre ceĭ vrednicĭ laudă luĭ îşĭ dobândesce, şi a împărtăşi pre ceĭ vrednicĭ cu cele după cuviinţă şi cu ceea ce este de folos este o pricină îndemnătóre şi altora, ca, vĕḑênd, să urmeze faptele lor şi să siléscă ca prin învĕţătură şi ostenélă, să vie şi eĭ în trépta vredniciei. Drept aceea, învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumănescĭ, găsit-am pre iubitorul de Dumneḑeŭ Sf. Sa Episcopul Sevastis Chir Dionisie, dintre pămîntenii de aicĭ, vrednic şi cuvios întru slujba sa, carele la lét. 1795, după în scris paretisis ce aŭ fost dat Nichifor egumen Delénul şi după arătarea ce s'aŭ fost făcut de proin Mitropolitul Dositeiŭ

Iată acum actele de reînnoirea acesteĭ epitropiĭ:

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Luminăția Ta Beizadea Gheorghe Caragea, al Nostru prea iubit fiŭ, i D-vóstre cinstiților și credincioșĭ boerilor aĭ Domnieĭ Mele biv Vel Bane Gri-

---

către Domnia Sa fratele Alexandru Moruz Voevod, s'aŭ fost orînduit numitul archiereŭ, apoĭ în urmă iarășĭ acel Metropolit cu anaforà aŭ fost făcut arătare rĕposatuluĭ Domn Alexandru Vodă Ipsilante, că acea mănăstire fiind supusă la datorie și aflându-se în dărăpănare din neîngrijirea egumenuluĭ, ce aŭ stătut după vremĭ, cu făgăduială de neschimbare în viéța sa din acea egumenie a Déluluĭ, aŭ supus pre numitul archiereŭ de aŭ primit egumenia, făgăduindu-se și Sfinția Sa o a plătì de datorie și a o preînnoì cu totul, cu care anaforà cerĕndu-se *siguritĭ* egumenuluĭ numituluĭ archiereŭ la acea mănăstire, Domnia Sa judecându-o, se vede că, după cercetarea ce aŭ făcut, aŭ găsit-o cu cale și aŭ dat la mâna numituluĭ archiereŭ Sevastis domnesc chrisov de întărirea egumenieĭ *până în sfîrșitul viețiĭ sale*, în care chrisov răzimându-se, aŭ și pus în lucrare cele făgăduite într'un rînd, și când aŭ isprăvit prefăcutul mănăstiriĭ, viind cutremurul și risipindu-le tóte la pămînt, de isnóvă al doilea rînd le-aŭ făcut la loc, încă și maĭ cu adaos; iar la lét. 1807 Iulie, în vremea când se aflà aicĭ armia ruséscă, numitul Metropolit Dositeiŭ, fără sfat de obște, luând de sub otcârmuire-ĭ mănăstirea Déluluĭ, aŭ dat-o unuĭ Ilarion, omul sĕŭ; însă numitul archiereŭ avusese la mânile sale despre partea celor maĭ aleșĭ din orașul Tîrgoviștеĭ adeverire sub iscălitură pentru petrecerea sa și urmarea la cele maĭ sus arătate, care cunoscute făcĕndu-se și maĭ vîrtos sciute fiind încă maĭ dinainte de cea de atuncĭ oblăduire a Divanuluĭ, adecă de D-lor velițiĭ boerĭ, și pentru că atuncĭ se întîmplase, iarășĭ cu sfat de obște, de s'aŭ deslipit de la lazáreturile și spitalurile ot Dudescĭ treĭ mănăstirĭ, ce se puseseră maĭ dinainte, între carĭ fiind și mănăstirea Tismana din sud. Gorj, și rĕposatul Ștefan archimandritul, ce fusese maĭ înainte egumen, singur s'aŭ lepădat, nepriimind a maĭ fi egumen, trecut aflându-se în vîrsta bĕtrânețelor, și în locu-ĭ s'aŭ găsit cu cale de obștea boerilor Divanuluĭ și s'aŭ dat mănăstirea Tismana numituluĭ archiereŭ Sevastis, pentru năpăstuirea cu luarea mănăstiriĭ Déluluĭ și pentru că urmà și trebuința a fi o acest fel de mănăstire prea veche a țĕriĭ sub otcârmuirea a unuĭ ipochimen ca acesta, cercat și cu bun ipolipsis. Acum dar, acestea făcĕndu-se cunoscute Domnieĭ Mele, prin jalba sa ce Ne-aŭ dat, cu dinadinsul am cercetat, prin taină și de față, și plirofórisindu-Ne de tot adevĕrul și maĭ vîrtos adeverindu-Ne că și la acéstă mănăstire Tismana numitul archiereŭ, încă de când s'aŭ dat sub îngrijire-ĭ, nu încetéză, preînnoind cele stricate ale mănăstiriĭ înlăuntru și pe afară și altele de isnóvă făcĕnd, învelind și chiar biserica din mănăstire cu hier și ținând-o cu adunare de părințĭ cuvioșĭ și împodobită pururea cu necontenitele slujbe bisericescĭ, și fiind-că singur nu cere despăgubirea sa de multele cheltuelĭ și ostenelile ce aŭ pus la mănăstirea Déluluĭ, Domnia Mea, chibzuind cele

gorie Brâncovene şi Vel Logofete de Ţéra-de-sus Grigorie Bălene, fiind-că

---

drepte carĭ i se cuvin numituluĭ archiereŭ, şi maĭ vîrtos vrênd a sigurifsì buna otcârmuire a aceştiĭ mănăstirĭ Tismana, de a nu cădé după vremĭ în vre-o altă egumenie a vre-o unuĭ nevrednic econom şi rĕŭ chivernisitor şi să ajungă mănăstirea în próstă stare şi dărăpănare şi să o supue şi sub grele datoriĭ; de aceea dar, după încredinţarea ce am luat, atât de ipochimenul sĕŭ, cât şi pentru acéstă prea veche mănăstire Tismana, nevrênd Domnia Mea a trece cu vedere ticăloşia ce póte a-ĭ venì cu lipsirea de otcârmuirea numituluĭ archiereŭ, după datoria atât creştinéscă cât şi domnéscă, avênd oblăduirea de la însuşĭ milostivul Dumneḑeŭ a tóteĭ ţĕrĭ, fiind maĭ vîrtos îndemnaţĭ şi de mare evlavie ce avem către prea sfînta preacurată stăpâna nóstră şi pururea fecióră Maria, maica Domnuluĭ nostru Isus Christos, a căruĭ adormire se prăznuesce la biserica dintr'acéstă mănăstire, cum şi către sfînt cuviosul părintele nostru *Nicodim cel sfinţit*, *începĕtorul zidiriĭ aceştiĭ mănăstirĭ* şi adunătorul de obştea călugăréscă acolo înlăuntru, a căruia mormînt şi astăḑĭ se află în *slonul* bisericiĭ din mănăstire, am găsit cu cale şi am hotărît şi, prin acest cinstit şi bine încuviinţat chrisovul Domnieĭ Mele, de isnóvă am dat numita mănăstire Tismana din sud. Gorj în desăvîrşită purtarea de grijă a iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Episcopuluĭ Sevastis Chir Dionisie, spre a o avé până la sfîrşitul vieţiĭ sale, otcârmuindu-o şi chivernisindu-o nestrămutat şi nesupĕrat de nimenea în tótă viéţa sa, ca printr'acésta răzimându-se, să nu-şĭ împuţineze libovul ce firesce are spre adăogirea lucrurilor mănăstirescĭ, ci maĭ vîrtos să îngrijéscă pururea cu dorinţă de a nu se pune sub datorie, ci la sfîrşitul vieţiĭ sale să o lase slobodă despre acéstă împovărare, purtând grija şi de acum înainte, după netăgăduita sa datorie de a avé mănăstirea împodobită cu părinţĭ cuvioşĭ spre săvîrşirea sfintelor slujbe, pentru pomenirea rĕposaţilor ctitorĭ şi a Domnieĭ Mele, iar când cine-vaşĭ cu vre-un mijloc va cercà de a-l lipsì de la acéstă mănăstire, voind a luà de la numitul archiereŭ otcârmuirea aceştiĭ mănăstirĭ, atuncĭ maĭ întâiŭ să i se plătéscă tótă cheltuiala ce va arătà că aŭ făcut, cum şi tótă ostenéla, pentru ca să nu i se maĭ facă de isnóvă şi altă năpăstuire, precum şi cu luarea mănăstiriĭ Délu. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iѡ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martoriĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Radu Golescu Vel Vistier, pan Constantin Kretzulescu Vel Ban, pan Gheorghe Arghiropulo biv Vel Ban, epistatul Spătărieĭ, pan Barbu Văcărescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Constantin Bălăceanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Iordache Slătineanu Vel Vornic al obştirilor, pan Grigore Băleanu Vel Vornic al treilea, pan Dumitrache Racoviţă Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Filipescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Constantin Filipescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Fotache Ştirbei Vel Logofĕt de obiceiurĭ, pan Grigorie Ralea Vel Hatman, pan Alexandru Nenciulescu Vel Vornic al politieĭ, pan Iacovache Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Alexandru Ghica Vel Clucer, pan Costache Bibica Vel Căminar,

egumenul, împreună cu exarchiĭ mănăstiriĭ Cotroccnĭ, prin jalbă aŭ făcut

---

pan Nicolae Suţul Vel Comis, şi ispravnic pan Iordache Filipescu Vel Logofĕt de Ţéra de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la anul al doilea dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în Bucurescĭ, la anul 1814 Noembre 20, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 207 v.*)

Chrisovul archiereuluĭ Stratonic, ca să fie nestrămutvt în viéţa luĭ de la biserica boerilor Kretzulescĭ, pentru milele ce are atât acéstă biserică Kretzulescu, cât şi biserica Plăvicenĭ din sud. Olt, metoc aceşteĭ bisericĭ, i milele ce are.

Dat-am domnescul Nostru chrisov sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ bisericĭ de aicĭ din Bucurescĭ ce se ḑice a Kretzulescululuĭ, la care se prăznuesce hramul adormiriĭ prea sfinteĭ născĕtóre de Dumneḑeŭ şi pururea feciórei Marieĭ, i metohuluĭ aceştiĭ bisericĭ Plăvicenií din sud. Olt, amîndouĕ bisericĭ de mir, carĭ sunt zidite din temelie şi înzestrate de némul D-lor boerilor Kretzulescĭ, şi Sfinţieĭ Sale archiereuluĭ Stratonichis Chir Ioanichie, năstavnicul acestor sfinte bisericĭ, ca să fie numitul archiereŭ statornic şi nestrămutat în tótă viéţa luĭ în epistasia acestor sfinte bisericĭ, după aşezămîntul ce aŭ făcut cu D-lor boeriĭ Kretzulescĭ, ctitoriĭ, la cariĭ s'aŭ dat osebită întărirea Domnieĭ Mele, şi să fie apĕrate aceste bisericĭ de tóte dările şi orînduelile ce vor fi pe sfintele mănăstirĭ obicĭnuite şi neobicĭnuite, ca nisce bisericĭ de mir ce sunt, iar nu mănăstirĭ, pentru că D-lor cinstiţiĭ şi credincioşĭ boeriĭ Domnieĭ Mele Vel Ban Constantin Kretzulescu şi D-luĭ biv Vel Vornicu Istrate Kretzulescu, clironomiĭ ctitorilor, prin douĕ anaforale aŭ făcut arătare Domnieĭ Mele, atât pentru că sunt bisericĭ, iar nu mănăstirĭ, încredinţându-Ne cu doveḑĭ ẓineturĭ domnescĭ, precum şi Preaosfinţia Sa Părintele Metropolitul aŭ dat în scris că sunt bisericĭ de mir, iar nu în rîndul celor-lalte mănăstirĭ, şi ca pentru nisce bisericĭ boerescĭ, iar nu domnescĭ ale ţĕriĭ, şi ca nisce clironomĭ aĭ ctitorilor ce sunt D-lor, avĕnd îngrijire, şi din pricina iconomilor ce aŭ fost maĭ înainte vĕḑĕnd bisericile acestea aduse la próstă stare şi dărăpănare, aŭ găsit D-lor pre numitul archiereŭ, cu care aŭ făcut aşezămîntul ce se arată maĭ jos, a fi statornic în viéţa sa, şi aŭ făcut Domnieĭ Mele rugăciune, ca atât asupra aşezămîntuluĭ să dăm domnésca Nóstră întărire, cât şi pentru apĕrarea bisericilor de orĭ-ce dărĭ vor fi pe mănăstirĭ să dăm poruncă a se păzi, şi primită fiind Domnieĭ Mele, iată, printr'acest domnesc al Nostru chrisov ce le dăm, hotărîm: ca Sfinţia Sa archiereul Stratonichis să fie nestrămutat în viéţa sa din epistasia numitelor bisericĭ, carĭ aceste bisericĭ să fie apĕrate de orĭ-ce dărĭ; să se păzéscă şi milele domnescĭ ce aŭ avut bisericile, care şi de Domnia Mea s'aŭ înnoit chrisovul i cartea ce se vĕd date sfintelor bisericĭ, cu adaosul ce am făcut, adecă: biserica de aicĭ din Bucurescĭ să scutéscă dij-

Domnieĭ Mele rugăciune, de a vĕ orîndui pre Luminăţia Ta şi pe D-vóstre eforĭ asupra acesteĭ mănăstirĭ, ca prin înţeleptele mijlóce şi prin iscusita ocârmuire ce veţĭ metahirisì, să-şĭ dobândéscă mănăstirea uşurarea şi scăparea sa din greutatea datoriilor întru carele aŭ încăput din réua economie şi netrebnicia celor de maĭ înainte egumenĭ, de a căreia próstă stare avênd pliroforie şi înşine Domnia Mea şi cunoscênd că, în adevĕr, de nu se va face o acest fel de îngrijire pentru acéstă mănăstire, urméză a ajunge la o desăvîrşită dărăpănare, n'am putut trece cu vederea rugăciunea jăluitorilor, ci ca o datorie şi a Nóstră şi a ţĕriĭ socotind de a privighià pentru câte privesc spre întregimea şi bună starea a tuturor mănăstirilor ce se află aicĭ în domnésca Nóstră ţéră, am primit cererea şi rugăciunea numiţilor jăluitorĭ şi iată, printr'acest domnesc al Nostru pitac, vĕ însărcinăm Domnia Mea pre Luminăţia Ta şi pre D-vóstre cu eforia acesteĭ mănăstirĭ Cotrocenĭ, fiind bine încredinţaţĭ că, prin bunele şi iscusitele chibzuirĭ ce veţĭ face, veţĭ înlesnì mijlócele cu carĭ s'ar puté uşurà mănăstirea din grelele

---

mărit i vinăriciŭ, şi oerit oĭ 300, drepte bucatele sale, şi o pivniţă, aicĭ în Bucurescĭ, să ţie scutită de tóte dările ce vor fi pe alte pivniţe, să ţie şi lude patru, ómenĭ străinĭ şi fără pricină de dajdie, cu pecetluiturĭ după orînduiala Vistierieĭ; aşijderea şi biserica Plăvicenĭĭ să scutéscă vinăriciŭ i dij mărit, drepte bucatele sale, i de oerit oĭ 100, şi de văcărit, când va fi, vite ḑece, să ţie şi lude 10, ómenĭ străinĭ fără pricină de dajdie, carĭ şi aceia să fie apĕraţĭ de tóte orînduelile ţĕriĭ; să iea pe fieş-care an de la vama Slatineĭ talerĭ 100, i de la vinăriceriĭ domnescĭ aĭ judeţuluĭ Oltuluĭ alţĭ talerĭ 100, carĭ banĭ să-ĭ dea cumpĕrătoriĭ peste baniĭ cămăriĭ. Drept aceea, ca să i se păzéscă aşezămîntul epistasieĭ acestuĭ archiereŭ, i apĕrarea bisericilor de dărĭ şi milele dupe osebite sineturile Domnieĭ Mele, carĭ se arată maĭ sus, am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŵ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Kretzulescu Vel Ban, pan Gheorghe Arghiropulo biv Vel Ban, epistatul Spătărieĭ, pan Grigorie Ghica Vel Vistier, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Constantin Bălăceanu Vel Vornic de Ţéra de-jos, pan Michalache Manu biv Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Grigorie Bălăceanu Vel Vornic al treilea, pan Teodorache Văcărescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Filipescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Scarlat Grădişteanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Fotache Ştirbei Vel Logofĕt de obiceiurĭ, pan Grigorie Ralea Vel Hatman, pan Alexandru Filipescu Vel Vornic za politie, pan Iacovache Rizu Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Alexandru Ghica Vel Clucer, pan Dimitrie Chrisoscoleu Vel Căminar, pan Nicolae Suţu Vel Comis, şi ispravnic pan Iordache Filipescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; scriindu-se chrisovul acesta la al patrulea an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ nostru Isus Christos 1815 Septembre 4, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

şi adevĕratele datoriĭ şi veţĭ lămuri tóte felurimile de încărcăturĭ şi vicleniile ce se vor fi lucrat de către ceĭ de maĭ înainte egumenĭ spre paguba şi dărăpănarea mănăstiriĭ, întru care vedem că aŭ ajuns, avênd cu toţiĭ îngrijire şi adîncă privighere spre a o aduce la bună stare şi întemeiare, pentru care de chibzuirea ce veţĭ face să arătaţĭ Domnieĭ Mele. Tolco pisah gpd.—1814 Maiŭ 30. (1)

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.
Pitac către D-luĭ biv Vel Cluceru Constantin Predescu.

Cinstite şi credincios boerule al Domnieĭ Mele D-ta biv Vel Clucere Constantine Predescule, fiind-că pentru îmbunătăţirea prósteĭ stărĭ a mănăstiriĭ Cotrocenilor, întru care aŭ ajuns din réua economie a egumenilor celor de maĭ înainte, cum şi pentru descoperirea vicleşugurilor ce se vor fi lucrat de către aceĭ egumenĭ spre paguba şi dărăpănarea mănăstiriĭ, am orînduit Domnia Mea, prin domnescul Nostru pitac, eforĭ aĭ aceştiĭ mănăstirĭ pre Luminăţia Sa Beizadea Iorgu Caragea, al Nostru prea iubit fiŭ, şi pre D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ Domnieĭ Mele biv Vel Banul Grigorie Brâncoveanu şi Vel Logofĕtul de Ţéra-de-sus Grigorie Băleanu, şi fiind-că atât Luminăţia Sa cât şi D-lor nu vor puté a se îndeletnici spre a se adunà tot-deauna câteşĭ treĭ pentru căutarea următórelor trebĭ şi pricinĭ; de aceea, iată te orînduim pre D-ta şi îţĭ poruncim, ca tot-deauna să aibĭ a merge la orînduitul loc al adunăriĭ din hanul luĭ Şerban-Vodă, unde să aibĭ a căutà şi a cercetà orĭ-ce trebĭ, pricinĭ şi hârtiĭ ţi se vor orînduì de către Luminăţia Sa i de D-lor, şi de orĭ-ce urmare veĭ face, să aibĭ a te înţelege iarăşĭ cu Luminăţia Sa şi cu D-lor, ca să se dea nizamul şi cararul cel cuviincios asupra fieş-căreia pricinĭ a acesteĭ mănăstirĭ. Tolco pisah gpd. — 1814 Iunie 13. (2)

(Pecetea gpd.)

Reînnoirĭ de chrisóve cu mile şi privilegiĭ aflăm de la Ioan Caragea:

a) In favórea catolicilor din Câmpulung, din 21 Martie 1813.

b) Asemenea pentru biserica catolică de la Tîrgovişte, din 10 Maiŭ 1813.

c) Asemenea pentru biserica Saşilor din Bucurescĭ, din August 1814.

In unele chrisóve Caragea apĕsà condeiul asupra afirmaţiuniĭ, că biserica catolică şi cea săséscă «*se află sub protecsia domnieĭ, iar nu sub altă*

(1) Cod. LXIV, fila 124.
(2) Cod. LXXIV, fila 129.

străină stăpânire, şi pre Domnul ţĕriĭ cunosc de protector întru rugaţiunile şi pomenirile ce fac către milostivul Dumneḑeŭ». (1)

---

(1) *Chrisovul bisericiĭ Băraţilor din Bucurescĭ.*

Biserica Bâraţilor de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, ca să aibă a ţinó doĭ vierĭ la viile ce aŭ în délul Bucurescilor i la Tîrgovişte şi doĭ argaţĭ, ómenĭ străinĭ, fără gâlcévă, care aceştĭ lude 4 să fie scutiţĭ şi apĕraţĭ de tóte dăjdiile câte ar eşi de la Visteria Domnieĭ Mele peste an în ţóră, de nicĭ unele val şi bântuială să nu aibă; aşijderea să aibă a scuti şi ale bisericiĭ drepte bucate, de oerit oĭ 150, de dijmărit litre 200 şi de văcărit vite 15, i o pivniţă ce are biserica acésta aicĭ în oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, în mahalaua Sf. Gheorghe Vechiŭ, de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc şi de tóte alte angariĭ, ca să fie de tréba vînḑăriĭ vinuluĭ bisericiĭ; osebit şi prăvăliile ce sunt făcute pe locul bisericiĭ să fie apĕrate de fumărit, de căminărit, de cotărit şi de orĭ-ce alte dărĭ vor fi pe alte prăvăliĭ, acestea să fie în pace şi nesupĕrate, pentru că acéstă milă aŭ avut-o numita biserică a Băraţilor dată de la alţĭ trecuţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisovul ce-l vĕḑum, cu lét. 1803 Octombre 2, Ne-am adeverit. Decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumănescĭ şi arătându-se preoţiĭ de la acéstă biserică cu jalbă către Domnia Mea pentru înnoirea milelor acestora, a cărora rugăciune primindu-o Domnia Mea, Ne-am milostivit şi, printr'acest chrisov ce le dăm, înnoim şi întărim milele ce se cuprinde maĭ sus, pentru care poruncim la toţĭ câţĭ se cuvine întocmaĭ să fiţĭ următorĭ. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ domnésca Nóstră iscălitură şi pecete, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Kretzulescu Vel Ban, pan Gheorghie Arghiropulo Vel Spătar, pan Constantin Vlahuţă Vel Postelnic, pan Grigorie Ghica Vel Vístier, pan Isaac Ralet Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Filipescu Vel Vornic de Ţéra-de jos, pan Constantin Caliiarhi Vel Vornic al treilea, pan . . . . Vel Vornic al patrulea, pan Michalache Racoviţă Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Iordache Golescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Toma Kretzulescu Vel Logofĕt de obiceiurĭ, pan Pană Costescu Vel Vornic de politie, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al pricinilor străine, pan Mateiŭ Cantacuzino Vel Clucer, şi ispravnic pan Michalache Racoviţă Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta întru al patrulea an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Isus Christos 1816 Octombre 30, de Nicolae Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 224 v.)

Nu numaĭ catolicilor şi luteranilor le-a acordat mile şi scutirĭ, ci şi uneĭ

Chrisovul bisericeĭ catolicilor din Tîrgovişte.

Fiind-că în oraşul Domnieĭ Mele Tìrgoviştea din sud. Dîmboviţa din vechime Domniĭ şi oblăduitoriĭ ţěriĭ aceştia aŭ dat voe şi slobodeniĭ la căţĭ din ritul catolicilor se află locuind şi adăpostindu-se acolo cu dréptă muncă şi hrană a neguţătorieĭ lor, de şi-aŭ făcut un locaş de închinăciune, care *s'aŭ aflat şi se află sub protecsia domnieĭ, şi pre Domnul ţěriĭ îl numesc de protector* întru rugăciunile şi pomenirile ce fac către milostivul Dumnedeŭ la slujbele lor, care locaş, cu acéstă orînduială fiind sub a domnieĭ ocrotire, aŭ avut şi cărţĭ domnescĭ vechĭ cu óreş-care milĭ domnescĭ, pentru carĭ milĭ se arată în chrisovul Domnieĭ Sale rěposatuluĭ Domn Constantin Vodă Ipsilant, ce l vědum, cu lét 1805 Fevruarie 7, că viind rěposatul Pater Ienupere, ce erà egumen bisericiĭ catolicilor de acolo, cu smerenie şi plecăciune la Domnia Sa, prin jalba ce aŭ dat, aŭ făcut arătare, că domescile sineturĭ ce aŭ avut biserica pentru acele milĭ, în trecuta vreme, avêndu-le trimise aicĭ la domnie spre a se înnoi, din pricina rěsvrătiriĭ ce s'aŭ întîmplat, tóte s'aŭ rěpus, rěmâind numaĭ cu un sinet, adecă chrisovul rěposatuluĭ Domn Constantin Vodă Gehan, ce l'aŭ arătat, de s'aŭ vědut scris din lét 1754 Iunie 18, cu cuprindere că s'aŭ dat acesteĭ bisericĭ ca să ţie scutiţĭ patru ómenĭ străinĭ şi să scutéscă şi ale bisericiĭ de oerit drepte bucate oĭ 150, de dijmărit litre 200, cum şi la viile bisericiĭ să ţie un vier scutit străin; după care aŭ făcut numitul egumen rugăciune, cerênd milostivire de la Domnia Sa, nu numaĭ a i se înnoì aceste domnescĭ milĭ, ce după numitul chrisov se adeveréză că din vechime le-aŭ avut, ci să adaoge milă şi de la Domnia Sa scutéla vieĭ ce are biserica de a nu plătì vinăriciŭ pe drepte bucatele sale şi să ţie scutită şi o pivniţă, ce o are biserica în Tîrgovişte, întru care se vinde vinul din numita vie a bisericiĭ, arătând, maĭ vîrtos, că aŭ făcut acolo numitul egumen şi noul spital pentru căutarea bolnavilor; de a căruia arătare pliroforisindu-se Domnia Sa cum că este adevěrată, s'aŭ milostivit şi, printr'acest domnesc chrisov, aŭ hărăzit bisericiĭ ca să o aibă acéstă milă, adecă: patru ómenĭ străinĭ scutiţĭ, 150 oĭ scutite de oerit, 200 litre de dijmărit, i un vier străin la via mănăstiriĭ, scutinţe ce le-aŭ avut din vechime, după numitul chrisov, i via bisericiĭ scutită de vinăriciŭ, i cârciuma bisericiĭ, ce o are în Tîrgovişte, scutită de fumărit, de căminărit, de vamă şi de tóte dările câte sunt pe alte pivniţe nescutite, şi pentru căcĭ aŭ sistisit acolo noŭ spital cu căutare de bolnavĭ, pentru iubirea de ómenĭ, aŭ adăogat şi acéstă milă, ca să aibă spitalul acela po talerĭ 150 pe an din vama de la Tîrgovişte, carĭ banĭ să se dea pe tot anul nelipsit. Decĭ, învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumnedeŭ cu domnia aceştiĭ de Dumnedeŭ păzite pravoslavnice Ţěrĭ-Rumânescĭ, Ne-aŭ făcut rugăciune Pater Ambrosie, egumenul Bărăţieĭ de aicĭ, sub a căruia chivernisire se află maĭ sus numita biserică a catolicilor din oraşul Domnieĭ Mele Tîrgoviştea, ca să înnoim şi întărim Domnia Mea privileghiul milelor de maĭ sus arătate, a căruia rugăciune priimindu-o Domnia Mea, am bine-voit şi, printr'acest domnescul Nostru chrisov, întărim tóte milele

gémiĭ din Şistov şi Evreilor *«pămîntenĭ»*, înţelegênd cu acest nume pe

ce se arată maĭ sus, ca să i se păzéscă a pururea cu nestrămutare, adeverindu-l cu însăşĭ domnésca Nóstră iscălitură şi pecete şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor boerĭ veliţĭ aĭ divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Kretzulescu Vel Ban, pan Gheorghie Arghiropolu Vel Spătar, pan Constantin Vlahuţ Vel Postelnic, pan Grigorie Ghica Vel Vistier, pan Isac Ralct Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Filipescu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Constantin Caliarchi Vel Vornic al treilea, pan . . . . Vel Vornic al patrulea, pan Michalache Racoviţă Vel Logofĕt de Ţéra-de sus, pan Iordache Golescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-ios, pan Toma Kretzulescu Vel Logofĕt de obiceiurĭ, pan Pană Costescu Vel Vornic al politieĭ, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Mateiŭ Cantacuzino Vel Clucer, pan Gheorghe Scanavi Vel Comis, şi ispravnic pan Iordache Golescu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos; şi s'aŭ scris chrisovul acesta întru al patrulea an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la anul de la Christos 1816 Octombre 30, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 245.)

Chrisovul bisericiĭ Saşilor din Bucurescĭ.

Domniĭ şi oblăduitoriĭ, cărora li s'aŭ încredinţat de la Dumnedeŭ stăpânirea de ţĕrĭ şi de noróde, datorie avênd, ca, după cum spre norodul cel supus al sĕŭ, să aräte iubire de ómenĭ şi bună-voire, de aceea toţĭ fraţiĭ Domnĭ de maĭ înaintea Nóstră, cariĭ aŭ stătut după vremĭ la acest scaun al Ţĕriĭ-Rumănescĭ, atât după acéstă datorie, cât şi după chipul dar şi obiceiul ce se urméză la cetăţile şi la politiile marĭ, unde sunt scaune de Domnĭ şi stăpânirĭ ce sunt împodobite cu mulţimea noroduluĭ de pămîntenĭ şi străinĭ, cariĭ îşĭ aŭ fieş-care, după ritul sĕŭ, deosebită casă de închinăciune, aŭ fost dat la preotul şi la câţĭ-vaşĭ din ritul săsesc, ce se află *vechĭ* locuitorĭ aicĭ în politia Bucurescilor, voe şi slobodenie prin chrisóvele Domnieĭ Sale, care le vĕdum Domnia Mea, cuprindĕtóre de a-şĭ avé numaĭ o bisericuţă de închinăciune în mahalaua Stejaruluĭ, făr de altă împrejmuire de zid, nefiind de vre-o stricăciune saŭ supĕrare politieĭ, cum şi 6 pogóne de vie să aibă acéstă bisericuţă aicĭ în ţéră, şi i-aŭ miluit cu privileghiŭ de a fi scutite drepte bucatele bisericiĭ, adecă vinul de vinăriciŭ i dijmărit, 100 stupĭ i rîmătorĭ, i de oerit 100 oĭ, i lude doĭ ómenĭ străinĭ, vierĭ la via bisericuţeĭ, scutiţĭ, şi alţĭ lude 6, străinĭ aduşĭ din străinătate, apĕraţĭ de tóte dăjdiile şi angariile ţĕriĭ, cărora după cercetarea ce li se va face, după orînduiala Vistieriеĭ, de către ispravniciĭ judeţuluĭ saŭ de către D-lor zabiţiĭ politieĭ, să li se dea şi sineturĭ domnescĭ de la Vistierie pentru apĕrarea lor, i 30 bolovanĭ sare de la ocnele domnescĭ pe an şi o cârciumă a sa dréptă să aibă a o scuti de fumărit, de căminărit, de vamă şi de tóte dările ce sunt pe alte pivniţe. Decĭ, învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ, venit-aŭ înna-

ceĭ stabilițĭ în țéră de maĭ mult timp, fără să putem precisà cât anume

---

intea nóstră preotul numiteĭ bisericuțe, cu smerenie rugându-Ne ca, nu numaĭ să înnoim și să întărim aceste maĭ sus numite milĭ, ci să și adăogăm; și pliroforisindu-Ne Domnia Mea că acéstă bisericuță, ce se află acum în lăuntrul politieĭ, lângă scaunul domnieĭ, este *în protecsia domnieĭ, iar nu sub străină stăpânire, și pre Domnul țĕriĭ cunósce de protector*, și de aceea li s'aŭ fost dat acest privileghiŭ, atât pentru ținerea bisericuțeĭ cât și pentru cele-lalte milĭ, am bine-voit și, printr'acest chrisovul Nostru ce-l dăm, nu numaĭ am înnoit și am întărit mila ce se cuprinde maĭ sus, ci încă am și adăogat alțĭ lude treĭ-ḑecĭ și doĭ, ca să ție de acum înainte lude 40, ómenĭ străinĭ și fără pricină de dajdie, cariĭ să fie supușĭ la stăpânirea țĕriĭ nóstre, ca și ceĭ-lalțĭ pămîntenĭ, iar nu la protecsie străină, pre cariĭ aducêndu-ĭ din străinătate, după cercetarea ce li se va face, să li se dea și pecetluiturĭ, după orînduiala Vistierieĭ, spre a fi în pace și nesupĕrațĭ de rîndul dăjdiilor Vistierieĭ; osebit facem și acest ajutor bisericuțeĭ, adecă: aceștĭ lude 40 scutelnicĭ, ce se arată maĭ sus, să fie apĕrațĭ și de podveḑile i angariile ce vor fi pe țéră și pe obște, pentru care apĕrare să dea de lude unul pe an po talerĭ 10 la Vistieria Domnieĭ Mele, ca să se pótă ajutà bisericuța la trebuințele ce are; și pentru ca să se păzéscă acéstă milă tot-deauna, am adeverit chrisovul acesta cu însășĭ credința Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, cu credința prea iubiților Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind și D-lor cinstițĭ și credincioșĭ boerĭ velițĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Radu Golescu Vel Vistier, pan Constantin Kretzulescu Vel Ban, pan Barbu Văcărescu Vel Vornic de Țéra-de-sus, pan Constantin Bălăceanu Vel Vornic de Țéra-de-jos, pan Iordache Slătineanu Vel Vornic al obștirilor, pan Grigorie Băleanu Vel Vornic al treilea, pan Dumitrache Racoviță Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Filipescu Vel Logofĕt de Țéra-de-sus, pan Constantin Filipescu Vel Logofĕt de Țéra-de-jos, pan Fotache Știrbei Vel Logofĕt de obiceiurĭ, pan Constantin Suțul Vel Spătar, pan Grigorie Ralea Vel Hatman, pan Alexandru Nenciulescu Vel Vornic de politie, pan Iacovache Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Alexandru Ghica vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Nicolae Suțul Vel Comis, și ispravnic pan Iordache Filipescu Vel Logofĕt de Țéra-de-sus; și s'a scris chrisovul acesta la anul al doilea dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în orașul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la anul de la nascerea lumeĭ 7322, iar de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Isus Christos 1814 August, de Chiriță Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 193.*)

Chrisovul Băraților ot Tîrgoviște pentru milele ce aŭ.

Fiind-că, în orașul Domnieĭ Mele Tîrgoviște sud. Dîmbovița, din vechime Domniĭ și oblăduitoriĭ țĕriĭ aceștia aŭ dat voe și slobodenie, ca câțĭ din ritoriĭ catolicilor se află locuind și adăpostindu-se acolo cu dréptă muncă

timp. De altmintrelea, aceï Evreï maï vechï stabilițï în țéră eraŭ în

---

şi hrană a neguțătoriiï lor, de şi-aŭ făcut un locaş de închinăciune, care s'aŭ aflat *şi se află sub protecsia domnicï şi pe Domnul țěriï îl cunosc de protector* întru rugăciunile şi pomenirile ce fac către milostivul Dumneḑeŭ la slujbele lor, care lăcaş, cu acéstă orînduială fiind sub a domnieï ocrotire, aŭ avut şi cărțï domnescï vechï cu óreşï-care milï domnescï, pentru carï milï, la lét 1805 Februarie 7, viind Pater Ienupere, egumen bisericiï catolicilor de acolo, cu smerenie şi plecăciune, la Domnia Sa fratele Constantin Vodă Ipsilant, prin jalba, ce aŭ fost dat atuncï, aŭ făcut arătare că domnescile sineturï ce aŭ avut biserica pentru aceste milï avêndu-le trimise aicï la domnie spre a se înnoì, din pricina rĕsvrătiriï ce s'aŭ întîmplat, tóte s'aŭ rĕpus, rĕmâind numaï cu un sinet, adecă chrisovul rĕposatuluï Domn Constantin Vodă Gehan, ce l'aŭ arătat de s'aŭ vĕḑut de Domnia Sa, scris din lét 1754 Iulie 18, cu cuprindere că s'a dat aceştiï bisericï ca să ție patru ómenï străinï, să scutéscă şi ale bisericiï drepte bucate: de oerit oï 150 şi de dijmărit litre 200, cum şi la viile bisericiï să ție un vier străin scutit; după care aŭ făcut numitul egumen rugăciune, cerênd milostivire de la Domnia Sa nu numaï a i se înnoì acele domnescï milï, ce după numitul chrisov s'aŭ adeverit că din vechime le-aŭ avut, ci să adaoge milă de la Domnia Sa şi scutéla vieï ce are biserica, de a nu plătì vinăriciŭ pe drepte bucatele sale, şi să fie scutită şi o pivniță, ce are biserica în Tîrgovişte, întru care se vinde vinul din numita vie a bisericiï, arătând maï vîrtos că aŭ făcut acolo numitul egumen şi noŭ spital pentru căutarea bolnavilor; de a căruia arătare pliroforisindu-se Domnia Sa cum că este adevĕrată, s'aŭ milostivit şi, prin chrisovul Domnieï Sale, ce-l vĕḑum, cu lét.... Februarie...., aŭ hărăzit bisericiï ca să aibă aceste milï, adecă patru ómenï străinï scutițï, i 150 oï scutite de oerit, 200 litre de dijmărit, i un vier străin la via bisericiï scutit, ce le-aŭ avut vechï după numitul chrisov,- i via bisericiï scutită de vinăriciŭ, i cârciuma bisericiï, ce o are în Tîrgovişte, scutită de căminărit, de fumărit, de vamă şi de tóte dările câte sunt pe alte cârciumï nescutite, şi pentru căcï aŭ sistisit acolo noŭ spital cu căutarea de bolnavï, pentru iubirea de ómenï, aŭ adăogat şi acéstă milă, ca să aibă a luà adecă spitalul acesta po talerï 150 pe an din vama Tîrgoviştei, carï banï să se dea pe tot anul nelipsit. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ şi pre Noï cu întâia domnie a acesteï pravoslavnice țĕrï, am bine-voit şi am întărit tóte aceste milï de maï sus, ca să i se păzéscă nestrămutat, şi am întărit chrisovul acesta cu însăşï credința Domnieï Mele Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod şi cu credința prea iubiților Domnieï Mele fiï, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorï fiind şi D-lor cinstițï şi credincioşï boeriï aï Divanuluï Domnieï Mele: pan Const. Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Țéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Țéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviță Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Țéra-de-jos, pan Constantin Suțu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie, pan Mi-

numĕr fórte redus, cum se probéză prin o catagrafie generală făcută în

chalache Suţu Vel Spătar, pan Constantin Vlăhuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Constantin Kretzulescu Vel Paharnic, pan Iordache Tufeanu Vel Stolnic, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Costache Caracaş Vel Sluger, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, scriindu-se chrisovul acesta la întâiul an dintru'ntâia domnie a Nóstră, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ lét . . , iar de la nascerea Domnuluĭ nostru Isus Christos lét 1813 Maiŭ 10, de Constantin Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 153 v.*)

Cartea catolicilor din oraşul Câmpulungul pentru milele ce are.

Fiind-că, în oraşul Câmpulung sud. Muscel, din vechime, Domniĭ şi oblăduitoriĭ ţĕriĭ aceştia aŭ dat voe şi slobodenie la câţĭ din ritul catolicilor se află lăcuind şi adăpostindu-se acolo cu dréptă muncă şi hrana neguţătorieĭ lor, de şi-aŭ făcut un locaş de închinăciune, *care s'aŭ aflat şi se află sub protecsia domnieĭ, iar nu sub altă străină stăpânire, şi pre Domnul ţĕriĭ cunosc de protector întru rugăciunile şi pomenirile ce fac* către milostivul Dumnedeŭ la slujbele lor, care locaş, cu acéstă orînduială *fiind sub a domnieĭ ocrotire şi protecsie*, aŭ avut şi cărţĭ domnescĭ vechĭ cu óreşĭ-care milă domnéscă, cu carĭ cărţĭ viind Băraţiĭ de acolo, cu smerenie şi plecăciune, la Domnia Mea, de Ni s'aŭ rugat prin jalbă să le înnoim; după ce Ne-am pliroforisit Domnia Mea întâiŭ de acéstă orînduială şi am vĕdut înşine şi cărţile trecuţilor Domnĭ, am bine-voit de ne-am milostivit asupră-le, pentru ca să fie rugătorĭ către milostivul Dumnedeŭ pentru viéţa şi bună starea Domnieĭ Mele şi a fraţilor Domnĭ din urma Nóstră oblăduitorĭ aĭ ţĕriĭ şi pentru îndestularea şi fericirea acestuĭ pămînt în care trăesc şi se ocrotesc şi le-am înnoit milele ce le-aŭ avut, adecă: să aibă a ţiné şi a scutì doĭ lude, ómenĭ străinĭ, făr de pricină, însă aduşĭ acum din străinătate; aşijderea să aibă a scutì şi ale bisericiĭ drepte bucate: de oerit oĭ 100, de dijmărit litre 100 şi de pogonărit pogóne 12, ce le are biserica în délul Topolovenilor, cum şi de vinăriciŭ vinul ce se va face într'aceste viĭ, i un vier iarăşĭ om străin, adus acum din străinătate, care şi acela să fie nedajnic întru nimic; aşijderea şi pentru douĕ buţĭ cu vin, ce aŭ trebuinţă a-şĭ aduce în oraşul Câmpulung, să fie slobodĭ şi nesupĕraţĭ în toţĭ aniĭ de către vinăriceriĭ domnescĭ a le coborî din dél şi a le aduce în Câmpulung îndată ce se vor gătì, însă din drepte viile lor, făr de nicĭ o poprire, de vreme ce eĭ n'aŭ a plătì vinăriciŭ pre drepte bucatele lor ce vor face în viile bisericiĭ, după mila ce i s'aŭ făcut, fiind-că aceste maĭ sus arătate milĭ le-aŭ avut biserica şi maĭ înnainte, de la trecuţiĭ fraţĭ Domnĭ; pentru care de obşte poruncim nimenĭ întru nimic la cele ce maĭ sus se cuprinde supĕrare să nu facă; i saam rceeh gpd. — 1813 Martie 21.

(*Cod. XVII, fila 126.*)

Bucurescĭ la 1820 şi de care vom vorbì maĭ departe, la timpul cuvenit. (1)

---

(1) Iată două acte de acéstă categorie:

Cartea gémieĭ de la Şiştov pentru 2.000 oca sare, ce are a luà de la schela Zimnicea.

Dat-am domnésca Nóstră carte gémieĭ de la Şiştov, a césorniculuĭ, ca să aibă milă de aicĭ din ţéră pe an câte 2.000 oca sare, care să o dea cămăraşia de la schela Zimnicea, pe tot anul, pentru că numita gémie se află cu trebuinţă de ajutor; de aceea, precum alţiĭ se ajută de aicĭ din ţéră, Ne-am milostivit, ca la un lucru cuviincios, de le-am făcut mila ce se cuprinde maĭ sus; pentru care poruncim D-tale epistatule al cămărăşieĭ ocnelor, să i se deà de la schela Zimniceĭ acéstă sare pe tot anul nelipsit. — 1817 Februarie 27.

(Cod. LXVI, fila 263.)

Cartea Evreilor pămîntenĭ din Bucurescĭ, ca numaĭ eĭ să aibă a tăià carne, iar nu şi străiniĭ Evreĭ, pentru mâncarea lor.

Dat-am domnésca Nóstră carte Ovreilor pămîntenĭ de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, cariĭ după vechiul obiceiŭ ce aŭ avut şi li s'aŭ urmat până acum şi după rugăciunea ce aŭ făcut Domnieĭ Mele ca să taie numaĭ eĭ carne pentru mâncarea lor, iar nu şi alţĭ străinĭ, şi de la dînşiĭ să cumpere şi ceĭ străinĭ Ovreĭ, să aibă datorie numaĭ eĭ, adecă Ovreiĭ pămîntenĭ, de a tăià carne aicĭ pentru dînşiĭ, de la cariĭ să cumpere şi ceĭ străinĭ Ovreĭ, cu adăogare peste preţul cu care cumpĕră şi eĭ de la măcelariĭ creştinĭ, care acest adaos de parale, după obiceiul lor, strîngêndu-se la cutia lor, are să fie pentru întîmplătórele trebuinţe ale bresleĭ lor; iar alţĭ Ovreĭ să nu fie volnicĭ a tăià aicĭ carne pentru dînşiĭ, pentru că obiceiurile vechĭ ale bresleĭ Ovreilor pămîntenĭ din Bucurescĭ a se păzì, sunt întărite atât de fraţiĭ Domnĭ de maĭ înnainte cât şi de Domnia Mea; şi acéstă rînduială a tăieriĭ cărneĭ cercetând-o Domnia mea la lét. 1813 Aprilie 18 şi pliroforisindu-Ne că s'aŭ urmat şi s'aŭ păzit, am dat poruncă ca să se păzéscă. De aceea şi printr'acéstă carte a Domnieĭ Mele de isnóvă o întărim; pentru care poruncim D-tale Vel Cămăraşe, ca întocmaĭ şi asemenea să se urmeze, fără câtuşĭ de puţină strămutare, acéstă poruncă a Domnieĭ Mele, după vechiul obiceiul lor ce l'aŭ avut, dând cuviinciosul nizam Ovreilor, să-l urmeze şi să-l păzéscă; iar pre ceĭ ce vor fi împotrivă următorĭ la acésta, să-ĭ înfrîneze; i saam receh gpd.—1817 Iulie.

(Cod. LXXVII fila 269.)

Cu respect la toleranţa religiósă, de care maĭ sus amintirăm, aducem acte de aşà natură, că unele se par a contraḑice vechea şi frumósa îngăduinţă a Românuluĭ pentru orĭ-ce cult. Caragea acordă, vĕḑurăm, diverse milĭ la bisericĭ eterodoxe şi învoesce edificarea uneĭ nouĕ biserică catolice pe moşia Dudescĭ; dar de altă parte, alăturea cu acte de tolerenţă ca acestea, datorĭ suntem a aduce unul care, la prima vedere, ar puté fi considerat de contrariŭ vecheĭ toleranţe române. Cu pitacul sĕŭ din 17 August 1813, Ioan Caragea scrie Metropolituluĭ să vestéscă enoriaşilor, prin preoţĭ, că nu e permis ca să-şĭ dea crestiniĭ pe la Evreĭ slugă saŭ slujnică, orĭ copil saŭ fată nevrîstnică, sub ameninţărĭ de pedépsă. Insă Domnitorul se grăbesce a declară chiar el, că nu din intoleranţă se iea acéstă disposiţiune, ci spre a se evità bănuelĭ născĕtóre de turburărĭ: «iar din ceĭ vîrstnicĭ, orĭ parte bărbătéscă saŭ femeéscă, slobodĭ sunt a se băgà la Evreĭ să le slujéscă, precum acéstă slobodenie se urméză şi prin alte ţĕrĭ.» (1)

Nu cum-va asemenea disposiţiune erà luată — cum şi ḑiceaŭ gurele rele,— ca să jumulescă şi de la Evreĭ ceva parale? E probabil că, după ce Evreiĭ aduseră luĭ Vodă *ploconul* poftit, asemenea prohibiţiune se ridică.

---

(1) Fiind-că catoliciĭ ce se află şeḑênd pe moşia Dudescĭ prin jalbă aŭ făcut rugăciune Domnieĭ Mele, ca să li se dea voie a înnoì biserica ce o aŭ avut acolo veche, arătând că este şi cu voia stăpânuluĭ moşieĭ, li s'aŭ dat acéstă carte a Domnieĭ Mele de voe şi slobozenie; i saam receh gpd. — 1813 August 29.

(Cod. LXXIV, fila 84 v.)

Pitac la Metropolitul pentru Ovreiĭ ceĭ ce aŭ slugĭ creştine.

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea.

Preaosfinţia Ta Părinte Metropolite, multe necuviόse urmărĭ Ne-am pliroforisit Domnia Mea că s'aŭ întîmplat şi póte a se maĭ întîmplà aicĭ în politie, din pricină căcĭ mulţĭ din ceĭ săracĭ, avênd copiĭ saŭ fete nevîrstnicĭ, obicĭnuesc de-ĭ daŭ slugĭ saŭ slujnice pe la Ovreĭ şi dintr'acéstă urmare se aşază felurĭ de turburărĭ, şi nu doar că poprim Domnia Mea de a nu se maĭ băgà pe la Ovreĭ slugĭ saŭ slujnice dintre creştiniĭ ceĭ ce vor voì, fără numaĭ, ca să lipséscă din mijloc orĭ-ce bănuială s'ar socotì asupra Ovreilor, poruncim ca tuturor preoţilor de prin tóte mahalalele politieĭ să le daĭ Preaosfinţia Ta cu deadinsul poruncă, de a face molitfa lor cunoscută către toţĭ enoriaşiĭ lor acéstă poruncă a Domnieĭ Mele, că de astăḑĭ înainte nimenea să nu îndrăsnéscă a-şĭ da pe la Ovreĭ slugă saŭ slujnică, orĭ copil saŭ fată, nevîrstnicĭ fiind, căcĭ cel ce se va dovedì împotrivă urmând se va pedepsì cu străşnicie, ca un pricinuitor de turburare; iar din ceĭ vîrstnicĭ

Alăturea cu chrisóvele în favórea bisericilor eterodoxe, să nu uităm de a reamintì și pe acela dat pe numele bisericiï ortodoxe românescï din Scheiŭ, în Brașov. Caragea reînnoesce vechile privilegiï la 4 preoțï aï bisericeï Sf. Nicolae, în 28 Maiŭ anul 1813. Vom amintì asemenea că Ioan Caragea reînnoi diverse milï și pentru biserica Treï-Erarchï din Iașï. (Vedï documentul în anexe.) (1)

---

orï parte bărbătéscă saŭ femeéscă, aceia slobodï sunt a se băgà pe la Ovreï să le slujéscă, precum acéstă slobodenie se urméză și prin alte țërï. Tolco pisah gpd. — 1813 Aprile 17.

Vel Logofët.

(Cod. LXXIV, fila 41 v.)

(1) *Chrisovul preoților de la biserica din Șcheiŭ, de lângă cetatea Brașovuluï, pentru milele ce aŭ.*

Dat-am domnescul Nostru chrisov acestor patru preoțï anume popa . . . . popa . . . . popa . . . . și popa . . . . ce sunt la sf. biserică din Șcheiŭ, de lângă cetatea Brașovuluï, ca să aibă a ținé pre pămîntul Domnieï Mele ale lor drepte bucate: oï 800, adecă fieș-care preot câte oï 200, care oï să fie în pace și ertate de oerit; așijderea și păstoriï de la oï să fie ómenï străinï din acea țéră și, nefiind ședëtorï aicï în pamîntul țëriï Domnieï Mele, încă să fie în pace de tóte dăjdiile și orînduelile câte vor eșì peste an de la Vistieria Domnieï Mele; asemenea și caiiï lor să fie în pace de olăcarï și de alte angariï, și când vor da alțiï cu cărțï iscălite, iar aceștia tot să fie nesupërațï, pentru că acéstă milă aŭ avut-o acestï preoțï atât de la alțï frațï Domnï de maï înainte, cât și de la Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz, precum din chrisovul Domnieï Sale, ce-l vëdum, cu lét 1793 Noembre 16, Ne-am adeverit. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ și pre Noï cu întâia domnie a aceștiï pravoslavnice țërï, Ne-am milostivit de am înnoit și am întărit mila acestor patru preoțï, ca să o aibă și să li se pázéscă nestrămutat, întocmaï după cum se cuprinde maï sus, și poruncim Domnia Mea boerilor ce vețï fi cu slujba oerituluï, i altor dregătorï și zapciï, să avețï a lăsà caiiï numiților preoțï și pre păstoriï ce vor fi la acele oï, nefăcêndu-le întru nimic supërare, căcï orï-carele peste porunca Domnieï Mele se va cutezà a face câtușï de puțină supërare, unul ca acela să scie că va petrece scârbă și se va certà de către Domnia Mea; și am întărit chrisovul acesta cu însășï credința Domnieï Mele Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod și cu credința prea iubiților Domnieï Mele fiï, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorï fiind și D-lor cinstițï și credincioșï boeriï velițï aï Divanuluï Domnieï Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Țéra-de sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofët de Țéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Țéra-de-jos, pan Dumitrașco Racoviță Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu vel

In privința organisăriĭ bisericiĭ sub noua domnie, nu avem de adus multe nouĕ documente. Din pitacul de la 1 August 1813 apare că instituțiunea *decasteriilor* pe lângă Metropoliĭ și Episcopiĭ persistă, după cum ele aŭ fost stabilite de Metropolițiĭ ultimĭ, ceĭ impușĭ țĕrilor de către Muscalĭ (1) și după cum existaŭ, deși nu cu numele de *consistoriĭ*, încă de maĭ înainte.

Abusul cu chirotoniile continuă. Domnitoriul reînnoesce anterióre nizamurĭ, orĭ dă altele nouĕ, cu gând de stîrpire a abusuluĭ acestuia, la 4 Februarie 1813 și apoĭ la 9 Iulie 1813. Ingreuiarea formalităților de dobândire a voeĭ de chirotonire se pare că erà și ea un mijloc de exploatare maĭ îndemănatec. Lucru bun în sine însușĭ, dar nu maĭ puțin instrument de jăfuire în mânile celor rĕĭ. Așà se întîmplă pretutindenĭ: legile cele maĭ

Logofĕt de Țéra-de-jos, pan Constantin Suțu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie, pan Mihalache Suțu Vel Spătar, pan Constantin Vlăhuță Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Constantin Kretzulescu Vel Paharnic, pan Iordache Tufeanu Vel Stolnic, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Costache Caracaș Vel Sluger, pan Michail Vel Pitar, și ispravnic pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Țéra-de-jos; scriindu-se chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Nóstră, aicĭ în orașul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumiĭ lét 7321, iar de la nascerea Domnuluĭ nostru Isus Christos lét 1813 Maiŭ 28, de către Constantin Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 130.)

(1) Iată actul:

Fiind-că Sfinția Sa Episcopul Rîmniculuĭ Chir Galaction și dimpreună cu protosinghelul de la Craiova are Sfinția Sa orînduițĭ pentru a căutà pricinile bisericescĭ ale noroduluĭ *și patru clericĭ*, cariĭ, fiind-că se află pururea cu sirguială și cu silință la pricinile și judecățile ce se orînduesce de către D-luĭ Caimacamul i de către D-lor boeriĭ divanițĭ, aŭ de la alțĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât și de la Domnia Sa fratele Constantin-Vodă Ipsilant, după cum Ne pliroforisim din cartea Domnieĭ Sale, ce o vedum, cu lét 1803 Iulie 18, ca să scutéscă drepte bucatele lor stupiĭ i rîmătoriĭ de dijmărit, vinul ce-l va face în viile lor de vinăriciŭ și oile de oerit; drept aceea înnoim și Domnia Mea mila acésta și poruncim și voĕ slujbașilor dijmarĭ i vinăricerĭ și oerĭ, ce vețĭ fi orînduițĭ după vremĭ la aceste slujbe nimenĭ întru, nimic supĕrare maĭ sus numiților clericĭ pe drepte bucatele lor să nu le facețĭ, că așà este porunca Domnieĭ Mele; i saam recch gpd. — 1813 August 1.

(Cod. LXXVII, fila 163.)

bune devin o plagă și cele maĭ rele un isvor de fericire, după ómeniĭ carĭ le aplică. (1)

(1) Iată pitacele relative:

Jŭ Ioan Gheorghe Caragea, Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Preaosfinția Ta Părinte Metropolite și Sfințiile Vóstre iubitorilor de Dumnedeŭ Episcopĭ, îndatorat fiind Domnia Mea a grijì cu neadormire pentru tóte câte sunt spre bună orînduială și dreptate a supușilor Domnieĭ Mele, de a nu se lăsà nicĭ un lucru rĕŭ să curgă cu nebăgare de sémă, atât la partea politicéscă, cât și la tagma preoțéscă, Ne-am pliroforisit Domnia Mea că la tagma preoțéscă, de la o vreme încóce, curge un mare catahrisis nesuferit asupra chirotoniilor, cu mijlocirĭ neprimite bisericiĭ, pentru că nu se chirotonisesc după trebuință pe locurile ce se află lipsă de preoțĭ saŭ de diaconĭ, ci și peste trebuință, cu asupra înmulțindu-se chirotoniile, făr de nicĭ un cuvînt, și cu acésta se pricinuesce locuitorilor mirenĭ însărcinare și nedreptate; și cercetând Domnia Mea cu deadinsul, ca să aflăm cu ce mijloc se urmà chirotoniile maĭ înainte, Ne-am adeverit din chrisóvele fraților Domnĭ ce aŭ stătut înaintea Nóstră, că se urmà într'acestașĭ chip, adecă: unde se întîmplà cu adevĕrat lipsă și trebuință de preot, da părcălabul satuluĭ, împreună cu săteniĭ, saŭ mahalagiiĭ, saŭ orășaniĭ, adeverința lor în scris, sub iscălitura tuturor, la mânile aceluia ce erà a se face preot saŭ diacon într'acel sat, saŭ mahala, saŭ oraș, cum că este slobod, făr de nicĭ o pricină de dajdie, și cum că îĭ sciŭ viéța și firea luĭ și că cu adevĕrat aŭ lipsă și trebuință de preot, care adeverință se iscălià și de stăpâniĭ moșieĭ, orĭ mănăstiréscă de erà saŭ boeréscă, iar de se va întîmplà a fi sat megieșesc, să iscăléscă numaĭ megiașiĭ; și așà, cu acea adeverință, dimpreună și cu megiașiĭ, venià acela ce erà să se preoțéscă, ceĭ din eparchia Metropolieĭ la Preaosființia Sa Părintele Mitropolit, iar ceĭ din eparchiile Episcopilor la Sfinția Lor iubitoriĭ de Dumnedeŭ Părințiĭ Episcopĭ, și dând acea mărturie, atât iscălită, cât și prin cuvînt, se cercetà apoĭ de archiereŭ după orînduiala bisericéscă pentru vrednicia lor, *iar maĭ vîrtos pentru învĕțătură*, și de-l găsià vrednic și *cărturar*, se arătà cu anafora în scris către Domn, cu satul, orașul, saŭ mahalaua, cu biserica unde este lipsa și trebuința, dimpreună cu adeverința satuluĭ, saŭ a mahalagiilor, saŭ orășanilor, spre a fi ferițĭ și archiereiĭ de categoria aceea a mulților preoților făr de trebuință, și cu acea anafora întăritǎ aveà archiereiĭ voe ca să-l chirotonisécă; care anafora, împreună și cu cartea archieréscă ce i se da, după lege, pentru preoție, le aveà insușĭ acela la mânĭ, ca să nu fie supĕrat de zapciiĭ politicescĭ. Decĭ, acéstă întocmire și orînduială vĕdêndu-o Domnia Mea fórte cu cuviință și după lege, am hotărît ca să se urmeze întocmaĭ nestrămutată și de acum înainte, și am și poruncit Domnia Mea Vel Logofĕtuluĭ ca să pue în lucrare înnoirea și de către Domnia Mea ale acestor chrisóve ale fraților Domnĭ de maĭ înainte; am poruncit și d-luĭ Vel Vist. a face poruncile Domnieĭ Mele în tótă țéra, după mijlocul ce se cuprinde maĭ sus, și pre orĭ-care îl va găsi preot saŭ diacon de acum înainte făr

A isbutit saŭ ba Caragea să stăviléscă abusul chirotoniilor, nu putem documentà pentru Valachia-Mare, dar peste Olt abusul acesta este în flóre.

---

de anafora întărită de Domnia Mea la mâna luĭ, să nu-l cunóscă, ci ca pe un mirén şi dajnic între birniciĭ ţĕriĭ; dar până a se face şi a se împlinì chrisóvele de Domnia Mea, scriem Preosfinţieĭ Tale Părinte Metropolite al Ungro-Vlachieĭ şi Sfinţiilor Vóstre iubitorilor de Dumneḑeŭ Episcopĭ, de astăḑĭ înainte nicĭ un preot saŭ diacon să nu se maĭ chirotoniséscă făr de adeverinţă după mijlocul de maĭ sus arătat şi făr de anafora întărită de către Domnia Mea pentru voia dată, nicĭ să se iea plocon maĭ mare decât ceea ce se cuprinde la împĕrătescile pravile politicescĭ, carĭ s'aŭ preţuit în banĭ, precum în chrisovul Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru Vodă Moruz, ce este întocmit de la lét. 1794, se cuprinde, care se află trecut şi în condica Metropolieĭ; şi de priimirea acestuĭ pitac să avem Domnia Mea rĕspuns. Tolco pisah.—1813 Februarie 4.

Vel Logofĕt. Biv Vel Medelnicer.

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXIV, fila 22 v.)

Cărţĭ legate la tóte judeţele pentru rînduiala chirotoniilor preoţilor saŭ diaconilor cum să se urmeze.

D-vóstre ispravnicilor ot sud.... sănătate. Cu tóte că orînduiala chirotoniilor până acum se urmà într'acestaşĭ chip, adecă cel ce erà a se chirotonisì venià maĭ întâiŭ de da jalbă Domnieĭ Mele şi se făceà poruncă la ispravnicĭ ca să cerceteze, de erà acela fără pricină de dajdie? de erà lipsă şi trebuinţă de preot la acea biserică? de nu erà preoţĭ îndestuĭ la alte bisericĭ de primprejur, de unde să pótă îndeplinì acea trebuinţă? de erà cerut şi priimit atât de stăpânul moşieĭ, cât şi de lăcuitoriĭ de acolo? şi în ce chip i-aŭ fost petrecerea? cu care acea cercetare isprăvnicéscă venià apoĭ aicĭ şi se orînduià la Preaosfinţia Sa Părintele Metropolit saŭ la Părinţiĭ Episcopĭ de-ĭ făceà şi bisericésca cercetare şi, de se găsià vrednic de darul preoţieĭ, Ni se arătà cu anafora, şi atuncĭ se da şi porunca Domnieĭ Mele a se chirotonisì. Dar vĕḑênd Domnia Mea că cu acésta se pricinuesce acelor ce vreà să se chirotoniséscă mult trépĕd şi cheltuială, cu venirea lor în două rîndurĭ pe aicĭ, de aceea poruncim, de acum înainte să se urmeze într'acestaşĭ chip, adecă: cel ce va fi a se chirotonisi preot saŭ diacon în vre-un sat, unde adecă va fi cu adevĕrat lipsă şi trebuinţă de preoţĭ, să dea părcălabul satuluĭ, împreună cu săteniĭ şi mahalagiiĭ, saŭ orăşaniĭ, adeverinţa lor în scris, supt iscălitura tuturor locuitorilor, la mânile aceluia, cum că este slobod, făr de nicĭ o pricină de dajdie, şi cum că-ĭ sciŭ viéţa şi firea luĭ şi că cu adevĕrat aŭ lipsă şi trebuinţă de preot saŭ diacon, de nu sunt preoţĭ saŭ diaconĭ la alte bisericĭ de primprejur, de unde să se pótă împlinì şi trebuinţa aceluĭ sat; care adeverinţă să se iscăléscă de stăpânul moşieĭ, orĭ

La 1815 este nevoit în două rîndurĭ să reînnoiască pitacul sĕŭ ad-hoc pentru Oltenia. (1)

---

mănăstiréscă saŭ boeréscă de va fi, iar fiind megieşéscă, să o iscălescă numaĭ megiaşul; cu care acéstă adeverinţă viind la isprăvnicat, cercetându-ĭ şi D-vóstre de este adevĕrată, să o daţĭ la mâna luĭ, cu înscinţare către Domnia Mea de cercetarea ce veţĭ face, după mijlocul ce s'aŭ dis maĭ sus; şi cu aceeaşĭ cercetare viind aicĭ la Divanul Domnieĭ Mele, să dea jalbă, după care vom da şi Domnia Mea cuviinciósa poruncă către Prea Sfinţia Sa Părintele Metropolit saŭ către Părinţiĭ Episcopĭ; care acéstă orîndială să o publicuiţĭ în tot judeţul, ca să fie sciută tuturor locuitorilor, spre a fi şi eĭ întocmaĭ următorĭ, ferindu-vĕ însă de cea maĭ puţină mituire saŭ voe veghiată la însciinţarea ce veţĭ face, saŭ măcar de a luà vre-un ban cu numire de avaet de la acela care va fi să se chirotonisescă, căcĭ de va venì la audul Domnieĭ Mele una ca acésta, să scie acel mituitor saŭ luător de vre-un avaet că, după ce se va îndatorà a plătì îndoit, apoĭ se va şi învinovăţì; şi fiţĭ sănătoşĭ.—1813 Iulie 9.

(Cod. LXXIV, fila 16 v.)

(1) Iată aceste două pitace:

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Poruncă la Caimacam şi la 5 judeţe ot preste Olt, pentru ceĭ ce se chirotonisesc făr de poruncile Măriei Sale.

Cinstite şi credincios boerule al Domnieĭ mele D-ta biv Vel Postelnice Nicolae Scanavi, Caimacamule al Craioveĭ, am luat Domnia Mea pliroforie cum că acolea în oraşul Craioveĭ şi într'acele cincĭ judeţe ot preste Olt se urméză mare catahrisis la rîndul chirotoniilor, căcĭ ceĭ ce sunt a primì darul chirotonieĭ de preoţĭ şi diaconĭ nu se cercetéză maĭ întâiŭ de către D-ta saŭ de către ispravniciĭ judeţelor după orînduiala nizamuluĭ ce am dat Domnia Mea prin ponturĭ cu publicaţiĭ, atât acolea la Divanul Craioveĭ, cât şi pe la tóte isprăvnicaturile judeţelor domnesciĭ Nóstre ţĕrĭ, de sunt adecă fără nicĭ o pricină de dajdie? de este lipsă şi trebuinţă de preot la acea biserică unde voesce a slujì? de nu sunt preoţĭ de prisos pe la alte bisericĭ după împrejur ca să se pótă lipsa împlinì? de este cu voinţa satuluĭ şi a stăpânuluĭ moşieĭ? şi să însciinţaţĭ Domnieĭ Mele; ci fără a li se face cea maĭ puţină cercetare şi fără scirea şi porunca Domnieĭ Mele; se chirotonesc, şi Ne-am mirat cum de suferĭ D-ta a se face acolea o urmare ca acésta, cu totul împotriva voinţeĭ şi porunceĭ Nóstre, de care şi straşnic poruncim Domnia Mea, nicĭ cum să nu maĭ îngăduescĭ D-ta a se maĭ urmà un fel de catahrisis la nizamul chiritoniilor, să se cerceteze după orînduiala nizamuluĭ şi cu însciinţare să se trimiţă la domnescul Nostru Divan, ca să li se dea porunca Domnieĭ Mele spre a se chirotonisì, fiindu-ţĭ sciut şi acésta cu hotărîre, că

Ca să se vadă că în restul ţěriĭ s'aŭ făcut maĭ puţine abusive chirotonirĭ, dăm în notă o listă de 54 de preoţĭ chirotoniţĭ în aniĭ 1813—1815.

avem Domnia Mea să facem cercetare, şi verĭ-câţĭ preoţĭ şi diaconĭ se vor găsì chirotonisiţĭ făr de a avé porunca Domnieĭ Mele la mânile lor, se vor da în dajdie în rînd cu ceĭ ce pórtă ludele domnesceĭ Nóstre Vistieriĭ, iar D-ta aĭ să daĭ greŭ rĕspuns, ca unul ce de grumaziĭ D-tale este spânzurată îngrijirea la tóte cele ce se urmézä acolea, şi cu lesnire nu te veĭ puté îndreptà; şi că aĭ primit acéstă poruncă a Domnieĭ Mele, să avem rĕspuns, cu care împreună să ne trimiţĭ şi catastih de câţĭ preoţĭ s'aŭ chirotonisìt de la bună venirea Nóstră şi până acum? câţĭ dintr'aceia aŭ poruncile Domnieĭ Mele şi câţĭ s'aŭ chirotonisit fără a avé domnescile Nóstre poruncĭ? — 1815 Ianuarie 15.

Asemenea poruncĭ s'aŭ făcut şi către 5 judeţe ot preste Olt.

(*Cod. LXXIV, fila 168 v.*)

Al doilea publicaţie în tóte judeţele de dincóce de Olt şi în 5 judeţe ot preste Olt şi la D-luĭ Caimacan ot Craiova pentru nizamul chirotonieĭ.

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe. D-vóstre ispravnicilor ot sud. . . . . sănătate. Cu tóte că, pentru orînduiala şi nizamul chirotoniilor, încă din lét. 1813 Iulie 9 s'aŭ dat poruncile Domnieĭ Mele către D-vóstre în ce chip să urmaţĭ, adecă: cel ce va fi a se chirotonisì preot saŭ diacon în vre-un sat, unde va fi cu adevěrat lipsă şi trebuinţă de preot saŭ diacon de nu sunt preoţĭ saŭ diaconĭ la alte bisericĭ de primprejur, de unde să se pótă împlinì şi trebuinţa aceluĭ sat, care adeverinţă să se iscălésca de stăpânul moşieĭ, orĭ mănăstirésca saŭ boerésca de va fi, iar fiind megieşésca, să se iscălésca numaĭ megiaşiĭ; cu care acéstă adeverinţă viind la isprăvnicat, cercetându-o şi D-vóstre de este adevěrată, să o daţĭ la mâna luĭ, cu însciinţare către Domnia Mea de cercetarea ce veţĭ face, după mijlocul ce s'aŭ ḑis maĭ sus, şi cu aceeaşĭ cercetare viind la Divanul Domnieĭ Mele să dea jalbă, după care vom da şi cuviinciósa poruncă către Preaosfinţia Sa Părintele Metropolit, saŭ cătră Sfinţia Lor Episcopiĭ; dar ca nu care cum-vaşĭ să se facă vre-o catahrisis cu acéstă pricinuire a chirotoniilor, spre năpăstuirea locuitorilor birnicĭ aĭ vre-unuĭ sat, cu a se chirotonisì şi dintre birnicĭ diaconĭ i preoţĭ şi apoĭ să rĕmâe satul încărcat cu dajdia aceluĭ ce se chirotonisesce, de aceea iată cu străşnicie vĕ poruncim, ca de acum înainte numaĭ la feciorii de preoţĭ i ţîrcovnicĭ, când vor fi ceruţĭ a se chirotonisì diaconĭ saŭ preoţĭ, după mijlocul de maĭ sus arătat, să daĭ însciinţărĭ ale isprăvnicatuluĭ către Domnia Mea, iar nu din alte tagme şi bresle de ómenĭ; ci dar într'acestaşĭ chip să urmaţĭ de acum înainte, ca la rîndul chirotoniilor să nu fie primiţĭ alt-fel de ómenĭ decât numaĭ feciorĭ de preoţĭ i ţîrcovnicĭ; şi de primirea porunceĭ să însciinţaţĭ Domnieĭ Mele, şi fiţĭ sănătoşĭ. — 1815 Februarie 26.

(*Cod. LXXIV, fila 182 v.*)

Atât de numeroşĭ eraŭ preoţiĭ, că eĭ eraŭ reduşĭ să ocupe în biserică funcţiunea de ţîrcovnicĭ, de paracliserĭ. In 13 Ianuarie 1813, noul Metropolit Nectarie şi Episcopiĭ de Argeş (Iosif) şi cel de Buzĕŭ (Constantie) supun luĭ Caragea o anafora, cerênd să fie scutiţĭ de birurĭ câte 2 grămăticĭ aflătorĭ pe la fie-care biserică, că şi din aceştia se chirotonisesc preoţiĭ trebuincioşĭ. Ioan Caragea aprobă cu regret aşezarea de *ţîrcovnicĭ* deosebiţĭ pe la biséricĭ, conform anaforaleĭ. (1)

---

(1) *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

Preaosfinţia Ta Părinte Metropolite şi Sfinţiilor Vóstre iubitorilor de Dumnedeŭ Episcopĭ, aŭ vĕdut Domnia Mea arătarea şi cererea ce faceţĭ printr'acéstă anafora pentru întocmirea ţîrcovnicilor, pentru care făcênd Domnia Mea cercetare de s'aŭ obicĭnuit a se face întocmire acestora prin întărire domnéscă, Ne-am pliroforisit că maĭ înainte de trecuta rĕsmeriţă acéstă bisericéscă slujbă a ţîrcovnicilor o împlinià la bisericile de prin judeţurĭ şi de prin domnescile oraşe preoţĭ şi diaconĭ ce se aflà acolo de prisos şi netrebuincioşĭ, fiind înmulţiţĭ din catahrisis ce urmà şi nu aveà vre-o altă slujbă următóre datorieĭ lor; iar acolo unde erà numiţĭ preoţiĭ ceĭ trebuincioşĭ, se orînduià din preoţiĭ ce prisosià la alte sate şi nu aveà slujbă bisericéscă, de împlinià lipsa celor-lalte case, saŭ când se întîmplà în adevĕr la unele judeţe lipsă de prisóse de preoţĭ i diiaconĭ, slujba ţîrcovnicilor se orînduià de o împlinià fiiĭ preoţilor şi diaconilor ceĭ necăsătoriţĭ şi neintraţĭ în orînduiala birnicilor domnesceĭ Nóstre ţĕrĭ; iar acum este să se scóţă aceştia din dajdie cu paguba domnesceĭ Nóstre Vistieriĭ. După acéstă dar dréptă întocmire şi orînduială, hotărîm Domnia Mea de a se face şi de acum înainte urmare întocmaĭ şi cu totul aneresim cele ce în diastima trecuteĭ rĕsmeriţe (fiind străină Stăpânire) s'aŭ urmat prin catahrisis şi împotriva domnescilor chrisóve şi poruncĭ, după care atât Preaosfinţia Ta cât şi Sfinţiile Vóstre Episcopilor veţĭ fi următorĭ întocmaĭ, ca să se păzéscă dréptă şi cuviinciósă orînduială şi între ceĭ bisericescĭ, pentru care vom da Domnia Mea şi prin domnésca Nóstră ţéră cuviinciósele poruncĭ, de a se pune în lucrare acéstă urmare de acum înainte, fără câtuşĭ de puţină schimbare. — 1813 Februarie 5.

Vel Logofĕt.

(Pecetea gpd.)

(Cod. LXXIII, pag. 134.)

Prea Inălţate Dómne,

Cunoscută este Măriei Tale că slujitoriĭ bisericilor, adecă carĭ săvîrşesc sfintele taine, prin care aduc ferbinte rugăciune atât pentru întărirea şi

Cu greŭ ne vine a crede că până la finea domnieĭ luĭ Caragea nu s'aŭ

---

bună sporirea a Stăpâniriĭ, cât şi pentru tot norodul pravoslavnic de obşte, singurĭ nu pot săvîrşi acéstă dumnedeéscă taină preoţiĭ, de nu vor avé doĭ grămăticĭ ajutor, adecă un dascăl şi un paracliser; carĭ aceştĭ grămăticĭ, aflându-se însărcinaţĭ cu acéstă purtare de grijă, aŭ fost nesupĕraţĭ din început de rîndul dăjdiilor, pentru două pricinĭ, una cea sus arătată trebuinţă de ajutor preoţilor la săvîrşirea slujbelor şi a doua că, când se întîmplă de móre dintr'aceĭ preoţĭ vre-unul, se chirotonisesce dintr'aceĭ grămăticĭ în locu-ĭ, ca uniĭ ce sunt deprinşĭ la învĕţătura cărţiĭ şi cu sciinţă de orînduiala slujbelor bisericescĭ; carĭ şi în vremea trecută a răsboiuluĭ aŭ fost ocrotiţĭ prin poruncile Divanuluĭ de atuncĭ, însă cu numirea schimbată de *ţîrcovnicĭ*, pre limba slavonéscă; şi fiind-că acum luarăm pliroforie de la vre-o câţĭ-va din protopopĭ că pe alocurea s'ar fi supĕrând uniĭ dintr'aceştĭ grămăticĭ de către sĕteniĭ lor şi de către zapciiĭ politicescĭ, puindu-ĭ la bir, rugăm firésca Măriei Tale bunătate, ca în fericitele dile ale Măriei Tale să nu se strice acéstă bună întocmire şi veche orînduială a sfintelor şi dumnedeescilor locaşurĭ, ca nu dintr'acéstă pricină să se împuţineze lauda luĭ Dumnedeŭ, ce se rădică în tóte dilele de către aceĭ slujitorĭ aĭ sĕĭ, şi să se rĕcéscă rugăciunile cele ferbinţĭ ce se aduc maĭ întâiŭ pentru fericirea sănătăţiĭ, îndelungarea anilor stăpâniriĭ Măriei Tale, apoĭ pentru tóte sufletele pravoslavnice, — să se dea luminate poruncile Măriei Tale în tótă ţéra, a nu fi supĕraţĭ de dăjdiĭ şi angarale aceştĭ câte doĭ grămăticĭ de fieş-care biserică, carĭ vor avé pecetluiturile archierescĭ la mânile lor, maĭ vîrtos că eĭ sunt încă nevrîstnicĭ, necăsătoriţĭ şi ceĭ maĭ mulţĭ feciorĭ de preoţĭ, şi aniĭ Măriei Tale de la Dumnedeŭ rugăm să fie mulţĭ şi fericiţĭ. — 1813 Ianuarie 13.

Aĭ Măriei Tale părinţĭ sufletescĭ:
Nectarie Metropolit,
Iosif Argeş, Constantie Buzĕŭ.

Insemnarea de preoţiĭ ce se chirotonisesc după însciinţările ispravnicilor.

Stan ot satul Ciescĭ din sud. Teleorman, diacon, 1813 Septembre 28.
Nedelco din satul Bârla, sud. Teleorman, diacon, 1813 Septembre 28.
Andreiŭ din satul Căcărăzenĭ, sud. Teleorman, diacon, 1813 Septembre 28.
Badea, din satul Podişorul, sud. Teleorman, popă, 1813 Septembre 21.
Drăguşoiu ot satul Runcul din sud. Argeş, diacon, 1813 Octombre 1.
Stoian ot satu Bubuescĭ, sud. Argeş, diacon, 1813 Octombre 1.
Vişan ot satul Băzoescĭ din sud. Teleorman, diacon, 1813 Octombre 11.
Drăguşin ot satul Hălăscĭ din sud. Telorman, diacon, 1813 Octombre 11.
Stan ot satul Uleele din sud. Teleorman, diacon, 1813 Octombre 11.
Négul din satul Isbăşescĭ ot sud. Teleorman, diacon, 1813 Octombre 11.
Ioniţă sin Popa Gheorghe ot satu Zărnescĭ, sud. Argeş, diacon, 1813 Noembre 13.
Stan din satul Băjĕscĭ ot sud. Muscel, popă, 1814 Ianuarie 16.

maĭ făcut preoţĭ şi diaconĭ peste aceştia de sus, de óre-ce nu maĭ aflarăm

---

Marin din satul Mălurenĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Ianuarie 17.
Ioan din satul Başchiul din sud. Argeş, diacon, 1814 Ianuarie 17.
Dumitru ot satul Prevalea, sud. Argeş, diacon, 1814 Ianuarie 18.
Gheorghe ot satul Bârsescĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Ianuarie 22.
Sandul ot Gheorghiţă, Ilfov, preot, 1814 Februarie 3.
Ioniţă Buca, preot, 1814 Februarie 5.
Pĕtru ot satul Ciofrângenĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Februarie 16.
Riza ot satul Valea luĭ Giurgiu, sud Argeş, diacon, 1814 Februarie 16.
Istrate de la satul Recea, sud. Teleorman, diacon, 1814 Martie 9.
Panteleimon de la satul Băcescĭ, sud. Olt, diacon, 1814 Aprilie 1.
Ioniţă de la Poiana Laculuĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Aprilie 17.
Ioan de la satul Buciumeniĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Aprilie 17.
Ioan de la satul Gura Roşcovuluĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Aprilie 17.
Barbul de la satul Bărbătescĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Aprilie 17.
Popa sin Popa Radu de la satul Alunişu, sud. Olt, diacon, 1814 Aprilie 28.
Stan sin Popa Stan de la Aluniş, sud. Olt, diacon, 1814 Aprile 28.
Ipatie Grămăticu de la Valea Tanteĭ, preot, 1814 Maiŭ 6.
Ioan Grămăticu de la Crucişóră, Olt, preot, 1814 Maiŭ 8.
Ioniţă sin Popa Mateiŭ, Prahova, preot, 1814 Maiŭ 10.
Négu sin Popa Nicola ot satul Mănescĭ-Ungurenĭ, Prahova, diacon, 1814 Maiŭ 3.
Constantin, satu Gănescĭ, Prahova, preot, 1814 Maiŭ 5.
Ioan Dascălu ot biserica Precupeţĭ de aicĭ, preot, 1814 Maiŭ 5.
Constantin de la Vălenĭ-de-munte, sud. Saac, diacon, 1814 Maiŭ 12.
Constantin sin Popa Nicolae de la Vălenĭ, sud. Dîmboviţa, popă, 1814 Iunie 2.
Gheorghe ot satul Diiagul-de-jos, sud. Teleorman, diacon, 1814 Iunie 1.
Mateiŭ sin Popa Ioan ot satu Capu-Lunceĭ, sud. Teleorman, diacon, 1814 Iunie 2.
Ioan sin Popa Danciu ot Peretu, sud. Teleorman, diacon, 1814 Iunie 1.
Dumitru sin Popa Pană ot Poenarĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Iunie 17.
Badea sin Popa Radu ot Alimănesciĭ de-jos, sud. Argeş, diacon, 1814 Iunie 18.
Ioan sin Popa Grigorie ot satu Cătunu Sinescĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Iunie 15.
Marin sin Chiţu ot Galicea, sud. Argeş, diacon, 1814 Iunie 16.
Florea ot Piscul Ginericăĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Iunie 16.
Michaiŭ ot satu Donescĭ, sud Argeş, diacon, 1814 Iunie 15.
Radu sin Diaconu Radu ot Căzănescĭ, sud. Argeş, diacon, 1814 Iunie 17.
Ioan Grămăticu ot satu Conţescĭ-de-sus, sud. Dîmboviţa, preot, 1814 Iunie 18.
Radul sin Popa Ioan ot satu Vitănescĭ, sud. Olt, diacon, 1814 Iunie 25.
Badea de la satul Momoiŭ, sud. Olt, diacon şi preot, 1814 Iulie 24.
Stancu de la satul Sinescĭ, sud. Olt, diacon, 1814 Septembre 5.
Ioan de la satu Trufinesciĭ-din-dél, sud. Olt, diacon, 1814 Septembre 8.
Şerban sin Popa Dinu de la Tătăraţĭ-de-jos, sud. Teleorman, diacon, 1814 Decembre 2.

liste ca acésta în condice. Nu putem crede că şi în 1815 numaĭ 2 diaconĭ se făcură. Orĭ-câtă grijă va fi avut Visteria să nu se împuţineze birniciĭ din sate prin creare de preoţĭ şi diaconĭ, chirotonirile eraŭ un venit prea bun, ca să fi renunţat cu grăbire prelaţiĭ bisericiĭ la ele, ba chiar şi Domnitorul şi Mariĭ Logofeţĭ, carĭ se *împartăşiaŭ* şi eĭ de la ceĭ carĭ solicitaŭ voe de chirotonire.

Rolul şi influenţele culturale ale bisericiĭ, în condiţiunile în carĭ erà recrutat personalul bisericesc, nu prea erà considerabil. Negreşit Ioan Caragea cereà bisericiĭ, în 1813, să intervină cu rugăciunile eĭ ca să înceteze epidemia ciumeĭ, orĭ să mijlocéscă rugăciunĭ să plóie la timp (1), în interesul agriculturiĭ; dar ce putem ḑice de puterea uneĭ bisericĭ în care abusurile eraŭ nenumĕrate şi de tóte felurile?

La Chioscul de la Herĕstrĕŭ, pe lumină de lună, se întîlniaŭ feciorĭ de boerĭ cu iubitele lor. Se pare că şi dintre clericĭ nu se sfiaŭ uniĭ de a merge nóptea pe acolo.

Constantin sin Diaconu Radu ot satu Beleţiĭ, sud. Muscel, diacon, 1815 Ianuarie 5.

Nicolae sin Popa Gheorghe ot satu Vlădenĭ, sud. Muscel, diacon şi popă, 1815 Decembre 2.

(*Cod. LXXV, fila 266 v.*)

(1) *Poruncă pe la sate ca să facă osfeştanie pentru plóie.*

Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod.

D-vóstre ispravnicilor ot sud. . . . . sănătate. Vĕ facem în sciro că rugăciunile către milostivul Dumneḑeŭ pururea şi în tótă vremea sunt cuviinciόse, cu cât maĭ vîrtos acum într'acéstă vreme de trebuinţă pentru ploĭ se cade maĭ cu deosebire şi cu osîrdie a se face de către norod de obşte, fiind-că acésta este mijlocul cel adevĕrat cu care îmblânḑim şi, întorcênd pre Dumneḑeŭ, să nădăjduim milostivirea dumneḑeiriĭ sale. Nu lipsim dar a vĕ scrie şi a vĕ poruncì într'adins, ca să îndatoraţĭ pre tótă céta bisericéscă, adecă pre egumeniĭ de pe la sfintele mănăstirĭ, pre protopopĭ, pre preoţĭ, ca să se osîrguiască cu durere şi făr de lenevire întru slujbe şi rugăciunĭ către milostivul Dumneḑeŭ, făcêndu-se litaniĭ cu adunare de norod afară, cu sfintele icóne, cu sfintele móşte, pe la tóte oraşele şi satele, la care şi însuşĭ D-vóstre, dimpreună şi cu boeriĭ i boerinaşiĭ judeţuluĭ, să vĕ aflaţĭ, ca de la toţĭ de obşte, marĭ şi micĭ, parte bisericéscă şi mirenéscă, să se facă cu durere rugăciunĭ ferbinţĭ, şi cu acestea şi cu credinţă nădăjduind a se întórce milostivul Dumneḑeŭ şi a câştigà milă de plóie, ca de la un iubitor de ómenĭ şi mult milostiv; şi fiţĭ sănătoşĭ. — 1813 Aprilie 20.

(*Cod. LXXIV, fila 42.*)

Un preot bate de mórte pe păzitorul Chiosculuĭ de la Herĕstrĕŭ, căcĭ i-a făcut observare că nu se cade așà cevà. «Pre unul ca acesta, scrie Vodă Metropolituluĭ, în 25 Septembre 1823, de nu ar fi fost popă (care prin depărtarea luĭ Dumnedeŭ a primit darul preoțieĭ!), l'am fi osîndit negreșit politicesce la spânzurătóre saŭ cel puțin la ocnă, ca pre un tâlhar ce aŭ cugetat întru sine să ucidă un om.»

Domnitorul cere Metropolituluĭ să se ridice darul acestuĭ nevrednic preot, pe lângă pedépsa *politicéscă.* (1)

Ce se maĭ dicem de preoțĭ, când vedem abusurile protoereilor? Eĭ și-aŭ fost făcut un venit însemnat și spornic, amendând cu banĭ pe fetele și muierile «ce se întîmplă de cad în pĕcat.»

Cevà maĭ grav: ca să-șĭ înmulțéscă venitul acesta oribil, protopopiĭ făceaŭ un adevĕrat *«chantage»,* acusând femeĭ și fete cinstite că le sciŭ că aŭ pĕcătuit. Acestea, adese nevinovate, ca să nu intre în gura ómenilor, se grăbiaŭ să plătéscă orĭ-ce glóbe.

De sigur că de acest venit infam se folosiaŭ și Episcopiĭ, ba și Cămara domnéscă. Intîmplându-se să fie obligată la asemene amendă femeia unuĭ *supus* austriac, acesta, sciindu-șĭ nevasta cinstită, reclamă la Vodă. Se face gură mare, și atuncĭ, pentru oprirea unuĭ asemenea abus, Ioan Caragea scrie

(1) *Pitac către Metropolitul pentru un popă ce aŭ bătut pe păzitorul Chioșculuĭ Herĕstrĕŭ.*

Preaosfinția Ta Părinte Metropolite, înșine Domnia Mea, chiar cu ochiĭ Noștri, am vĕdut bătaia, cazna și sfărămarea trupuluĭ sĕŭ ce aŭ pătimit păzitorul Chioșculuĭ Herĕstrĕŭ de la acest netrebnic popă, cu acest fel de organ și cuget bătêndu-l, în cât, de nu ar fi sărit spre ajutoruĭ ómeniĭ doftoruluĭ Rali ce șade acolo, negreșit că l'ar fi omorît, precum aŭ și glăsuit acéstă vorbă asupra bătăieĭ, că cugetul luĭ este să-l omóre. Pre unul ca acesta, de nu ar fi fost popă (care prin depărtarea luĭ Dumnedeŭ aŭ primit darul preoțieĭ), l'am fi osîndit negreșit politicesce la spânzurătóre saŭ cel maĭ puțin la ocnă, ca pre un tâlhar ce aŭ cugetat întru sineșĭ ca să ucigă om; dar fiind-că, precum am dis, s'a întîmplat a fi popă, iată îl trimitem aci la Preaosfinția Ta, și drept osîndă politicéscă poruncim și hotărîm să dea negreșit făr de altă zăbavă talerĭ treĭ sute maĭ sus arătatuluĭ pătimaș, ca săĭ fie spre căutare, și fiind-că de acum înainte acest popă, după purtarea luĭ și sfintele bisericescĭ canóne, este nevrednic de a maĭ săvîrși sfintele slujbe, poruncim cu deadinsul ca să i se facă negreșit de către Preaosfinția Ta și bisericésca osîndă, fără cea maĭ puțină scădere. Tolco pisah gpd. — 1813 Septembre 25.

(*Cod. XXIV, fila 88 v.*)

Metropolituluĭ, la toţĭ Epitropiĭ şi la tóte judeţele, în 18 Septembre 1814, în modul următor:

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlaschscoe.

Preaosfinţia Ta Părinte Metropolite, am luat Domnia Mea curată pliroforie că pe la judeţe să urméză un catahrisis deosebit de către protopopĭ, cariĭ, ca când ar fi lucru legiuit, numaĭ cu un prost cuvînt că este obiceiŭ şi cu numire de glóbă, pradă şi jĕfuesc pre fetele i muerile ce se întîmplă de cad în faptă de curvie şi, orĭ înşuşĭ eĭ, saŭ prin preoţiĭ satelor, când află vre-o ast-fel de pĕcătuire, numaĭ decât protopopul cere glóbă cât va vrea de la acea femee saŭ fată, iar acea ponosluită femee saŭ fată, orĭ adevĕrat saŭ neadevĕrat de va fi acel ponos al protopopuluĭ, carele fiind silit de o acest fel de lăcomie, fără de nicĭ o cercetare, le apucă de le globesce fără nicĭ o sfială; din care acéstă a lor rea urmare nasc două lucrurĭ împotrivitóre la bisericescile canóne, unul adecă pedépsa de glóbă, care acest fel de pedepse biserica nu are la acest fel de greşelĭ, ci numaĭ sfătuirĭ duhovnicescĭ şi ispovedaniĭ, şi al doilea, cugetând numiţiĭ protopopĭ şi porniţĭ fiind la acest fel de urmărĭ, de la acest fel de fapte şi ponosluire, firesce se înţelege că şi voinţa lor cugetă ca apururea să se întîmple acest fel de fapte, din carĭ să-şĭ îndestuleze lăcomia acestuĭ necuvios căştig, lucru cu totul împotriva legiĭ şi cinuluĭ preoţesc; de aceea scriem Preaosfinţieĭ Tale ca numaĭ decât să se poruncéscă cu străşnicie protopopilor aĭ aceştiĭ eparchiĭ, ca de acum înainte nicĭ protopopiĭ nicĭ vre-o unul din preoţiĭ satelor să nu îndrăsnéscă a luà de la cine-vaşĭ măcar un ban cu numire de glóbă de la acest fel de întîmplărĭ, orĭ să siléscă pre ómenĭ a le da sărindare saŭ altele asemenea, şi fără de voinţa şi proerisis al lor, căcĭ de se va dovedì că aŭ luat, apoĭ se va şi pedepsì cu straşnică pedépsă, îngrijind Preaosfinţia Ta de a se urmà şi a se păzì porunca şi nizamul acesta tot-deauna. Tolco pisah. gpd. — 1814 Septembre 18. (1)

Publicaţiĭ la tóte judeţele i la Episcopĭ şi la Sf. Metropolie pentru fetele i femeile cele vĕduve.

D-vóstre ispravnicilor ot sud. .... sănătate. Am luat Domnia Mea curată pliroforie că pe la judeţe se urméză un catahrisis deosebit de către potropopĭ, carĭ, ca când ar fi legiuit, numaĭ cu un prost cuvînt că este obiceiŭ şi cu numire de glóbă, pradă şi jĕfuesc pre fetele i muerile ce se întîmplă de cad în faptă de curvie, şi orĭ înşuşĭ eĭ, saŭ prin preoţiĭ satelor, când află vre-o ast-fel de pĕcătuire, numaĭ decât potropopul cere glóbă cât va vrea de la acea femee saŭ fată, iar acea ponosluită femee saŭ fată, orĭ adevĕrat saŭ neadevĕrat de va fi acel ponos, temêndu-se de închisóre şi de vĕdirea aceĭ ponosluirĭ, de nevoe plătesce acea glóbă, vinḑêndu şĭ din lucrurile sale, ca să scape de acel ponos al potropopuluĭ, carele fiind silit de acest fel de lăcomie a câştiguluĭ, nu este îndoială că de multe-orĭ, făr

(1) Cod. LXXIV, fila 144 v

de a fi dovedit acel ponos, ci numaĭ după pîra vre-unuĭ vrăjmaş al aceĭ fete saŭ femeĭ saŭ muerĭ, făr de nicĭ o cercetare, le apucă de le globesce făr de nicĭ o sfială; din care acéstă a lor rea urmare născênd două lucrurĭ împotrivitóre bisericescilor canóne, unul adecă pedépsa de glóbă, care acest fel de pedepse biserica nu are la acest fel de greşelĭ, ci numaĭ sfătuirĭ duhovnicescĭ şi ispovedaniĭ, şi al doilea că, cugetând numiţiĭ potropopĭ şi porniţĭ fiind la acest fel de urmărĭ de la acest fel de fapte şi ponosluire, firesce se înţelege că şi voinţa lor cugetă, ca apururea să se întîmple acest fel de fapte, din carĭ să-şĭ îndestuleze lăcomia acestuĭ necuvios câştig, lucru cu totul în potriva legiĭ şi cinuluĭ preoţesc; de aceea vĕ poruncim Domnia Mea cu străşnicie, ca numaĭ decât să publicarisiţĭ prin tot judeţul acéstă poruncă a Domnieĭ Mele, ca de acum înainte nicĭ potropopul judeţuluĭ nicĭ vre-unul din preoţiĭ satelor să nu îndrăsnéscă a luà de la cine-vaşĭ măcar un ban cu numire de glóbă de la acest fel de întîmplărĭ, orĭ să siléscă pre ómenĭ a le da sărindare saŭ alte asemenea, făr de voinţa şi proeresis al lor, căcĭ de se va dovedi vre-o unul din eĭ împotrivă urmând, să scie că, după ce se va îndatorà a întórce îndoit ceea ce se va dovedi că aŭ luat, apoĭ se va şi pedepsì cu straşnică pedépsă; să îngrijiţĭ însă şi înşivĕ ca, orĭ-când veţĭ aflà pe vre-o unul din potropopĭ saŭ preoţiĭ satelor urmând împotrivă, numaĭ decât să însciinţaţĭ Domnieĭ Mele, căcĭ de Ne vom însciinţà că aţĭ aflat una ca acésta şi aţĭ tăcut, înşivĕ veţĭ fi rĕspunḑĕtorĭ, făr de a vĕ rĕmâné cuvînt de îndreptare. — 1814 Septembre 18. (1)

Un alt abus al protopopilor erà cu peciurile de cununie. Până la talerĭ 30 pretindeaŭ aceia pentru un peciŭ. Domnitorul, la 5 Ianuarie 1815, scrie ispravnicilor să facă publicaţiunĭ în tot judeţul lor, că n'aŭ a plăti *peciul* decât un taler şi 20 parale de cununia I-a, de a II-a cununie talerĭ 2 parale 20, şi de cununia a III-a talerĭ 4, «şi acest avaet are să-l dea numaĭ partea neguţătorească şi prostimea (!), iar boeriĭ nu aŭ a se supĕrà». (2)

(1) Cod. LXXIV, fila 142 v.

(2) ***Publicaţiĭ la 17 judeţe pentru avaetul ce aŭ a luà potropopiĭ de la rĕvaşele de cununie.***

D-vóstre ispravnicilor ot sud. . . . . sănătate. Fiind-că Ne-am pliroforisit Domnia Mea cum că potropopiĭ de prin judeţe, pentru rĕvaşele ce daŭ de cununie lăcuitorilor, fac cerere cu nume de avaet până la talerĭ 30 şi aceĭ ce vor ca să se căsătoréscă siliţĭ sunt de-şĭ vînd şi dobitócele lor până să împlinéscă ceruţiĭ banĭ, care acésta nefiind suferită la auḑul Domnieĭ Mele, poruncim D-vóstre să puneţĭ a publicarisì în tot judeţul, la toţĭ de obşte, spre a scì fieş-carele că, când va avé trebuinţă spre a luà rĕvaşe de cununie de la potropopĭ, fiind june cu fată, să dea talerĭ unul parale 20, i de cununia de a doua căsătorie talerĭ doĭ parale 20, şi de cununia de a treia căsătorie talerĭ 4; şi acest avaet are să-l dea numaĭ partea neguţătoréscă şi prostimea, iar boeriĭ nu aŭ a se supĕrà; ci dar, după ce se

Vorbind de peciurĭ de cununie, să amintim că Domnitorul intervine în câte-va rîndurĭ pe lângă Metropolițĭ și Episcopĭ în favórea unor căsătoriĭ, va să ḑică amestecându-se în cât-va în atributele, pe atuncĭ exclusive, ale bisericiĭ. (1)

Cam anevoe erà de a nu se rĕcì credința în biserică, când Domnitorul, din interes igienic, ordonă să nu maĭ priméscă preoțiĭ la «*darurĭ*» ómeniĭ bolnavĭ. Ințeléptă erà nègreșit disposițiunea, ca mĕsură de combatere a epidemieĭ, în timpul ciumeĭ; dar poporul nu puteà fi mulțumit cu explicațiunea dată, când erà oprit de a sărutà patrafirul orĭ pólele odăjdiilor la exhibițiunea sfintelor taine. (2)

---

va publicuì, precum maĭ sus s'aŭ ḑis, apoĭ să îngrijițĭ a se urmà și a se păzi tot-deauna de acum înainte fără strămutare; și fițĭ sănătoșĭ. — 1815 Ianuarie 5.

(Cod. LXXIV, fila 167 v.).

(1) *Pitac la Metropolit, ca să cunune pe Căminarul Alecu Ghica cu Smaranda Lahovari.*

Iō Ioan Gheorghe Çaragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Preaosfinția Ta Părinte Metropolite, fiind-că D-luĭ Căminarul Alecu Ghica este de a luà în căsătorie pre D-eĭ Smaranda, ce a avut soț maĭ înainte pe rĕposatul Clucer Manolache Lahovari, poruncim Preaosfinției Tale să cercetezĭ și, de nu este vre-o pricină zăticnitóre, după canónele bisericescĭ, să daĭ slobodenie de a se și cununà în Duminica viitóre. Tolco pisah gpd. — 1813 Februarie 14.

(Cod. LXXIV, fila 27 v.)

(2) *Pitac către Prea Sfinția Sa Părintele Metropolit, ca să dea poruncă preoților după la tóte mănăstirile i bisericile, a nu maĭ primì în bisericĭ ómenĭ bolnavĭ, carĭ merg de cad la sfintele darurĭ.*

Prea Sfinția Ta Părinte Metropolite, priimind acest domnescul Nostru pitac, să daĭ poruncă preoților după la tóte mănăstirile i bisericile de aicĭ din politie a nu maĭ primi în bisericĭ ómenĭ bolnavĭ, carĭ merg de cad la sfintele darurĭ, fără teșcheréua D-lor boerilor epistațĭ aĭ lăzăreturilor, adecă a D-luĭ Vel Ban Radu Golescu și D-luĭ biv Vel Postelnic Costache Suțu. Tolco pisah gpd. — 1813 Iunie 2.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(Cod. LXXIV, fila 64 v.)

Ca să se întreţină religiositatea în mulţime, Domnitorul, conformându se vechilor datine, ordonă, la începutul posturilor şi maĭ ales al celuĭ mare, încetarea petrecerilor şi a tuturor adunărilor pe la *cluburĭ*. (1)

Divanul însuşĭ, conformându-se unuĭ vechiŭ us, merse în acest an, în prima ḑi a postuluĭ, şi ţinù Domnitoruluĭ următórea oraţiune:

Astăḑĭ se ivesce raḑa sfîntuluĭ post, PreaLuminate şi Prea Inălţate Dómne, care însuşĭ Mîntuitorul nostru postindu-l pildă nouă ne-aŭ rĕmas, ca cu feţe şi inimĭ curate intrând în curgerea luĭ, prin înfrînarea de hrană cea desfătătóre şi de patimile cele vătĕmătóre, să îmblânḑim pe părintele nostru cel ceresc pentru cele trecute ale nóstre greşelĭ şi aşà să putem cu îndrăsnélă a cutezà spre a-l chemà părinte şi a cere mila luĭ cea bogată, ca de la un prea puternic, ce cu drépta sa chivernisesce schiptrurile împĕraţilor şi povăţuesce inimile oblăduitorilor. Decĭ, fiind-că oblăduirea cea pămîntéscă închipuesce cea cerésca, noĭ nu îndrăsnim nicĭ a deschide uşa acestuĭ sfînt post, maĭ înainte de a îmblânḑi pre Măria Ta, cel de la Dumneḑeŭ nouĕ dăruit stăpân şi părinte pe pămînt. Ci aducĕnd închinăciunile nóstre cele până la pămînt plecate, cerem ertăciune de la stăpânul nostru de orĭ-ce, ca nisce slugĭ, vom fi greşit şi vom fi scârbit pre Măria Ta, şi de obşte ne rugăm ca din tótă inima cu milostivire să ne erţĭ, ca şi Măria Ta asemenea ertare să câştigĭ de la stăpânitorul tuturor, şi aşà încredintându-ne de cea din tot sufletul Mărieĭ Tale ertăciune, fără de sfială aducem şi noĭ nevrednicile nóstre rugĭ către milostivul Dumneḑeŭ pentru a Măriel Tale fericită stare şi îndelungată viéţă şi sănătate, împreună cu toţĭ ceĭ prea iubiţĭ aĭ Măriel Tale şi pentru a te învrednicì prin împlinirea sf. post a ajunge ca să ţiĭ şi stâlpărĭ în mânĭ cu bucurie, spre a întîmpinà pre păzitorul Măriel Tale, atât la intrarea sa în Ierusalim, cât şi la sf. învierea sa din mormînt, a te închinà luĭ, a căruia sfînt nume îl pros lăvim pentru tóte facerile de bine ce aŭ revĕrsat către noĭ nevredniciĭ şi pentru buna norocirea şi mângâerea ce ne-aŭ dăruit prin domnia Măriel Tale Domnul şi părintele nostru cel bun, înţelept, blagocistiv, blând şi cu dreptate către toţĭ, şi darul şi mila luĭ să ocrotéscă pre Măria Ta, atât în lumea acésta, păzind fericite ḑilele scumpeĭ vieţiĭ Măriel Tale şi a prea iubiteĭ şi prea luminateĭ familiĭ de tóte acele împotrivă nebântuită, cât şi la împĕrăţia cerurilor învrednicindu-te a fi pururea împreună cu ceĭ aleşĭ adevĕraţĭ moştenitorĭ aĭ sĕĭ, amin. (2)

---

(1) *Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

Cinstit şi credincios boerule Domnieĭ Mele D-ta Vel Spătare, fiind-că acum am intrat în ḑilele sfîntuluĭ post al Pasceluĭ, când fieş-care trebue să se nevoiascä cu rugăciunĭ către Dumneḑeŭ pentru ispăşirea sufletuluĭ sĕŭ, de aceea dar poruncim D-tale să publicarisescĭ în tot semptul Spătărieĭ *(respective: Agieĭ)* ca să înceteze tóte felurimurile de clupurĭ (*cluburĭ*) de a se maĭ face în tótă curgerea acestuĭ sfînt post. Tolco pisah gpd.—1816 Februarie 23.
(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(2) Cod. LXXV, fila 147 v.

Scăderea evlavieĭ, a credințeĭ, nu erà însă atât de mare în cât să se sleiască isvorul de înavuțire a bisericiĭ: darurile de la credincioșĭ. Sunt încă destul de numeróse asemenea darurĭ, carĭ provin din tóte treptele societățiĭ. (1)

(1) Iată diata unuĭ Teodorache Șalvaragiu în favórea mănăstiriĭ Căldărușanĭ:

Nectarie al Ungro-Vlachieĭ.

Fiind-că eŭ cel maĭ jos iscălit Teodorache Șalvaragiu sin Ioasaf Monachu, din cuget și rîvnă dumneḑeéscă, pentru vecĭnica pomenire a sufletuluĭ meŭ, a părinților și a fraților meĭ, închin și daŭ danie sfinteĭ mănăstiriĭ Căldărușanĭ din sud. Ilfov, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntuluĭ mareluĭ mucenic Dimitrie, isvorîtor de mir, o prăvălie ce este în mahalaua scaunelor vechĭ, pe loc moștenesc, adecă în fața ulițeĭ cea mare stînjinĭ doĭ și palme două fără două degete, în ulița ce merge în dosul prăvălieĭ stînjinĭ doĭ fără două degete, și lungimea loculuĭ din ulița cea mare până în ulița în dosul prăvălieĭ stînjinĭ 20 palme 2, care prăvălie o am cumpĕrată de la sultan-mezat încă din lét. 1814 Octobre 6, precum anaforaua stărostieĭ de mezat arată și, stăpânindu-o până acum, din bun cuget și rîvna dumneḑeéscă, cum arăt, o închin și o daŭ danie numiteĭ mănăstirĭ, unde este chinovie de părințĭ călugărĭ, însă cu acest șart ca mănăstirea să o închirieze la mușteriiĭ ce-ĭ va găsì și chiria să se iea de fieș-care an, ca să fie pentru hrana și chiverniséla părinților, ohavnică și nestrămutată, iar ca să o vînḑă după vremĭ saŭ să o facă schimb, slobod să nu fie nicĭ stareţul, nicĭ părințiĭ, nicĭ alt nimenĭ, ca de a pururea să fiŭ pomenit la sf. jărtfelnic împreună cu ctitoriĭ mănăstiriĭ și în rugăciunile sfinților părințĭ, ca un lucru ce este din munca și sudórea mea luată; iar care va îndrăsnì, orĭ din stareţĭ după vremĭ, saŭ din proestoșiĭ mănăstiriĭ, saŭ din némul meŭ, a strică acest dar, a-l strămută de sub stăpânirea aceștiĭ mănăstirĭ, saŭ să o schimbe pe alt lucru, să dea séma cu pĕcatele nóstre la înfricoșata judecată; pentru care am dat și sineturile vechĭ, împreună cu acéstă carte de danie, să fie sub zaptul mănăstiriĭ, dimpreună cu prăvălia; rugându-mĕ dar și de Preaosfinția Sa Părintele Metropolit i de D-lor boeriĭ epitropĭ a aceștiĭ mănăstirĭ de aŭ întărit acéstă danie, ca să nu pótă nimenĭ să strice așezămîntul acesta; și pentru maĭ adevĕrată credință și de sigurifsită stăpânire, am iscălit maĭ jos, împreună cu martoriĭ ce se vĕd, ca să se créḑă; însumĭ cu mâna mea am iscălit, puindu-mĭ și pecetea.—1816 Iunie 16.

(Pecetea gpd.)

Teodorache Șalvaragiu sin Ioasaf Monachu adeverez la acéstă carte de danie pentru pomenirea sufletuluĭ meŭ și a părinților meĭ.

Răducanu Tocilescu biv 3-lea Logofĕt de la Divan martor. Nicolae Șalvaragiu martor. Nicolae Logofĕtul Metropolieĭ martor.

Trecută în condica Metropolieĭ. Dumitrache Mihuleț.

(*Cod. LXXV*, *fila 258 v.*)

Şi pre când nouĕ testamente vin să sporéscă averea unora din mănăstirĭ, averile a maĭ multora din ele continuă a fi *«afierosite»* la spitale orĭ şcóle. Aşà bună-óră averile Arnoteĭ şi Govoreĭ sunt hotărîte a servì la Spitalul Străinilor organisat lângă biserica luĭ Mavrogheni, acolo unde astăḑĭ este spitalul Filantropieĭ. Tot aşà averile mănăstiriĭ Glavacioculuĭ fură afierosite la şcóle, prin decretul din 1816.

Un moment se ieaŭ pe séma spitalelor de ciumă vinăriciurile Metropolieĭ, Episcopiilor şi chiar ale spitalelor ordinare. Domnitorul revine asupra acesteĭ mĕsurĭ în 5 Ianuarie 1814. (1)

---

(1) *Pitac către boeriĭ epitropĭ aĭ Spitaluluĭ Străinilor nemernicĭ, pentru douĕ mănăstirĭ ce s'aŭ afierosit spitaluluĭ.*

D-vóstre boerilor epitropĭ aĭ Spitaluluĭ Străinilor nemernicĭ, orînduiala şi mijlocul dupe care am afierosit Domnia Mea la acest spital cele douĕ mănăstirĭ *Arnota şi Govora* din sud. Vîlcea, nu privesce spre stricăciune ctitorescilor aşezămînturĭ ce aŭ acele mănăstirĭ, nicĭ la vre-o schimbare a orînduelilor ce aŭ avut din vechime, ci maĭ vîrtos în chrisovul ce le afierosim în condica Domnieĭ Mele se ḑice chiar aşà: ca să aibă egumeniĭ să ţie întru a lor bună stare ctitorescile aşezămînturĭ, să se păzéscă după cuviinţă întru tóte întocmaĭ fără de strămutare, şi meremeturile cele trebuincióse să li se facă; dupe care acéstă cuprindere a chrisovuluĭ nimenea nu póte ḑice că nu trebue să fie egumen la acele mănăstirĭ, nimenea nu póte poprì pre egumen de a nu avé îngrijirea şi a nu păzì după cuviinţă tóte bisericescile orînduelĭ, nimenea nu póte lipsì pe preoţĭ i cântăreţĭ şi alţĭ trebuincioşĭ slujbaşĭ aĭ bisericiĭ, câţĭ i-aŭ avut de maĭ înainte, şi nelipsindu-se, urméză a li se da şi simbriile şi hrana şi cheltuiala cea trebuincióső, şi orĭ-ce meremeturĭ vor trebuì la mănăstirĭ urméză a se face în vreme şi făr de cusur, chiar din veniturile mănăstirilor. Din tóte dar aceste, se înţelege şi curat se dovedesce că noima chrisovuluĭ şi voinţa Domnieĭ Mele este, ca după ce se vor împlinì din iraturile acelor mănăstirĭ tóte trebuinţele şi orînduelile câte maĭ sus s'a ḑis şi se vor păzì şi ctitorescile aşezămînturĭ, prisosul ce va rĕmâné din iraturĭ să fie spre ajutorul spitaluluĭ, iar să nu se ajutoreze cu scăderea trebuinţelor şi orînduelilor mănăstirescĭ împotriva ctitorescilor aşezămînturĭ, carĭ s'aŭ întocmit iarăşĭ pentru facerea de bine; căcĭ atuncĭ se ḑice şi se înţelege că am stricà un bine întocmit şi păzit de atâta vreme, ca cu stricarea aceluiaşĭ să facem alt bine, lucru care nicĭ omeniriĭ nu póte fi plăcut, nicĭ dumneḑeiriĭ priimit, şi apoĭ împotrivitor şi chiar domnesculuĭ Nostru chrisov. De aceea poruncim D-vóstre, ca câtuşĭ de puţină strămutare să nu se facă la maĭ sus arătatele trebuinţe, cheltuelĭ şi orînduelĭ ale acestor mănăstirĭ, ci să se păzéscă întocmaĭ, precum şi aşezămînturile ctitorescĭ să urmeze fără de scădere domnesculuĭ Nostru chrisov, căcĭ de vom maĭ aflà vre-o câtuşĭ de puţină urmare,

In Iunie 1813, Metropolitul cel noŭ cere luĭ Vodă dreptul de a urcà cifra de impus cleruluĭ cu așà ḑisa dare a «*cârjeĭ*», sub cuvînt că viéța s'a maĭ scumpit de la 1793 și că Metropolia este însărcinată cu grele datoriĭ. Acea dare se urcă de la 6 talerĭ $^1/_2$ la 13 de la fie-care preot și diacon din tótă téra, ca «*plocon al cârjeĭ*». (1)

---

adecă neurmare coprinderiĭ chrisovuluĭ, atuncĭ după tot cuvîntul drept vom fi silițĭ Domnieĭ Mea a stricà acéstă afieromă. Tolco pisah. gpd.

(Pecetea gpd.)

(*Cod. LXXIV, fila 99 v.*)

Cărțĭ deschise pentru vinăriciul Metropolieĭ, Episcopiile, spitalurile și schiturile, a nu se supĕrà de taxildarĭ și vinăricerĭ.

Fiind-că pentru trebuința cheltueliĭ spitalurilor i a lăzăreturilor s'aŭ făcut hotărîre de s'aŭ luat milele de vinăriciŭ mănăstirescĭ, dar iară s'aŭ făcut și poruncile Domnieĭ Mele la tóte județele, în carĭ se cuprinde că vinăriciurile Metropolieĭ i ale Episcopiilor și ale spitalurilor să nu se supere a se luà pe séma spitalurilor de năprasnică bólă, ci să se lase ceĭ orînduițĭ de Metropolie, de Episcopie și de spitalurĭ, a se strînge pe séma lor ne-supĕrațĭ, după chrisóvele Domnieĭ Mele, s'aŭ dat dar acéstă carte orînduiților din partea sfinteĭ Episcopiĭ Buzĕŭ, cu care să aibă volnicie a-șĭ luà milele vinăriciuluĭ pe deplin, făr de nicĭ o poprire saŭ supĕrare de cine-vașĭ; de care poruncim și D-vóstre ispravnicilor aĭ județelor i taxildarilor de vinăriciŭ să aibă ajutor, spre a nu se supĕrà împotrivă de către cine-vașĭ; i saam receh gpd. — 1814 Ianuarie 5.

(*Cod. LXXIV, fila 98 v.*)

(1) *Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

Preaosfinția Ta Părinte Metropolite, cu tóte că din condicile Divanuluĭ Ne pliroforisim Domnia Mea că Preaosfinția Sa proin Metropolitul Dositeiŭ, prin voe dată în scris de către Domn la lét. 1793, când s'aŭ făcut Metropolit, aŭ luat ploconul cârjeĭ câte talerĭ șése și jumătate, dar de atuncĭ și până acum fiind trecuțĭ 20 de anĭ, când prețul tuturor lucrurilor s'aŭ înălțat făr de semĕnare peste cel de atuncĭ preț, după vĕḑuta scumpete ce se urméză întru tóte și maĭ vîrtos avênd Domnia Mea pliroforie și de grelele datoriĭ cu care este însărcinată sfînta Metropolie, pentru amîndouĕ aceste civiinciόse pricinĭ, dăm Prea Sfinţieĭ Tale voe și slobodenie ca să strîngĭ după la toțĭ preoțiĭ și diaconiĭ din țéră acest plocon al cârjeĭ, ca un noŭ Metropolit, câte talerĭ 13 de la fieș-care, îngrijind însă ca cu acéstă pricină să nu se facă vre-un catahrisis.—1813 Iunie 24.

(L. S.) Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXIV, pag. 446.*)

Cum să nu dea Caragea voe nouluï Metropolit Nectarie de a jefuì preoţiï şi diaconiï cu îndoite plocóne, când el scià cât a trebuit să cheltuéscă acel prelat ca să dobândéscă scaunul metropolitan, fie în plocóne la domnie, fie în *ruşfeturì* la boeriï din Divanul ţěriï!

*

Să nu negligem de a aminti că bietele mănăstirï, dejà puse la contribuţiunï destule de Muscalï, sunt obligate la anume cislă sub domnia luï Caragea: aŭ să maï plătéscă birurile pe aşà ḑisul proviant. Muscaliï, retrăgêndu-se, obligă pe Divan să priméscă magasinele cu producte şi să li se plătéscă în banï acele producte. Divanul şi Domnitorul hotăresc ca să se împartă obligatoriŭ «*proviantul*» pe mănăstirï şi ele să plătéscă preţul aceluia.

Nu maï e de amintit şi aceea, că multe mănăstirï plătiră proviantul ce nicï odată nu-l maï primiră!

*

Dăm în anexe o serie fórte bogată de acte relative la milele, privilegiile şi folosinţele bisericilor din ţéră şi din Orient. Pentru acéstă parte sunt şi chrisóve, carï aŭ în vedere *şcóle* elene diverse, ba şi spitale. Se va observà şi chrisovul de certe milï acordate bisericiï Treï-Erarchï din Iaşï.

ANEXE

1. *Carte de logofețel orînduit să instaleze egumenĭ.*

Fiind-că la mănăstirea Snagovul din sud. Ilfov am făcut Domnia Mea egumen .... în locul celuĭ ce aŭ fost până acum, după alegerea Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit, iată, după obiceiŭ, orînduim pre .... logofĕt de Divan, carele, mergĕnd cu numitul egumen la mănăstire, să-l aşeze egumen şi să citéscă în auḑul tuturor părinţilor, posluşnicilor, robilor mănăstiriĭ, deosebita carte a Domnieĭ Mele, ce s'aŭ dat la mânile egumenuluĭ, făcĕnd teslim tóte lucrurile mănăstiriĭ, mişcătóre şi nemişcătóre, de care făcĕnd douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite de preoţiĭ mănăstiriĭ, cum şi de orînduitul logofĕt şi de cel de acum egumen, unul să-l lase la mănăstire la mâna egumenuluĭ ce s'aŭ orînduit, iar altul să-l aducă la sfînta Metropolie în păstrare, după obiceiŭ; i saam receh gpd. — 1812 Decembre 10.

1812 Maiŭ 6. Neofit archimandrit, egumen la mănăstirea Zlătarĭ.

1812 Noembre 30. Iosif, archimandrit la mănăstirea Bistriţa, şi s'aŭ ḑis «*prin scirea Episcopuluĭ.*»

1812 Decembre 10. Archimandritul Dionisie Lidoricăŭ la mănăstirea de la sud. Dîmboviţa; nu s'aŭ ḑis «prin scirea Metropolituluĭ», nefiind Metropolit.

1813 Ianuarie 14. Neofit, archimandrit la mănăstirea Snagov, după alegerea Metropolituluĭ.

1817 .... Archimandritul Vasile, în locul archimandrituluĭ Neofit.

1813 Ianuarie 31. Chiprian, ieromonach la mănăstirea Michaiŭ-Vodă, după alegerea părinţilor ot Simopetro de la Sfetagora, prin scirea Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit.

1813 Februarie 7. Neofit, archimandrit egumen la Motru din sud. Mehedinţĭ.

1813 Septembre. Agapie ieromonach, egumen la mănăstirea Sfinţilor Apostolĭ.

1813 Aprilie 15. Daniil, egumen la Căscióre.

» » » Iacov, egumen la Nucet.

» » » Ianuarie, archimandrit la Glavacioc.

» » 1 Filaret proin Apamia, la Câmpulung.

1813 Octombre 22. Proin Plătărescénu, la Comana.
1814 Martie 15. La Cotrocenĭ, Ignatie ieromonach.
1815 Martie 17. Popa Constantin, eclesiarch Râncăciov, în loculluĭ Romano archimandritul.
Stariţa Glicheria, la Viforîta.

(Cod. LXXV, fila 47.)

2. *Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

După pliroforia ce Ni s'aŭ dat printr'acéstă anafora de către D-luĭ Vel Logofĕt, poruncim Domnia Mea ca, şi de acum înainte, să fie asemenea apĕrată acéstă cafenea a mănăstiriĭ Mărcuţiĭ, după coprinderea chrisóvelor ce are de la ceĭ dinaintea Nóstră fraţĭ luminaţĭ Domnĭ. — 1812 Decembre 30.
Vel Logofĕt.
(L. S.)

Prea Inălţate Dómne,

După luminata poruncă Inălţimiĭ Tale, ce mi se dă la acéstă jalbă a cuviosuluĭ archimandrit şi egumen al sf. mănăstirĭ Mărcuţa Chir Damian, făcênd cercetare din chrisóvele tuturor luminaţilor Domnĭ, ce are mănăstirea încă de la lét. 1780 şi până acum, vĕḑuiŭ coprinḑêndu-se chiar aşà: «Aşijderea şi cafenéua, ce are sfînta mănăstire lângă casele de beilic, să fie apĕrată de către vel cafegiĭ şi de către orĭ-cine, să nu aibă a face cu dînsa», care orînduială de apĕrarea acesteĭ cafenele după cuprinderea chrisóvelor s'aŭ păzit necurmat, fără de a se supĕrà cât de puţin; acum fiind-că arată că se supĕră, rĕmâne la luminată porunca Măriеĭ Tale. — 1812 Decembre 29.
Vel Logofĕt.

(Cod. LXXIII, fila 57.)

Deşì nu aparţine domnieĭ luĭ Caragea documentul ce dăm aicĭ, el este bine-venit, căcĭ e în legătură cu nouele dărĭ carĭ se aruncă asupra mănăstirilor şi a cleruluĭ sub propria domnie a luĭ Ioan Caragea.

La 4 Iulie 1813, Primul Divan a scris luĭ Ignatie Metropolitul Ungro-Vlachieĭ:

«Trebuinţă fiind a se plătì negreşit după straşnica şi neschimbată porunca a Ex. Sale maĭ marele Comandir al armieĭ Dunăriĭ D. Ciceacov, la comisia comisariatuluĭ datoriile ţĕriĭ pentru plata porţiónelor de carne i pentru banil spitalelor şi pentru plata păsatuluĭ, urméză ca la rĕspunderea acesteĭ datoriĭ să dea ajutor şi cinul bisericesc al sf. mitropolie, i episcopiile şi mănăstirile, pentru care este şi înadins poruncă a Ex. Sale Domnuluĭ Admiraluluĭ, ca să ajute la rĕspunderea maĭ sus numitelor datoriĭ şi cinul preoţesc cu suma de talerĭ 150.000; dar cercetându-se starea Vistieriеĭ, cum şi luând séma a nu se îngreunà prea mult cinul preoţesc, pentru că eĭ aŭ maĭ rĕspuns maĭ deunăḑĭ şi alt ajutor la contribuţia zahereleĭ; de aceea, Divanul, chibzuind mijlócele cele cuviinciόse, aŭ găsit că este de

trebuinţă ca să ajute cinul preoţesc numaĭ cu talerĭ 120.000; dar însă acéstă sumă de banĭ trebue negreşit şi neapĕrat să o împlinéscă pentru plata maĭ sus numitelor datoriĭ. Drept aceea Divanul rógă pre Prea Sf. Ta să binevoescĭ, chemând şi pre iubitoriĭ de Dumnedeŭ Părinţiĭ Episcopĭ şi pre cuvioşiĭ egumenĭ aĭ mănăstirilor, să orînduiţĭ a se face după trebuinţă cislă pe acéstă sumă de banĭ, care se orînduesce a se pune în lucrare şi a se împlini negreşit cel mult până la sfîrşitul acesteĭ lunĭ, fiind mare grabă a se rĕspunde datoria ţĕriĭ, după straşnicele córerĭ ce se face Divanuluĭ, şi de urmare . . . . . să aibă Divanul înscĭinţare. — 1812 Iulie 4.

Constantin Golescu President. Marele Vistier. Consilier ostăşesc Loghinov.

(Academia, 55/LIII.)

Cu referinţă la darea impusă ţĕriĭ de obşte şi mănăstirilor, şi în genere cleruluĭ încă înainte de sosirea luĭ Caragea în Bucurescĭ, am aflat, în archiva Academieĭ Române, următórele acte:

Cătră Preaosfinţia Lor Părinţiĭ Episcopĭ Rîmnic, Argeşiu şi Buzĕŭ.

Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ-Rumânescĭ.

Sciută este însărcinarea ce s'aŭ împovorat asupra acesteĭ patriĭ cu o mare sumă de proviant, care trebue a se analoghisì pre toţĭ de obşte. De aceea se cuvine a face ajutor şi partea bisericéscă, mănăstirile, preoţiĭ şi diaconiĭ. Şi fiind-că la Visterie nu sunt sciute mănăstirile cu metócele lor şi ce stare aŭ, asemenea nu sunt sciuţĭ nicĭ preoţiĭ i diaconiĭ, să bine-voiască a se face o arĕtare pentru mănăstirĭ i metóce cu stările ce vor avé, cât şi pentru preoţĭ i diaconĭ câţĭ sunt la fie-care judeţ, ca să se analoghiséscă, cu o dréptă cumpĕnire, suma ce se cuvine a se împărtăşì şi a primì făină, orz şi ovĕs, după la magasiile ce vor cădé maĭ cu apropiere, şi maĭ în urmă să se facă şi tacsil banilor, ca să se dea la locul cel orînduit, să se rĕscumpere zapisul datorieĭ. — 1812 Octombre 11.

C. Filipescu, Serghie Arghiropulo, C. Ralet, Grigorie Ghica, Barbu Văcărescu, Istrate Kretzulescu, I. Văcărescu.

(Academia, 59/LIII.)

Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ-Rumânescĭ.

Suma proviantuluĭ, făina şi orzul şi ovĕsul, ce l'aŭ lăsat oştirea rusécă prin magasiile ţĕriĭ, însărcinându-l asupra tuturor de obşte, aŭ luat şi zapis comandirul a se rĕspunde suma banilor pe cetferta de făină câte talerĭ 9 şi pe cetferta de orz, ovĕs, câte talerĭ 8. Acésta este sciută şi către toţĭ cunoscută. Decĭ, ca pentru o datorie obştéscă, cu sfat de obşte, s'aŭ analoghisit pe boeriĭ ce se află pe la judeţe, pe privileghiaţĭ, pe scutelnicĭ, posluşnicĭ şi pe birnicĭ, îndatorindu-se şi partea bisericéscă, adecă asupra mănăstirilor să facă un ajutor de talerĭ 96.000 şi de la preoţĭ i diaconĭ să rĕspundă câte talerĭ 8 fieş-care. De aceea să bine-voiţĭ Prea Sfinţiile Vóstre a analoghisì pe mănăstirĭ suma banilor ce se arată şi de la preoţĭ, diaconĭ a se face împlinirea, şi cu óreş care rĕsuflare, în soroc de 2 lunĭ, ca rĕspundêndu-se baniĭ, să se facă şi rĕscumpĕrarea zapisuluĭ, şi pe acéstă sumă

de banĭ, suma proviantuluĭ ce se vor cuvenì, se va arătà iarăşĭ de la ce magasiĭ să se iea, şi cu mijlocul acesta să aridicăm sarcina datorieĭ ce s'aŭ împovărat asupra ţĕriĭ. — 1812 Octombre 12.

C. Filipescu, Serghie Arghiropolu, Radu Golescu, Grigorie Ghica, Istrate Kretzulescu, Ioan Văcărescu.

(Academia, 58/LIII.)

*

In 14 Octobre 1812, Caimacamiĭ Ţĕriĭ Româneşcĭ rĕspund Prelaţilor ţĕriĭ: «Cinstitul pitac al Prea Sfinţieĭ Vóstre primindu-l, am vĕḑut şi cuprinderea. Acéstă sarcină a greutăţiĭ este obştéscă. Datoria nóstră este iarăşĭ a se face o dréptă cumpĕnire, fără uniĭ să se îngreuneze şi alţiĭ să se uşureze. In vremea răsboiuluĭ toţĭ aŭ pătimit în felurĭ de însărcinărĭ. Hotărîrea s'a făcut (nedescifr.) la 12 ale următóreĭ, faţă cu Prea Sfinţia Ta Părinte Episcópe al Buzĕuluĭ; aŭ fost şi cu mulţămire, ca să plătéscă preoţiĭ şi diaconiĭ numaĭ câte talerĭ opt şi deosebit 15.000 cetferţĭ, ce aŭ rĕmas de nu s'aŭ putut analoghisì, să se îmbrace asupra sfintelor mănăstirĭ, socotindu-se a nu fi greutate osebită, de către Prea Sfinţia Vóstră bine cunoscêndu-se acéstă povară, care negreşit urméză a-şĭ luà şi săvîrşirea eĭ; şi analoghia ce se cuvine a primì mănăstirile şi preoţiĭ din proviant făină, orz şi ovĕs, se va face cunoscut prin care magasiĭ aŭ rĕmas de nu s'aŭ putut îmbrăcà, şi de acolo se va luà de ceĭ ce vor fi orînduiţĭ din partea preoţilor şi a mănăstirilor, şi le vor vinde cu orĭ-ce preţ vor puté, căcĭ Vistieria nu póte să se însărcineze. A nóstră părere este într'acestaşĭ chip, după cum se arată, la care aşteptăm şi cinstit rĕspuns. — 1812 Octombre 14.

C. Filipescu, Serghie Arghiropolu, Barbu Văcărescu, Istrate Kretzulescu, Ioan Văcărescu, Isac Ralet, Iordache Văcărescu.

La 18 Octobre 1812 tot Caimacamiĭ Ţĕriĭ-Româneşcĭ arată Prea Sfinţieĭ Lor, sub iscălitura numaĭ a luĭ C. Filipescu şi Serghie Arghiropolu, la ce magasiĭ este proviant şi cât (Brăila, Buzĕŭ, Obileşcĭ, Petrele, Giurgiu şi Baciul, 9.173 cetferte făină, 16.054 cetferte orz şi ovĕs).

(Academia, 59/LIII.)

La 23 Octobre 1812. — Noĭ Caimacamiĭ Ţĕriĭ-Româneşcĭ (tot ceĭ doĭ de sus vestesc Prea Sfinţieĭ Lor că s'aŭ dat ordin de a se teslimarisì proviantul din unele magasiĭ la ómeniĭ ce vor fi însărcinaţĭ să-l priméscă de către Prea Sfinţia Lor, iar pentru plata banilor se va face îngrijirĭ ca să se rĕspundă, spre a se plătì datoria zapisuluĭ care este. — 1812 Octombre 23. (1)

(Academia, 60/LIII.)

*

Am arătat la pag. . . că s'a pus tarif pentru reînnoirea obligatorie de către mănăstirĭ a chrisóvelor lor de privilegiĭ şi milĭ. Mănăstirile închinate aŭ reclamat să nu fie supuse la acéstă taxă.

(1) Aducem maĭ departe şi alte anexe relative la proviantul rusesc impus a se plătì de mănăstirĭ.

Jaloba egumenilor grecĭ către Caragea să-ĭ apere de plata taxeĭ pentru înnoirea chrisóvelor.

Fiind-că de Dumnedeŭ păzita Vóstră Inălţime încredinţându-se de ticălósa stare în care se află tóte sfintele mănăstirĭ, adusă de întîmplările vremilor, şi pornit din firésca milă, bunătate şi dragoste către religie, vrênd să le îmbunătăţiţĭ şi să le îndreptaţĭ, aţĭ găsit de cuviinţă urmarea binecredincioşilor urmaşĭ aĭ Inălţimiĭ Vóstre şi aţĭ prennoit chrisóvele acestor mănăstirĭ; de aceea şi noĭ, după datoria netăgăduită, scriind toţĭ cântărĭ de mulţămire către cel A-Tot-Puternic, ne-am rugat cu lacrimĭ ferbinţĭ pentru îndelungata viéţă şi întărirea Inălţimiĭ Vóstre pe scaunul domnieĭ, împreună cu fiiĭ Inălţimiĭ Vóstre. Acum iarăşĭ venim cu genuchĭ plecaţĭ să rugăm iubirea Vóstră de dreptate, ca să dea deosebită poruncă domnéscă să se păzéscă neclintite tóte cele cuprinse în domnescul chrisov şi să nu maĭ fim supĕraţĭ prin cerere de avaet şi altele, carĭ nu pot nicĭ se cuvine să le plătéscă mănăstirile, ci să plătim numaĭ dăjdiile de peste an, adecă deciuiala mileĭ la înnoirea chrisóvelor. Şi orĭ-cum va fi voia MărieĭTale.

Chirilă Arch. epitrop Sf. Mormînt. Egumenul mănăstiriĭ Sf. Gheorghe.

Chiril Sinaitul şi ceĭ împreună cu mine epitropiĭ mănăstiriĭ Cotrocenĭ, împreună cu alţiĭ.

Timoteiŭ, egumen mănăstiriĭ Stavropoleos, împreună cu ceĭ-lalţĭ.

(*Academia, 68/LIII*).

La 24 Martie 1813, Caragea menţine taxa reînnoiriĭ chrisóvelor, precum erà dejà pusă.

(*Academia, 60/LIII*).

*

Mănăstirile continuă şi sub Caragea a plătì o dare anuală în folosul şcólelor.

Cisla mănăstirilor ce s'aŭ făcut în 1817 Maiŭ 19.

(Pentru şcóle.)

Total					
600.	Mănăstirea	Radu-Vodă	350.	Mănăstirea	Slobodia
550.	»	Sf. George	650.	»	Tismana
550.	»	Cotrocenĭ	550.	»	Cozia
330.	»	Văcărescĭ	60.	»	Baia-de-aramă
350.	»	Michaiŭ-Vodă	400.	»	Hurezul cu metócele.
320.	»	Sf. Ioan			
120.	»	Zlătarĭ	280.	»	Motru
120.	»	Sf. Ecaterina	255.	»	Sadova
170.	»	Mărcuţa	370.	»	Jitia
120.	»	S-ţiĭ Apostolĭ	130.	»	Bucovĕţul
70.	»	Stavropoleos	180.	»	Brâncoveniĭ
70.	»	Plumbuita	280.	»	Căluiul
350.	»	Snagovul	60.	»	Hotăraniĭ
60.	»	Codreniĭ	390.	»	Sf. Ioan (Focşanĭ)

Total					
550.	Mănăstirea	Mărgineniĭ	80.	Mănăstirea	Băbeniĭ
250.	»	Mislea	350.	»	Rîmnicul
100.	»	Comana	40.	»	Dedulescĭ
420.	»	Délul	100.	»	Bradul
250.	»	Nucetul	90.	»	Clocociovul
130.	»	Butoiul	600.	»	Bistriţa
90.	»	Golgota	70.	»	Plătărescĭ
450.	»	Câmpulung	40.	»	Gruiul
200.	»	Vieroşul	50.	»	Rĕsvan
130.	»	Valea	65.	»	Sf. Sava
130.	»	Râncăciovul	80.	»	Căscióreǐe
			12.000.		

(Academia, 74/LIII.)

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Cu tóte că încă în 1816 Maiŭ s'a dat porunca Domnieĭ Mele la anaforaoa Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit şi a D-lor orînduiţilor boerĭ, pentru baniĭ şcólelor ce sunt datóre mănăstirile a da pe tot anul, ca, adunându-se egumeniĭ mănăstirilor la un loc, să facă cislă între dînşiĭ cu dréptă cumpĕnire, dar fiind-că, din pricina neuniriĭ ce s'aŭ ivit între uniĭ din egumenĭ, nu s'a săvîrşit cisla nicĭ până acum; de aceea, pentru ca să lipséscă tóte prelungirile şi pricinuirile egumenilor, însine Domnia Mea am întocmit cisla pentru baniĭ şcólelor pe tóte mănăstirile dajnice, precum se arată maĭ sus, după care şi poruncim să se facă urmare cu împlinirea banilor întocmaĭ, iar de la carĭ dintr'aceste maĭ sus arătate mănăstirĭ se vor fi împlinit de atuncĭ până acum, în diastima prigoniriĭ egumenilor, banĭ maĭ mulţĭ decât sunt aşezaţĭ în acéstă fóie, poruncim să li se întórcă înapoĭ ceea ce li se va fi luat maĭ mult, precum şi mănăstirile, ce vor fi rĕspuns într'acéstă diastimă banĭ maĭ puţinĭ decât se vĕd aşezaţĭ în acéstă fóie, să rĕspundă şi cusurul, ca cu dintr'acela să împlinéscă ceea ce aŭ dat maĭ mult cele-lalte mănăstirĭ. — 1817 Maiŭ 19.

(L. S.) Vel Logofĕt

Am menţionat în vol. nostru X despre rechisiţiunĭ în banĭ impuse mănăstirilor.

La 12 Aprilie 1812 Comitetul scrie Metropolituluĭ, din ordinul luĭ Cutuzof, să arunce asupra mănăstirilor 200.000 talerĭ, că ţéra datoresce peste 2.000.000 talerĭ din létul 1811 şi pre 3 lunĭ din 1812 pe porţiónele de carne şi a spitalurilor, şi Visteria ţĕriĭ e în proastă stare.
(Academia, 56/LIII)

*

Către chrisóvele aduse cu milĭ şi privilegiĭ la mănăstirĭ, bisericĭ,preoţĭ, maĭ adaogem pe cele următóre:

Perilipsis de chrisóvele i cărţile ce se înnoesc de Măria Sa Prea Inălţatul nostru Domn Iõ Gheorghe Caragea Voevod.

Cartea a patru preoţĭ de la mănăstirea Brâncovenĭ. Scutiţĭ preoţiĭ şi drepte bucatele lor de vinăriciŭ i dijmărit. Care carte, luându-se de Dumnéluĭ Vel Vist. de la pecete, nu s'aŭ trecut la condică.

(*Cod. XXXIV, fila 22 v.*)

Chrisovul mănăstiriĭ Plăviceniĭ, ce se dedese maĭ înainte, la lét 1813 Aprilie 1, al Măriei Sale Ioan Gheorghe Caragea Voevod, care, negăsindu-se trecut în condică, s'aŭ trecut aicĭ în condică în perilipsis.

Să fie ertată sf. mănăstire de tóte dăjdiile şi orînduelile ce daŭ alte mănăstirĭ şi să aibă a scuti de vinăriciŭ i dijmărit drepte bucatele sale, cum şi de oerit oĭ 100 şi de văcărit, când va fi, ḑece, şi să aibă a ţiné şi lude ḑece, ómenĭ străinĭ, fără pricină, însă 6 ce i-aŭ avut şi patru ce s'aŭ adăogat de Măria Sa Ioan Gheorghe Caragea Voevod, şi măcar şi când or da alţiĭ ertaţĭ cu cărţile Măriei Sale iscălite, iar acéstă sf mănăstire şi bucatele eĭ şi ómeniĭ eĭ să nu dea. Şi aŭ maĭ prostichit Măria Sa ca să iea pe fieş-care an de la vama Slatineĭ sud. Olt talerĭ 100, i de la vinăriceriĭ domnescĭ aĭ aceluĭ judeţ Olt alţĭ talerĭ 100 peste baniĭ cămăriĭ.

(*Cod. LXXVII, fila 221 v.*)

S'aŭ făcut poruncĭ către ispravniciĭ din sud. Vîlcea şi din sud. Romanaţĭ i din sud. Gorj, pentru mila de vinăriciŭ ce are mănăstirea *Vlachsaraiŭ şi Megaspileon*, ca să rĕmâe iarăşĭ pe séma acestor sfinte mănăstirĭ. — 1813 Decembre 18.

(*Cod. LXXIV, fila 97.*)

Iõ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Pe acéstă alăturată anafora a D-lor veliţilor boerĭ nerĕmâind odihnit Teodor Cincul, sudit austriacesc, D-luĭ Vel Hatman al Divanuluĭ l'a înfăţişat la Divan înaintea Domnieĭ Mele, cu Ioniţă Işlicaru şi Stanca soţia luĭ, ḑicênd Cincul, prin apelaţia sa, că de nu i se va lăsà asupra luĭ epitropia bisericiĭ, după hotărîrile domnescĭ ce are la mâna sa, cere să i se plătéscă baniĭ ce s'aŭ ales că are a luà, din lét. 1801, de când s'aŭ însărcinat cu epitropia, şi până la lét 1811, după socotéla ce i s'aŭ teorisit atuncĭ de proin Metropolitul Ignatie i de D-luĭ Constantin Dudescu, aflându-se Vel Logofĕt, şi să-ĭ însărcineze stăpânirea cu acéstă epitropie pe orĭ-care va găsi cu cale. Am întrebat pre Cincul să ne arate în ce stare se află acum biserica, după ce am dat-o prin domnescul Nostru pitac din lét. 1813 August 2 asupra luĭ Ioniţă Işlicaru, şi nu tăgăduì nicĭ Cincul că de atuncĭ încóce i-aŭ făcut Ioniţă óreşĭ-care meremet, precum şi el ar fi meremetisit-o maĭ cu prisos în diastima epitropieĭ sale, de nu s'ar fi întîmplat cutremurul în lét. 1802 şi arderea tîrguluĭ în lét. 1804, din carĭ aceste două întîmplărĭ şi biserica s'a smintit şi prăvăliile cu totul s'a dărăpănat, care făcêndu-le în urmă Ignatie, abià agonisià din venitul lor cele orînduite de ctitorĭ prin

diată, şi vĕḑênd că nicĭ un mijloc nu are biserica, nu numaĭ de a cheltuì pentru dregerea şi meremetul eĭ, ci nicĭ baniĭ ce aŭ rĕmas să-ĭ iea el, după socotéla ce s'a ḑis maĭ sus, nu aveà de unde a i se plătì, de aceea nu aŭ maĭ îndrăsnit a maĭ cheltuì peste ceea ce are să iea; iar Ioniţă Işlicarul, împreună cu Stanca soţia luĭ, şi de aŭ cheltuit de la sinele la meremetul bisericiĭ, făcênd zapt şi prăvăliile, dar n'aŭ urmat a se siguripsì maĭ întâiŭ şi pre el pentru baniĭ ce are a luà şi să fi dat şi chezaş, după coprinderea domnesculuĭ Nostru pitac, care cetindu-se în Divan şi vĕḑêndu-se întocmaĭ coprinḑĕtor, am întrebat pre Ioniţă şi pre Stanca de aŭ dat maĭ întâiŭ poruncita siguranţie şi chezăşie, în vreme ce cu acest şart şi aşĕzămînt am dat Domnia Mea asupră-le biserica cu prăvăliile eĭ, şi rĕspunseră că atuncĭ în luna luĭ August, fiind sciută molefseala în politie, n'aŭ putut să răsbéscă la D-luĭ Vel Logofĕtul, ca să dea chezăşia după cuprinderea pitaculuĭ; cărora li s'aŭ ḑis că rea le-aŭ fost urmarea de aŭ făcut zapt biserica şi prăvăliile făr de a da maĭ întâiŭ poruncita siguranţie şi chezăşie şi rĕspunseră că, şi de nu aŭ dat chezăşie, dar teorisindu-se socotélă Cinculuĭ, înşişĭ eĭ se făgăduesc de a-ĭ plătì de la sinele baniĭ ce se va dovedì că are a luà, bez aceĭ taleri 4410, care fiind fost îndatorat Nicolae Mărgelaru proin epitrop, prin hotărîrea Domnuluĭ Moruz, a-ĭ plătì de la sineşĭ şi în urmă, însărcinându-se Teodor cu epitropia, i-a plătit el, nu se cuvine a-ĭ cere să i se plătéscă aceĭ banĭ; împotriva cărora ne arată Cincul acea hotărîre a Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru Moruz, din lét. 1800 August 2, în copie adeverită în lét. 1805, de cel de atuncĭ Vel Logofĕt, prin care vĕḑum că s'ar fi îndatorat Nicolae Mărgelaru să plătéscă aceĭ banĭ, ca un epitrop al bisericiĭ, iar nu de la sineşĭ; către acésta ne aŭ maĭ arătat Teodor şi socotéla ce i s'a teorisit în lét. 1811, iscălită fiind de proin Metropolitul Ignatie şi de D-luĭ Constantin Dudescu, aflându-se atuncĭ Vel Logofĕt, când aŭ şi cerut a i se luà acéstă epitropie de-asupra luĭ şi să i se plătéscă dreptul sĕŭ, precum din anaforaua Metropolituluĭ Ignatie şi a D-luĭ Logofĕtuluĭ Dudescu, ce ne-aŭ arătat, fiind scrisă tot dintr'acel lét. Decembre, unde vĕḑum şi mijlócele ce s'aŭ fost găsit atuncĭ cu cale spre ajutorul bisericiĭ şi spre plata banilor ce are a luà Cincul, adecă orĭ să se vînḑă câteşĭ treie prăvăliile, aşà cum se aflà atuncĭ, şi cel ce le va cumpĕrà să fie îndatorat a da bisericiĭ câte talerĭ 100 pe an de fieş-care prăvălie, ca să se împlinéscă legăturile cele orînduite de ctitorĭ şi din prisos să se facă altele trebuincióse ale bisericiĭ, şi din vînḑarea lor, după ce se va plătì dreptul epitropuluĭ, de va prisosì şi vre-o treĭ patru miĭ de leĭ, aceĭ banĭ să fie pentru prefacerea bisericiĭ, orĭ să să însărcineze tot Teodor a luà în desăvîrşită stăpânirea sa locul prăvăliilor, ca să le facă precum va vré, şi să cheltuiască a preface şi biserica cu cheltuială până la talerĭ 3.000, mult patru, şi apoĭ de acolea înainte să urmeze şi el a da aceĭ câte talerĭ treĭ sute pe an, după cum s'aŭ ḑis maĭ sus şi să rĕmâe prăvăliile ce va face ohavnice la el şi la némul sĕŭ, plătindu-i-se pe tot anul acel etision; care acel mijloc nu se vede să fi fost după cererea Cinculuĭ, precum ḑice D-lor veliţĭ boerĭ, ci însuşĭ după a judecăţiĭ chibzuire; şi, întrebându-se Cincul pentru ce nu s'aŭ pus în lucrare vre-o unul dintr'aceste douĕ mijlóce, rĕspunse că pentru căcĭ nu s'aŭ găsit muşteriŭ şi el, fiind epitrop, s'aŭ sfiit a primì orĭ unul saŭ altul, şi în cele după urmă provalisi ḑicênd că

rĕŭ cere Stanca Ișlicărésa a se amestecà la epitropia aceștiĭ bisericĭ cu cuvînt de rudă a ctitoreĭ, întâiŭ căcĭ după o anafora a rĕposatuluĭ Grigorie, când atuncĭ s'aŭ arătat analoghia ctitorieĭ, nu se vede pomenită unde-vașĭ acéstă Stanca de rudă, și al doilea că, și rudă de ar fi măcar, iarășĭ nu are cuvînt, fiind că ctitora, prin diata sa, depărtéză pre rudele eĭ a nu se amestecà întru nimic, ci epitropul Nicolae Mărgelaru, pre carele l'aŭ orînduit ea, ca acela să fie volnic, când se va vedé pe sineșĭ neputincios, să orînduiască pre altul în locul sĕŭ; care diată cetindu se înaintea Domnieĭ Mele, cât pentru rudele ctitoreĭ o vĕḑum întocmaĭ coprinḑĕtóre, iar pentru epitrop, cu tóte că nu se vĕḑŭ cuprinḑêndu-se vre-un acest fel de plirecsusiotita, dar din depărtarea rudelor a nu se amestecà întru nimic, se dă înțelegere că asupra epitropuluĭ aŭ rĕmas îngrijirea și orînduiala aceștiĭ bisericĭ, de aŭ iconomisit; și măcar în numita diată arată ctitora că lasă bisericiĭ numaĭ treĭ prăvăliĭ, iar Stanca și Ioniță ḑiseră că, în pisania bisericiĭ, după care ne-aŭ arătat și copie, se vĕd lăsate prăvăliĭ, dar făcêndu-li-se întrebare pentru cea de a patra prăvălie, ce s'aŭ făcut? rĕspunse că ar fi vîndut-o acel Nicolae Mărgelaru proin epitrop, la carele s'aŭ ḑis că, vînḑênd-o Nicolae, nu se póte învinovăți Cincul; iar eĭ cerură iarășĭ a se teorisì de isnóvă socotéla Cinculuĭ, cu cuvînt că ar fi încărcate unele din condeele ce sunt arătate în socotéla Metropolituluĭ Ignatie și a Logofĕtuluĭ Dudescu; cărora li s'aŭ cerut să arăte unul douĕ dintr'acele condeie ce ḑic că ar fi încărcate, ca să se teoriséscă, și în cele după urmă rĕspunse că tótă acea socotélă nu ar fi bună, căcĭ după socotéla ce aŭ făcut-o Serdarul Petrache, fiind orînduit de D-lor velițiĭ boerĭ, împotrivă scóte pre Cincul dator talerĭ 9.000; a cărora cerere de a se teorisi de isnóvă socotéla Cinculuĭ nu fu primită Domnieĭ Mele, pentru că socotéla, bisericéscă fiind, urméză a se teorisì de Preaosfinția Sa Părintele Metropolitul și de D-luĭ Vel Logofĕt de Țóra-de-sus, și fiind-că și socotéla ce o are Cincul s'aŭ teorisit iarășĭ de Metropolit și de Vel Logofĕt, când aceea nu va fi ținută în sémă, urméză ca nicĭ acésta de acum să nu fie ținută în sémă, ci orĭ o parte saŭ alta să céră a se teorisì și altă dată de alt Metropolit și de alt Logofĕt mare, și într'acestașĭ chip se va da o pricină de a nu se maĭ isprăvì acéstă prigonire nicĭ odiniórà; iar pentru epitropia bisericiĭ, măcar că Stanca, cu cuvîntul rudenieĭ, și de ar fi cu adevĕrat, după diata ctitoreĭ nu are nicĭ o dicheomă a o pretenderisì, dar fiind-că ea Ne-aŭ dat făgăduială, înaintea D-lor veliților boerĭ, că și cu dintr'al lor vor drege și vor meremetisì biserica, a o aduce în stare bună, precum aŭ început a o meremetisì, de aceea din Divan am orînduit Domnia Mea pre D-luĭ Vel Logofĕtul de Țéra-de-sus, ca prin vederea d-sale la fața loculuĭ să se cerceteze la ce stare a fost biserica în diastima epitropieĭ Cinculuĭ, și din anul trecut, de când aŭ luat-o Stanca Ișlicărésa împreună cu bărbată-sĕŭ, la ce stare aŭ adus-o, și după cercetarea ce aŭ făcut D-luĭ, Ne-aŭ dat pliroforie printr'acéstă alăturată anafora, că din cutremur aŭ fost crăpată rĕŭ, învĕlitórea stricată, i zugrăvéla stricată din ploĭ, și aŭ fost și făr de împrejmuire, iar din anul trecut, luând-o numita Ișlicărésă, aŭ învelit-o din noŭ cu șindrilă de brad, aŭ cârpit-o pe la crăpăturĭ, aŭ dat turnul jos, fiind crăpat, și l'aŭ făcut de lemn, s'a făcut împrejmuirea curțiĭ tóte de uluce, și în cele după urmă a dat făgăduială Ișlicărésa că, făcêndu-se dréptă socotéla Cinculuĭ,

ceea ce i se va alege că are să iea iĭ va plăti de la ea, pre carĭ (prăvăliĭ) să le ţie până la mórtea lor, iar după mórtea eĭ şi a bărbată-sĕŭ să rĕmâe slobode pe séma bisericiĭ, fără de nicĭ o datorie de cele cheltuite şi date de ea, şi epitropul ce se va orîndui după mórtea lor asemenea să urmeze a le păzì, făr de a le maĭ îndatorà, şi să păzéscă şi legăturile, precum ctitoriĭ aŭ orînduit. Decĭ condeiul de talerĭ 4 410 ce l-aŭ rĕspuns Cincul la chiriaşiĭ prăvăliilor când s'aŭ însărcinat cu epitropia, nefiind îndatorat acel Nicolae Mărgelaru a-ĭ plătì de la sineşĭ, ci ca un epitrop, dreptate are Cincul de a i se plătì, precum asemenea şi cea-laltă sumă a banilor ce se maĭ cuprinde în socotéla Metropolituluĭ Ignatie şi a Logofĕtuluĭ Dudescu, teorisindu-se nu numaĭ acele două condicĭ, ce ḑice Işlicărésa, de Preaosfinţia Sa Părintele Metropolitul şi de D-luĭ Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, dreptate are iărăşĭ Cincul de a i se plătì, şi aceea, şi de va voì Stanca Işlicărésa cu bărbatăsĕŭ a luà epitropia bisericiĭ, după mijlocul ce se arată în anaforaua D-luĭ Vel Logofĕtuluĭ, hotărîm ca, pe de o parte, să dea chezaş pentru acésta întocmaĭ după anafora, iar pe de altă parte să plătéscă Cinculuĭ peşin baniĭ, şi de la lét. 1811 Decembre încóce, de când s'aŭ teorisit socotéla Cinculuĭ, îndatorind pre Cincul a-şĭ parodisi socotéla bisericiĭ înaintea Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit şi a D-luĭ Vel Logofĕtuluĭ de Ţéra-de-sus până în ḑiua ce aŭ făcut zapt biserica Stanca şi bărbatu-sĕŭ, iar orĭ baniĭ Cinculuĭ neplătindu-ĭ, saŭ chezăşia ce s'aŭ ḑis nedându-o, să rĕmâe depărtată de epitropia bisericiĭ atât ea cât şi bărbatu-sĕŭ, şi D-ta Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus să daĭ cuviincios nizam întocmaĭ precum se arată maĭ sus.—1814 Maiŭ 21.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

*

Mănăstîrile fiind impuse cu o dare în folosul spitalelor de ciumaţĭ, epitropia mănăstiriĭ Cotrocenĭ a cerut să fie scutită:

Iŭ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Pentru prósta stare şi grea datorie întru care se află mănăstirea Cotrocenilor, primită fiind Domnieĭ Mele rugăciunea ce Ni se face printr'acéstă anafora a Luminăţieĭ Sale Gheorghe Caragea, al Nostru prea iubit fiŭ, i a D-lor celor-lalţĭ eforĭ aĭ acesteĭ mănăstirĭ, poruncim să fie apĕrată de datoria acestor banĭ aĭ ajutoruluĭ spitaluluĭ. — 1814 Septembre.

Prea Inalte Stăpâne.

Fiind-că sf. mănăstire Cotrocenĭ se află în adevĕr sub o mare sarcină, avĕnd o datorie fórte grea şi imposibilă de regulat, de peste cincĭ sute miĭ leĭ, şi tot felul de încurcăturĭ şi sarcinĭ de o lungă durată, despoiată fiind şi de veniturile eĭ, carĭ sunt tóte captate în genere, aşà că sărmaniĭ părinţĭ din acea mănăstire, lipsiţĭ de tot necesarul, sĕ vĕd siliţĭ a trăì din imprumuturĭ, de unde resultă forţat tot felul de lipsurĭ şi nedumerirĭ în privinţa mĕsurilor de luat, până chiar şi voinţa şi neputinţa de a îndeplinì cu inimă tóte cele ce urméză de obiceiŭ şi cele-lalte sfinte mănăstirĭ, de aceea credem cu cale şi bună de primit cererea şi căldurósa rugăminte din petiţiunea

de faţă a părinţilor, pentru a se ertà de ocamdată, prin milă şi compătimire de iubitórea de milă Inălţimea Sa, starea imposibilă actuală a mănăstiriĭ, şi anume reclamaţia de o mie de leĭ pentru spital, precum şi orĭ-ce altă atare de dările ce urméză, până când mănăstirea să va ridicà puţin de greutatea insuportabilă care o apasă, şi atuncĭ va continuà iar (după cum promite) cu tóte dările fără lipsă, în conformitate cu cele-lalte sfinte mănăstirĭ, şi orĭ-cum va decide prea ilustra şi de Dumneḑeŭ păzită Inălţimea Ta.

Gheorghe Caragea, Gr. Brâncoveanu, Grigore Băleanu. (1)

Cu referinţă la starea próstă a mănăstiriĭ Cotrocenĭ maĭ aflarăm o anafora în limba grécă (în condica No. LXXIX, pag. 294), în cuprinderea următóre tradusă din grecesce:

Prea Inalte Stăpâne,

Sf. mănăstirea Cotrocenĭ aflându-se manifest într'o stare de mare decădere, atât din causa enormeĭ datoriĭ ce o apasă, precum şi din réua direcţiune şi administraţiune a egumenilor predecesorĭ şi supreveghiătorĭ de pe vremurĭ, şi avênd trebuinţă de un sprijinitor practic, care să lucreze în mod desinteresat şi maĭ de aprópe în tot ce privesce îmbunătăţirea bunurilor de sub administraţiunea sa, spre regularea şi aplanarea diferitelor afacerĭ şi procese, spre buna ordine şi întocmire a veniturilor şi speselor necesare la hrana şi altele trebuincióse ómenilor mănăstiriĭ, precum şi a afacerilor privitóre la supraveghiarea oficiilor eclesiastice, spre descoperirea doveḑilor falşe şi sfeterisirĭ comise în parte, atât în lucrurile mănăstiriĭ cât şi în acele a egumenuluĭ predecesor Visarion, spre întocmirea şi verificarea unuĭ compt general al tuturor daraverilor şi a *(nedescifrabil)* după mórtea rĕposatuluĭ Visarion pân acum, acésta fiind prea drept şi fórte necesar pentru uşurarea şi deplina scăpare din adevĕrata datorie, chiar spre liniştea creditorilor carĭ şi-aŭ încredinţat drepturile (baniĭ) lor acesteĭ mănăstirĭ; şi spre stabilirea diferitelor lefurĭ promise, ceea ce maĭ curînd la reducerea datorieĭ va contribuì; chibzuind cu toţiĭ în multe felurĭ şi cu imparţialitate în privinţa moduluĭ cu care s'ar puté regulà interesele de maĭ sus, n'am găsit altul maĭ eficace decât următorul, adecă; sf. archimandrit D. Dionisie Plumbuiţénu, fiindu-ne cunoscut de maĭ mult ca un cinstit ieromonach şi econom excelent, fost altă dată şi la Cotrocenĭ timp de maĭ mulţĭ anĭ, om cu practică dibace şi cu ideĭ lămurite asupra drepturilor şi intereselor mănăstirescĭ, bucurându-se de stima tuturor în societate şi dovedit ca iubitor de muncă şi cu simţemîntul frumosuluĭ, precum se invederéză şi din reparaţiunile şi ameliorărĭ făcute la mănăstirea Plumbuita, precum şi din întinderea ecaretelor din înăuntru şi din afară şi crescerea adusă veniturilor aceleĭ mănăstirĭ, socotim de cuviinţă să i se dea de Inălţimea Ta de Dumneḑeŭ păzită, chiar în contra voinţeĭ luĭ, sarcina de epitrop al mănăstiriĭ Cotrocenĭ şi de administrator al tuturor averilor mănăstirescĭ, care să ordone tot ce contribue la o maĭ bună regulare a acelor însemnate maĭ sus, ca să pótă şi mănăstirea

(1) Traducere din grecesce.

să-şĭ revie cu încetul din acéstă colosală datorie şi să îndrepteze şi afacerile mănăstirescĭ, negligiate şi ruinate, şi să stabiléscă o normă convenabilă pentru cheltuelile absolut necesare, ţinênd în slujbă numaĭ numĕrul indispensabil de slujitorĭ eclesiasticĭ şi mirenĭ şi de epistaţĭ, ca să rĕmâe un prisos din veniturĭ, cu care să se plătéscă datoria; să-şĭ îndeplinéscă tóte datoriile cu rîvnă şi filotimie, ca un membru mănăstiresc ce este, lucrând gratuit până la achitarea datorieĭ şi mulţumindu-se numaĭ cu mănăstirea Plumbuita ce are şi pe care o va stăpâni neclintit şi nesupĕrat de nimenĭ, căcĭ el s'a arătat ca un alt ctitor şi protector al acesteĭ mănăstirĭ, pe cât (γκανίουσαν?); iar Inălţimea Ta să scrie chiar însaşĭ părinţilor din mănăstirea de jos, ca eĭ să confirme acéstă numire şi alegere a sf. archimandrit D. Dionisie Plumbuiţénu ca administrator al mănăstiriĭ Cotrocenĭ, în limitele precise de maĭ sus, recomandând şi numindu-l prin scrisurĭ particulare mănăstirescĭ pentru a sa siguranţă şi spre a îmboldi zelul şi filotimia sa; tot de-odată în dreptele sale propunerĭ şi cuvîntărĭ în şedinţa (μουσααδέλε-musaadele?) spre uşurarea mănăstiriĭ să fie protegiat de Inălţimea Ta de Dumneḍeŭ păzită şi de noĭ eforiĭ numiţĭ de Inălţimea Ta şi carĭ prin graiŭ şi prin fapte nu încetăm îndemnându-Vĕ să ne sprijiniţĭ în tot ce contribue la binele mănăstiriĭ; pe de altă parte să fie înduplecat de noĭ să dea şi o garanţie scrisă pe onóre şi chezăşia unor negustorĭ cu avere, că va ţiné socotélă anuală până la verificarea eĭ din parte-ne la sfîrşitul anuluĭ şi că garanţiĭ vor fi responsabilĭ de orĭ-ce abus s'ar constată în acest compt anual, urmând ast-fel pe fie-care an cu acéstă garanţie până la achitarea datorieĭ mănăstirescĭ; dar şi Prea Cuvioşia Sa să fie ţinut la finele fie-căruĭ an să ne dea nouĕ socotéla justificată de ale mănăstiriĭ daraverĭ şi de a datorieĭ descrescere săvîrşită în periodul anual, ca să fie visată şi de noĭ după verificare şi să se dovedéscă şi maĭ mult în fiinţă capacitatea şi sîrguinţa Cuvioşieĭ Sale, care ne va da ast-fel luminĭ şi informaţiunĭ temeinice pentru aniĭ următorĭ. In modul acesta avem bună speranţă că în câţĭ-va anĭ mănăstirea va scăpà de datorie, iar mănăstirile de jos, la timpul cuvenit, vor beneficià de embaticul drept şi proporţional, fără ca mănăstirea Cotrocenĭ să alieneze vre-un bun, ci din contra să ajungă la îndreptare şi propăşire; rĕmâne dar ca resoluţiuneaa definitivă să se iea de Inălţimea Ta de Dumneḍeŭ păzită. — 1814 Septembre 4.

Gheorghe Caragea, Grigorie Brâncoveanu, Grigorie Bălăceanu Vornic.

(Cod. LXXIX, fila 156.)

3. *Chrisovul mănăstiriĭ Sfîntuluĭ Gheorghe.*

Pentru vinăriciŭ de pe moşia sa Poenĭ ot sud. Vlaşca, i din cincĭ popóre ot sud. Saac, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul.

200 bolovanĭ de sare de la Ocne.

2.000 oĭ de oerit.

Treĭ cârciumĭ în Bucurescĭ.

Lude 35, scutelnicĭ, ómenĭ străinĭ.

4. *Mănăstirea Michaiŭ-Vodă.*

Vinăriciŭ din cincĭ popóre ot sud. Muscel, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul.
500 oĭ de oerit.
150 bolovanĭ sare de la Ocne.
Intreiala pesceluĭ din baltă de pe moşia mănăstiriĭ Ciocănescĭ.
19 lude, scutelnicĭ, străinĭ.
20 lude dintre dajniciĭ Visterieĭ.

5. *Chrisovul bisericilor domnescĭ din Bucurescĭ.*

Ceĭ ce se află în slujba bisericiĭ de sus şi de jos să scutéscă vinăriciul şi dijmăritul pe drepte bucatele lor.
Să scutéscă şi câte o pivniţă, ceĭ ce vor fi avênd drćptă a lor.
Talerĭ 100 de la vel vameş al carvasaraleĭ.
Talerĭ 50 de la Visterie, biserica din Curtea-Nouă.
Câte tal. 20 de la Visterie la hramurĭ.
Talerĭ 101 din oerit.
Talerĭ 150 din slujba vornicieĭ ot sud. Ilfov.
Venitul de la treĭ scaune scutite.
Talerĭ 20 biserica din Curtea-Veche } pe lună, de la Visterie.
Talerĭ 10 biserica din Curtea-Nouă } pe lună, de la Visterie.
Talerĭ 150 din vama Ploescilor peste baniĭ cămăriĭ, pentru prăvăliile ce s'aŭ luat în zidul puşcărieĭ.
Vinăriciul din délul Bucurescilor, i din Bucurescĭ, şi de la Copăcenĭ, din Ilfov şi Vlaşca, din popórele cele sciute.
Să plătéscă şi zidurile puşcărieĭ.
Preoţiĭ i dascăliĭ şi grămăticiĭ să aibă la sfintele Pascĭ câte un postav, şi cisme şi papucĭ de patru orĭ într'un an.
Lude 4 eclisiarchilor, scutiţĭ.
2 proiestoşilor saŭ duhovnicĭ.
2 protopsaltuluĭ.
2 deftereuluĭ.
Câte lude unul de cântăreţ.
Chiriile locurilor domnescĭ, cele ce sunt afieorisite.
Veniturile chiriilor şi al vinăriciuluĭ strîngêndu-se, să se împarţă cu fóie pecetluită domnéscă.

6. *Chrisovul mănăstiriĭ Sfinteĭ Ecaterina.*

Vinăriciŭ din treĭ popóre ot sud. Saac.
100 bolovanĭ sare.
Douĕ cârciumĭ în Bucurescĭ scutite.

7. *Chrisovul mănăstirii Sfîntuluĭ Spiridon-Vechiŭ.*

Vinăriciŭ din sépte popóre ot sud. Saac, câte doĭ banĭ de vadră.
Lude 6, ómenĭ străinĭ.

(Cod. XXXIV, fila 224).

8. *Chrisovul mănăstirii Ivirul ot Sfetagora.*

Talerĭ 200 de la Ocne.
Talerĭ 100 de la vel Vameş.

9. *Bebeichioiu metoh Ivirului din Ţarigrad.*

Talerĭ 100 de la carvasara.
100 bolovanĭ sare de la Ocne.

10. *Chrisovul mănăstirii Dochiéru ot Sfetagora.*

Talerĭ 100 de la Ocne.
Talerĭ 100 de la vel Vameş al carvasaraliĭ.

11. *Chrisovul mănăstirii Sişmon din munţii Târnovuluĭ.*

Talerĭ 54 de la Visterie pre an.

12. *Chrisovul mănăstirii Sfîntuluĭ Naum de la Ecdila.*

Talerĭ 80 de la Visterie pre an.

13. *Chrisovul bisericiĭ şi şcóleĭ ot Poiana.*

Doĭ preoţĭ şi un dascăl scutiţĭ.
Să scutéscă şi drepte bucatele lor de vinăriciŭ şi dijmărit.

14. *Chrisovul bisericii Negustorilor.*

Talerĭ 45, 60 la ḑiua hramuluĭ Sfîntuluĭ Nicolae, de la Visterie.
Lude 5, străinĭ.

15. *Chrisovul bisericii Udricanuluĭ din Bucurescĭ, metoh Sfîntuluĭ Ioan ot. Focşanĭ.*

Lude 5, străinĭ.
O pivniţă în Bucurescĭ.

16. *Chrisovul mănăstirii Kretzulescu din Bucurescĭ.*

O pivniţă în Bucurescĭ, scutită.
Lude 4, străinĭ.

17. *Chrisovul bisericiĭ Sfinteĭ Vinerĭ.*

Un brutar şi o brutărie ce scóte pâne la bolnavĭ, scutiţĭ.
4 preoţĭ slujitorĭ la Sfînta Vinerĭ, scutiţĭ eĭ şi drepte bucatele lor de dijmărit i vinăriciŭ.

18. *Chrisovul luĭ Manea Brutaru, pentru căcĭ aŭ dat bisericiĭ cea făcută de el Ortanotrofion.*

Pentru să fie scutit el şi copiiĭ luĭ.
Să scutéscă vinăriciŭ i dijmărit drepte bucatele luĭ.
Să scutéscă şi o pivniţă şi o brutărie.

19. *Chrisovul mănăstiriĭ Sfinţilor Apostolĭ, ce se ḑice Archimandrit.*

Vinăriciŭ din cincĭ pogóne ot sud. Saac, câte doĭ banĭ de vadră şi părpăr i gărdurăritul.
Vama de la sborul ce se face la ḑiua Sfinţilor Apostolĭ la Mizil, care ţine treĭ ḑile.
150 bolovanĭ sare.
400 oĭ de oerit.
Intreiala din pescele de pe moşia mănăstiriĭ, ce are la sud. Ialomiţa.
Două pivniţe în Bucurescĭ scutite.
O prăvălióră de la pórta mănăstiriĭ scutită.
20 lude, străinĭ, scutiţĭ.
10 lude dintre pămîntenĭ.

20. *Chrisovul mănăstiriĭ Cotrocenĭ.*

Vinăriciŭ din délu Ţigănescilor şi al Şitinescilor şi din délu Bucurescilor şi din drumul Giurgiuluĭ, până în viile mănăstiriĭ Raduluĭ-Vodă, şi din satul Petrile sud. Vlaşca, câte cincĭ banĭ de vadră şi părpărul.
150 bolovanĭ sare de la Ocne.
Talerĭ 150 de la vama Urzicenilor, peste baniĭ cămăriĭ.
15 lude, străinĭ.
5 lude, dajnicĭ.
400 oĭ de oerit.

21. *Chrisovul mănăstiriĭ Arnota din sud. Vîlcea.*

Vinăriciŭ din patru sate, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul.
Câte talerĭ 100 din oerit i dijmărit şi vinăriciŭ şi talerĭ 50 din vame, carĭ să-ĭ dea cumpĕrătoriĭ peste baniĭ vămiĭ.
100 bolovanĭ sare.
100 oĭ de oerit.
Lude 10, străinĭ, scutiţĭ.

22. *Chrisovul mănăstiriĭ Radu-Vodă.*

Vinăriciŭ din délul Lupescilor de lângă Bucurescĭ, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, i din délul Vălenilor sud. Muşcel, câte patru banĭ de vadră şi părpărul, i scaunele de carne ce vor fi pre moşia mănăstiriĭ, cum şi gărdurăritul dintr'acel dél.
500 oĭ de oerit.
Lude 20, posluşnicĭ, scutiţĭ.
200 bolovanĭ sare.
20 lude, străinĭ, să fie la metohul mănăstiriĭ Tutana.

23. *Chrisovul schituluĭ Poiana Mĕruluĭ din sud. Slam-Rîmnic.*

De vreme ce sfîntul şi dumneḑeescul schit ce se numesce Poiana Mĕruluĭ din sud Slam-Râmnic, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Nascerea Prea Sfinteĭ Nóstre Stăpâne de Dumneḑeŭ născĕtóre şi pururea Fecióreĭ Marieĭ, unde locuesc părinţĭ sihastri Rumânĭ şi Ruşĭ, care schit este făcut de Sfinţia Sa Părintele rĕposat stariţ Vasilie, unde atât din fraţiĭ Domnĭ cât şi din archiereĭ i din alţĭ pravoslavnicĭ creştinĭ s'aŭ afierosit vase cuviincióse, cărţĭ şi alte sfinte odóre, şi tótă podóba schituluĭ, care în trecuta vreme s'aŭ fost întîmplat de s'aŭ ars de tot şi iarăşĭ s'aŭ făcut din ajutorul şi mila cinstitorilor de Dumneḑeŭ creştinĭ, cu cele cuviincióse scutelĭ, care în starea ce se află acum este cu totul ...... şi tot cuviincios schitul de trebuinţă fraţilor sihastri ce locuesc într'însul. Dar sciindu-se că binele este pururea zavistuit şi vrăjmaşul bineluĭ nu se părăsesce de rĕutăţĭ prin ceĭ ce se află, multe pricinuesce ca să se zăticnéscă binele şi folosul sufletesc; drept aceea dar, de vreme ce din pronia a tot stăpânitoruluĭ Dumneḑeŭ Ne am învrednicit a fi oblăduitorĭ acestuĭ prea luminat scaun al Ţĕriĭ-Rumânescĭ, pe lângă tótă purtarea de grijă ce avem a supuşilor Noştri, în tot chipul Ne silim ca şi sfintele luĭ Dumneḑeŭ locaşurĭ să se păzéscă, atât acum în ḑilele Nóstre, cât şi maĭ în urmă, cu pravilnicésca lor orînduială, să se afle în linişte, de vreme ce ceĭ ce locuesc într'însele sunt aceia carĭ aŭ lăsat viéţa acésta cu turburărĭ şi petrec o viéţă îngeréscă şi maĭ pre sus de lume, şi cariĭ neîncetat se află rugătorĭ către Dumneḑeŭ pentru Impĕraţĭ, pentru Domnĭ şi pentru toţĭ pravoslavniciĭ creştinĭ; care acest sfînt schit al părinţilor acestora ce s'aŭ numit maĭ sus, unde acum este stareţ şi purtător de grijă cuviosul archimandrit Mateiŭ ieromonach, aŭ avut acest privileghiŭ şi legătură, cum şi milile ce maĭ jos se cuprinde, atât de la fraţiĭ noştri Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la Domnia Sa fratele Constantin Ipsilant Voevod, precum din chrisovul Domnieĭ Sale, ce-l vĕḑum, scris cu lét. 1803 Aprilie 23, Ne-am adeverit, adecă: acest sfînt schit să fie nesupĕrat şi nesupus unde-va, slobod şi stavropighion, şi nicĭ decum să nu se supere de către Părinţiĭ Episcopĭ ce după vremĭ vor fi, nicĭ de către alte obraze, cu vre-o schimbare de egumen, a intrà om străin între eĭ spre rĕsvrătire, nicĭ cu vre-o înstrăinare a cevà din cele afierosite schituluĭ, măcar cu orĭ-ce din orînduiala schituluĭ după canónele cele pravilnicescĭ ce le aŭ de la stariţiĭ lor, măcar de s'ar şi păré în vederea orĭ-cuĭ că ar

fi maĭ bine, căcĭ că sunt cu greşélă cugetele omenescĭ, ci să fie în pace şi în linişte despre tóte cele turburătóre şi zăticnitóre spăseniei lor, afară din stricarea vre-uneĭ dogme, care aceea când se va simţi, atuncea de însuşĭ Preaosfinţia Sa Părintele Metropolit cercetându-se şi dovedindu-se, se va îndreptà, iar alt nimenĭ cu nicĭ un fel de mijlocire să nu se amestece, a mestecà şi turburà liniştea schituluĭ şi pacea fraţilor sihastri, cu semĕnare de zizanie; iar milele schituluĭ acestuia sunt acestea, adecă: pe tot anul să ia 12 cojóce, 12 bucăţĭ de aba négră, 12 perechĭ cisme, 24 oca de unt-de-lemn şi 6 oca tămâe, pentru carĭ acestea să li se dea talerĭ una sută cincĭ-ḑecĭ de la Visteria domnéscă pe tot anul, la ḑiua Sf Gheorghe; vinul ce vor face în viile schituluĭ, apĕrat de vinăriciŭ, stupiĭ de dijmărit, pe drepte bucatele ce vor avé, cum şi lude 39, scutiţĭ, cu carĭ să se ajutoreze şi să se chivernisécă părinţiĭ sihastri la trebuinţele ce aŭ, adecă uniĭ să dea grâŭ, uniĭ mălaiŭ i porumb, alţiĭ brânză şi urdă, alţiĭ pescarĭ să aducă pesce pentru hrana părinţilor, iar alţiĭ dârvarĭ şi posluşnicĭ la chiliĭ; însă fiind-că acest schit se află la loc de munte şi părinţiĭ călugăraşĭ ce locuesc într'însul la multă stenahorie şi lipsă, fiind locul strîmtorat, de nu se pot hrănì, care schit fiind-că are o vie în sud. Slam-Rîmnic, dată danie de la uniĭ alţiĭ, după vremĭ, şi cu vinul ce se face într'acéstă vie se ajutoréză atât schitul la cele trebuincióse peste an cât şi părinţiĭ călugăraşĭ, Domnia Sa rĕposatul Alexandru-Vodă Ipsilant întru a doua domnie a Domnieĭ Sale s'aŭ milostivit de i-aŭ maĭ adaos încă lude 21 scutelnicĭ, ómenĭ făr de pricină de dajdie, peste lude 39 ce-ĭ aveà maĭ dinainte, ca să-ĭ aibă pogonaşĭ la acéstă vie, cărora făcêndu-li-se cercetare de către ispravniciĭ judeţuluĭ ómenilor ce i-aŭ avut găsiţĭ, li s'aŭ dat şi pecetluiturĭ domnescĭ la mânĭ, carĭ aceştĭ scutelnicĭ, fiind-că sunt pururea în slujba părinţilor călugăraşĭ şi a sfîntuluĭ schit, orĭ-când şi orĭ în ce vreme, după trebuinţă, se va întîmplà a se pune şi a se orînduì şi asupra scutelnicilor mănăstirescĭ i boerescĭ a da şi eĭ la zaherele saŭ carĕ cu boĭ, orĭ vre-o orînduială de caĭ saŭ alt verĭ-ce fel de orînduelĭ şi podveḑĭ vor eşi, aceştia şi atuncĭ să nu fie supĕraţĭ şi nimenĭ să nu se îndrăsnéscă a le face vre-o cerere; precum şi de la ocna Slăniculuĭ să iea pe tot anul bolovanĭ sare una sută; prin carĭ chrisóve ce are sfîntul acesta schit se dă şi tótă volnicia celor ce cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ se află ctitorĭ la acest sfînt schit, caseĭ rĕposatuluĭ biv Vel Ban Dimitrie Ghica, ce este ctitor şi epitrop, i casa rĕposatuluĭ Nicolae Dudescu biv Vel Logofĕt, i boerilor Cârlovescĭ şi Nicolescĭ, care orĭ-când i se va întîmplà a se supĕrà acest sfînt schit atât de Episcopiĭ după vremĭ, saŭ pentru schimonosirea orîndueliĭ ce are schitul şi părinţiĭ sihastri, saŭ pentru aşezarea a altuĭ egumen împotrivă, aŭ a înstrăinà cevaşĭ de ale schituluĭ cu nume de păstrare, nicĭ decum aceştĭ ctitorĭ să nu îngăduiască, şi când nu va fi înţelegere numaĭ din cuvînt, atuncĭ prin scirea Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Metropolit să dea jalbă la dregătorĭ, ca nicĭ cum obiceiŭ să nu se facă, căcĭ de va fi trebuinţă de păstrarea odórelor, ctitoriĭ, ca nisce maĭ doritorĭ fiind şi pentru sufletul lor, maĭ bine le va păstrà şi iar le va pune la locul lor. Decĭ, de vreme ce într'acest sfînt schit lăcuesc părinţĭ sihastri ce petrec o viéţă îngerécă şi maĭ presus de lume, şi maĭ vîrtos după evlavia ce avem şi Noĭ, cum şi pentru maĭ buna stavropighie tocmélă, am înnoit şi am întărit şi Domnia

Mea atât legătura și așezămîntul ce are sf. schit, cât și tóte milele ce se cuprinde maĭ sus, ca să i se păzéscă pe deplin și nestrămutat. — 1813 Ianuarie 13.

24. *Chrisovul schituluĭ Dălhăuș din sud. Slam-Rîmnic.*

Stîntuluĭ și dumnedeescululuĭ schit Dălhăuș ot sud. Slam-Rîmnic, unde se cinstesce i se prăznuesce hramul soboruluĭ Sf. Voevodĭ Michail și Gavriil, ca să aibă a-șĭ găsi lude șépte, ómenĭ făr de pricină, neavênd amestecătură cu vre-un sat, pe cariĭ ducêndu-ĭ înaintea D-lor ispravnicilor și cercetându-ĭ, de vor fi străinĭ cu adevěrat, să le dea adeverință pe numele și chipul lor, cu care viind la Visterie, li se vor da pecetluiturile Domnieĭ Mele, spre a fi în pace și ertațĭ de tóte dăjdiile și angaralele, verĭ-câte ar eși de la Visteria Domnieĭ Mele preste an în țéră, de nicĭ unele val și supěrare să nu aibă. Așijderea să aibă a scutì și drepte bucatele schituluĭ, stupiĭ i rîmătoriĭ de dijmărit și vinul de vinăriciŭ; asemenea să aibă a scuti și de oerit orĭ-câte oĭ va avé acest sfînt schit drepte ale sale, ferindu-se însă de a amestecà în oile schituluĭ și ale altora străinĭ, ca să le facă că sunt ale schituluĭ, căcĭ dovedindu-se într'o urmare ca acésta, atuncĭ îșĭ perde mila; pentru că acest sfînt schit aŭ avut acéstă milă atât de la alțĭ frațĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât și de la Domnia Sa fratele Domn Constantin Vodă Ipsilant, precum din chrisovul Domnieĭ Sale, ce-l vědum, scris din lét. 1803 Aprilie 24, Ne-am adeverit. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ și pre Noĭ cu domnia acestiĭ pravoslavnice țěrĭ, am bine-voit de i-am înnoit și i-am întărit tóte milele ce se cuprinde maĭ sus, ca să i se păzéscă pe deplin și nestrămutat. — 1813 Ianuarie 13.

(*Cod. XXIX, fila 2.*)

25. *Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

Fiind-că numaĭ din arătarea jăluitorilor nu se póte face cuviinciósa dovadă că peste acele treĭ sute oĭ maĭ aŭ și alte douě sute bune și drepte ale lor, de aceea poruncim D-vóstre ispravnicilor aĭ ĭudețuluĭ să facețĭ acéstă cercetare cu scumpătate și dreptul adověr să însciințațĭ Domnieĭ Mele. — 1813 Ianuarie 30.

Vel Logofět.

(L. S.)

(*Cod. LXXV, fila 118.*)

Prea Inălțate Dómne,

După luminată porunca Inălțimiĭ Tale de la acéstă jalbă a părinților schimnicĭ ot schitul Găvanelor și a maicelor ot schitul de sus Fundătura, ot sud. Buzěŭ, prin care arată că, peste 36 schimnicĭ ce erà maĭ înainte, acum s'aŭ adunat de sunt 42 și, peste 6 maicĭ ce erà, acum se află 12 maice,

cerênd mila Măriei Tale, ca, peste 300 oĭ ce aŭ, de scutesc, să li se maĭ prostichéscă alte douĕ sute, ca să scutéscă cincĭ sute, câte aŭ acum în pĕr, ca să se pótă ajutorà la chiverniséla lor, înmulţindu-se părinţiĭ şi maicele, şi moşiĭ saŭ alte acareturĭ n'aŭ, poruncindu-mi-se ca să cercetez de aŭ jăluitoriĭ acum cincĭ sute oĭ şi să fac arătare Măriei Tale în scris, următor fiind, am cercetat şi mĕ îndestulară jăluitoriĭ prin graiul lor că în adevĕr aŭ cincĭ sute de oĭ; le-am cerut dar vre-o dovadă ca să mĕ încredinţeze şi ḑiseră că eĭ adevĕrul arată, iar când se va dovedi că nu aŭ eĭ atâtea oĭ, ci aŭ amestecat alte oĭ ale altora ce plătesc oerit în oile schiturilor ca să li se scutéscă, atuncĭ să pérḑă privileghiul scuteleĭ ce aŭ, şi fiind-că numiţiĭ cer înnoirea cărţiĭ de milă ce aŭ, de veĭ bine-voi Inălţimea Ta a li se face prostichiul încă de douĕ sute oĭ după legătura ce daŭ, să aibă luminată porunca Inălţimeĭ Tale ca la înnoirea cărţiĭ să li se pue acest prostichiŭ, iar de nu, să li se înnoiască privileghiul precum se află. — 1813 Ianuarie 27.

Iordache Slătineanu, Vel Logofĕt.

26. *Cartea sfîntuluĭ şi dumneḑeescului schit Lespeḑile din sud. Prahova, pentru mila ce are.*

Milostiiu Bojiiu Iŵ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe. Dat-am domnésca Nóstră carte sfîntuluĭ şi dumneḑeescului schit ce se numesc Lespeḑile, din sud. Prahova, care este metoh al mănăstiriĭ St. Panteleimon, ca să aibă a luà milă de vinăriciŭ din poporul Măgureniĭ din sud. Prahova câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul după obiceiŭ, însă la vremea vinăriciuluĭ să aibă sfîntul schit a-şĭ trimite omul sĕŭ, ca să scrie vinăriciul de la acest popor împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ şi, făcênd douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind amîndouĕ şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul sfîntuluĭ schit, să-şĭ iea schitul mila sa câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, iar ceĭ-lalţĭ banĭ ce-ĭ iea vinăriceriĭ domnescĭ; aşijderea să aibă a luà pe tot anul de la Ocne una sută bolovanĭ sare, cum şi câte talerĭ una sută din vama Câmpineĭ, pentru că acest sf. schit aflându-se la loc rĕŭ şi cu neîndemânare de chiverniséla şi de hrană şi fiind dărăpănat şi la próstă stare, lipsit şi de alte veniturĭ şi miliĭ, aŭ avut aceste miliĭ, atât de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la Domnia Sa fratele Constantin Vodă Ipsilant, precum din cartea Domnieĭ Sale Ne-am pliroforisit. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ şi pre Noĭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, Ne-am milostivit şi Domnia Mea asupra sfîntuluĭ schit, de i-am înnoit şi i-am întărit milele ce se cuprind maĭ sus, ca să i se păzéscă nestrămutat, spre a fi sfîntuluĭ schit de hrană şi părinţilor călugăraşĭ de îmbrăcăminte şi chivernisire, iar Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; poruncim şi la toţĭ câţĭ se cuvine: a se da în toţĭ aniĭ milele ce cuprind maĭ sus, făr de nicĭ o smintélă; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 5.

(*Cod. XIX, fila 8.*)

27. *Chrisovul sfinteĭ mănăstirĭ Cotroceniĭ.*

Sfinteĭ şi dumneḑeescĭ mănăstirĭ Cotroceniĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Adormiriĭ Prea Sfinteĭ Stăpâneĭ nóstre de Dumneḑeŭ

Născĕtóre şi pururea Fecióreĭ Marieĭ, şi cuviosuluĭ . . . . egumen acesteĭ mănăstirĭ, ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, tot vinăriciul din délul Ţigănescilor şi al Viţichescilor, ce se ţin din délul Pitescilor sud. Muscel şi din délul Bucurescilor, din drumul Giurgiuluĭ până în viile mănăstiriĭ Raduluĭ Vodă; şi iar să fie sfinteĭ mănăstiriĭ milă de la Domnia Mea, să aibă a luà tótă vama din baltă de la satul Petrele sud. Vlaşca şi vinăriciul dintr'acest sat cu părpăr şi ploconul după obiceiŭ, atât dintr'acest dél, cât şi din cele maĭ sus numite, câte cincĭ banĭ de vadră şi părpărul; şi să maĭ fie sfinteĭ mănăstiriĭ milă de la Domnia Mea, să aibă a luà pe tot anul de la ocna Telega bolovanĭ sare 150, la vremea când vor luà şi alte mănăstirĭ, care sare să aibă volnicie a o vinde orĭ unde-ĭ va fi voia şi de către vameşĭ nimic supĕrare să nu aibă. Aşijderea de la toţĭ ceĭ ce aŭ viĭ pe moşia mănăstiriĭ să aibă a luà sf. mănăstire otaştina din 20 vedre o vadră, după vechiul obiceiŭ; aşijderea aŭ avut sf. mănăstire Cotrocenĭ prin chrisóve domnescĭ milă a luà pe an din vama domnéscă a tîrguluĭ, ce se făceà maĭ înainte vreme la oraşul Flociĭ sud. Ialomiţa, al treilea ban, care i s'aŭ urmat până la o vreme, iar maĭ pe urmă mutându-se tîrgul de la oraşul Flocea la Urzicenĭ, în sud. Ialomiţa, se isterisià numita mănăstire de acest al treilea ban; dintr'acésta erà pricină în tótă vremea cu mănăstirea, iar Domnia Sa Alexandru Moruz Voevod, vrênd ca să se folosécă mănăstirea cu o milă, pentru acésta aŭ hotărît a i se da de la cumpĕrătoriĭ vămiĭ Urzicenilor, pe tot anul, câte talerĭ 200 tocmaĭ, carĭ banĭ să aibă a-ĭ rĕspunde vameşiĭ la mănăstire peste suma cumpĕrătoriĭ, când se vor vinde vămile, făr de a se scădé cămara domnéscă, iar când nu se vor vinde vămile şi se vor da in credinţă, atuncĭ să rĕspundă cămara domnéscă aceştĭ talerĭ 200 la mănăstire, precum acésta vĕdum întocmită în chrisovul Domnieĭ Sale. Aşijderea să aibă a ţiné acéstă sf. mănăstire lude 15 străinĭ, făr de pricină, pre carĭ acum să-ĭ aducă din străinătate şi după adeverinţele D-lor ispravnicilor judeţuluĭ să li se dea şi pecetluiturĭ, cum şi lude cincĭ din ludele Vistieriei. Aşijderea să aibă a scutì şi oĭ 400 de oerit, pentru că aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum Ne pliroforisim Domnia Mea din chrisovul Domnieĭ Sale Constantin Alexandru Ipsilant Voevod, ce-l vĕdum, cu lét. 1803 August 14. Decĭ întărim Domnia Mea milele acestea cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţul Vel Hatman, pan Michalache Suţul Vel Spătar, pan Costache Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manul Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus. Şi s'a scris chrisovul acesta la anul dintâiŭ dintru întâia Domnie a domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul sca-

unuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ nostru Isus Christos la lét. 1813 Februarie.

28. *Chrisovul sfinteĭ mănăstirĭ Mărcuța.*

Sfinteĭ şi dumneḑeesciĭ mănăstirĭ ce se numesce Mărcuța, după apa Colentineĭ ot sud. Ilfov, ce este închinată la mănăstirea din ostrovul Halcheĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul marilor Voevoḑĭ Michail şi Gavriil, şi cuviosuluĭ egumen Chir . . . . ca să ĭ fie milă de la Domnia Mea vinăriciul de la aceste popóre numite maĭ jos, ce sunt în patru județe, însă peste Cricov poporul ce se chémă al Dobrotenilor, carele se împarte cu treĭ nume: Ceptura, Dobrotenĭ şi, despre rĕsărit, partea viiĭ Garduluĭ, pe unde se hotărĕsce cu vinăriciul mănăstiriĭ Văcărescilor, i valea Nucetuluĭ, şi iar peste Cricov în dosurĭ, poporul Gorănetul şi Muscelul i Piscul luĭ Epure din plasa Mărunțişuluĭ, şi în plasa de sus a dosurilor: Gorănetul i Pelinul şi Sărĕsciĭ ot sud. Saac, şi treĭ popóre ce sunt pe moşiĭ megieşescĭ, anume Zănóga, Crețesciĭ şi Clăvitescĭ ot sud. Olt, în préjma cărora popóre dintr'aceste douĕ județe fiind-că sunt locurĭ slobode, orĭ-câte viĭ se vor maĭ sădi să fie iar pe séma acesteĭ sf. mănăstirĭ, care să-şĭ iea mila de vinăriciŭ precum maĭ jos se arată, şi Cizdita poporul Sorescĭ, poporul Săpânca jumătate, poporul Pleşcoiul şi poporul Cârlomănescĭ, poporul Săsenilor, poporul Valea Ténculuĭ, poporul Zorescilor, ot sud. Buzĕŭ. însă numaĭ de la ceĭ ce aŭ viĭ de acéstă dată prin zisele popóre, ale cărora nume sunt scrise în condica mănăstiriĭ, şi plasa Blagnițĭ, plasa Dumbrăvilor, plasa Ialțurilor, plasa Munteluĭ, plasa Ocoluluĭ ot Halânga, plasa Ocoluluĭ ot Hinova, plasa Câmpuluĭ, iarăşĭ numaĭ ceĭ ce aŭ viĭ până acum, carĭ aceste plăşĭ sunt în sud. Mehedințĭ, pentru care la vremea vinăriciuluĭ să orînduiască egumenul ómeniĭ mănăstiriĭ, ca să umble împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ să scrie vinăriciul din tóte aceste popóre şi plăşĭ şi, făcênd douĕ catastişe asemenea unul ca altul, iscălite fiind şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de ómeniĭ mănăstiriĭ, să strîngă şi baniĭ vinăriciuluĭ ce este de plătesc dajniciĭ de vadră po banĭ patru şi ploconul de nume i părpărul, din carĭ banĭ să iea vinăriceriĭ domnescĭ câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul, iar ceĭ-lalțĭ doĭ să-ĭ iea ómeniĭ sf. mănăstirĭ, dimpreună cu obicĭnuitul părpăr, afară însă din părpărul popórelor din sud. Saac, care este venit obicĭnuit al . . . . precum sunt arătate anume în cartea domnéscă ce are, la acestea să nu se amestece ómeniĭ mănăstiriĭ a luà părpăr, fără de numaĭ mila vinăriciuluĭ, iar părpărul să-l iea omul . . . . ; şi iar să fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să iea otaştina, însă de vadră po banĭ unul, fiind hacul pămîntuluĭ, cum ieaŭ şi alte mănăstirĭ; aşijderea să fie sfinteĭ aceştia mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să iea de la carĕle ce se încarcă cu sare ot vel ocnă de car po banĭ opt, adecă de o rótă po banĭ doĭ; iar mănăstirea Şegarcea să-şĭ iea partea sa de car po banĭ patru, de o rótă po banĭ unul, cum îĭ scriŭ vechile chrisóve. Şi de vreme ce acéstă mănăstire este zidire domnéscă, după cum a avut rînduială de la alțĭ frațĭ Domnĭ, hotărîm să fie tot-deauna apĕrată şi nesupusă la nicĭ un fel de dajdie. Aşijderea şi drepte bucatele sale să fie scutite: stupiĭ i rîmătoriĭ, orĭ-câtă sumă va avé, de dijmărit şi vinul din viile sfinteĭ case de vină-

riciŭ şi de oerit până la una mie oĭ, şi când namesniciĭ sf. mănăstirĭ vor scóte prin tîrgurĭ dobitóce saŭ zaherele spre vîndare, să fie scutite de vamă; precum şi o pivniţă ce va ţiné aicĭ în Bucurescĭ să fie scutită de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc, de ortul vătăşesc şi de alte angăriĭ, de nimic să nu se bântuiască, după privileghiul ce aŭ şi alte zidirĭ domnescĭ; şi iar să fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să iea de la ocna Telega câte 2.000 oca sare pentru trebuinţa acesteĭ sfinte case, care milă să aibă a o luà de la cămăraşiĭ ce vor fi, pe tot anul, nelipsit. Şi iar să maĭ aibă sf. mănăstire a luà întreiala bălţiĭ ce este pe a sa moşie, care să numesce Măgureniĭ, baltă la care vameşiĭ să nu se amestece întru nimic. Aşijderea şi cafenéua ce are sf. mănăstire lângă casele de beilic, să fie apĕrată de către vel cafegiŭ şi de către orĭ-cine, să nu aibă a face cu dînsa. Şi iar am miluit Domnia Mea acéstă sf. mănăstire şi cu lude de scutelnicĭ, însă treĭ posluşnicĭ, opt dârvarĭ, un morar, doĭ vierĭ, doĭ vătaşĭ la oĭ şi la rîmătorĭ, treĭ argaţĭ plugarĭ şi un văcar, carĭ să fie apĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile verĭ-câte ar eşì de la Visteria Domnieĭ Mele peste an în ţéră; aşijderea să aibă volnicie să găséscă douĕ-decĭ lude, ómenĭ de ceĭ nemernicĭ, ce sunt făr de bir şi făr de aşezămînt la nicĭ un sat, pe carĭ găsindu-ĭ şi aşezându-ĭ cu şederea la moşia Dărĕsciĭ ot sud. Vlaşca, să-ĭ ducă la ispravniciĭ judeţuluĭ, şi D-vóstre boerĭ ispravnicĭ să daţĭ adeverinţă de numele şi chipul lor, ca să-ĭ aşeze în Visterie, al cărora aşezămînt să fie de tot ludele unul cu altul din cap în cap câte talerĭ dece, ce se fac la toţĭ talerĭ 200, şi baniĭ să se rĕspundă de însuşĭ egumenul la Vistierie de douĕ orĭ pe an, adecă o sută la Sf. Dimitrie şi o sută la Sf. Gheorghe, şi să fie datorĭ a se aflà pentru posluşania mănăstiriĭ după învoiala ce va face cu egumenul, iar de alte dărĭ i orînduelĭ şi podvedĭ, de tóte, să fie apĕraţĭ şi feriţĭ, nimenĭ întru nimic supĕrare să nu se îndrăsnéscă a le face, măcar verĭ la ce, că orĭ-carele se va îndrăsnì a-ĭ supĕrà întru cevaşĭ se vor pedepsì de către Domnia Mea, urmându-se întocmaĭ după privileghile ce are; carĭ aceste milĭ le-aŭ avut acéstă sf. mănăstire atât de la rĕposatul Domnia Sa Alexandru Vodă Ipsilant, ctitor aceştiĭ sf. mănăstirĭ, cât şi de la toţĭ fraţiĭ Domnĭ din urmă, prin chrisóvele i cărţile Domniilor Sale, ce le vĕdum. Decĭ, învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumnedeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ şi după evlavia ce avem către sfintele luĭ Dumnedeŭ lăcaşurĭ, am bine-voit de am înnoit şi am întărit tóte milele câte se cuprind maĭ sus, să se păzéscă nestrămutat, ca să fie sf. mănăstirĭ de întărire, iar Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor învrednicì a fi Domnĭ şi oblăduitorĭ aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoì şi a întărì aceste milĭ, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ domnésca Nóstră iscălitură şi pecete Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Dvornic

al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu, Vel Hatman, Mihalache Manul Vel Dvornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus. Şi s'a scris chrisovul acesta întru întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, acì în scaunul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la Domnul Dumneḑeŭ Isus Christos 1813 Februarie 11, de Nicolae Logofĕtul de Divan.

29. *Cartea bisericiĭ Kretzulescu Adormirea Fecióreĭ Marieĭ şi Sfinţiĭ Voevoḑĭ din Bucurescĭ.*

Sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ bisericĭ de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Adormiriĭ Prea Sfinteĭ de Dumneḑeŭ Născĕtóre şi pururea Fecióreĭ Marieĭ şi soborul sfinţilor şi marilor Voevoḑĭ a cetelor îngerescĭ Michail şi Gavriil, care biserică este zidită şi înălţată din temelie de D-luĭ rĕposatul Vornicul Iordache Kretzulescu, ca să fie sfinteĭ bisericĭ milă de la Domnia Mea să scutéscă în toţĭ aniĭ drepte bucatele sale, vinul de vinăriciŭ, stupiĭ i rîmătoriĭ de dijmărit, şi oĭ de oerit treĭ sute, şi o pivniţă aicĭ în oraşul Domnieĭ Mele Bucuresciĭ scutită de fumărit i de căminărit, de vamă, de vinul domnesc, de ortul vătăşesc şi de tóte alte angariĭ ce vor fi pe alte pivniţe; aşijderea să aibă a ţiné şi păstorĭ argaţĭ lude 4, însă nu ómenĭ de prin satele ţĕriĭ, ci ómenĭ străinĭ, pentru carĭ ducênd adeverinţă de la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ de numele şi chipul lor, să li se dea pecetluiturile Domnieĭ Mele, ca să fie ertaţĭ în pace şi nesupĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile verĭ-câte ar eşì pe ţéră de la Visteria Domnieĭ Mele, de nicĭ unele nicĭ un val şi nicĭ o supĕrare să nu aibă, ca să fie pentru posluşania sfinteĭ bisericĭ, fiind-că acéstă milă a avut-o sf. biserică şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte prin sineturĭ, care le vĕḑum şi Domnia Mea. Decĭ, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, Ne-am milostivit şi i-am înnoit şi i-am întărit mila ce se cuprinde maĭ sus, ca să i se păzéscă nestrămutat; pentru care poruncim Domnia Mea şi vouĕ tuturor slujbaşilor, ce veţĭ fi orînduiţĭ cu orĭ-ce fel de slujbe, toţĭ să aveţĭ a vĕ ferì şi nimenĭ întru nimic supĕrare saŭ bântuială de tóte câte se cuprinde maĭ sus să nu faceţĭ, că aşà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 17.

(*Cod. XIX*, *fila 44.*)

30. *Cartea sfinteĭ bisericĭ Preapadómneĭ Paraschiveĭ.*

Sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ bisericĭ de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăsnuesce hramul Sfinteĭ Preapadómneĭ Maiciĭ Nóstre Paraschiva, ca să aibă a ţiné printr'acéstă carte a Domnieĭ

Mele lude patru preoțĭ, nesupěrațĭ de tóte dăjdiile și orînduelile verĭ-câte ar eșì de la Visteria Domnieĭ Mele peste an în țéră și aicĭ pe tîrg pe preoțĭ, de nicĭ unele val saŭ bântuială să nu aibă; așijderea să aibă a scutì și drepte bucatele lor de vinăriciŭ, care fiind-că acéstă milă a avut-o sf. biserică încă de maĭ înainte de la alțĭ trecuțĭ frațĭ Domnĭ, precum din cărțile Domniilor Sale, ce le vědum, Ne-am adeverit, drept aceea, milostivindu-Ne și Domnia Mea, printr'acéstă domnésca Nóstră carte, întărim a avé sînta biserică aceste milĭ nestrămutate, de a fi aceștĭ lude patru preoțĭ nesupěrațĭ de tóte câte scriem maĭ sus, și când ar da și alțĭ preoțĭ ce vor maĭ avé cărțĭ de milă, iar aceștia tot să nu dea, ca să se pótă aflà totdeauna cu rugăciunĭ la sf. biserică; pentru care poruncim Domnia Mea și moliftelor vóstre Protopopilor i altora și slugilor domnescĭ și vlădicescĭ i vouě celor ce vețĭ umblà cu slujba dijmărituluĭ i a vinăriciuluĭ verĭ în ce județ, vědênd cartea Domnieĭ Mele, să avețĭ a vě ferì de aceștĭ preoțĭ și de bucatele lor, ce s'aŭ dis maĭ sus, nimenĭ peste porunca Domnieĭ Mele supěrare să nu le facețĭ, că așà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 10.

(*Cod. LXXIX, fila 44 v*)

31. *Cartea sfinteĭ bisericĭ Neguțătorilor din Bucurescĭ, hramul Sfîntuluĭ Nicolae.*

Dat-am domnésca Nóstră carte sfinteĭ și dumnedeesceĭ bisericĭ de aicĭ din Bucurescĭ, ce se numesce a Neguțătorilor, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul s-tuluĭ ierarch și de minunĭ făcětorul Nicolae de la Mirali-chiĭ, ca să aibă milă de la Domnia Mea a luà pe tot anul la diua hramuluĭ de la Visteria Domnieĭ Mele cu pecetluitul gpd. câte talerĭ 45 și jumătate, însă talerĭ 40 pentru unt-de-lemn, făcliĭ, tămâe și alte trebuințe ale bisericiĭ, iar talerĭ 5 și jumătate preoților; asemenea să aibă a ține și cincĭ străinĭ și fără pricină de dajdie, pre carĭ găsindu-ĭ, să-ĭ cerceteze ispravniciĭ județuluĭ după orînduială, și fiind străinĭ cu adevěrat, să le dea adeverință pe numele și chipul lor, ca să li se deà și pecetluiturĭ gpd., spre a fi în pace și nesupěrațĭ de rîndul dăjdiilor Visterieĭ și de alte orînduelĭ, ca să fie de ajutorul și chiverniséla sf. bisericĭ, pentru că acéstă milă a avut-o sf. biserică atât de la frațiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât și de la Domnia Sa fratele Constantin Vodă Ipsilant, precum din cartea ce o vědum, cu lét. 1813 Septembre 14, Ne-am pliroforisit; drept aceea și Domnia Mea Ne-am milostivit de-ĭ înnoim mila acésta, ca să i se păzéscă nestrămutat; pentru care poruncim la toțĭ câțĭ se cuvine întocmaĭ să fițĭ următorĭ; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 11.

Vel Logofět.

(*Cod. LXXIX, fila 44 v.*)

32. *Cartea sfinteĭ bisericĭ Udricanu din Bucurescĭ.*

Fiind-că sfînta biserică ce se numesce Udricanu, de aicĭ din Bucurescĭ, ce este făcută din temelie de rěposatul Udricanu Clucer i de Maria soția

luĭ, care este închinată la mănăstirea Sf. Ioan din Focşanĭ, are privileghiŭ de a scutì drepte bucatele bisericiĭ, adecă stupĭ i rîmătorĭ de dijmărit şi vinul de vinăriciŭ, să ţie şi lude cincĭ scutelnicĭ, ómenĭ străinĭ, făr de nicĭ un fel de pricină de dajdie saŭ încărcătură prin satele ţĕrriĭ, cărora, după cercetarea se li se vor face după orînduiala Vistieriеĭ, să li se dea şi pecetluirile Domnieĭ Mele; i o pivniţă dréptă a sa să ţie aicĭ în oraşul Bucurescĭ, apĕrată de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc, de ortul vătăşesc şi de tóte alte angariĭ, ca să pótă fi de tréba vîndăriĭ vinuluĭ bisericiĭ; care milă aŭ avut-o atât de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la Domnia Sa fratele Constantin Vodă Ipsilant, după cum Ne pliroforisim din cartea Domnieĭ Sale, ce o vĕdum, cu lét. 1803 Aprilie 22. Drept aceea şi Domnia Mea, milostivindu-Ne, iĭ înnoim mila acésta ce aŭ avut-o, ca să i se păzéscă nestrămutat, şi poruncim tuturor de obşte supĕrare saŭ bântuială peste cartea Domnieĭ Mele nimenĭ întru nimic să nu facă; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 14.

(*Cod. LXXVII, fila 46.*)

33. *Pitac către Sfinţia Sa Părintele Metropolit.*

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Preaosfinţia Ta Părinte Metropolite şi D-ta Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, fiind-că D-luĭ Vel Banul Constantin Filipescu, împreună cu D-luĭ Clucerul Constantin Filipescu i Stolnicul Alexandru Filipescu, ctitorĭ mănăstiriĭ Mărginenĭ din sud. Prahova, ce este închinată la Aghion Oros, prin anafora aŭ făcut arătare Domnieĭ Mele pentru cest de acum egumen, că este rĕŭ iconom şi neîngrijitor pentru buna stare şi folosul mănăstiriĭ, în cât şi o moşie de ale mănăstiriĭ aŭ îndrăsnit de aŭ înstrăinat prin schimb necuviincios şi făr de orînduială la un Serdar Nicola, şi cer D-lor numiţiĭ epitropĭ de a se orînduì egumen la numita mănăstire, în locul acestuĭ de acum, cuviosul Meletie Sinaitul, arătându-l că este bun iconom. De aceea dar, primită fiindu-Ne cererea D-lor boerilor epitropĭ, poruncim Domnia Mea să se orînduiască numitul Meletie egumen la mănăstirea Mărginenĭ, făcêndu-i-se după orînduială şi cartea Domnieĭ Mele de egumenie, iar pe de altă parte să se dea de scire şi părinţilor de jos de la Aghion Oros după orînduială, ca să fie şi prin scirea cuvioşilor. Tolco pisah. — 1813 Februarie 8.

(*Cod. LXXIV, fila 23 v.*)

34. *Cartea mănăstiriĭ Sf. Ecaterineĭ de milele de sare.*

Fiind-că sf. mănăstire de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Sfinteĭ şi prea înţelepteĭ mareĭ Mucenice Ecaterineĭ, ce este metoh la sfînta marea mănăstire din muntele Sinai, are milă prin cărţile altor fraţĭ Domnĭ, carĭ le vĕdum Domnia Mea, ca să iea vinăriciŭ din délurile domnescĭ ot sud. Saac, însă din poporul Jugureniĭ i Băşichescii şi Finţescii, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul; aşij-

derea să iea şi de lea ocna Telega pe an bolovanï sare 100, la vremea când ieaŭ şi alte mănăstirï; asemenea să scutéscă şi douĕ cârciume, aicï în oraşul Domnieï Mele Bucurescï, de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc şi de ortul vătăşesc, de cârciumarï şi de alte angariï ce vor fi pe alte pivniţe; decï şi Domnia Mea Ne-am milostivit şi-ï întărim atât mila vinăriciuluï i sarea şi scutéla cârciumelor, ca să i se păzéscă nestrămutat; pentru care, la vremea vinăriciuluï, să orînduiască cuviosul egumen om din partea sa, carele să umble împreună cu vinăriceriï domnescï, să scrie tot vinăriciul dintr'aceste délurï şi, făcênd douĕ catastişe asemenea, iscălite fiind şi de vinăriceriï domnescï şi de omul mănăstiriï, unul să-l dea la omul mănăstiriï şi altul să-l oprescă vinăriceriï, după care să aibă a strînge mila mănăstiriï şi, făr de a oprì nicï un ban, orï cu nume de ḑeciuială pentru eï, saŭ altă cheltuială cevaşï, să ï dea omuluï mănăstiriï toţï deplin cât aŭ primit, ca să fie sf. mănăstirï aceste millï de întărire şi părinţilor călugărï de hrană şi chiverniséla, iar Domnieï Mele şi părinţilor Domnieï Mele vecînică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 7.

Vel Logofĕt.

(Cod. LXXVII, fila 41 v.)

35. *Cartea bisericiĭ şi şcóleĭ de la Poiana sud. Ialomiţa de milele ce aŭ.*

Fiind-că sfînta şi dumneḑeésca biserică de la Poiana sud. Ialomiţa, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfîntuluï şi făcĕtoruluï de minunï ierarchuluï Nicolae, este la loc cu primejdie de ale rĕsmeriţeï întîmplărï, din care pricină rĕmase la dărăpănare şi, prin silinţa ctitorilor, s'aŭ adus la stare, care fiind depărtată de oraş s'aŭ întocmit *şi şcólă de învĕţătura copiilor* şi, pentru de a se puté ţiné biserica şi şcóla în starea lor, aŭ avut milă domnéscă prin cărţile ce le vĕḑum, însă de la rĕposatul Domn Alexandru Vodă Ipsilante, prin cartea de la lét. 1797 Aprilie 10, şi de la Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz, prin cartea de la lét. 1799 Septembre 16, şi de la Domnia Sa fratele Constantin Vodă Ipsilant, prin cartea de la lét. 1803 Iulie 8, ca să ţie doï preoţï, ce se află slujind la numita biserică, anume popa Iordache şi popa Mincu, scutiţï de tóte dările preoţescï, şi Dumitrache, dascălul şcóleï de la numita biserică, să fie scutit de tóte dăjdiile şi orînduelile ţĕriï, cum şi drepte bucatele preoţilor şi ale dascăluluï să fie scutite de vinăriciŭ i dijmărit; aşijderea să ţie şi lude 2, ómenï străinï şi făr de pricină de dajdie, scutiţï şi apĕraţï de tóte dăjdiile şi orînduelile Vistieriei, cărora, după cercetarea ce li se vor face de către ispravniciï judeţuluï, să li se dea şi pecetluiturï domnescï. Decï, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteï pravoslavnice ţĕrï, Ne-am milostivit şi am înnoit mila acésta după cum se cuprinde maï sus, să i se păzéscă nestrămutat, spre a fi sfinteï bisericï şi şcóleï de ajutor şi de întărire, iar Domnieï Mele vecînică pomenire. Rugăm dar şi pre alţï fraţï Domnï, carï în urma Nóstră se vor învrednicì cu oblăduirea aceştiï ţĕrï, să bine-voiască a înnoi şi a întări mila acésta, ca şi ale Domniilor Sale millï şi facerï de bine să fie în urmă de alţiï ţinute în sémă; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 9.

(Cod. LXXVII, fila 42.)

Câte-va documente carĭ intereséză vre-o biserică, dar şi şcólele de pe lângă ea se vor vedé la studiul nostru despre *şcólă* în domnia luĭ Caragea.

36. *Cartea mănăstiriĭ Sfîntuluĭ Spiridon-Vechiŭ de milele ce are.*

Fiind-că sfînta şi dumneḑeésca mănăstire a Sfîntuluĭ Spiridon-Vechiŭ de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se află egumen cuviosul Anania, are milă atât de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilante, prin cartea ce o vĕḑum, cu lét. 1806 Iunie 27, ca să iea vinăriciŭ din sud. Saac, însă din valea Dobroteĭ i Vaĭ-de-el, i Mărtinescĭ, i Popescĭ şi Chiliile, i Cuibul şi Nucetul, câte 2 banĭ de vadră, iar părpărul numaĭ din poporul valea Dobrotiĭ i Vaĭ-de-el, i Mărtinescĭ, i Popesciĭ şi Chiliile, cum şi lude 6 făr de pricină de dajdie, ómenĭ străinĭ; care milă de vinăriciŭ şi părpărul, cum şi aceştĭ lude şase străinĭ, Ne milostivim şi Domnia Mea de le înnoim şi, la vremea vinăriciuluĭ, să aibă a-şĭ trimite mănăstirea omul sĕŭ, ca să umble dimpreună cu vinăriceriĭ domnescĭ la scrisul vinăriciuluĭ din numitele popóre şi, după ce va mĕsurà vinurile cu cotul cel domnesc pecetluit, să facă două catastişe, iscălite atât de vinăriceriĭ domnescĭ cât şi de omul mănăstiriĭ, şi unul să iea vinăriceriĭ domnescĭ, după care să iea câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul de nume, iar altul să rĕmâe la omul mănăstiriĭ, după care să aibă a luà partea mănăstiriĭ pe deplin câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, după cum se coprinde maĭ sus, făr de a se amestecà vinăriceriĭ domnescĭ întru nimic la baniĭ mănăstiriĭ, nicĭ a pretenderisì vre-o cheltuială saŭ ḑeciuială pentru eĭ, nicĭ a sta cu vre-o împotrivire omuluĭ mănăstiriĭ; cum şi pentru scutelnicĭ, să aibă a-ĭ găsì şi, ducêndu-ĭ la D-lor ispravniciĭ, să-ĭ cerceteze şi să le dea adeverinţă pe numele şi chipul lor, ca să li se dea şi pecetluiturĭ gpd., spre a fi sfinteĭ mănăstirĭ de chiverniséla şi de întărire, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 15.

Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXVII, fila 42 v.*)

37. Mănăstirĭ din Orient.

Sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ ce se numesce a Sfîntuluĭ Naum, care este aprópe de cetatea Ohrida, zidită din temelie de bunul creştin şi marele Impĕrat Michail Vuri, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sf. cuvios Naum, la care mănăstire se păzesc şi se odihnesc şi móştele Sfinţieĭ Sale făcĕtóre de minunĭ, pentru care însciinţându-Ne Domnia Mea că se află la lipsă desăvîrşită, încă şi îndatorată din pricina rĕsmeriţelor, neavênd alt ajutor de nicăerĭ, şi părinţiĭ ce sunt la acéstă sfîntă mănăstire trăesc numaĭ cu agonisita milă de pe la creştinĭ, am rîvnit Domnia Mea prin ajutorul faceriĭ de bine şi orînduim ca să iea pe tot anul de la Vistierie cu pecetluit po talerĭ 80, avênd-o acéstă milă sf. mănăstire atât de la Domnia Sa Alexandru Vodă Ipsilante, prin chrisovul ce-l vĕḑum, cu lét. 1781 Septembre 8, i de la Domnia Sa rĕposatul Nicolae Vodă Caragea, prin chrisovul ot

lét. 1782 Noembre 29, i de la Domnia Sa rĕposatul Domn Michaiŭ-Vodă Suțu, prin chrisovul ot lét. 1784 Ianuarie 20, cum și de la ceĭ-lalțĭ frațĭ Domnĭ, iar cel din urmă de la Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilant, prin chrisovul ce-l vĕḑum, cu lét. 1805 Iulie 12. Drept aceea, milostivindu-Ne și Domnia Mea, înnoim acéstă milă, ca să iea pe tot anul acéstă milă de talerĭ 80 de la Vistieria Domnieĭ Mele cu pecetluit, spre a fi sf. mănăstirĭ de ajutor și părinților de hrană și chivernisélă, iar Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 11.

(Cod. LXXVII, fila 33.)

38. Sfinteĭ și dumneḑeesceĭ mănăstirĭ ce se chémă Șișmanu, care este făcută de rĕposatul Șișman-Craiŭ și este peste Dunăre în munțiĭ Târnovuluĭ, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfinteĭ de viéță făcĕtóre și nedespărțiteĭ Troițe, pentru care, însciințându Ne Domnia Mea că se află la multă slăbiciune, neavênd alt ajutor saŭ venit de unde-va, am rîvnit Domnia Mea prin ajutorul faceriĭ de bine și-ĭ orînduim ca să iea pe tot anul milĭ de la Vistieria Domnieĭ Mele câte banĭ 6.000 și părințiĭ ce vor venì la acéstă milă, pentru cheltuiala lor banĭ 500, avênd-o acéstă milă sf. mănăstire și de la trecuțiĭ frațĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisóvele Domniilor Sale Ne-am adeverit. Drept aceea, milostivindu-Ne și Domnia Mea, îĭ înnoim acéstă milă, ca să-ĭ fie sf. mănăstirĭ de ajutor și părinților de hrană și chivernisélă, iar Domnieĭ Mele de vecĭnică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 11.

(Cod. LXXVII, fila 33 v.)

39. Fiind-că sf. mănăstire ce se numesce Ivirul ot Sfetagora, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul Adormiriĭ Prea Sfinteĭ Stăpâneĭ nóstre Născĕtóriĭ de Dumneḑeŭ și pururea Fecióreĭ Marieĭ, unde se află și sfînta icónă făcĕtóre de minunĭ, ce-ĭ ḑice portărița, prin chrisovul Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Alexandru Vodă Ipsilant dintru întâia domnie, i prin chrisóvele altor frațĭ Domnĭ ce aŭ stătut oblăduitorĭ acesteĭ creștinescĭ țĕrĭ, cum și prin chrisovul Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru-Vodă Moruzi ot lét. 1793 Maiŭ, i prin chrisovul Domnieĭ Sale Constantin-Vodă Ipsilant ot lét. 1803 Aprilie 6, ce le vĕḑum și Domnia Mea, are milă hotărîtă ca să iea pe tot anul de la cămara de ocne talerĭ 200, i de la Vel Vameș, din baniĭ carvasaraleĭ, talerĭ 100, însă să aibă voe a luà baniĭ aceștia la 20 ale luneĭ luĭ Iulie; decĭ, învrednicindu-Ne și pre noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceștiĭ pravoslavnice Țĕrĭ-Rumânescĭ, Ne-am milostivit de am înnoit și am întărit acéstă milă, ca să se păzéscă nestrămutat. Rugăm dar și pe alțĭ frațĭ Domnĭ, carĭ în urma nóstră se vor învrednicì a fi Domniĭ și oblăduitoriĭ țĕriĭ aceștia, să bine-voiască a înnoì și a întărì acéstă milă, ca și ale Domniilor Sale milĭ și facerĭ de bine să fie în urmă ținute în sémă; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 16.

(Cod. LXXVII, fila 33 v.)

40. Sfînta mănăstire Ivirul de la Sfetagora are metoh o sfîntă biserică la Bebeichioiŭ de la Ţarigrad, la care se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfîntuluĭ sfinţituluĭ Mucenic Haralambie, unde s'aŭ adus şi sfintele móşte mâna sfinţieĭ sale, şi, fiind-că acéstă sfîntă biserică s'aŭ zidit cu milosteniile de pe la creştinĭ, făcêndu-i-se şi alte împrejmuirĭ, de aceea trebuinţă avênd de ajutor, după cererea ce aŭ făcut părinţiĭ ce lăcuià la sfînta biserică, li s'aŭ făcut milă de ajutor, atât de la Domnia Sa rĕposatul Alexandru Vodă Ipsilant, i de la Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz, prin chrisovul ce-l vĕḑum, cu lét. 1799, cât şi de la Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilant, prin chrisovul Domnieĭ Sale ot lét. 1803 Aprile 28, ca să iea pe fie-care an, de aicĭ din ţéră, la vremea când ieaŭ şi alte mănăstirĭ, din vama Bucurescilor, de la carvasara, talerĭ 100 şi de la ocne bolovanĭ sare 100. Decĭ învrednicindu-Ne şi pre noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Românescĭ, Ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit acéstă milă, ca să se păzéscă nestrămutat, şi să fie datorĭ părinţiĭ de la acéstă sfîntă biserică, în tóte sfintele slujbe şi leturghiĭ, a rugà pre milostivul Dumneḑeŭ pentru Domnia Nóstră şi pentru fraţiĭ Noştri, carĭ în urmă vor fi Domnĭ, şi pentru bună starea şi liniştea aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor învrednici a fi Domnĭ şi oblăduitorĭ ţĕriĭ aceştia, să bine-voiască a înnoì şi a întări acéstă milă, ca şi ale Domniilor Sale milĭ să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 16.

(Cod. LXXVII, fila 34.)

41. *Cartea sfinteĭ mănăstirĭ Dohiariu de la Sfetagora, hramul maĭ marilor Voevoḑĭ Michail şi Gavriil.*

Fiind-că sfînta mănăstire Dohiariu de la Sfetagora, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul maĭ marilor Voevoḑĭ aĭ oştilor cerescĭ Michail şi Gavriil, prin chrisóvele fraţilor Domnĭ de maĭ înainte, adecă al Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Alexandru Vodă Ipsilant, ot lét. 1778 Iulie 21, i a altor fraţĭ Domnĭ din urmă, precum şi de la Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilant, prin chrisovul ce-l vĕḑum, cu lét. 1803 Iulie 16, are milă hotărîtă ca să iea pe tot anul câte talerĭ 100 de la ocne şi câte talerĭ 100 din vămĭ de la vel Vameş al carvasaraleĭ, decĭ, învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Românescĭ, Ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit acéstă milă, ca să se păzéscă nestrămutat, şi să fie datorĭ părinţiĭ de la acéstă sfîntă mănăstire, în tóte sfintele slujbe şi liturghiĭ, spre a rugà pre milostivul Dumneḑeŭ pentru Domnia Nóstră şi pentru fraţiĭ Noştri, carĭ în urmă vor fi Domnĭ, şi pentru buna starea şi liniştirea aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor învrednici a fi Domnĭ şi oblăduitoriĭ ţĕriĭ aceştia, să bine-voiască a înnoì şi a întări acéstă milă, ca şi ale Domniilor Sale milĭ să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă; i saam receh gpd.—1813 Februarie 15.

(Cod. LXXIX, fila 45.)

42. *Chrisovul bisericilor domnescĭ.*

Lucrurile cele de suflet folositóre, ce cu bună cuviinţă, prin iubirea de Dumneḑeŭ, se fac şi se săvîrşesc de către blagocestiviĭ şi iubitoriĭ Domnĭ, carĭ de la cerescul împĕrat sunt aleşĭ şi orînduiţĭ a fi stăpânitorĭ de ţĕrĭ şi noróde, măcar că se pot arătà şi a se cunósce la tótă obştea şi prin alte mijlóce de fapte bune, iar maĭ alésă plirofórie şi maĭ întărită încredinţare se vede a fi la toţĭ evlavia şi cuceria lor către sfintele şi dumneḑeescile lăcaşurĭ, unde pururea şi tot-deauna se laudă cu mila mareluĭ şi prea înaltuluĭ Dumneḑeŭ şi, prin săvîrşirĭ ca acelea următóre voeĭ şi plăceriĭ luĭ Dumneḑeŭ, nu numaĭ laudă vremelnică le pricinuésce, ci şi după petrecania lor le rĕmân nume nemuritóre şi pomenirĭ vecĭnice. Drept aceea şi eŭ, robul mareluĭ şi ceresculuĭ Dumneḑeŭ, Io Ioan Gheorghe Caragea Voevod, de vreme ce din pronia cea de sus ca o sórtă Ni s'aŭ încredinţat părintescul scaun al pravoslavniceĭ aceştia Ţĕrĭ-Rumânescĭ, avem datorie netăgăduită a bine otcârmuì şi a întărì cu tot felul de mijlóce, maĭ vîrtos fiind de apururea cu acest gând cucernic către sfintele luĭ Dumneḑeŭ lăcaşurĭ, a le păzì şi a le da mână de ajutor, spre folosul şi spre vecĭnica pomenire a Domnieĭ Mele. Socotit-am Domnia Mea şi pentru sfintele şi dumneḑeescile bisericĭ domnescĭ de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, însă cea din Curtea domnéscă veche, biserica de jos, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Buneĭ-Vestirĭ a PreaSfinteĭ de Dumneḑeŭ Născĕtóre şi Pururea Fecióreĭ Marieĭ, şi biserica din Curtea domnéscă cea nouă, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfinteĭ mareĭ Muceniţe Ecaterineĭ; la care biserică din Curtea cea veche, dintru început fiind orînduiţĭ preoţĭ i diaconĭ, precum şi dascălĭ i cântăreţĭ şi grămăticĭ de slujesc, cum şi la biserica cea din Curtea cea nouă în asemenea slujbă aflându-se deosebiţĭ, a cărora chivernisélă de viéţă tot-deauna aŭ fost din milele Domnilor, după cum se adeveréză prin privileghiurile ce aŭ de la ceĭ maĭ din înainte fraţĭ Domnĭ, prin chrisóvele ce le vĕḑum, ale cărora darurĭ şi mile după slujba şi strădania ce aŭ cu paza sfintelor slujbe şi ierurghiĭ la sfintele bisericĭ nelipsiţĭ, cunoscênd că sunt cu cale şi cu bună orînduială făcute, şi Domnia Mea Ne-am milostivit de le-am înnoit şi le-am întărit printr'acest cinstit şi închipuit chrisov al Domnieĭ Mele, ca să-şĭ aibă milele pe deplin precum le aŭ avut şi maĭ înainte vreme; însă: cucernicul eclesiarch de la Curtea veche i cucernicul proistos de la Curtea nouă, adecă duhovnicul curţiĭ, ce va fi după vremĭ, împreună cu ceĭ-lalţĭ preoţĭ i diaconĭ, i protopsaltis i deftereŭ, i cu toţĭ ceĭ-l alţĭ cântăreţĭ i grămăticĭ, precum sunt scrişĭ anume în fóia cea pecetluită, să fie în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile i orînduelile câte vor eşì peste an în ţéră de la Visteria Domnieĭ Mele, orĭ cu peceţĭ saŭ fără peceţĭ, de nicĭ unele val şi bântuială să n'aibă; aşijderea să fie în pace şi ertaţĭ de dijmărit stupiĭ şi rîmătoriĭ lor ce vor avé şi de vinăriciŭ tot vinul şi câte o pivniţă ce vor fi avênd ca să-şĭ vînḑă vinurile, însă ale lor drepte bucate, să fie în pace de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc şi de tóte alte angariĭ ce sunt pe pivniţe, şi când se va întîmplà să fie pogonăritul viilor, să fie scutite; şi să aibă a luà preoţiĭ i diaconiĭ i dascăliĭ şi cântăreţiĭ şi grămăticiĭ în toţĭ aniĭ talerĭ 100 de la vel Vameş din baniĭ vămilor pentru mirul sfintelor bisericĭ, şi aceĭ banĭ

să aibă a-ĭ luà de douĕ orĭ într'un an, la Sf. Gheorghe talerĭ 50 şi la Sf. Dimitrie talerĭ 50. Aşijderea şi biserica de la Curtea cea nouă să aibă a luà talerĭ 50 de la Visteria Domnieĭ Mele, pentru mir; încă să aibă sfintele bisericĭ din Curtea veche talerĭ 20 la hram şi alţĭ talerĭ 20 iar la hram biserica din Curtea cea nouă de la Visterie, şi talerĭ 61 rădicătură de la Vistierie biserica din Curtea veche, i talerĭ 40 biserica din Curtea cea nouă rădicătură din oerit, iarăşĭ de la Vistierie, i talerĭ 150 din slujba Vornicieĭ ot sud. Ilfov, i venitul de la treĭ scaune scutite, adecă cele douĕ de la pórta din jos a Curţiĭ vechĭ, ce sunt de maĭ înainte date cu chrisóve la clirosul bisericilor domnescĭ, de la carĭ luà talerĭ 116, i un scaun de carne ce s'aŭ adaos de Domnia Sa rĕposatul Domn Alexandru Ipsilant Voevod, ce fac de la treĭ scaune talerĭ 161; şi iar să aibă a luà pe lună câte talerĭ 20 cheltuiala bisericilor din Curtea veche şi talerĭ 6 pe lună cheltuiala bisericiĭ din Curtea nouă, şi încă să aibă a scutì preoţiĭ i dascăliĭ i grămăticiĭ una sută treĭ-ḑecĭ vite, când se va întîmplà văcărit; şi iar să aibă a luà bisericile domnescĭ talerĭ 150 pe tot anul din vama Ploescilor, ce i s'aŭ dat prin deosebit chrisov, pentru locul prăvăliilor, ce l'aŭ avut împrejurul ziduluĭ puşcărieĭ şi s'aŭ băgat în curtea puşcărieĭ, când s'aŭ făcut înnoirea puşcăriilor. Aşijderea să fie maĭ sus numitelor bisericĭ din Curtea veche şi nouă tot vinăriciul domnesc din délul Bucurescilor, i grădinile din Bucurescĭ, împreună cu cele-lalte délurĭ ce se vinăricesc în sud. Ilfov i Vlaşca, ce aŭ luat şi până acum, însă Copăceniĭ, Prundul, Curmătura şi Căpşuna, unde aŭ luat şi până acum, şi vadra de vinăriciŭ să o plătéscă ceĭ cu viile câte banĭ patru după obiceiŭ şi ploconul să-l iea de tótă vadra câte un ban, împreună şi cu părpărul, însă de la ceĭ ce plătesc vinăriciŭ, făr de a se amestecà vinăriceriĭ domnescĭ; pentru care vinăriciŭ, întîmplându-se pricinĭ de judecăţĭ, căcĭ căutaŭ vinăriceriĭ domnescĭ a înpuţinà mila bisericaşilor cu alte numirĭ de moşiĭ, de care făcêndu-se cercetare din poruncă domnéscă de douĕ obraze din veliţiĭ boerĭ, ce aŭ fost orînduiţĭ, s'aŭ dovedit că dintr'acele numirĭ să iea tot bisericaşiĭ, şi pentru ca să nu se maĭ întîmple pricinĭ, sunt arătate anume, adecă la délul Copăcenĭ sunt aceste numirĭ: Călcescĭ, Mogoşescĭ, Berescĭ, Grădiştea şi Masa Domnéscă, fiind hotar despărţitor vinăriciuluĭ domnesc şi vinăriciuluĭ bisericaşilor un drum ce se ḑice al Maicilor, unde este hotarul moşiilor, adecă din jos până într'acel drum spre rĕsărit să vinăricéscă clirosul bisericilor, iar din sus, adecă spre apus, să vinăricéscă vinăriceriĭ domnescĭ, precum aŭ urmat din vechime şi până acum; aşijderea şi la délul Căpşuna sunt acestea, anume: Cobile, Bădulesciĭ, Frasinul i Dragodana şi Mâşna, cum şi pentru vinăriciul ce are sf. Metropolie pe moşiile sale Fomécia şi Cursus s'aŭ întîmlpat iarăşĭ prigonirĭ de judecăţĭ cu bisericaşiĭ, şi încă de la lét. 1081 s'aŭ îndreptat, dându-se şi întărirea domnéscă, ca să nu se întinḑă bisericaşiĭ pe moşiile Metropolieĭ, nicĭ Metropolia să nu se întinḑă maĭ mult peste hotarele moşiilor sale în vinăriciul bisericesc, iar la cele-lalte délurĭ nu s'aŭ întîmplat pricinĭ de alte numirĭ. Aşijderea să aibă a stăpânì maĭ sus numitele sfinte bisericĭ domnescĭ zidurile puşcărieĭ de la pórta din jos cu locul lor, fiind domnesc, care l'aŭ avut şi maĭ înainte vreme dat şi închinat de alţĭ fraţĭ Domnĭ cu chrisóvele Domniilor Sale. Asemenea, după vechiul obiceiŭ, preoţiĭ i dascăliĭ i grămăticiĭ să aibă în toţĭ aniĭ la sfintele Pascĭ a luà pos-

tavurĭ de treĭ mânĭ: şaiŭ, felendreş i bricleş, cât şi cisme i papucĭ de patru orĭ într'un an, şi să aibă a scuti lude patru eclisiarchul i proestosul, adecă duhovnicul lude doĭ, i protopsaltis lude doĭ, i deftereul lude doĭ, şi cântăreţiĭ câte lude unul, scutiţĭ, cu pecetluiturĭ; şi iar să aibă a luà chiriile locurilor domnescĭ din Bucurescĭ, cele ce sunt afierosite, carĭ se adună în sumă de talerĭ 700 pe an, cum şi vinăriciul ce aŭ aceste sfinte bisericĭ, de la care, la vremea vîndăriĭ, când îl vînd, să iea pe an ca la talerĭ 6.000, carĭ banĭ, atât aĭ chiriilor cât şi aĭ vinăriciuluĭ, precum şi cele-lalte milĭ, hotărîm Domnia Mea ca să se împarţă la câţĭ sunt orînduiţĭ după deosebită fóie pecetluită de Domnia Mea slujitoriĭ bisericilor de la amîndouĕ Curţile cu mijlocul acela ce este drept şi cu cale fieş-căruia după slujbă şi după vrednicie; iar în anul ce se va întîmplà a eşì venit maĭ mult din vîndarea vinăriciuluĭ saŭ de la cele-lalte peste acéstă sumă, ce se arată maĭ sus, acea dobândă saŭ pagubă ce va fi să aibă a se analoghisì la toţĭ ceĭ de la biserica din Curtea veche şi la ceĭ de la biserica din Curtea nouă, după suma simbrieĭ lor, ce li s'aŭ orînduit. Aşijderea poruncim, ca la vremea vinăriciuluĭ, când nu vor vré a-l căutà înşişĭ din cliros, atuncĭ vîndarea să fie cu scirea a tot clirosul bisericaşilor din Curtea veche şi Curtea nouă; carĭ aceste milĭ şi orînduelĭ ce se arată maĭ sus, fiind din vechime întocmite, de la ceĭ maĭ dinainte fraţĭ Domnĭ, precum Ne adeverim Domnia Mea din chrisóvele ce le vĕdum, de aceea şi Domnia Mea le-am întărit ca să se păzéscă întocmaĭ. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma, Nóstră se vor învrednicì a fi Domnĭ şi oblăduitorĭ creştinesculuĭ acestuia scaun, să bine-voiască a înnoì şi a întărì aceste milĭ, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlăhuţ Vel Pitar, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la anul de la nascerea Domnuluĭ Nostru Isus Christos 1813 Februarie 15, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 18 v.)*

43. *Chrisovul mănăstiriĭ Archimandrilu.*

De vreme ce proorocul şi pururea întru împĕraţĭ pomenitul prea înţeleptul Solomon, numaĭ în umbra legiĭ rezemându-se, făcut-aŭ atât podóbă

caseĭ dumneḑeescĭ a Ierusalimuluĭ şi o aŭ dăruit pre ea cu atâtea darurĭ şi prinóse, ca să se păzéscă într'însa sicriul cu tablele legiĭ Domnuluĭ, cu cât maĭ vîrtos Noĭ, carĭ suntem acum cu mila Duhuluĭ Sfînt pravoslavnicĭ Domnĭ, în lumina credinţeĭ, se cade să ajutăm şi să Ne silim cu tot sufletul spre ajutorul şi întemeiarea sfintelor luĭ Dumneḑeŭ locaşurĭ, carĭ sunt semnul cel adevĕrat al credinţeĭ nóstre şi carĭ împodobesc politia acésta, întru care nu se junghie vite necuvîntătóre, precum óre-când acolo, ci însuşĭ mielul luĭ Dumneḑeŭ cel adevĕrat se jărtfesce pentru viéţa cea vecĭnică şi mântuirea nóstră a tuturor, întru care pururea neîncetat se proslăvesce numele sĕŭ şi se face rugăciunĭ pentru Impĕraţĭ, pentru Domnĭ şi pentru toţĭ pravoslavniciĭ crestinĭ. Drept aceea, atât pentru acéstă pildă a prea înţeleptuluĭ Solomon şi după altele multe, cât şi după învĕţăţura ce Ne dă proorocul şi Impĕratul David, carele strigă cu mare glas grăind: «Dómne, iubit-am podóba caseĭ tale şi locul lăcaşuluĭ măririĭ tale» şi iar «rîvna caseĭ tale m'aŭ mâncat», precum şi pentru creştinésca datorie ce avem, pliroforisindu-Ne Domnia Mea pentru sfînta şi dumneḑeéscă mănăstire de aicĭ din oraşul scaunuluĭ DomnieĭMele Bucurescĭ, ce se numesce Archimandritul, care este zidită şi înzestrată din temelia eĭ de rĕposatul Domn Mateiŭ-Vodă şi închinată la sf. mănăstire Stavronichita ot Sfetagora, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfinţilor slăviţilor şi întru tot lăudaţilor Apostolĭ Petru şi Pavel, care mănăstire se chivernisesce şi se iconomisesce de . . . . , cum că este lipsită de alte veniturĭ şi cu trebuinţă de ajutor domnesc, bine am voit şi am miluit pre numita mănăstire cu aceste maĭ jos arătate privileghiurĭ, care le-aŭ avut şi de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, prin chrisóvele ce le vĕḑum, să iea vinăriciŭ din délul Şcheilor sud. Saac, care are aceste popóre anume: Buda, Dumbrava, Rânceniĭ, Călugăreniĭ şi Şcheĭ, câte doĭ banĭ de vadră de la toţĭ ceĭ ce plătesc vinăriciŭ, pentru care acest vinăriciŭ al mănăstiriĭ la lét. 1795 s'aŭ întîmplat pricină cu vinăriceriĭ domnescĭ, căutând vinăriceriĭ a face alte numirĭ de viĭ nouĕ şi a micşorà popórele mănăstiriĭ, şi din poruncă domnéscă făcêndu-se cercetare la faţa loculuĭ de Pitarul Ştefan, ispravnicul judeţuluĭ, şi de Slugerul Vasilache, tacsildarul vinăriciuluĭ domnesc, unde arătând mănăstirea chrisov al Domnieĭ Sale rĕposatul Ştefan Vodă Cantacuzino ot lét. 7223 Maiŭ 15, de anĭ 98, cu cuprindere că aŭ avut mănăstirea acest vinăriciŭ încă de atuncĭ închinat, şi despre Tohanĭ arată şi semne de unde şi până unde, adecă din Crucea Tatăluĭ pe vîrful Rătunduluĭ, pe marginea satuluĭ Tohanilor, pe drumul Varuluĭ şi în jos la drumul cel mare, şi vĕḑêndu-se de către numiţiĭ boerĭ cuprinderea şi acestor popóre, cum şi semnele hotarelor, aŭ cunoscut şi aŭ înţeles curat că şi acele numirĭ şi viile ce s'aŭ sădit după vremĭ sunt în cuprinsul popórelor acesteĭ mănăstirĭ, de unde tot-deauna aŭ luat mănăstirea vinăriciŭ, carĭ făcênd anafora, încă de atuncĭ s'aŭ întărit de Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz ca să-şĭ iea mănăstirea vinăriciul deplin, după care asemenea s'aŭ urmat în toţĭ aniĭ de rînd; aşijderea să iea din tóte aceste numite popóre şi gărdurăritul i părpărul, la care gărdurărit, măcar că în aniĭ trecuţĭ s'aŭ fost întins ómeniĭ armăşescĭ la unul dintre aceste popóre de s'aŭ amestecat a luà gărdurărit, dar prin cercetare la faţa loculuĭ s'aŭ făcut îndreptare şi aŭ rĕmas gărdurăritul din numitele popóre iarăşĭ mănăstiriĭ, ca un vechiŭ ce l'aŭ avut şi l'aŭ luat tot-deauna, iar ceĭ-lalţĭ câte

doĭ banĭ de vadră aĭ mănăstiriĭ Grigoriŭ ot Sfetagora şi un ban al mănăstiriĭ Proti de la Ţarigrad. Deci fiind-că vinăriciul dintr'aceste popóre i gărdurăritul şi părpărul este cu totul mănăstiresc, neavênd vinăriceriĭ domnescĭ aface, de aceea poruncim ca la aceste popóre să nu aibă a se amestecà vinăriceriĭ domnescĭ întru nimic la aceste popóre, precum nicĭ gărdurărit armăşesc, ci omul mănăstiriĭ să umble să scrie. să mĕsóre cu cotul domnesc pecetluit de la Vistieria Domnieĭ Mele şi să iea baniĭ vinăriciuluĭ, carĭ aŭ a se împărţi între mănăstirĭ după chrisóvele ce aŭ; aşijderea să iea şi vama cea orînduită de la sborul ce se face de la ḑiua Sfinţilor Apostolĭ în treĭ ḑile de rînd, care sbor se făceà din vechime la Tohanĭ, apoĭ măcar că după vremĭ se mutase, în ḑilele rĕposatuluĭ Domnieĭ Sale Constantin Cehan Racoviţă Voevod, la *Istău*, dar mănăstirea nu s'a isteresit cu pricina mutăriĭ de vama acésta, ci i s'aŭ fost dat hotărîre prin chrisóve domnescĭ, ca orĭ-unde s'ar mutà sborul acesta după vremĭ, tot mănăstirea să iea vama luĭ. Drept aceea ḑicem, că orĭ unde se va fi făcênd acum saŭ se va face după vremĭ, mănăstirea să nu fie lipsită de vama acésta, ci să-şĭ iea pe deplin, făr de a se amestecà vameşiĭ nicĭ decum, la care să trimiţă mănăstirea omul sĕŭ să iea vama făr de nicĭ un fel de stinghirélă; pentru care la lét. 1795, cerênd slujbaşiĭ erbarĭ a luà erbărit de la acest sbor şi, prin cercetarea d-luĭ Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, dovedindu-se că din vechime, de când aŭ avut mănăstirea vama acestuĭ sbor, nicĭ odată n'aŭ avut amestec erbariĭ, şi asupra aceştia s'aŭ dat de atuncĭ şi întărire domnéscă, ca să fie mănăstirea în pace de cererea erbarilor, după care şi fraţiĭ Domnĭ din urmă aŭ întărit. Aşijderea să aibă a luà mănăstirea în toţĭ aniĭ de la ocna Telega mertic de sare, pe an bolovanĭ 180, la vremea când ieaŭ şi alte mănăstirĭ; asemenea să aibă sf. mănăstire a ţiné şi lude 20 scutiţĭ, străinĭ, pentru ajutorul şi slujba sf. mănăstirĭ, cărora să li se dea pecetluiturĭ gpd., ca să fie apĕraţĭ de tóte dăjdiile verĭ-câte ar eşi în ţéră de la Vistieria Domnieĭ Mele, de nicĭ unele supĕrare să nu aibă, fiind acéstă mănăstire lipsită, neavênd ţiganĭ de posluşanie; şi iar să aibă sf. mănăstire a scutì la vremea oerituluĭ oĭ 400. Aşijderea, fiind-că sf. mănăstire are moşie cu baltă la sud. Ialomiţa, ce se chiamă Checameiŭ, între moşia Căldăruşanĭ şi între moşia mănăstiriĭ Michaiŭ-Vodă, de la care baltă luà numita mănăstire întreiala pesceluĭ, cum ieaŭ şi cele-lalte mănăstirĭ, avênd şi cărţĭ domnescĭ pe acest obiceiŭ, iar de la rĕsmeriţa cea-laltă rĕpunênd cărţile, s'aŭ întins vameşiĭ şi luaŭ aceste milĭ a mănăstiriĭ, pentru care încă din cea dintâiŭ domnie a Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Alexandru Ipsilant Voevod făcêndu se cercetare, s'aŭ dovedit că aŭ avut cărţĭ şi s'aŭ rĕpus, după care aŭ dat Domnia Sa carte mănăstiriĭ a-şĭ luà acéstă întreială şi s'aŭ întărit în urmă şi de toţĭ fraţiĭ Domnĭ; decĭ să aibă volnicie omul ce se va orîndui de la mănăstire a luà întreiala din pescele ce se va prinde într'acéstă baltă cât ţine moşia mănăstiriĭ, însă din treĭ pescĭ un pesce, saŭ din treĭ banĭ un ban, cum ieaŭ şi mănăstirile cele de alăturĭ; iar vameşiĭ nimic să nu se amestece. Şi iar să aibă sf. mănăstire a scutì doue pivniţe, aicĭ în Bucurescĭ, de vamă, de căminărit, de vinul domnesc i de ortul vătăşesc şi de tóte dările pivniţelor; aşijderea să scutéscă mănăstirea de fumărit şi de tóte alte angariĭ o prăvălie ce are la pórta mănăstiriĭ, şi osebit să aibă şi lude ḑece scutelnicĭ dintre pămîntenĭ, carĭ aceştĭ scutelnicĭ încă din domnia dintâiŭ a frateluĭ Alexandru Vodă

Moruz, ot lét. 1794 Septembre, s'aŭ poruncit de s'aŭ așezat în catastihul Vistieriei. Decĭ și Domnia Mea întărim tóte milele acestea, ce se cuprinde maĭ sus, ca să i se păzéscă nestrămutat, spre a fi sf. mănăstirĭ de ajutor, iar Domnieĭ Mele și rĕposaților întru fericire părinților Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar și pre alțĭ frațĭ Domnĭ, cariĭ în urma Nóstră se vor învrednicì a fi oblăduitorĭ aceștiĭ creștinescĭ țĕrĭ, să bine-voiască a înnoì și a întărì aceste milĭ, ca și ale Domniilor Sale milĭ și facerĭ de bine să fie în urmă ținute în sémă. Și am adeverit chrisovul acesta cu însășĭ credința Domnieĭ Mele Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod și cu credința prea iubiților Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind și D-lor cinstițĭ și credincioșĭ boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitrașco Racoviță Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra de-jos, pan Costache Suțu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic za politie, pan Michalache Suțu Vel Spătar, pan Costache Vlahuță Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alecu Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, și ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; și s'a scris chrisovul acesta în anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în orașul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Dumnedeŭ și Mântuitoruluĭ Nostru Isus Christos 1813 Februarie 18, de Chiriță Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 20 v.)

44. *Chrisovul sfinteĭ mănăstirĭ Michaiŭ-Vodă.*

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Sfinteĭ și dumnedeesceĭ mănăstirĭ de aicĭ din *laturea* orașuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, care este zidită și înălțată din temelia eĭ de rĕposatul Domn Michaiŭ-Vodă, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntuluĭ mareluĭ ierarch și de minunĭ făcĕtorul Nicolae Archiepiscop Miralichieĭ, și cuviosuluĭ egumen Chir Chiprian, ieromonach de la acéstă sf. mănăstire, și tuturor părinților călugărĭ, câțĭ se află lăcuitorĭ la acest sf. lăcaș, ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să aibă a luà vinăriciul din délul Pitescilor sud. Mușcel, adecă din poporul Leurdenĭ, Glămbocelul, Călinesciĭ, Bădesciĭ și Vrănesciĭ, câte doĭ banĭ de vadră și părpărul, după obiceiŭ; însă egumenul de la acéstă sf. mănăstire saŭ omul ce-l va orînduì să aibă a umblà împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ, să scrie vinăriciul dintr'acele popóre tot de-odată și să facă două catastișe asemenea unul ca și altul, iscălite fiind amîndouĕ și de vinăriceriĭ domnescĭ și de a mănăstiriĭ, și așà împreună strîngênd baniĭ vinăriciuluĭ, ce este de plătesc dajniciĭ, de vadră câte patru

banĭ şi ploconul de nume, să aibă a luà vinăriceriĭ domnescĭ câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul de nume şi omul mănăstiriĭ iar câte doĭ banĭ de vadră şi cu părpărul după obiceiŭ, precum aŭ luat şi maĭ înainte. Aşijderea să aibă sf. mănăstire şi la vremea oerituluĭ a scutì oĭ 500, cum şi de la ocnă să aibă a luà bolovanĭ sare 150 la vremea când ieaŭ şi alte mănăstirĭ; şi iar să aibă sf. mănăstire a luà şi vamă din balta Ciocănescilor ot sud. Ilfov, cât ţine moşia satuluĭ, cu apa Gura Botuluĭ, unde are şi leşĭ, din hotar până în hotar, după cum se cuprinde în chrisóvele vechĭ ale altor rĕposaţĭ Domnĭ de maĭ înainte, carĭ are sf. mănăstire pentru acéstă moşie, însă din pesce, din racĭ, după vechiul obiceiŭ, cum aŭ luat şi maĭ înainte. Incă să aibă s-ta mănăstire şi lude 19 străinĭ, posluşnicĭ, dârvarĭ şi vierĭ, pre carĭ găsindu ĭ şi luând adeverinţele de la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ pe numele şi chipul lor, să li se dea pecetluiturile Domnieĭ Mele, spre a fi scutiţĭ şi apĕraţĭ de tóte dăjdiile şi angariile, pentru că aceste milĭ de vinăriciŭ i cele-lalte, carĭ se cuprinde maĭ sus, sunt date sf. mănăstirĭ maĭ dinainte vreme milă încă de la alţĭ rĕposaţĭ Domnĭ, ce aŭ stătut oblăduitorĭ aceşteĭ creştinescĭ ţĕrĭ, i de la Domnia Sa fratele Constantin Ipsilant Voevod, precum din chrisovul Domnieĭ Sale, ce-l vĕḑum, cu lét. 1803 Iulie 14, Ne-am adeverit. Aşijderea, fiind-că acéstă mănăstire s'a cinstit şi *cu starea scaunuluĭ domnesc* şi a avut maĭ înainte şi vie lângă mănăstire, *pe care vie zidindu-se de către Domnia Sa rĕposatul Domn Alexandru Ipsilant Voevod, încă dintru întâia domnie*, *casele domnescĭ*, s'aŭ dat mănăstiriĭ schimb viile domnescĭ de la Tìrgovişte, care viĭ fiind la loc depărtat şi neputênd năstavnicul mănăstiriĭ a merge tot deauna însuşĭ ca să le caute şi să le lucreze, nu s'ar fi putênd face lucru după cuviinţă, de aceea, cuviindu-i-se a fi împărtăşită şi cu deosebită milă domnéscă pentru înlesnirea lucruluĭ acestor viĭ, ce s'aŭ dat schimb la loc depărtat, i s'aŭ adaos de către Domnia Sa fratele Alexandru Moruz Voevod alţĭ lude 20 scutelnicĭ dintre dajniciĭ Vistieriеĭ, cu pecetluiturĭ domnescĭ, apĕraţĭ de rîndul dăjdiilor Vistieriеĭ i de alte angariĭ, carĭ milĭ fiind cu cale şi cu drept cuvînt date, şi Noĭ asemenea le întărim şi poruncim D-le Vel Vistier să-ĭ daĭ ţidulile Vistieriеĭ după orînduială către ispravniciĭ aceluĭ judeţ şi, aducênd adeverinţe de chip, să li se dea şi pecetluiturĭ de la Vistieria Domnieĭ Mele, spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ, ca să se pótă ajutà cu dînşiĭ la lucrul acestor viĭ. Decĭ învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ, am bine-voit de am înnoit şi am întărit atât milele ce aŭ avut maĭ înainte, cât şi acéstă din urmă, ca să se păzéscă nestrămutat, spre a fi sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor şi întărire, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor învrednici a fi Domnĭ şi oblăduitorĭ aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ, să bine voiască a înnoì şi a întărì aceste milĭ, ca şi ale Domniilor Sale milĭ să fie în urmă de alţiĭ în sémă ţinute. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţera de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu

Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşcu Racoviţă Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manul Vel Dvornic ză politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlăhuţă Vel Postelnic, pan Athanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Alecu Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manul Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'a scris chrisovul acesta întru întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la anul de la Christos 1813 Februarie 10, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 13.*)

45. *Chrisovul mănăstiriĭ Sfîntuluĭ Gheorghe.*

Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfîntuluĭ mareluĭ mucenic şi de biruinţă purtător Gheorghe, care este zidită şi înălţată din temelia eĭ de rĕposatul Constantin Vodă Brâncoveanul şi închinată la sfîntul şi de viéţă priimitor mormîntul Domnuluĭ Nostru Isus Christos, şi cuviosuluĭ egumenuluĭ . . . ., ca să-ĭ fie milă de la Domnia Mea, să iea vinăriciul după moşia mănăstiriĭ, ce se numesce Poenile, ot sud. Vlaşca, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, după obiceiŭ. Aşijderea să iea vinăriciul din Délul Curbeĭ, i al Holoescilor, i Crângul, i Mărunţişul şi Valea Bobuluĭ ot sud. Saac, iarăşĭ câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, pentru care acest vinăriciŭ de la sud. Saac întîmplându-se prigonirĭ cu vinăriceriĭ domnescĭ, scornind alte numirĭ nouĕ în coprinsul vinăriciuluĭ mănăstiriĭ, de care după jalba egumenuluĭ s'aŭ făcut cercetare din poruncă domnéscă, atât aicĭ de D-luĭ Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, prin ceĭ ce aŭ fost după vremĭ, cu vinăriciul mănăstiriĭ i cu vinăriciul domnesc, cât şi la faţa loculuĭ s'aŭ cercetat de D-luĭ Vel Dvornicu Radu Golescu i de ispravnicul judeţuluĭ ce aŭ fost atuncĭ, D-luĭ Biv Vel Logofĕt Constantin Bălăceanu, şi s'aŭ dovedit că poporul Curba este popor tot cu aceeaşĭ numire, Loloésca o numesc şi Mărunţişul mare, Valea Crânguluĭ nu are nicĭ o pricină, Mărunţişul îĭ ḑic Mărunţişul mic şi Cotenĭ, şi Cotenĭ numesc pentru că de ḑece anĭ încóce sătenii ot Cotenĭ aŭ sădit viĭ într'acest popor a Mărunţişuluĭ şi pentru acéstă sădire nouă şi numire a Cotenilor aŭ fost pricinĭ de apururea între vinăricerii domnescĭ cu mănăstirea, şi în Valea Bobuluĭ este şi Sorliţa, carea Sorliţă fiind o vâlcea mică cu puţine viĭ, s'aŭ făcut şi se ţine atât din vechime cum şi acum de Valea Bobuluĭ, nefiind despărţită, de unde aŭ luat mănăstirea, vecinindu-se mila vinăriciuluĭ mănăstiriĭ cu milele vinăriciuluĭ altor mănăstiriĭ, şi după pliroforia ce aŭ dat D-lor maĭ sus numiţiĭ boerĭ în lét. 1803, prin chrisovul ce aŭ dat Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilant aŭ întărit ca, din tóte acele numirĭ nouĕ şi vechĭ, să iea mănăstirea vinăriciul, precum maĭ sus se cuprinde, şi asemenea întărim şi

Domnia Mea; pentru care, la vremea vinăriciuluĭ, egumenul saŭ ómeniĭ ce-ĭ va orîndui să umble împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ, ca să scrie tot vinăriciul dintr'aceste popóre şi, făcênd două catastişe asemenea unul cu altul iscălite şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, să aibă a luà mănăstirea câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, iar ceĭ-lalţĭ câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul să iea vinăriceriĭ domnescĭ. Aşijderea să iea sf. mănăstire şi otaştina, după obiceiul pămîntuluĭ, de la ceĭ ce vor fi avênd viĭ pe moşia mănăstiriĭ; şi iar să fie sfinteĭ mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să iea de la ocna Telega pe an bolovanĭ sare 200; să scutéscă şi de oerit oĭ 2.000, carĭ la vremea oerituluĭ să aibă a se ridicà cu pecetluitul Domnieĭ Mele. Treĭ cârciumĭ în Bucurescĭ ce are mănăstirea, în carĭ îşĭ vinde vinul, să fie scutite de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc şi de ortul vătăşesc i de orĭ ce alte angariĭ vor da alte pivniţe, acestea să nu se supere. Să ţie şi lude 35, ómenĭ străinĭ, pre carĭ găsindu-ĭ să-ĭ ducă la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ, ca să-ĭ cerceteze, şi fiind străinĭ cu adevĕrat, să le dea adeverinţe pe numele şi chipul lor, după carĭ să li se dea şi pecetluiturile Domnieĭ Mele, spre a fi în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile şi angariile ce vor eşi de la Vistieria Domnieĭ Mele peste an în ţéră, de nicĭ unele val şi bântuială să nu aibă; carĭ aceste milĭ le-aŭ avut atât de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte i de la Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilant, precum din chrisóvele ce le-am vĕḑut Ne-am adeverit. Decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice Ţérĭ-Rumânescĭ, după evlavia ce avem către sfintele luĭ Dumneḑeŭ locaşurĭ, maĭ vîrtos către sfîntul şi de viéţă primitor mormîntul al Domnuluĭ Nostru Isus Christos, Ne-am milostivit printr'acest cinstit şi bine închipuit chrisov al Domnieĭ Mele şi întărim milele ce se cuprind maĭ sus, ca să se păzéscă nestrămutat. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor învrednicì a fi oblăduitorĭ aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoi şi a întărì aceste milĭ, ca şi a Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i cu credinţa prea iubiţilor meĭ fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ: pan Constatin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Constantin Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manul Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la aniĭ de la Christos 1813 Februarie 15, de Nicolae Logofeţel de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 14.)

46. *Pitac către Episcopul Argeșiu, Banul Filipescu și Dvornicul Golescu, să nu vîndă egumenul Raduluĭ-Vodă venitul moșiilor făr de scirea D-lor.*

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Iubitorule de Dumneḑeŭ Sfinția Ta Episcópe Argeșiu și D-ta Vel Bane Constantine Filipescule și D-ta Vel Dvornice de Ţéra-de-sus Radule Golescule, fiind-că mănăstirea Raduluĭ-Vodă, din réua economie și bicisnicie a egumenuluĭ ce a murit, a ajuns în próstă stare și se află cufundată în grele datoriĭ, precum vĕ este sciut, de aceea poruncim Domnia Mea și vĕ însărcinăm cu acéstă îngrijire, ca egumenul cest de acum să nu fie volnic, făr de scirea Sfinţieĭ Tale și a D-vóstre, să vînḑă saŭ să facă schimb vre-un lucru de ale mănăstiriĭ, precum nicĭ arendă de moșie, vie, móră, saŭ de prăvălie să vînḑă la cine-vașĭ, făr de a vĕ da de scire, iar maĭ vîrtos vînḑarea saŭ schimbul de lucrurĭ nemișcătóre nicĭ într'un chip nu póte face împotriva cuprinderiĭ domnesculuĭ chrisov, ce este întocmit pentru orînduelile mănăstirescĭ, ci orĭ-când va fi ca să se vînḑă vre-o arendă, să vi se deà de scire și, de vețĭ găsì cu cale prețul ce se va arătà, așà să se facă acea vînḑare, ca cu aceĭ banĭ cu încetul, încetul, să se iconomiséscă plata datoriilor aceștiĭ mănăstirĭ; care acest nizam și poruncă a Domnieĭ Mele să o facețĭ cunoscută și cestuĭ de acum egumen, ca să nu îndrăsnéscă a face vre-o vînḑare de arendă făr de scirea Sfinţieĭ Tale și a D-vóstre, căcĭ acea vînḑare nu va fi ţinută în sémă. Tolco pisah gpd.—1813 Febr. 19

(*Cod. LXXIV, fila 28 v.*) (Veḑĭ la pag. 108 și altă dispoșițiune.)

Cartea sfinteĭ și dumneḑeescei mănăstirĭ Codreniĭ.

Dat-am domnésca Nóstră carte sfinteĭ și dumneḑeesceĭ mănăstirĭ Codreniĭ din sud. Ilfov, ca să aibă a luà vinăriciŭ din poporul Valea Scăenĭ sud. Saac câte doĭ banĭ de vadră și părpărul, de unde aŭ luat și până acum tot-deauna, pentru că acéstă milă aŭ avut-o numita mănăstire din vechime cu cărţile de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, carĭ cărţĭ cu tóte că i s'aŭ rĕpus, dar mila fiindu-ĭ sciută, a pururea s'aŭ păzit și s'aŭ urmat, de aŭ luat-o pe toţĭ aniĭ nesmintită, și Domnia Sa Alexandru Vodă Moruz, prin cartea ce aŭ dat, care o vĕḑum, cu lét. 1800 Martie 15, arată că prin cercetarea ce aŭ făcut, pliroforisindu-se de la înșișĭ vinăriceriĭ domnescĭ, ce aŭ fost după vremĭ cumpĕrătorĭ și rînduiţĭ cu vinăriciul la acel judeţ, că pururea și-aŭ luat numita mănăstire acéstă milă de vinăriciŭ, drept aceea Ne-am milostivit și Domnia Mea de am înnoit și am întărit acéstă milă, ca de acum înainte să iea vinăriciŭ după cum aŭ luat și până acum, de care poruncim, tacsidarule i slujbașilor vinăricerĭ, ce veţĭ fi după vremĭ, urmare saŭ supĕrare împotrivă să nu faceţĭ; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 20.

(Pecetea gpd.) Biv Vel Medelnicer, Vel Logofĕt,

(*Cod. LXXVII, fila 57.*)

48. *Chrisovul mănăstirii Câmpulungluĭ.*

Sfinteĭ şi dumnedeescii mănăstirĭ, ce se chiamă Câmpulung, unde se cinstescę şi se prăznuesce hramul Adormirea Prea Sfinteĭ Stăpâneĭ Nóstre de Dumnedeŭ Născĕtóreĭ şi pururea Fecióreĭ Marieĭ, şi Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Chir Costandie, proin năstavnic acestiĭ sfinte mănăstirĭ, şi tuturor părinţilor călugărĭ carĭ vor fi lăcuitorĭ într'acest sfînt lăcaş, ca să fie sf. mănăstirĭ tóte milele câte sunt date şi miluite de rĕposatul Mateiŭ Basarab Voevod, ctitorul sf. mănăstirĭ, care milĭ şi daniĭ le-aŭ ţinut sf. mănăstire şi până în vremea de acum, 'căcĭ aflându-se acéstă sf. mănăstire sub munte, la un loc fórte strîmt şi cu anevoe de hrană şi cu mare scădămînt şi lipsă întru tóte semĕnăturile pămîntuluĭ, de care lucru şi Domnia Mea, după tocmirea şi mila acelor vrednicĭ de pomenire ctitorĭ dintâĭ, cariĭ aŭ dăruit şi aŭ miluit şi aŭ adaos sf. mănăstire cu cele ce i s'aŭ cădut, Domnia Mea încă întăresc şi înnoesc prin acest cinstit chrisov al Domnieĭ Mele tóte acestea. Intâiŭ, obştea care este în sf. mănăstire să fie înnoită şi legată desăvîrşit după cum aŭ fost şi maĭ înainte, şi năstavnic om străin din altă parte să nu fie, şi nicĭ într'un chip să nu se priméscă, fără numaĭ dintre lăcuitoriĭ mănăstiriĭ, cu voia şi cu tot soborul sf. mănăstirĭ. După acésta să aibă sf. mănăstire a luà vama din tîrgul de acolo, din Câmpulung, după obiceiŭ, din orĭ-ce bucate şi marfă ar aduce alţĭ ómenĭ străinĭ de prin alte părţĭ şi de prin alte sate, de le-ar vinde acolo în oraş (afară numaĭ din orăşanĭ, fiind-că eĭ dintr'un început vamă n'aŭ dat) şi afară din boeriĭ ceĭ marĭ, carĭ îşĭ vor vinde bucatele lor acolo; iar cariĭ vor face neguţătorie, uniĭ ca aceia să-şĭ deà cu toţiĭ vama după obiceiŭ, verĭ-ce fel de om ar fi, iar căminărit de orĭ-câte buţĭ vor vinde acolea în tîrg, atât de la alţĭ ómenĭ străinĭ, cât şi de la orăşenĭ, să aibă a luà de bute o vadră, pe care să o plătéscă cu banĭ, după cum o vor vinde în cârciumă, şi de carul cu pesce încă să iea, atât de la străinĭ cât şi de la orăşanĭ, pesce oca 5 şi banĭ 9, pentru căcĭ căminăritul şi de carul de pesce oca 5 şi banĭ 9 tot-deauna aŭ dat şi orăşeniĭ la mănăstire până acum; şi vama sboruluĭ ce se face la sf. Ilie Proorocul şi talerĭ 100 din vama de la Dragoslavele şi vinăriciul din délul Brătulescilor sud. Muscel, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul după obiceiŭ; încă să aibă a luà de la ocna Telega bolovanĭ de sare una sută; şi lude 20, ómenĭ fără pricină, străinĭ, pentru cariĭ luând adeverinţă de la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ pe numele şi chipul lor, să li se dea şi pecetluiturile Domnieĭ Mele, spre a fi apĕraţĭ de tóte dăjdiile şi angariile verĭ câte ar eşì peste an în ţéră, ca să fie pentru slujba şi ajutorul sf. mănăstirĭ, pentru că acéstă milă aŭ avut-o sf. mănăstire atât de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de-la Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Ipsilant, prin chrisovul Domnieĭ sale, ce-l vĕdum, cu lét. 1775, i de la Domnia Sa fratele Michaiŭ Vodă Suţul, prin chrisóvele Domnieĭ Sale dintru amîndouĕ domniile, ce le vĕdum Domnia Mea, însă unul cu lét. 1784 Ianuarie 20 şi altul cu lét. 1792 Martie 29, i de la Domnia Sa fratele Domn Alexandru Constantin Moruz Voevod, precum din chrisovul Domnieĭ Sale, ce-l vĕdum, cu lét. 1893 Iunie 8, Ne-am pliroforişit. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ şi pre Noĭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, am bine-voit de am înnoit şi am întărit milele şi tocméla sfinteĭ mănăstirĭ

ce s'a ḑis maĭ sus, ca să pótă fi sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor şi de întărire şi părinţilor călugărĭ de chivernisire, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Aşijderea, şi în urma Domnieĭ Mele, pre care va orîndui Dumneḑeŭ a fi Domn şi oblăduitor a acestuĭ cinstit scaun al Ţěriĭ-Rumânescĭ, aŭ din fiiĭ noştri, aŭ din némul Domnieĭ Mele, saŭ din ném străin, poftim şi rugăm cu numele Domnuluĭ Dumneḑeŭ celuĭ ce este în Troiţă proslăvit, ca să înnoiască şi să întăréscă tóte milele şi tocmelile sfinteĭ mănăstirĭ, ce se arată maĭ sus, ca să aibă ajutor de la Prea Curata Maica Domnuluĭ Nostru. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigore Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofět de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofět de Ţéra-de-jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofět al străinelor pricinĭ, pan Nistor Vel Clucer, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Costache Caracaş Vel Clucer, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Iordache Slătineanu Vel Logofět de Ţéra-de-jos, scriindu-se chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Nóstră, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7321, iar de la nascerea Domnuluĭ Nostru Isus Christos 1813 Februarie 20, de Costache Logofět de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 330.*)

49. *Chrisovul sfinteĭ mănăstirĭ Raduluĭ-Vodă.*

Milostiiu Bojiu, Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Cinstiteĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ Raduluĭ-Vodă de aicĭ din Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfinteĭ şi nedespărţiteĭ Troiţe, şi cuviosuluĭ archimandrit şi egumen al acesteĭ mănăstirĭ Chir . . . . ca să fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să aibă a luà vinăriciul din délul Lupescilor de lângă Bucurescĭ câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, cum şi osebit din délul Vălenilor ot sud. Muşcel câte patru banĭ vadră şi părpărul după obiceiŭ; osebit să aibă sf. mănăstire scaunele de tăiatul cărneĭ câte vor fi într'acel dél al Vălenilor, însă pe moşia mănăstiriĭ, venitul lor să fie al mănăstiriĭ; şi iar să aibă a luà sf. mănăstire de la ceĭ ce vor fi avênd viiĭ pe moşia mănăstirĭ otaştina pămîntuluĭ după obiceiŭ, din doue-ḑecĭ vedre vin o vadră, însă pentru otaştină vin să iea, iar nu banĭ; aşijderea să aibă sf. mănăstire întru stăpânire tóte părăginile de vie

din délul Vălenilor ot sud. Muscel, ce sunt pe moșia mănăstiriĭ, fiind volnic egumenul al acesteĭ mănăstirĭ a le da la alțiĭ orĭ-căruia va vré să le lucreze, și să dea scrisórea cuvioșieĭ sale fieș-căruia, cu care scrisóre viĭnd aicĭ la Domnia Mea, să i se facă și cartea Domnieĭ Mele a stăpânì nestrămutat și încă vor fi nesupěrațĭ de pogonărit treĭ anĭ, până vor luà ródă dintr'acele viĭ; însă acésta o ḑicem pentru viile ce vor fi paragină maĭ dinainte, iar pentru viile ce se vor fi părăginit dintr'acéstă rěsmeriță trecută, aŭ avut soroc treĭ anĭ de la începerea păciĭ, și carĭ nu vor fi venit într'acel soroc să le lucreze, atuncĭ să se urmeze și pentru acestea ca și pentru cele-lalte, după cum se cuprinde maĭ sus: a le da egumenul orĭ-căruia va vré să le lucreze; încă să maĭ fie volnic cuviosul egumen a orînduì gărdurărĭ precum și într'alte délurĭ și, orĭ ale cuĭ vite va prinde prin viĭ făcênd stricăciune, să le iea obicĭnuita glóbă, precum și alțĭ gărdurarĭ; așijderea să aibă a scutì pe tot anul oĭ 500 de oerit, drepte ale mănăstiriĭ, cum și lude 20 poslușnicĭ să ție pentru tréba mănăstiriĭ, cariĭ să fie scutițĭ și apěrațĭ de tóte dăjdiile și orînduelile verĭ-câte ar eșì de la Vistierie și de la cămara Domnieĭ Mele peste an în țéră, de nicĭ unele val și supěrare să nu aibă; deosebit și tîrgul ce este obicĭnuit de se face la Vălenĭ sud. Muscel, pe moșia mănăstiriĭ, să nu aibă voe nicĭ vameșiĭ nicĭ alțiĭ a-l mutà din locul luĭ cel obicĭnuit, nicĭ să se facă împrejur alt tîrg, spre a aduce cheder acestuĭ vechiŭ; să aibă a luà sf. mănăstire pe fieș-care an de la ocna Slănic bolovanĭ sare 200. Așijderea și mănăstirea Tutana, metoh aceștiĭ mănăstirĭ Radu-Vodă, să ție 20 ómenĭ scutițĭ, care să fie străinĭ, din alte țěrĭ, cărora, făcêndu-li-se cercetare după orînduiala Vistieriei, să li se dea și pecetluiturile Domnieĭ Mele la mânĭ, spre a-ĭ avé în pace și nesupěrațĭ, ca să fie de poslușania sf. mănăstirĭ. Decĭ la vremea vinăriciuluĭ să aibă mănăstirea a orînduì om, ca dimpreună cu vinăriceriĭ domnescĭ să scrie vinăriciul dintr'acest dél Văleniĭ ot sud. Muscel și, făcênd două catastișe asemenea unul ca și altul, iscălite fiind și de vinăriceriĭ domnescĭ și de omul mănăstiriĭ, din cincĭ banĭ de vadră ce este de plătesc dajniciĭ, să iea mănăstirea patru și părpărul și împreună cu catastihul să aducă toțĭ baniĭ la mănăstire, făr de a se amestecà vinăriceriĭ domnescĭ la baniĭ mănăstiriĭ, și vinăriceriĭ domnescĭ să iea un ban de vadră; carĭ aceste milĭ le-aŭ avusf. mănăstire, atât de la alțĭ frațĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât și de la Domĭ nia Sa rěposatul Alexandru-Vodă Ipsilant, precum din chrisovul Domniet Sale, ce-l věḑum, cu lét. 1797 Septembre 3, Ne-am adeverit. Decĭ învrednicindu-Ne și pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice Țěrĭ Rumânescĭ, am bine-voit de am înnoit și am întărit milele acestea, ca să se păzéscă nestrămutat, spre a fi sf. mănăstirĭ de ajutor și de întărire, iar Domnieĭ Mele și rěposaților părinților Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar și pre alțĭ frațĭ Domnĭ, cariĭ în urma Nóstră se vor învrednicì a fi oblăduitorĭ aceștiĭ creștinescĭ țěrĭ, să bine-voiască a înnoi și a întărì milele acestea, ca și ale Domniilor Sale milĭ și facerĭ de bine să fie în urmă de alțiĭ ținute în sémă. Și am întărit chrisovul acesta cu însășĭ credința Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i cu credința prea iubiților Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind și D-lor cinstițĭ și credincioșĭ velițĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel

Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al srtăinelor pricinĭ, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'a scris chrisovul la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la lét. 1813 Februarie 22, de Nicolae Logofĕt za Divan.

50. *Pitac către Episcopul Argeşiu i Banul Constantin Filipescu şi Dvornicul Radu Golescu.*

Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Iubitorule de Dumnedeŭ Sfinţia Ta Episcópe Argeşiule, i D-vóstre cinstiţilor i credincioşĭ boerilor Domnieĭ Mele Vel Bane Constantine Filipescule şi Vel Vornice Radule Golescule, fiind că Preaosfinţia Sa proin Patriarch al Ţarigraduluĭ Chir Grigorie, ce se află acum la mănăstirea Iviruluĭ, unde este metania Preaosfinţieĭ Sale, cât şi obştea celor de acolo părinţĭ sinchinovioţĭ, prin scrisorile ce aŭ trimis Domnieĭ Mele fac arătare că, pentru multa datorie întru care aŭ încăput mănăstirea de aici a Raduluĭ-Vodă, din pricina a releĭ economiĭ a egumenuluĭ Ignatie ce aŭ murit, cer ca pecetea acesteĭ mănăstirĭ de acum înainte să se facă în treĭ părţĭ, din carĭ una să o ţie cest de acum egumen Teodosie Archimandritul, alta să se ţie de către archimandritul Meletie şi alta de către Chiril Musicos, ce se află aicĭ Exarchĭ trimişĭ de acolo, până vor venì aicĭ doĭ proin egumenĭ ce se orînduesc epitropĭ de la mănăstirea Ivirul, ca să se dea atuncĭ la cuvioşia lor acele două părţĭ din pecete, şi nimenea din ceştĭ treĭ de aicĭ să nu facă vre-o urmare fără de scirea celor-alţĭ măcar la cea maĭ mică trébă a mănăstiriĭ, şi acéstă cerere fiind cuviinciósă şi primită Domnieĭ Mele, poruncim ca, îndată făcêndu-se pecetea mănăstiriĭ în treĭ părţĭ, să se dea de Sfinţia Ta şi de către D-vóstre câte una la fieş-care din maĭ sus arătatele obraze, făr de a se face însă câtuşĭ de puţină strămutare cuprinderiĭ pitaculuĭ Domnieĭ Mele ce s'aŭ dat în trecutele dile către Sfinţia Ta şi către D-vóstre pentru îngrijirea ce v'am însărcinat a avé asupra vîndărilor de arendĭ ale moşiilor mănăstiriĭ Raduluĭ-Vodă şi a neînstrăinăriĭ vre-unuĭ lucru nemişcător. Tolco pisah gpd. — 1813 Februarie 22.

Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXIV*, *fila 32 v*) (Vedĭ documentul de la pag. 104.)

51. *Cartea Saveĭ Deftereŭ.*

Fiind-că Sava Deftereŭ, din mică vîrsta sa aflându-se slujind Curţiĭ gpd., aŭ avut milă prin cartea Domnieĭ Sale Constantin Vodă Ipsilant, ce o vědum

Domnia Mea, cu lét. 1803, a ţiné lude 4, ómenĭ făr de pricină de dajdie, cum şi o pivniţă, aicĭ în Bucurescĭ, care fiind-că acum aŭ ajuns la multă slăbiciune şi neputinţă, maĭ vîrtos şi cu casă grea fiind, Ne milostivim şi Domnia Mea asupră-ĭ de-ĭ înnoim şi-ĭ întărim acéstă milă, adecă ca să aibă a ţiné lude patru, ómenĭ făr de pricină de dajdie, cum şi o câreiumă, aicĭ în oraşul Bucurescií, scutită şi apěrată de Jumărit i căminărit şi de alte angariĭ. Drept aceea poruncim Domnia Mea ca întocmaĭ să se urmeze; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 22.

Vel Logofĕt Ghica.

(Cod. LXXVII, fila 43.)

52. *Pitac către Metropolitu şi către veliţiĭ boerĭ, ca să se strîngă la Curte să judece pricina luĭ Neofit egumenul Zamfirénu.*

Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Preaosfinţia Ta Părinte Metropolit şi D-vóstre veliţilor boerĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele, pricina de judecată ce aŭ avut în anul trecut o femee din sud. Saac cu acest Neofit egumen ot schitul Zamfira, atât înaintea Divanuluĭ, cât şi la Domnescul Nostru Divan, i hotărîrea ce am dat Domnia Mea asupra pricinii, tóte vĕ sunt sciute şi, în condicele Divanuluĭ fiind trecute, puteţĭ luà şi acum pliroforie pe larg de cele urmate şi hotărîte şi osebit să vĕ pliroforisiţĭ de s'aŭ pus în lucrare acea hotărîre întocmaĭ şi făr de schimbare; asupra căruia acestuĭ Neofit fiind-că şi acum s'aŭ ivit alte pîrĭ din partea unor locuitorĭ de la numitul judeţ, arătătóre de alte próspete netrebnice urmărĭ ale sale următóre celor de maĭ înainte, prin judecată dovedită, precum veţĭ luà pliroforie, nu numaĭ din înscĭinţările ispravnicilor, ce se află la canţelaria Divanuluĭ Domnieĭ Mele, ci şi chiar dintr'un zapis al unuia din jăluitoriĭ lăcuitorĭ ce se găsesce asupra sa ţiindu-l drept ajutorul sĕŭ şi avênd curată cuprindere, că nóptea mergênd acest Neofit la casa luĭ cu slugile sale, l'aŭ pus la bătae; de aceea am fost trimis Domnia Mea mumbaşir Logofĕt al Divanuluĭ cu domnésca Nóstră volnicie, ca să-l aducă aicĭ în cercetare, şi unde se aşteptă aducerea luĭ, aŭ adus înscĭinţare orînduitul mumbaşir că nóptea aŭ dosit din judeţ şi de atuncĭ până acum, după atâtea poruncĭ ce am dat Domnia Mea, abià s'aŭ găsit (urmarea acésta închipuitóre de învinovăţire cunoscută şi de însuşĭ); drept aceea poruncim Domnia Mea, ca mâne Marţĭ, adunându-vĕ cu toţiĭ aicĭ la domnésca Nóstră Curte, unde aducêndu-se şi el faţă, şi vĕḑêndu-se atât acea de anul trecut hotărîre a Domnieĭ Mele, cât şi tóte cele-lalte *engrafa,* ce s'aŭ ḑis maĭ sus, să-l judecaţĭ şi, chibzuind cele cu cale şi după cuviinţă asupra urmărilor sale, să Ne arătaţĭ prin anafora. Tolco pisah gpd. — 1814 Februarie 23.

(Cod. LXXIV, fila 104 v.)

53. *Chrisovul sfinteĭ mănăstirĭ Arnota.*

Minunat este Dumneḑeŭ întru Sfinţiĭ sĕĭ (ḑice proorocul şi Impĕratul David), pentru că prin mijlocirea lor, ca prin nisce organe şi vase cu-

rate și alese ale Sfîntuluĭ Duh isvorĕsce tămăduirĭ noroduluĭ și ajutor întru nevoile și patimile lor, după darul ce li s'aŭ dat, ca unor aleșĭ aĭ sĕĭ, între cariĭ și Sf. Michail Sinaidul, ca un locaș vrednic al Prea Sfîntuluĭ Duh, prin darul tămăduirilor ce aŭ de la Dumnedeŭ, arătându-se făcĕtor de minunĭ i isbăvitor de patima locustelor, nu puțin ajutor aŭ cunoscut țéra acésta în câtă vreme s'aŭ arătat acest fel de juvinĭ vătĕmătóre ródelor pămîntuluĭ, atât maĭ înainte în vremĭ trecute, cât și acum în cele de pe urmă, cunoscĕnd țéra mult folos din ajutorul acestuĭ sfînt, a căruia sfîntă mână fiind-că se află păzindu-se aicĭ în țéră la mănăstirea Arnota sud. Vîlcea, care este zidire domnéscă slobodă țĕriĭ, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul soborul sfinților maĭ marilor Voevodĭ aĭ oștilor ceresci Archangheliĭ Michail și Gavriil, cade se în adevĕr, atât pentru cele trecute ajutorurĭ ce aŭ cunoscut țéra, cât și pentru folosul și isbăvirea cea desăvîrșită care și de acum înainte cu rugăciune se cere și se nădăjduesce de obște a o avé țéra prin mijlocirea și rugăciunile acestuĭ sfînt de milostivul Dumnedeŭ și pentru semnul evlavieĭ a se face locașuluĭ sfinţieĭ sale un ajutor cuviincios din milele domnescĭ, maĭ vîrtos fiind acéstă sfîntă mănăstire zidită la un loc înalt cu multă trebuință de ajutor la trebuințele sale; drept aceea am bine-voit Domniea Mea de am înnoit și am întărit milele ce aŭ avut, adecă: să iea vinăriciŭ câte doĭ banĭ de vadră și părpărul din satul Cotescĭ, Bărbătescĭ, Dobricenĭ și Bogdănescĭ sud. Vîlcea, și osebit să iea talerĭ 100 din oerit, talerĭ 100 din dijmărit, talerĭ 100 din vinăriciŭ și talerĭ 50 din vama Craioveĭ, pentru unt-de-lemn, făcliĭ și tămâe, carĭ aceștĭ banĭ să-ĭ dea cumpĕrătoriĭ acestor slujbe din județele ot preste Olt pentru baniĭ cămăriĭ, iar când slujbele acestea vor fi în credință, să i se dea de la Vistieria și cămara Domnieĭ Mele; însă egumenul să aibă vechil aicĭ, ca la vremea vîndăriĭ slujbelor să se iea și baniĭ mănăstiriĭ de la cumpĕrătorĭ, precum s'aŭ luat și până acum. Așijderea să i se dea și câte 100 bolovanĭ sare de la Ocnele marĭ sud. Vîlcea pe fieș care an, să scutéscă și oĭ 100 de oerit, precum și lude 10 străinĭ să-ĭ aibă de-apururea nedajnicĭ și scutițĭ, cărora să li se dea de la Vistieria Domnieĭ Mele pecetluiturĭ, cu care acéstă milà de banĭ și ajutor de ómenĭ îndatorim pre egumen să fie silitor a face cele trebuincióse dresurĭ și întemeerĭ spre buna podóbă și înfrumusețarea sf. mănăstirĭ și a bisericiĭ, atât la cele din lăuntru, cât și la cele de afară zidirĭ și împrejmuirĭ, ca să se afle pururea în starea eĭ; carĭ aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire de la alțĭ frațĭ Domnĭ de maĭ înainte, însă din chrisovul Domnieĭ Sale Alexandru Vodă Ipsilant ot lét. 1797 Iulie 8, după chrisovul Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru Vodă Moruz ot lét. 1799 Septembrie 3, și din chrisovul Domnieĭ Sale Constantin Vodă Ipsilant ot lét. 1803 Iulie 29. Decĭ, învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ și pre Noĭ cu domnia aceștiĭ pravoslavnice Țĕrĭ-Rumânescĭ, am bine-voit, după rîvna ce avem către sfintele luĭ Dumnedeŭ locașurĭ, de a le întemeià și maĭ vîrtos pentru ajutorul ce făr de îndoială îl nădăjduim de la sfîntul, de am înnoit și am întărit milele acestea, ca să se păzéscă nestrămutat; pentru care nu suntem la îndoială că și frațiĭ Domnĭ din urma Nóstră, pentru evlavia și pentru folosul ce-l nădăjduesce țéra de-apururea de la ajutorul acestuĭ sfînt, vor bine-voì a înnoi și întări locașuluĭ sfințieĭ sale privileghiul acesta. Și am întărit chrisovul acesta cu însășĭ credința Domnieĭ Mele lω Ioan Gheorghe

Caragea Voevod i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele . . . . şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele aicĭ in oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la lét. 1813 Februarie 23, de Nicolae Logofeţel de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 24 a.)

54. *Cartea mănăstiriĭ Gruiul.*

Sfinteĭ şi dumnedeesceĭ mănăstirĭ Gruiul din sud. Ilfov, ca să aibă milă de la Domnia Mea lude 10, ómenĭ străinĭ şi fără pricină de dajdie, pre carĭ acum să-ĭ găséscă şi să-ĭ aducă din străinătate, cărora, după cercetarea ce li se va face de către D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ, fiind străinĭ cu adevĕrat, să li se dea adeverinţă pe numele şi chipul lor, spre a li se da şi pecetluiturile Domnieĭ Mele, că să fie în pace şi nesupĕraţĭ de către nimenĭ, a fi de ajutor şi posluşania sfinteĭ mănăstirĭ, care acéstă milă aŭ avut-o prin cărţĭ domnescĭ şi de la aceĭ maĭ dinainte fraţĭ Domnĭ. Drept aceea Ne-am milostivit şi Domnia Mea de am înnoit şi am întărit acéstă milă, ca să se păzéscă nestrămutat; de care poruncim Domnia Mea ispravnicilor i altor zapciĭ, nimenĭ nicĭ un fel de supĕrare să nu le facă, că aşà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd. — 1813 Februarie 24.

(Cod. LXXVII, fila 56.)

55. *Cartea bisericiĭ Răsvadu din sud. Dîmboviţa pentru milele ce are.*

Fiind-că sfînta biserică de pe moşia Răsvadu ot sud. Dîmboviţa a rĕposatuluĭ Vorniculuĭ Scarlat Greceanul, prin cărţile fraţilor Domnĭ de maĭ înainte, aŭ avut milă ca să iea pe tot anul vinăriciŭ din tóte viile dajnicilor după acea moşie Răsvadu câte 5 banĭ de vadră şi părpărul după obiceiŭ, atât din viile ce se află acum lucrate, i din cele părăginite ce se vor destupà, cât şi din cele ce se vor maĭ face de aicĭ înainte din pajişte, şi la vremea vinăriciuluĭ să umble omul ce se va orînduì de la casa acésta a strînge pe deplin vinăriciul acesta, făr de a se amestecà întru nimic vinăriceriĭ domnescĭ, precum Ne-am adeverit Domnia Mea, atât din cartea rĕposatuluĭ Domn Michail Suţu Voevod, cât şi din condica Divanuluĭ. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ şi pre Noĭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, am bine-voit de am înnoit şi am întărit mila aceştiĭ bisericĭ, ca să i se păzéscă nestrămutat, spre a fi bisericiĭ de ajutor când se va stricà i la cele trebuinciόse de chivernisire, iar Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; poruncim Domnia Mea şi vouĕ vinăricerilor, nimenĭ întru nimic să nu aveţĭ a vĕ amestecà la acéstă milă a bisericiĭ; i saam receh gpd.— 1813 Februarie 26.

(Cod. LXXVII, fila 129)

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimiĭ Tale, ce ni se dă la acéstă jalbă a doĭ preoţĭ, anume Popa Nicolae şi Popa Tudor de la schitu Bradul ot sud. Vîlcea, aŭ venit înaintea mea unul din eĭ anume Popa Nicolae şi, făcênd cercetare, mĕ pliroforisiiŭ că acest schit se află între petre şi munte depărtat de locuinţe de ómenĭ, făr de moşie saŭ alt venit de unde-va, unde se află şi un stareţ schimnic anume Ştefan, şi cu óreş-care milă domnéscă i cu ajutorul creştinilor se ţine acest schit, aflându-se numiţiĭ preoţĭ slujitorĭ la sfintele slujbe, însă schitul are prin cărţile Luminaţilor Domnĭ ludo doĭ, străinĭ, posluşnicĭ, scutiţĭ, i 50 de oĭ şi 50 stupĭ scutite, iar preoţiĭ aceştĭ doĭ prin cartea Măriei Sale Constantin-Vodă Ipsilant, ce o vĕḑuiŭ la mâna lor, cu lét. 1806 Iulie 4, aŭ apĕrare de orĭ-ce podveḑĭ şi angariĭ vor fi pe alţĭ preoţĭ, şi acum eĭ fac rugăciune Măriei Tale a li se hărăzi şi scutirea de oerit i dijmărit i vinăriciŭ, căcĭ aŭ câte 50 oĭ cu capre i câte puţinteĭ stupĭ, de se ajută la hrana lor într'acel loc sterp, a cărora rugăciune rĕmâne la înaltă milostivirea Măriei Tale. — 1813 Februarie 26.

Vel Logofĕt.

56. *Iŭ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlaschoe.*

Primită fiind Domnieĭ Mele cererea jăluitorilor, poruncim D-tale Vel Logofete de Ţéra-de-sus, să se înnoiască atât sinetul schituluĭ întocmaĭ după cuprinderea celor vechĭ, cât şi sinetul lor cu adaosul ce ni se arată printr'acéstă anafora a D-tale. — 1813 Martie 1.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXIII, pag. 244.*)

De vreme ce stîntul şi dumneḑeescul locaş din oraşul Domnieĭ Mele Slatina ot sud. Olt, la care se cinstesce şi se prăznuesce hramul Adormiriĭ Prea Sfinteĭ Născĕtóre de Dumneḑeŭ şi pururea Fecióreĭ Marieĭ, ce este zidită din temelie de rĕposatul Iane Slătineanul Vel Medelnicer şi de fratele D-sale Nicolae Slătineanu, l'aŭ şi împodobit cu tóte trebuinţele cele cuviinciőse atât din lăuntru cât şi pe dinafară, după cum tóte se cuprind în cartea D-lor de afieromata; iar la vremea ce din voe dumneḑeéscă a fost venit aicĭ în pămîntul ţĕriĭ acel sfînt şi de viéţă făcĕtor lemn din cinstita şi de viéţă făcĕtórea Crucea Domnuluĭ Nostru Isus Christos de la Sfînta Agoră i de la sfînta mănăstire Xeropotamul, fiind-că a fost arătat minunĭ şi binişagurĭ aicĭ în pămîntul ţĕriĭ, cu creştinescul şi pravoslavnicul acesta norod, D-luĭ cinstitul şi credincios boerul Domnieĭ Mele Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, din rîvnă dumneḑeéscă, s'a fost îndemnat de a închinat acest sfînt locaş la acea dumneḑeéscă mănăstire Xeropotamul pentru pomenirea némuluĭ sĕŭ, la care şi D-lor veliţiĭ boerĭ s'aŭ fost îndemnat pentru închinăciunea acésta de aŭ miluit şi aŭ dăruit pe acest sfînt locaş cu ţiganĭ, cu viĭ, cu moşiĭ, cu dobitóce, cine cu ce i-aŭ luminat Dumneḑeŭ, care atât alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi Domnia Sa

fratele Nostru Domn Alexandru Ipsilant Voevod, i Domnia Sa rĕposatul Nicolae Caragea Voevod, i Domnia Sa fratele Michaiŭ Suţu Voevod, i Domnia Sa fratele Alexandru Constantin Moruz într'amîndouĕ domniile, şi Domnia Sa Constantin-Vodă Ipsilant, prin chrisóvele Domniilor Sale, ce le-am vĕḑut Domnia Mea, aŭ fost miluit şi aŭ ajutat acest sfînt lăcaş, ca să fie cu totuluĭ tot slobod şi în pace de tóte dăjdiile câte ar eşi peste an de la Vistieria Domnieĭ Mele pe cele-lalte mănăstirĭ, cum şi a ţiné lude 10, ómenĭ străinĭ, ca să fie de posluşania şi ajutorul sfinteĭ case, *şi un dascăl de învĕţătura copiilor, iarăşĭ scutit*, şi la vremea oerituluĭ să scutéscă oĭ 500, şi de vinăriciŭ şi de dijmărit să fie nesupĕrate bucatele acestuĭ sfînt locaş; aşijderea să aibă a luà vinăriciŭ din délul Slătineĭ, însă din valea Strehărişuluĭ până la valea Clocociovuluĭ, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul. Drept aceea, după rugăciunea ce făcù Domnieĭ Mele maĭ sus numitul boer, Ne am milostivit Domnia Mea de am înnoit şi am întărit tóte aceste milĭ ce aŭ avut, ca să fie acestuĭ sfînt lăcaş de ajutor şi întărire, iar Domnieĭ Mele şi rĕposaţilor întru fericire părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; însă la vremea vinăriciuluĭ, când se vor trimite vinăriceriĭ domnescĭ, să aibă a merge şi omul mănăstiriĭ, să scrie vinăriciul dimpreună şi să facă douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, şi aşà strîngĕtorul banilor să aibă a luà pe séma mănăstiriĭ de vadră câte doĭ banĭ şi părpărul, iar vinăriceriĭ domnescĭ ceĭ-lalţĭ câte doĭ banĭ şi ploconul de nume, precum le va cuprinde cartea Nóstră, ce li se va da atuncĭ la vremea vinăriciuluĭ. Şi am întărit Domnia Mea chrisovul acesta cu înşăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iõ Ioan Gheorghe Caragea Voevod şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlahuţă Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Constantin Kretzulescu Vel Paharnic, pan Iordache Ţufeanul Vel Stolnic, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Costache Caracaş Vel Sluger, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, scriindu-se chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Nóstră, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumiĭ lét. 7321, iar de la nascerea Domnuluĭ şi Mântuitoruluĭ Nostru Isus Christos lét. 1813 Febr. 27.

Iordache Slătineanu Vel Logofĕt.

(Cod. LXXVII, fila 65.)

57. *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod.*

D-ta Vel Logofete de Ţéra-de-jos, am vĕḑut arătarea ce Ne facĭ printr'acéstă anafora, după care şi bine voind Domnia Mea pentru ajutorul şi meremetul bisericiĭ domnescĭ ot Tîrgovişte, ĭĭ hărăzim acea câte o para de loc de a se luà pe séma bisericiĭ, care se luà până acum de vameşĭ, de vreme ce în ponturile şi catalogul vămilor nu se cuprinde nimic pentru acésta, şi pe lângă acest ajutor, ĭĭ hărăzim a avé şi lude ḑece, ómenĭ făr de pricină de dajdie, cu acéstă însă legătură ca eclisiarchul aceştiĭ bisericĭ până într'un an să îngrijéscă şĭ să se siléscă de a o meremetisì după cuviinţă, căcĭ de nu va fi următor până la anul a meremetisi, atuncĭ nu numaĭ aceste harurĭ le vom rădicà Domnia Mea, ci încă şi pe el îl vom lipsì din eclesiarchia aceĭ bisericĭ; ci dar poruncim D-tale, să se facă cartea Domnieĭ Mele cuprinḑĕtóre de aceste harurĭ, cu legătura şi şartul ce se arată maĭ sus. — 1813 Martie 13.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Preá Inălţate Dómne,

Preotul popa Gheorghe, eclisiarchul bisericiĭ domnescĭ din oraşul Tîrgoviştei sud. Dîmboviţa, prin jalba ce aŭ dat Inălţimiĭ Tale arată că veniturile ce aŭ avut acéstă domnéscă biserică după vremĭ i s'aŭ rădicat şi s'aŭ dat bisericiĭ domnescĭ de aicĭ din Bucurescĭ, remâind cea de la Tîrgovişte numaĭ cu nisce preoţĭ i cântăreţĭ şi grămăticĭ scutiţĭ; osebit arată, că împrejurul politieĭ Tîrgoviştei se face tîrg, pe moşia domnéscă, pe tótă sĕptĕmâna, Vinerea, şi vameşiĭ ieaŭ de la fieş-care prăvălie şi de la alţĭ ómenĭ ce vin cu alte lucrurĭ de vînḑare câte o para de loc, făr de a se cuprinde acésta în catalogul vămilor, şi cere a Te milostivi Măria Ta asupra aceştiĭ bisericĭ domnescĭ, ca acéstă para de loc, ce se iea de către vameşĭ, să o hărăzescĭ Măria Ta sfinteĭ bisericĭ, miluindu-o şi cu câţĭ vaşĭ scutelnicĭ din ómeniĭ făr de pricină de dajdie, ca să se pótă ajutà la multele trebuinţe ce are şi la derăpănarea în carea se află, neavênd nicĭ moşie, nicĭ alte acareturĭ; care acest ajutor, de i se va face de către Inălţimea Ta, se rógă a se trece în chrisovul ce are biserica, care cere a i se înnoì; la a căruia jalbă mi se poruncesce de către Inălţimea Ta ca să cercetez starea aceştiĭ bisericĭ domnescĭ din oraşul Tîrgoviştei, cum şi pentru acel avaet al paraleĭ de loc, ce arată că-l ieaŭ vameşiĭ, de se cuprinde în ponturile şi în catalogul vămilor ce le ieaŭ vameşiĭ în mânile lor, şi să arăt MărieĭTale în scris. Următor fiind, am cercetat, şi voind ca să mĕ pliroforisesc ce milă are biserica prin chrisovul care cere a se înnoì, îmĭ arătă un chrisov al Măriei Sale Alexandru Vodă Moruz dintr'amîndouĕ domniile, cuprinḑĕtor că biserica din Curtea domnéscă de jos i biserica de sus şi biserica sfinteĭ Vinerĭ să ţie şése preoţĭ i doĭ diaconĭ i patru cântăreţĭ şi cincĭ grămăticĭ, scutiţĭ, atât eĭ, cât-şi drepte bucatele lor, de dijmărit i de vinăriciŭ şi de oerit, i de fumăritul pivniţelor, i de cheltuiala tîrgurilor, de caĭ de olac şi viile de pogonărit, când se va întîmplà a fi, iar vre-o altă milă pe obrazul acestor bisericĭ nu aŭ. Am cercetat şi pentru starea numitelor bisericĭ, şi m'am îndestulat că aŭ ajuns la próstă stare şi dărăpănare, din pricină că eĭ moşiĭ

saŭ alte acareturĭ nu aŭ şi milele ce aŭ avut când se află scaunul domnesc acolo s'aŭ luat de s'aŭ dat bisericilor domnescĭ de aicĭ din Bucurescĭ; iar pentru avaetul paraleĭ de loc ce le ieaŭ vameşiĭ, cercetând în condicile Divanuluĭ, vĕḑuiŭ că nu se cuprinde în ponturile şi în catalogul vămilor, ci se ieaŭ de către vameşĭ numaĭ ca un obiceiŭ, ce se obicĭnuesce de se iea parale de loc şi de către stăpâniĭ altor moşiĭ mănăstirescĭ şi boerescĭ pe carĭ se face tîrgurĭ, şi tîrgul acesta, fiind-că se face pe moşie domnéscă, pe care eştĭ Măria Ta stăpân, Măria Ta poţĭ să hărăzescĭ acea para de loc orĭ la cine veĭ vré. Bisericile acestea însă fiind-că sunt domnescĭ, ale scaunuluĭ domnesc cel vechiŭ din Tîrgovişte, şi aŭ ajuns la derăpănare şi că o să ajungă după vremĭ la maĭ rea derăpănare este vĕḑută şi cunoscută; ca să se pótă dar meremetisì la derăpănarea în care se află şi la care va ajunge după vremĭ, ca să nu ajungă la prăpădenie şi pustiire, li s'ar cuvenì un ajutor a li se face şi, de veĭ bine-voì a Te mislostivì Inălţimea Ta de a li se face ajutor cu acea para de loc şi cu aceĭ scutelnicĭ făr de pricină de dajdie, se va da luminată porunca Măriei Tale a se trece şi aceste milĭ în chrisovul care cere a se înnoi, ca să Te facĭ Măria Ta noŭ ctitor şi să fiĭ pomenit în vecĭ; de care nu lipsiiŭ a arătà Inălţimiĭ Tale. — 1813 Februarie 28.

Istrate Slătineanu Vel Logofĕt.

(Cod. LXXIII, pag. 521.)

58. *Chrisovul mănăstiriĭ Sfîntuluĭ Ioan din Bucurescĭ.*

Cunoscut şi dovedit lucru este şi la marĭ şi la micĭ şi la tot creştinul ce viază în lume, că orĭ-carele socotesce a şĭ chivernisì viéţa prin fapte bune şi plăcute luĭ Dumneḑeŭ, nu numaĭ pentru lauda cea vremelnică a numeluĭ sĕŭ se nevoesce, se sîrguesce, şi maĭ mult şi maĭ vîrtos se silesce pentru folosul sufletuluĭ şi pentru nădejdea cea curată şi adevĕrată a rĕsplătiriĭ faptelor bune de către marele şi prea înaltul Dumneḑeŭ, de vreme ce prin iubirea de Dumneḑeŭ şi prin lucrarea faptelor bune fiteş-care aşteptă şi nădĕjduesce rĕsplătire vecĭnică de la mila luĭ Dumneḑeŭ şi de la ómenĭ laudă şi bune cuvînturĭ li se pricinuesc. In multe chipurĭ dar póte lucrà cine-vaşĭ fapte bune, iar maĭ ales de tóte şi prea primite şi luĭ Dumneḑeŭ cu totul plăcute sunt milele carĭ se daŭ şi se afierosesc la dumneḑeescile locaşurĭ, unde tot-deauna neîncetat se laudă şi se proslăvesce marele şi prea puternicul numele luĭ; acestea dar şi ca acestea din sfintele scripturĭ auḑindu-le şi cu inimă curată şi învoiăşată a le împlinì nevoindu-Ne, socotit-am Domnia Mea şi pentru sfînta şi dumneḑeésca mănăstire de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Tăierea sfîntuluĭ cap al Sfîntuluĭ Prooroc Ioan Botezătorul Domnuluĭ, ce este zidită din temelie şi cu tóte câte se vĕd de Domnia Sa rĕposatul Constantin Basarab Brâncoveanu Voevod, care mănăstire este metoh la sf. mănăstire a Sf. Prooroc Ilie de la ..1. din eparchia Ianina, asupra căriia rîvnind cu óreşĭ-ce milă şi ajutor, ca să Ne facem Noĭ ctitorĭ, am hărăzit şi am întărit printr'acest cinstit chrisovul Domnieĭ Mele, ca să iea din vinăriciul domnesc de la două popóre ce sunt în judeţul Secuenilor: Budurescĭ şi Buzoenĭ, cât ţine poporul acestor délurĭ şi cât iea domnia vinăriciŭ de la toţĭ ceĭ ce plă-

tesc vinăriciŭ, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, iar gărdurăritul numaĭ din poporul Bucurescilor, şi în poporul Buzoenĭ fiind şi alte numirĭ ce-ĭ ḑic Bărboiul, care ţine tot de Buzoenĭ şi în Bărboiu i în Buzoenĭ se cuprinde aceste văĭ însă: valea Mănăstiriĭ, valea Ţiganuluĭ, valea Migăleĭ, valea şi faţa Ceptureĭ, valea Cosiĭ şi valea luĭ Stan, de unde aŭ luat totdeauna mănăstirea vinăriciŭ, după cum şi în catastişele de vinăriciŭ ale mănăstiriĭ se cuprinde, pentru carĭ aceste popóre Bărboiu i numirile viilor întîmplându-se pricinĭ de judecăţĭ, atât cu mănăstirea Snagovuluĭ cât şi cu vinăriceriĭ domnescĭ, şi prin amăruntă cercetare dovedindu-se că sunt bune ale acesteĭ mănăstirĭ, s'aŭ făcut îndreptare ca să le iea tot mănăstirea vinăriciul; şi 50 bolovanĭ sare să iea pe an de la ocna Telega; aşijderea să maĭ fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să scutéscă în toţĭ aniĭ oĭ 600 de oerit, pentru care la vremea oerituluĭ să i se facă pecetluitul Domnieĭ Mele de rădicătură; şi un scaun de carne aicĭ în oraşul Bucurescĭ să aibă, apĕrat de dijmărit, de erbărit, de vamă şi de tóte alte angariĭ ce daŭ scaunele, acestea să nu se supere; şi lude 25 să ţie, însă ómenĭ străinĭ, pentru posluşania şi ajutorul la trebile sf. mănăstirĭ, pre carĭ găsindu-ĭ şi dându-ĭ la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ ca să-ĭ cerceteze, şi fiind străinĭ cu adevĕrat, să le dea adeverinţă pe numele şi chipul lor, după care să li se dea şi pecetluiturĭ gpd., spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ de tóte dăjdiile şi angariile ce ese peste an în ţéră; pentru care milă vĕḑum Domnia Mea atât chrisóvele altor fraţĭ domnĭ, cât şi chrisovul Domnieĭ Sale frateluĭ Constantin Alexandru Ipsilant Voevod, ce-l vĕḑum, cu lét 1803 Septembre 15. Decĭ învrednicindu Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Românescĭ, Ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit milele aceste, să i se păzéscă nestrămutat. Pentru care am dat acest cinstit şi bine închipuit chrisov al Domnieĭ Mele, întărit cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-Sus, pan Grigore Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigore Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-Sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic za politie, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinilor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Nostru Isus Christos 1813 Martie 2, de Nicolae Logofeţel de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 29 v.*)

59. *Chrisovul mănăstiriĭ Văcărescrĭ.*

Mărirea şi lauda Domnilor celor pravoslavnicĭ, măcar că şi întru alte facerĭ de bine de obşte şi deosebĭ la obraze şi la locurĭ carĭ aŭ fost trebuinţă a luà şi a se îndestulà de către oblăduitorĭ este laudă şi de mare cuviinţă, iar maĭ ales şi maĭ cu deadinsul li se pricinuesc laude şi încoronărĭ din bunătăţile şi facerile de bine carĭ arată către sfintele şi dumneḑeescile locaşurĭ, ce sunt rădicate şi întemeiate de alţĭ pravoslavnicĭ Domnĭ rĕposaţĭ, pentru ajutorul sfintelor şi dumneḑeescilor case, ce sunt supuse sub multe nevoĭ ale întîmplărilor ce sunt după vremĭ, şi pentru milostenia vre-o unor obraze carĭ aŭ trebuinţe de milă, a cărora laudă nu numaĭ întru acéstă viéţă vremelnică şi trecĕtóre petrece, ci, înălţându-se cu mărire, ajunge şi până la jărtfelnicul cel maĭ presus de cerurĭ şi văcuitorĭ făr de stricăciune. Ci dar şi Domnia Sa rĕposatul Domn Nicolae Alexandru-Vodă, din rîvnă dumneḑeéscă îndemnându-se, aŭ rădicat, aŭ înălţat şi aŭ înfrumuseţat sfînta şi dumneḑeésca mănăstire întru lauda şi mărirea prea sfinteĭ şi maĭ presus de fire Troiţă a unuia singur Dumneḑeŭ, aprópe de oraşul Bucurescĭ, unde se numesce Văcărescriĭ; care şi înzestrând'o cu multe moşiĭ şi dobitóce, aŭ închinat-o la prea sfîntul şi de viéţă priimitorul mormîntul al Domnuluĭ Nostru Isus Christos de la Sfînta Patriarchie a Ierusalimuluĭ cu chrisóve şi cu privileghiurĭ ale Domnieĭ Sale, ca să fie sf. mănăstire totdeauna nesupusă dăjdiilor, atât la ale Vistierieĭ cât şi ale cămăriĭ, scutindu-se de haraciŭ, de împrumutărĭ, de cal domnesc şi de ajutorinţe ce es pe boerĭ şi pe mănăstirĭ, şi de tóte alte dăjdiĭ obicĭnuite şi neobicĭnuite, orĭ cu ce nume se vor numì, şi să scutéscă tóte viile de pogonărit şi vinul de vinăriciŭ, stupiĭ i rîmătoriĭ de dijmărit, vite i caĭ de văcărit, însă drepte bucatele mănăstiriĭ; şi iar să aibă a ţiné din locul domnesc din Bucurescĭ un loc din sus de pórta vieĭ domnescĭ, în lung stînjinĭ 30 şi în lat stînjinĭ 10, unde şi pivniţă de pétră aŭ făcut, tot după cum tóte acestea sunt date şi închinate de Domnia Sa rĕposatul ctitor; şi încă să aibă a luà sf. mănăstire milă din vinăriciul domnesc din sud. Saac de la vinăriceriĭ ce vor fi talerĭ 500 şi, de vreme ce pentru aceştĭ talerĭ 500 carĭ vrea să-ĭ iea din vinăriciul Săcuenilor, nu hotără Domnia Sa din ce dél să iea, ci pentru maĭ bună întemeere şi pentru ca să nu maĭ aibă sf. mănăstire vre odinióră de acea milă lipsă, aŭ socotit Domnia Sa şi aŭ orînduit ca să iea în toţĭ aniĭ vinăriciul din délul de peste Cricovul domnesc, însă poporul Văieĭ luĭ Seman, care se începe din délul Loloescĭ şi merge în jos până în délul ce se chémă valea Garduluĭ, dintr'acel judeţ al Săcuenilor, de la ceĭ ce aŭ obiceiŭ de plătesc vinăriciŭ domnesc, din ḑece vedre o vadră, plătind şi vadra după obiceiŭ cum plătesc şi la domnie, cu părpărul şi poclonul; şi să aibă a luà de la cămăraşiĭ de ocne pe an pentru 500 bolovanĭ sare talerĭ 500 şi 50 bolovanĭ sare aĭ mănăstiriĭ Tânganu, metoh al mănăstiriĭ Văcărescĭ, şi merticul de sare ce luà mănăstirea Hurezul, hotărînd şi orînduind Domnia Sa, în chrisovul cel afieroticon, ca să fie peste tóte milele acestea treĭ epitropĭ boerĭ marĭ, Vel Logofĕt, Vel Spătar, Vel Vistier, cariĭ după vremĭ vor fi într'acele dregătoriĭ, purtând grija şi îndreptând tóte cele trebuincióse ale sf. mănăstirĭ spre buna otcârmuire şi chivernisire şi, din milele ce scriŭ maĭ sus, afară din alte veniturĭ ale mănăstiriĭ, ce vor avé

după moşiĭ, după viĭ şi după dobitóce, prin scirea domnieĭ, în toţĭ aniĭ, să dea milă aicĭ în Bucurescĭ pe la creştiniĭ ce aŭ trebuinţă, pe an talerĭ 500, însă talerĭ 100 să se cheltuiască ca să se mărite două fete de boer mare, aŭ al doilea, sărace, şi scăpătate, după Sfete Vasilie, maĭ înainte de lăsatul seculuĭ de păresimĭ, şi talerĭ 100, adecă una sută, iar în toţĭ aniĭ, să se rĕscumpere robĭ, şi talerĭ 50 să se facă îmbrăcăminte săracilor, împărţindu-se la praznicul Sf. Nicolae, talerĭ 50 să se împarţă iar la praznicul Sf. Nicolae la obraze sărace maĭ de cinste, şi talerĭ 50 să se dea hrană celor închişĭ în puşcărie, adecă, de sĕptĕmână po talerĭ unul, şi talerĭ 50 la săracĭ carĭ vor vré să se preoţéscă, ca să-şĭ cumpere cele trebuinciόse ale preoţieĭ, avênd de grijă epitropiĭ, ce s'aŭ ḑis maĭ sus, să se păzéscă aceste milĭ necontenit, şi de s'ar întîmplà vre-odinióră anĭ neroditorĭ, ca să nu prisoséscă din veniturile mănăstiriĭ, să se trimiţă ajutor la sf. mormînt, iar acéstă milă în toţĭ aniĭ tot să se păzéscă necurmat, fiind şi în urma Domnieĭ Sale întărite aceste milĭ şi daniĭ și de Domnia Sa Michaiŭ Racoviţă Voevod, şi de Domnia Sa Constantin Voevod, fiul Domnieĭ Sale Nicolae Voevod, cu chrisóvele Domniilor Sale. aşijderea şi Domnia Sa rĕposatul Alexandru Vodă Ipsilant, prin chrisovul Mărieĭ Sale ot lét. 1775, aŭ întărit milele ce se arată maĭ sus, cât şi alte milĭ aŭ maĭ adăogat, adecă în locul satuluĭ şi moşieĭ Soróeĭ, de la care avea mănăstirea mult ajutor, fiind-că s'aŭ pustiit, să aibă lude 50 scutelnicĭ de tóte dăjdiile ţĕriĭ, i 1.500 oĭ de oerit să scutéscă cu pecetluit domnesc şi să maĭ iea şi parte din vinăriciul domnesc, ce se luà pe seama cămăriĭ domnescĭ tot dintr'acest popor ce scrie al Săcuenilor, iar cămara amestec să nu aibă nicĭ decum, şi două pivniţe să scutéscă de fumărit şi de tóte alte angariĭ; aşijderea să iea al treilea ban din vama tîrguluĭ ce se face la Stelnica, i al treilea ban din vama tîrguluĭ Petróeĭ, orînduind şi egumenul mănăstiriĭ omul sĕŭ la tóte tîrgurile ce se vor face acolo, păzind la obor împreună cu vameşiĭ, după cum pentru acésta aŭ vĕḑut Domnia Sa şi cartea Domnieĭ Sale Constandin Vodă Gehan; aşijderea aŭ maĭ avut milă orînduită tot de la rĕposaţiĭ Domnĭ a luà pe an din vama domnéscă a oboruluĭ tîrguluĭ de afară al treilea ban, dar nicĭ odată nu s'aŭ urmat acéstă milă de la oboru tîrguluĭ de afară şi prin tóte chrisóvele fraţilor Domnĭ împreună cu cele-lalte milĭ aŭ fost coprinsă şi acésta, iar Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz, prin chrisovul ce-l vĕḑum, cu lét. 1793 Maiŭ 8, vĕḑênd că vama oboruluĭ s'aŭ înmulţit şi după ce merge se înmulţesce, din carĭ pricinĭ nu póte să dea cămara domnéscă atâta milă şi aşà mănăstirea se lipsià de acel folos şi rĕmâneà numaĭ cu chrisóvele, fără a nu luà nimic, aŭ socotit şi aŭ întocmit a se da mănăstiriĭ din numita vamă a oboruluĭ tîrguluĭ de afară pe tot anul câte talerĭ 1.500, carĭ banĭ să aibă a-ĭ rĕspunde vameşiĭ la mănăstire peste suma cumpĕrătoriĭ, pe fie-care an în treĭ soróce, adecă talerĭ 500 la ḑi întâiŭ de Ianuarie, i talerĭ 500 la ḑi întâiŭ de Maiŭ, i alţĭ talerĭ 500 la ḑi întâiŭ de Septembre, făr de a se scădé cămara domnéscă; iar când nu se vor vinde vămile şi se vor da în credinţă, atuncĭ să rĕspunḑă cămara domnéscă aceştĭ talerĭ 1.500 la mănăstirea Văcărescĭ; carĭ aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisóvele Domniilor Sale Ne-am adeverit. Decĭ învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice

Ţĕrĭ-Rumânescĭ, am bine-voit de am înnoit şi am întărit tóte aceste milĭ, cum se cuprinde maĭ sus, ca să i se păzéscă nestrămutat, pohtind dar şi Noĭ pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, cariĭ în urma Nóstră se vor învrednicì cu oblăduirea acestuĭ creştinesc scaun, să bine-voiască a înnoì şi a întări aceste milĭ, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine în urmă să fie de alţiĭ în sémă ţinute. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŵ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constandin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constandin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Iordache Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlăhuţă Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7321, iar de la Domnul Dumnedeŭ şi Mântuitorul Nostru Isus Christos 1813 Martie 3, de Nicolae Logofeţel de Divan.

(Cod. LVXXII, fila 35 v.)

60. *Cartea sfinteĭ mănăstirĭ Jitia.*

Sfinteĭ şi dumnedeescuĭ mănăstirĭ Jitia, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfîntuluĭ mareluĭ mucenic şi isvorîtor de mir Dimitrie, care este metoh la mănăstirea Sf. Pavel de la Sfetagora, şi părinteluĭ Chir . . . . egumenuluĭ, şi tuturor părinţilor călugărĭ câţĭ se vor afla locuitorĭ la acéstă sf. mănăstire, ca să aibă milele ce aŭ avut de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisóvele i cărţile Domniilor Sale, ce le vĕdum, Ne-am adeverit; carĭ milĭ sunt acestea, adecă: vinăriciul din popórele dimprejurul tîrguluĭ Craioveĭ ce sunt pe hotarele moşieĭ Craioveĭ, însă din poporul Sasuluĭ, i Priséca, i Bălcănescĭ, i Cârcióia, i valea Feteĭ din sud. Dolj, i din poporul Bălănesciĭ cu Prisecile şi Plesesciĭ din sud. Gorj, în care vinăriciŭ de la o vreme încóce maĭ isvodindu se şi alte numirĭ locurilor dintr'aceste popóre, adecă la poporul Sasuluĭ dicêndu-ĭ şi Teiul i Teişul şi Corneşul, şi la poporul Vâlcănesciĭ, Préjba i Sutanul i a Jătianuluĭ i Clucerésa i al Jianuluĭ şi Nicolae Vâlcănescu, şi la poporul valea Feteĭ dicêndu-ĭ şi moşia domnéscă, se întinsese vinăriceriĭ domnescĭ a luà vinăriciul partea mănăstiriĭ dintr'aceste numirĭ; dar din porunca Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Michaiŭ-Vodă Suţul făcêndu se cercetare de Sf. Sa Episcopul Rîmniculuĭ, i de rĕposatul Banul Nicolae Brâncoveanul, fiind atuncea Vel Logofĕt, şi D-luĭ biv Vel Spătar Grigorie Balasache, aŭ arăta

prin anafora că, după cercetarea ce aŭ făcut, s'aŭ adeverit că aceste numirĭ sunt tot din cuprinsul acestor popóre ce are mănăstirea prin chrisóve, carĭ şi însuşĭ D-luĭ rĕposatul Vornic Constantin Ştirbei, ce fusese atuncĭ cumpĕrător slujbeĭ vinăriciuluĭ, aŭ arătat că din apracsia slujbaşilor s'aŭ făcut acéstă călcare popórelor mănăstiriĭ, şi aŭ întărit şi Domnia Sa acea anafora, ca să aibă a luà vinăriciŭ şi dintr'acele numirĭ, după cum aŭ luat şi maĭ înainte, şi asemenea aŭ întărit şi fraţiĭ Domnĭ din urmă, pentru care egumenul saŭ alţĭ ómenĭ aĭ mănăstiriĭ, carĭ vor fi trimişĭ pentru strîngerea aceştiĭ mile, să aibă a umblà printr'acele popóre cu numirile ce se arată maĭ sus şi a scrie vinăriciul tot de-odată cu vinăriceriĭ domnescĭ şi să facă douĕ catastişe unul ca altul, iscălite fiind amîndouĕ şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de ómeniĭ mănăstiriĭ, şi aşà împreună strîngênd baniĭ ce este de plătesc dajniciĭ, de o vadră de vin po banĭ 5, să aibă a luà sf. mănăstire câte doĭ banĭ de vadră şi părpăr după obiceiŭ, precum aŭ luat şi maĭ înainte, şi vinăriceriĭ domnescĭ să aibă a luà câte treĭ banĭ de vadră, după cum se va cuprinde la cartea domnéscă, ce li se va da la mână de slujba vinăriciuluĭ; aşijderea să aibă a luà sf. mănăstire de la toţĭ ceĭ ce vor avé viĭ pe moşia mănăstiriĭ, din douĕ ḍecĭ vedre vin o vadră, după obiceiŭ; şi iar să fie sfinteĭ mănăstirĭ milă de la Domnia Mea să ţie lude ḍece, ómenĭ străinĭ, pentru carĭ aducênd adeverinţă de la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ de numele şi chipul lor, să li se dea şi pecetluiturĭ domnescĭ, spre a fi în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile verĭ-câte ar eşì de la Visteria DomnieĭMele peste an în ţéră, de nicĭ unele val şi bântuială să nu aibă, pentru ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ de posluşanie şi ajutor. Decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumneḍeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ, Ne-am milostivit şi Domnia Mea de i-am înnoit şi i-am întărit mila acésta, ca să i se păzéscă nestrămutat; i saam receh gpd. — 1813 Martie 15.

(Cod. LXXVII, fila 57 v.)

61. *Cartea sfinteĭ bisericĭ Oresciĭ ot sud. Ilfov.*

Milostiiu Bojiiu Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.

Sfinteĭ şi dumneḍeescĭĭ bisericĭ de la Orescĭ sud. Ilfov, care din întîmplărĭ de rĕsmeriţă fiind părăduită, neslujindu se nicĭ sfintele taine într'însa, prin silinţa, ostenéla şi cheltuiala credincios boeruluĭ Domnieĭ Mele Alexandru Lămotescu biv Vel Medelnicer dregêndu se şi făcêndu-i-se tóte cele trebuinciόse, i-aŭ aşezat preot şi grămătic, ca să fie nelipsiţĭ la acéstă sfîntă biserică, pentru care Ne adeverim din cartea Domnieĭ Sale Constantin Vodă Ipsilant ot lét. 1803 Iulie 10, ca acest preot şi grămătic ce se vor aflà slujind la acéstă biserică să fie în pace şi nesupĕraţĭ de rîndul dăjdiilor, cum şi drepte bucatele lor să fie scutite şi apĕrate de dijmărit şi vinăriciŭ, să ţie şi lude 4, scutiţĭ cu pecetluitul gpd şi făr de pricină de dajdie, ca să fie pentru ajutorul sfinteĭ bisericĭ; drept aceea dar şi Domnia Mea, după rîvna ce avem asupra sfintelor şi dumneḍeescilor lăcaşurĭ, nu

am trecut cu vederea, ci bine-voind ca să Ne facem şi Noĭ ctitorĭ, Ne-am milostivit şi, printr'acéstă domnésca Nóstră carte, îĭ înnoim şi-ĭ întărim milele ce se cuprind maĭ sus, ca întocmaĭ să le aibă nestrămutat; i saam receh gpd. — 1813 Martie 5.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(Cod. LXXVII, fila 58 v.)

62. *Chrisovul mănăstiriĭ Slavropoleos.*

Bunătăţile şi lucrurile cele plăcute luĭ Dumnedeŭ, carĭ sunt pururea stătătóre şi adevĕrate, se cuvin la tot creştinul a le urmà şi a le săvîrşì din cât i-ar fi putinţa, iar maĭ vîrtos ceĭ ce se învrednicesc de ieaŭ de la Domnul putere şi stăpânire, netăgăduită datorie aŭ să întăréscă şi să întemeeze cele ce întru slava luĭ Dumnedeŭ se ridică şi se înalţă cu milă şi cu ajutorul din darurile cele ce aŭ câştigat, pentru că precum Dumnedeŭ i-aŭ cinstit pre dînşiĭ cu oblăduirea şi cu puterea, aşà şi eĭ sunt datorĭ a cinsti şi a miluì a luĭ sfinte locaşurĭ; drept aceea dar, de vreme ce rĕposatul părintele Stravropoleos Chir Ioanichie, ce s'aŭ aflat cu locuinţa aicĭ, din rîvnă dumnedeească fiind pornit, cu multă evlavie aŭ înălţat din temelie sfîntă biserică aicĭ în oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ întru slujba vecĭnicululuĭ Dumnedeŭ şi întru cinstea şi lauda sfinţilor marilor Voevodĭ Michail şi Gavriil şi întru pomenirea aceluĭ dintre sfinţĭ părintele nostru Atanasie cel mare, Archiepiscopul Alexandrieĭ, pre care din osteněla Sfinţieĭ Sale aŭ înfrumuseţat pe din lăuntru şi pe din afară cu tóte trebuinciósele odóre şi podóbe şi aŭ ocolit-o împrejur cu han şi cu alte ziduri, precum se vede; dar ca un om străin ce aŭ fost Sfinţia Sa, n'aŭ avut să o înzestreze cu de cele pămîntescĭ iconomiĭ, şi socotind Domnia Sa rĕposatul Nicolae Alexandru Voevod, pentru părinţiĭ ceĭ ce se vor aflà locuitorĭ după vremĭ la acéstă sf. biserică, ca să-şĭ aibă odihna şi chiverniséla vieţeĭ pe deplin, aŭ bine-voit de aŭ înzestrat cu din domnescile milĭ prin chrisóvele Domnieĭ Sale, carĭ în urmă s'aŭ înnoit de toţĭ fraţiĭ Domnĭ carĭ aŭ stătut oblăduitorĭ ţĕriĭ aceştia, precum din chrisóvele Domniilor Sale Ne-am adeverit; decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumnedeŭ şi pre Noĭ cu domnia aceşteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ, după starea şi neputinţa întru care Ne adeverim că se află maĭ sus numita biserică, cu cale sunt milele ce i s'aŭ orînduit a le avé acest sfînt lăcaş şi părinţiĭ ce vor fi locuitorĭ, şi maĭ vîrtos după evlavia ce cu căldurósă inimă avem spre întemeerea şi buna starea dumnedeescilor biserică şi ca să Ne facem şi Noĭ ctitorĭ, spre a Ne fi numele pururea pomenit la sfîntul jărtfelnic, cu învoiăşată inimă înnoim şi întărim milele ce prin domnescile chrisóve aŭ avut, ca să le aibă pe deplin şi să i se păzéscă nestrămutat, adecă ca să iea în toţĭ aniĭ de la cămară câte talerĭ 50 la diua praznicululuĭ sfinţilor îngerĭ şi să scutéscă de dijmărit stupĭ 300 i rîmătorĭ 300, i de pogonărit pogóne 20, şi de vinăriciŭ cât vin va face în viile bisericiĭ, şi de oerit oĭ 250, şi de văcărit vite 30, şi tóte odăile ce sunt împrejurul bisericiĭ de fumărit şi băcănia de la han de fumărit,

şi schimbul banilor, şi de tóte ce ar eşì pe alte băcănil i pivniţe, iar de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc, cum şi hangiul, băcanul şi cârciumarul, să fie scutiţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile ce ar eşì peste an de la Vistierie pe tîrg şi pe ţéră, de nimic să nu fie supěraţĭ; aşijderea să ţie şi lude ḑece, ómenĭ străinĭ, cărora să li se dea pecetluiturĭ de la Vistierie, ca să fie scutiţĭ de tóte; şi iar să aibă sf. mănăstire milă de la Domnia Mea să iea vinăriciŭ din délul Boldescilor i al Mălăescilor din sud. Saac, cu părpărul, pentru care să trimiţă în toţĭ aniĭ omul mănăstiriĭ să umble împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ, să scrie tot vinăriciul dintr'aceste délurĭ, făcênd douĕ catastişe asemenea unul ca altul şi. împreună strîngênd şi baniĭ vinăriciuluĭ ce-ĭ plătesc dajniciĭ, de vadră câte banĭ patru şi poclonul de nume din aceştia, să iea omul mănăstiriĭ câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul după obiceiŭ, iar ceĭ lalţĭ să-ĭ iea vinăriceriĭ domnescĭ, ca să fie sf. mănăstirĭ acéstă milă de ajutor şi chivernisélă şi vecĭnică pomenire Domnieĭ Mele. Rugăm şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor orîndui de la Dumneḑeŭ cu oblăduirea aceştiĭ ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoì şi întărì milele acestea, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi dăniĭ să fie în urmă de alţĭ Domnĭ primite şi în sémă ţinute. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, şi cu tot sfatul D-lor cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Gheorghe Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mântuitoruluĭ Nostru Isus Christos 1813 Martie 10, de Iordache Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 37 v.*)

63. *Chrisovul sfinteĭ mănăstirĭ Greciĭ de aicĭ din Bucurescĭ.*

Tóte facerile de bine ce s'aŭ făcut cu milosteniile de rĕposaţĭ Domnĭ aĭ ţĕriĭ aceştia maĭ ales pe la mănăstirile cele străine, cărora cuviinciόse le este mila şi ajutorul, cu cale şi cuviinţă este a se ţiné nesmintite de către ceĭ ce se miluesc de către Dumneḑeŭ cu oblăduirea ţĕriĭ; drept aceea şi Domnia Mea, fiind pururea cu inimă sîrguitóre spre întărirea uneĭ milĭ ca acestea, socotit-am şi pentru sf. Archiepiscopie de la Pogonianis, care este

zidită din temelia eĭ de rĕposatul şi slăvitul Impĕrat Constantin Pogonatul, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfinţilor slăviţilor şi întru tot lăudaţilor Apostolĭ Petru şi Pavel; aşijderea şi pentru biserica Ghiromeĭ Banul de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭĭ, ce se numesce biserica Grecilor, care este metoh la acéstă sf. Episcopie, ce s'a numit maĭ sus, ca să o împărtăşim din domnescile Nóstre milĭ, carĭ Dumneḑeŭ Ne-aŭ miluit, fiind-că atât de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la fraţiĭ Domnĭ din urmă de rînd, precum din chrisóvele Domniilor Sale, ce le-am vĕḑut, Ne-am adeverit, aŭ avut milele ce se cuprinde maĭ jos. Decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ şi pre Noĭ cu domnia acesteĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ, am bine-voit şi Domnia Mea de le-am înnoit şi le-am întărit aceste milĭ printr'acest cinstit domnescul Nostru chrisov, ca să se păzéscă nestrămutat, adecă: să aibă sf. Archiepiscopie ce s'a numit maĭ sus şi Sfinţia Sa Părintele Archiepiscop Pogonianis Chir Dionisie, năstavnicul aceştiĭ sfinte case, a trimite în toţĭ aniĭ să iea orînduita milă de la cămăraşiĭ de ocne, pe an câte 6.000 de banĭ, şi părinţiĭ ce vor veni de acolo câte banĭ 500 pentru ajutorul sf. Episcopiĭ; aşijderea tóte prăvăliile câte sunt aicĭ în Bucurescĭ ale sf. metoh, să fie în pace şi ertate de vamă, de fumărit, de schimbul banilor şi de tóte alte dărĭ, măcar şi când vor da alte prăvăliĭ dintr'alte părţĭ, iar prăvăliile acestuĭ metoh nicĭ atuncĭ să nu se supere, numaĭ să aibă a-şĭ da la biserică fumăritul şi vama; să aibă a scutì de vinăriciŭ tot vinul ce s'ar face în viile acestuĭ metoh, orĭ în ce dél va fi, nicĭ o bântuială de către vinăricerĭ să nu aibă, şi de pogonărit, când va fi, să scutéscă pogóne 18 viĭ ale sfîntuluĭ metoh, cum şi o pivniţă cu cârciumarul eĭ să-ĭ vînḑă vinul aicĭ în oraşul Bucurescĭ, care pivniţă să fie în pace de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc şi de tóte alte dărĭ, cum şi cârciumarul în pace şi ertat de tóte dăjdiile şi orînduelile ţĕriĭ, să pótă fi pentru tréba cârciumeĭ; şi să aibă a scutì în toţĭ aniĭ de dijmărit stupĭ două sute, să ţie şi doĭ ómenĭ străinĭ, cariĭ cercetându-se şi fiind străinĭ cu adevĕrat, să li se dea pecetluiturĭ gpd. pe numele şi chipul lor, ca să fie în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile ţĕriĭ, să pótă fi de posluşanie şi ajutorul acesteĭ sfinte bisericĭ; aşijderea să aibă a luà acéstă sfîntă biserică şi vinăriciul din délul Mircescĭĭ, Lipia, i Mocescĭĭ sud. Buzĕŭ, i Căeniĭ sud. Saac, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul după obiceiŭ, pentru care la vremea vinăriciuluĭ să aibă a merge omul sfîntuluĭ metoh împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ să scrie vinăriciul de la acele popóre, făcênd două catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, şi strîngênd baniĭ vinăriciuluĭ, să aibă a-şĭ luà biserica aceĭ câte doĭ banĭ şi părpărul, cum ieaŭ şi alte sfinte. mănăstirĭ. Rugăm dar şi pe ceĭ ce în urma Nóstră se vor alege de la Dumneḑeŭ stăpânitorĭ ţĕreĭ acesteia, ca să bine-voiască a întări mila acésta şi cu chrisóvele Domniilor Sale, ca şi al Domniilor Sale milĭ şi dăniĭ să fie primite şi în sémă ţinute. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Lo-

gofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Vlăhuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alecco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'a scris chrisovul acesta întru întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la lét. 1813 Martie 14, de Nicolae Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 50.)

64. *Chrisovul bisericiĭ Dintr'o ḑi.*

A zidì numaĭ cu cuvînt este lucru al luĭ Dumneḑeŭ celuĭ în Troiţă slăvit, după cum ḑice dumneḑeescul David: «el aŭ ḑis şi s'aŭ făcut, aŭ poruncit şi s'aŭ zidit», şi iarăşĭ a luĭ Dumneḑeŭ lucru este a păzì pre cele zidite nestrămutate şi neschimbate, după cum iarăşĭ Proorocul acesta ḑice: «poruncă aŭ pus şi nu se va mutà», arătând cu acésta tăria dumneḑeesceĭ puterĭ; iar omuluĭ din fire trecĕtor şi lesne schimbăcios şi a zidì cu ostenélă ĭi este, şi a păzì pe cele zidite cu anevoe îĭ este; este însă la om al sĕŭ lucru a zidì după putinţa firiĭ luĭ cele ce sunt trebuitóre nu numaĭ vieţiĭ ceĭ trupescĭ, ci şi câte spre săvîrşirea sufletéscă se aduce şi fericirea cea după mórte se câştigă; dintre carĭ fiind una cea maĭ dintâiŭ ajutorul sfintelor luĭ Dumneḑeŭ locaşurĭ, unde apururea se săvîrşesce sfintele rugăciunĭ şi să jertfesce însuşĭ mielul luĭ Dumneḑeŭ pentru mântuirea némuluĭ creştinesc, socotit-am şi Domnia Mea pentru sfînta şi dumneḑeésca biserică ce se numesce Dintr'o ḑi, de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, ce este zidită de rĕposatul Domn Constantin Vodă Brâncoveanu, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul mareluĭ erarch şi făcĕtor de minunĭ Nicolae Arhiepiscopul Miralichieĭ, care biserică fiind lipsită de tóte cele trebuincióse, neavênd nicĭ enorie, şi vĕḑênd ceĭ de maĭ înainte fraţĭ Domnĭ trebuinţa ce are acéstă sfîntă biserică la slujbele sfinteĭ liturghiĭ pentru chivernisirea preoţilor i a cântăreţilor, cum şi de a se drege după vremĭ cele stricate, atât ale sfinteĭ bisericĭ, cât şi împrejmuirile şi chiliile, i-aŭ fost făcut milă ca să iea în toţĭ aniĭ la vreme tot vinăriciul domnesc din sud. Ilfov, ce rĕmase până atuncĭ neînchinat, precum pentru acéstă milă vĕḑum aceste chrisóve ale fraţilor Domnĭ, adecă al rĕposatuluĭ Alexandru Vodă Ipsilant ot lét. 1779, i al rĕposatuluĭ Domn Nicolae Vodă Caragea ot lét. 1782, şi ale rĕposatuluĭ Domn Michaiŭ Vodă Suţu, unul cu lét 1783 dintru cea dintâiŭ domnie şi altul cu lét. 1792 dintru cea de al doilea domnie, precum şi chrisovul Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru Vodă Moruz, ce-l vĕḑum, cu lét. . . , Ne-am adeverit; care milă de i se şi urméză până acum, dar după pliroforia ce luăm, vinăriciul acesta, ce-l iea, nefiind de ajuns de a se puté ţiné această sfîntă biserică în starea eĭ, maĭ vîrtos acum într'acéstă vreme, când preţul a tóte lucrurilor s'aŭ înălţat, apoĭ fiind-că şi Domnia Nóstră

Ne biericim la acest sfînt lăcaş, unde şi învederată fiindu-Ne trebuinţa de ajutorul ce are acéstă biserică, şi ca să Ne facem şi Noĭ ctitorĭ, am binevoit Domnia Mea şi, pe lângă mila de vinăriciŭ ce aŭ avut până acum, care se arată maĭ sus, ce o întărim Domnia Mea, ca să se păzéscă nestrămutat, îĭ hărăzim şi aceste milĭ, adecă să aibă a ţiné acéstă biserică şi lude 5 scutelnicĭ dintre dajnicĭ, cu pecetluiturĭ după orînduiala Vistieriеĭ; aşijderea să aibă a luà şi pe tot anul, însă 150 bolovanĭ sare de la ocne, care sare să i se deà în natură, cum şi talerĭ 300, adecă treĭ sute, de la vel Vameş al carvasaraleĭ, peste baniĭ cumpĕrătoriĭ; precum şi doĭ preoţĭ ce se vor aflà la acéstă sf. biserică să fie scutiţĭ şi apĕraţĭ de verĭ-ce dăjdiĭ şi orînduelĭ vor eşì pe preoţĭ şi de plocon; să se scutéscă şi ale lor drepte bucate de vinăriciŭ i dijmărit, cu carĭ să se ajute, spre a fi sfinteĭ biericĭ de ajutor şi de întărire, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, cariĭ în urma Nóstră se vor învrednicì cu oblăduirea aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ Rumânescĭ, să bine-voiască a înnoì aceste milĭ, ca şi ale Domniilor Sale milĭ să fie în urmă de alţiĭ înnoite şi în sémă ţinute. Drept aceea, ca să se urmeze şi să se păzéscă aceste milĭ sfinteĭ biericĭ, am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ domnésca Nóstră iscălitură şi pecete şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevŏd, marturĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Const. Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Constandin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic de politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Constantin Vlăhuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al pricinelor străine, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, la aniĭ de la nascerea luĭ Christos 1813 Martie 15, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII fila 51 v.*)

65. *Chrisovul mănăstiriĭ Mamul, de călugăriţe, ot sud. Vîlcea.*

Sfinteĭ şi dumnedeescіĭ mănăstirĭ ce se numesce Mamul ot sud. Vîlcea, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfîntuluĭ mareluĭ erarch şi de minunĭ făcĕtor Nicolae de la Miralichia, şi maicelor călugăriţe ce locuesc la acéstă sf. mănăstire, ca să fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să iea vinăriciŭ din délul Cocorescilor, cum aŭ luat maĭ înainte, din amîndouĕ délurile; aşijderea să iea vinăriciŭ şi din délul Cârloganilor ot sud. Vîlcea, pentru că acest vinăriciŭ este dat şi miluită este mănăstirea încă de la Domnia Sa rĕposatul Constantin Vodă Brâncoveanu, prin chrisóvele Domnieĭ Sale, care în urmă s'a întărit mila acésta şi de toţĭ fraţiĭ Domnĭ din

urmă. Drept aceea dar, învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Românescĭ şi vĕḑênd Domnia Mea tóte chrisóvele celor de maĭ înainte Domnĭ, întărite unul după altul, de mila acésta, Ne-am milostivit Domnia Mea şi am închinat mila ce se cuprinde maĭ sus, ca să aibă acéstă sf. mănăstire a luà vinăriciŭ dintr'acele délurĭ ce aŭ luat şi maĭ înainte, însă preoţiĭ mănăstiriĭ, carĭ vor fi orînduiţĭ de maicele călugăriţe ca să strîngă acest vinăriciŭ, să aibă a umblà şi a scrie vinăriciul tot de-odată cu vinăriceriĭ domnescĭ şi să facă douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind amîndouĕ de vinăriceriĭ domnescĭ şi de vinăriceriĭ mănăstirescĭ, şi aşà împreună strîngênd baniĭ vinăriciuluĭ ce este de plătesc dajniciĭ, de o vadră vin po banĭ patru şi plocon de nume, să aibă a luà sf. mănăstire câte doĭ banĭ de vadră, după cum aŭ avut obiceiŭ de aŭ luat şi maĭ înainte, şi vinăriceriĭ domnescĭ să aibă a luà iar câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul de nume, după obiceiŭ; şi să aibă a luà sf. mănăstire de la ceĭ ce vor fi avênd viĭ pe moşia sa otaştina pămîntuluĭ după obiceiŭ, din douĕ-ḑecĭ vedre o vadră, însă pentru otaştină vin să iea, iar nu banĭ. Aşijderea să aibă doĭ preoţĭ şi un diacon a ţiné, apĕraţĭ de dajdie i de plocon Episcopieĭ, şi să scutéscă şi ale lor drepte bucate, stupĭ i rîmătorĭ de dijmărit, şi vinul de vinăriciŭ, şi oĭ una sută de oerit; încă să maĭ aibă sf. mănăstire a luà de la vel ocnă 50 bolovanĭ sare pe an, să ţie şi lude 4, ómenĭ fără pricină şi fără gâlcévă, pre carĭ găsindu-ĭ acum să-ĭ aducă la D-lor boeriĭ ispravnicĭ ca să ĭ cerceteze şi, fiind străinĭ, să le dea adeverinţă de numele şi chipul lor, după care să-şĭ iea şi pecetluiturĭ gpd. de la Visteria Domnieĭ Mele, spre a fi în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile, orĭ-câte ar eşì peste an în ţéră de la Visterie şi de la cămară, ca să pótă a posluşì sfinteĭ mănăstirĭ la cele ce va avé trebuinţă. Drept aceea, am dat Domnia Mea acest chrisov maĭ sus numiteĭ mănăstirĭ, ca să aibă a-şĭ luà milele de maĭ sus arătate pe deplin, spre a fi de ajutor şi de întărire şi maicelor călugăriţe, ce locuesc acolo, de hrană şi chivernisélă, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; şi pentru ca să se păzéscă nestrămutat a-şĭ luà mila acésta, am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Const. Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlahuţă Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumiĭ

7321, iar de la nascerea Domnuluĭ Nostru Isus Christos 1813 Martie 15, de Iordache Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 52 v.*)

66. *Cartea sf. mănăstirĭ Bucovĕţul din sud. Dolj*

Dat-am domnésca Nóstră carte sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ Bucovĕţul din sud. Dolj, ca să iea vinăriciŭ din poporul Rădovanu, i Pleşoiu, i Priséca, i Bucovĕţul şi Stejaru, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul după obiceiŭ, pentru care la vremea vinăriciuluĭ să aibă omul mănăstiriĭ împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ a umblà să scrie vinăriciul dintr'aceste numite popóre, şi făcênd douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, să strîngă tot vinăriciul de la ceĭ ce plătesc, câte banĭ cincĭ, din carĭ să aibă vinăriceriĭ domnescĭ a luà câte treĭ banĭ de vadră, iar ceĭ-lalţĭ câte doĭ banĭ şi părpărul să-ĭ iea omul mănăstiriĭ. Aşijderea să ţie sf. mănăstire şi lude doĭ, ómenĭ străinĭ, pentru posluşania sf. mănăstirĭ, cărora, după adeverinţa ce vor aduce de la ispravniciĭ judeţuluĭ de numele şi chipul lor, să li se dea pecetluiturĭ gpd. de la Vistierie, ca să fie în pace şi nesupĕraţĭ, pentru că acéstă milă aŭ avut-o sf. mănăstire şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din cărţile Domniilor Sale vĕḑum Domnia Mea adeverit, carĭ milĭ şi Domnia Mea Ne-am milostivit de le-am întărit, ca să i se păzéscă nestrămutat; pentru care şi poruncim la toţĭ câţĭ se cuvine întocmaĭ să fiţĭ următorĭ; i saam receh gpd. — 1813 Martie 15.

(*Cod. LXXVII, fila 54 v.*)

67. *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod.*

D-ta Vel Vist., cererea jăluitorilor fiind următóre cuprinderiĭ chrisovuluı Vistiereĭ domnescĭ, ce s'aŭ înnoit şi de către Noĭ, după arătarea ce Ni se face printr'acéstă anafora de către d-luĭ Vel Logofĕtul, poruncim D-tale să li să dea de la Vistieria Domnieĭ Mele aceste milĭ, cu urmare întocmaĭ după orînduiala chrisovuluĭ. — 1813 Martie 15.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimiĭ Tale, ce ni se dă la acéstă jalbă a clirosuluĭ bisericilor domnescĭ, cercetând luminatul chrisovul Mărieĭ Tale ce s'aŭ înnoit după cele vechĭ, vĕḑuiŭ că, între alte milĭ, este orînduit a luà pe lună de la Vistierie talerĭ 30 cheltuiala sfintelor biericĭ, însă douĕ-ḑecĭ biserica din Curtea cea veche şi ḑece biserica din Curtea nouă, şi aceştia cer a se pune în urmare de la luna luĭ Ianuar încóce; deosebit are biserica din Curtea veche la 25 ale acesteĭ lunĭ, când este hramul, talerĭ 20 de la Vistierie; aşijderea şi biserica din Curtea nouă are talerĭ 50 de la Vistierie

pentru mir într'un an, asemenea preoţiĭ i dascăliĭ i grămăticiĭ la sfintele Pascĭ aŭ postavurĭ de treĭ mânĭ: şaiŭ, felendreş i bricleş, cât şi cisme i papucĭ de patru orĭ întru'un an, şi cererea ce face a li se da rĕmâne la luminata Măriei Tale poruncă. — 1813 Martie 12.

Vel Logofĕt.

(Cod. LXXVII, pag. 299.)

68. *Cartea mănăstiriĭ Şegarcea din sud. Dolj.*

Sfinteĭ şi dumnedeesceĭ mănăstirĭ Şegarcea din sud. Dolj, ca să aibă milă de vinăriciŭ a luà din délul Şegarcea i Şegărşiţa dintr'acel judeţ câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul, pe cât şi pe unde va fi luat maĭ înainte, pe care la vremea vinăriciuluĭ să aibă ómeniĭ ce va fi orînduiţĭ din partea mănăstiriĭ a umblà dimpreună cu vinăriceriĭ domnescĭ, să scrie vinăriciul tot de-odată şi, făcênd două catastişe unul ca şi altul, iscălite fiind amîndoue şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de ómeniĭ mănăstiriĭ, să aibă vinăriceriĭ domnescĭ a luà câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul de nume, iar ceĭ-lalţĭ câte doĭ banĭ de vadră şi cu părpărul să-ĭ iea ómeniĭ mănăstiriĭ; aşijderea să iea şi otaştina de la ceĭ ce vor avé viĭ pe moşia mănăstiriĭ din 20 vedre o vadră după obiceiŭ; aşijderea să aibă a ţiné şi lude dece, ſăr de pricină de dajdie, pentru posluşania şi ajutorul trebilor ce va avé acéstă sf. mănăstire, cărora după adeverinţa ce va aduce de la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ pe numele şi chipul lor, să li se dea de Vistieria Domnieĭ Mele şi pecetluiturĭ, spre a fi apĕraţĭ de tóte dăjdiile, verĭ-câte ar eşi, de nicĭ unele val şi bântuială să nu aibă, pentru că aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire, atât de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la Domnia Sa Constantin Vodă Ipsilant. Decĭ şi Domnia Mea, milostivindu-Ne, îĭ înnoim şi-ĭ întărim mila acésta, ca să i se păzéscă nestrămutat; pentru care poruncim la toţĭ câţĭ se cuvine întocmaĭ să fiţĭ următorĭ; i saam receh gpd. — 1813 Martie 16.

(Cod. LXXVII, fila 56.)

69. *Cartea sfinteĭ bisericĭ din mahalaua Isvoruluĭ.*

Fiind că sf. biserică din mahalaua Isvoruluĭ de aicĭ din Bucurescĭ, ce este zidită nouă, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Isvoruluĭ Tămăduirilor, la carĭ năzuesc mulţime de norod pentru evlavie şi pentru isbăvirea de neputinţe, are milĭ prin cărţile fraţilor Domnĭ de maĭ înainte, carĭ le vĕdum şi Domnia Mea, ca să iea pe fieş-care an de la ocne câte talerĭ 100 la vremea când ieaŭ şi cele-lalte mănăstirĭ i bisericĭ; asemenea a scuti atât drepte bucatele bisericeĭ, cât şi ale preoţilor, ce se vor aflà slujitorĭ acesteĭ bisoricĭ, de dijmărit şi vinăriciŭ; precum şi lude treĭ a ţiné, ómenĭ străinĭ şi făr de pricină de dajdie; Ne am milostivit şi Domnia Mea de-ĭ înnoim şi-ĭ întărim milele acestea; şi pentru a i se păzi aceste milĭ nestrămutat, am dat acéstă domnéscă a Nóstră carte sfinteĭ bisericĭ, prin care poruncim la toţĭ câţĭ se cuvine, întocmaĭ să fiţĭ următorĭ, ca să fie aceste milĭ sfinteĭ bisericĭ de întărire şi preoţilor de ajutor, iar Dom-

nieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Martie 6.

(Cod. LXXVII, fila 56 v.)

70. *Cartea sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ bisericĭ Zlătarĭ.*

Dat-am domnésca Nóstră carte sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ Zlătarĭ, de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, i schituluĭ ce se numesce Stănescĭ şi schituluĭ ce se numesce Archanghelul ot sud. Vîlcea, carĭ câte trele aceste sfinte case sunt metohurĭ la sfînta Patriarchie Alexandrieĭ, ca să aibă a luà numità mănăstire Zlătarĭ, din vinăriciul domnesc ot sud. Saac, talerĭ 100 de la vinăricerĭ şi cincĭ-ḑecĭ bolovanĭ sare de la ocna Telega, cu pecetluitul Domnieĭ Mele, la vremea când ieaŭ şi cele-lalte mănăstirĭ; i schitul Stănesciĭ şi schitul Archanghelul să aibă iarăşĭ a luà talerĭ 100 din vinăriciul domnesc ot sud. Vîlcea de la vinăricerĭ; carĭ aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum Ne adeverim Domnia Mea din cărţile şi chrisóvele Domniilor Sale; decĭ învrednicindu-Ne şi pe Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu oblăduirea acesteĭ ţĕrĭ, Ne-am milostivit şi am întărit şi Domnia Mea milele acestea, ca să i se păzéscă nestrămutat. – 1813 Martie 16.

(Cod. LXXVII, fila 57.)

71. *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

De vreme ce baniĭ din iratul vorniciilor din lét. 1812 s'aŭ luat la cutie după pliroforia ce Ne dă printr'acéstă anaforà D-luĭ Vel Logofĕtul, poruncim D-tale biv Vel Vist. Ioan Moscu, epistatule al epitropieĭ obştirilor, să se dea de la cutie la clirosul bisericilor domnescĭ aceĭ talerĭ una sută şi cincĭ-ḑecĭ, după chrisóvele domnescĭ. — 1813 Martie 24.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Prea Inălţate Dómne.

După luminata poruncă Mărieĭ Tale, ce mi se dă la acéstă jalbă, făcênd cercetare, arăt Mărieĭ Tale că clirosul bisericelor domnescĭ, prin chrisóvele ce aŭ de la toţĭ luminaţiĭ Domnĭ, carĭ s'aŭ întărit şi de către Inălţimea Ta, între alte milĭ are de iea pe tot anul şi talerĭ 150 din slujba vorniciilor, carĭ i-aŭ şi luat în toţĭ aniĭ de rînd; iar pe trecutul an, lét. 1812, ḑic că nu li s'aŭ dat. S'aŭ adus faţă sameşul epitropieĭ, carele, întrebându-se, aŭ dat rĕspuns că adevĕrat clirosul are să iea aceştĭ banĭ, însă din vornicia judeţuluĭ Ilfov, şi cum că la vînḑarea ce aŭ făcut cutia în anul trecut aceştiĭ slujbe, nu aŭ fost sciut epitropiĭ că are să iea clirosul aceştiĭ banĭ din numita slujbă, pentru căcĭ maĭ dinainte acéstă slujbă erà irat al D-lor veliţilor Vornicĭ, şi de aceea nicĭ epitropia, la vînḑarea ce aŭ făcut acesteĭ

slujbe, n'aŭ sciut să ĭ arăte cumpĕrătoruluĭ judeţuluĭ Ilfov că are să deà şi aceştĭ banĭ, şi slujba vorniciilor s'aŭ vîndut în anul trecut cu preţ bun de talerĭ 30.000, carĭ banĭ s'aŭ luat în iraturile cutieĭ; se cuvine că, de se và găsì cu cale de către Măria Ta, epitropia să plătéscă aceştĭ talerĭ 150 clirosuluĭ, nefiind cu cuviinţă a-ĭ perde.— 1813 Martie 19.

Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXIII, pag. 373.*)

72. *Chrisovul sfinteĭ Episcopiĭ Argeş.*

De vreme ce proorocul şi pururea între împĕraţĭ pomenitul prea înţelept Solomon, numaĭ în umbra legeĭ rezimându-se, făcù atâta podóbă caseĭ dumnedeescĭ a Ierusalimuluĭ şi o dăruì cu atâtea darurĭ, ca să se păzéscă într'însa sicriul cu tablele legeĭ Domnuluĭ, cu cât maĭ vîrtos noĭ, cariĭ suntem acum cu lumina Duhuluĭ Sfînt pravoslavnicĭ Domnĭ, se cade să ne silim din tot sufletul, ca să întărim şi să ajutăm sfintele locaşurĭ dumnedeescĭ, întru carĭ nu se junghie vite necuvîntătóre, precum óre-când acolo, ci însuşĭ mielul luĭ Dumnedeŭ se jertfesce pentru viéţa nóstră a tuturor. Decĭ dar, înălţându-Ne Domnul Dumnedeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ, bine am voit Domnia Mea din tótă rîvna inimeĭ Nóstre, ca nu numaĭ facerĭ de bine şi ajutorĭ să rĕvărsăm, din darul ce Ni s'aŭ dat, către sfintele mănăstirĭ, carĭ sunt cea maĭ de cinste parte a oraşelor şi podóba cea mare a acesteĭ ţĕrĭ şi scaunul cel prea arătat al pravoslavieĭ întru acest Prinţipat creştinesc, ci şi acel bine să-l împărţim după trebuinţa fieş-căreia mănăstirĭ şi după mĕsura stăriĭ cea mare şi mică; între carĭ sfinte locaşurĭ şi maĭ dintâĭ ale ţĕriĭ Domnieĭ Mele fiind şi sf. Episcopie a Argeşuluĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul Adormirea Prea Sfinteĭ Stăpâneĭ nóstre de Dumnedeŭ Născĕtóre şi pururea Fecióreĭ Marieĭ, care este ca o maică la alte bisericĭ ale eparchieĭ Argeşuluĭ, şi fiind-că acéstă Episcopie, încă maĭ înainte de a se cinstì cu scaunul Episcopieĭ, ca o mănăstire din cele marĭ ale ţĕriĭ, aŭ avut mile domnescĭ, iar când s'aŭ aşezat Episcopie, i s'aŭ maĭ adăogat şi milele, ca să se ajute să-şĭ pótă împlini trebuinţele după mĕsură şi după cuviinţă, precum sunt şi cele-lalte sfinte Episcopiĭ, carĭ miliĭ sunt acestea: să iea pe fieş care an de la ocnele domnescĭ câte 500 bolovanĭ sare, la vremea când ieaŭ şi cele-lalte sfinte Episcopiĭ şi mănăstirĭ; să scutéscă şi oĭ 1.500 de oerit; să ţie şi lude 150 scutelnicĭ, însă lude 50 străinĭ, i lude 50 după catastihul Vistierieĭ, i lude 50 aĭ mănăstiriĭ Tuturor Sfinţilor, metoh aceştiĭ Episcopiĭ, ce sunt legaţĭ după chrisóvele luminaţilor fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte ca să-ĭ aibă, şi lude 40 cu scădămînt din birniciĭ ce i s'aŭ hărăzit de către Domnia Mea prin deosebită carte a Domnieĭ Mele de la trecuta lună Februarie 20, cărora să li se dea şi pecetluiturile Domnieĭ Mele, spre a-ĭ avé în pace şi nesupĕraţĭ de rîndul dăjdiilor; să ţie şi două pivniţe la Pitescĭ scutite, saŭ la Argeş, cum şi două scaune scutite; aşijderea să aibă sf. Episcopie şi mila vinăriciuluĭ, ce aŭ avut maĭ înainte, adecă din délul Ştefănescilor sud. Muscel, cât ţine Isvoraniĭ, i valea Popeĭ, care se începe acel popor din capul déluluĭ de sus spre Valea Mare şi merge până la poporul Cosméneĭ în délul Ciocănescilor şi despre Vălenĭ se hotărasce valea Peniĭ cu poporul mănăstiriĭ Raduluĭ-

Vodă, în carĭ aceste popóre se cuprinde aceste văĭ i piscurĭ, adecă: valea Isvoranĭ valea Popeĭ, cósta Câmpuluĭ, Loşcióra, valea Ştefănescilor cu partea din Ciocănescĭ, i valea Beniĭ, aşijderea şi délul Soaşul sud. Vîlcea, pe din două cu mănăstirea Bistriţa, câte doĭ banĭ de vadră şi părpărul; pentru care să aibă volnicie omul Episcopieĭ, ce se va orîndui, a umblà împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ, să scrie vinăriciul dintr'aceste délurĭ, văile şi piscurile ce sunt numite maĭ sus, şi să facă două catastişe asemenea unul ca şi altul, iar la strîngerea banilor, adecă câte doĭ banĭ de vadră partea Episcopieĭ şi părpărul după obiceiŭ, vinăriceriĭ domnescĭ nicĭ decum să nu se amestece a pune mâna în banĭ, ci să-ĭ strîngă pe deplin orînduitul Episcopieĭ, fară numaĭ ceĭ-lalţĭ doĭ banĭ de vadră şi ploconul de nume să aibă a luà vinăriceriĭ domnescĭ; aşijderea să aibă a luà sf. Episcopie şi vinăriciul din délul Alimănescilor i Măicănescilor şi Cranga sud. Argeş, în carĭ aceste popóre se cuprinde aceste nume precum le este cursul de-arîndul, adecă: Cranga, Căzănescĭ, Cioteseĭ, valea Lumineĭ, Alimănesciĭ-de-jos, Alimănesciĭ-de-sus, Pétra, Scheĭ, Burluişul, Chilomesciĭ, valea Giurgeĭ, Ţinculescĭ, Măicănescĭ, délul Strechieĭ, lângă Ţânculescĭ, dintr'aceste délurĭ cu viile i piscurile ce sunt numite maĭ sus, să iea şi vinăriciŭ deplin câte cincĭ banĭ de vadră şi părpărul, şi vinăriceriĭ domnescĭ întru nimic să nu se amestece, ci după cuprinderea ponturilor vinăriciuluĭ urmând orînduitul sfinteĭ Episcopiĭ, luând cot de la Vistierie, să scrie şi să mĕsóre şi să iea şi baniĭ şi să-ĭ ducă la sfînta Episcopie, ca să-ĭ fie sfinteĭ Episcopiĭ mila acésta de ajutor şi de întărire, iar Domnieĭ Mele şi atot némuluĭ Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; pentru că aceste milĭ le aŭ avut sfînta Episcopie şi de la ceĭ-lalţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisóvele Domniilor Sale Ne-am adeverit; decĭ şi Domnia Mea, după evlavia ce avem către sfintele luĭ Dumnedeŭ locaşurĭ, maĭ vîrtos către acéstă sf. Episcopie, Ne-am milostivit şi nu numaĭ am înnoit şi am întărit milele ce aŭ avut, ci am şi maĭ adaos, precum se arată maĭ sus, ca să i se păzéscă nestrămutat. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, cariĭ în urma Nóstră se vor învrednici a fi oblăduitorĭ aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoì şi a întărì aceste milĭ, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine să fie în urmă de alţiĭ primite şi ţinute în sémă; şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŵ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, şi cu tot sfatul D lor cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Gheorghe Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra de-jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic de politie pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Constantin Vlahuţă Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'a scris chrisovul acesta la întâiul an din întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bu-

curescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Dumnedeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Isus Christos 1813 Martie 20, de Chiriţă Logofĕt za Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 71.*)

73. *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlaschscoe.*

D-ta Vel Vist., de vreme ce în catastihul Vistieriei se găsesc trecuţĭ aceştĭ 21 posluşnicĭ pe chipul acestuĭ schit Rătescĭ şi îĭ are şi acum în pĕr, fiind fost nesupĕraţĭ, poruncim ca să li se facă cartea Domnieĭ Mele de hărăzirea lor — 1813 Martie 23.

(Pecetea gpd.)

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Măriei Tale, ce mi se dă la acéstă jalbă, am făcut cuviinciósa cercetare şi se găsesce acest schit Rătesciĭ din sud. Buzĕŭ cu 21 posluşnicĭ, carĭ îĭ şi are pre toţĭ în fiinţă şi sunt trecuţĭ în catastihul ce s'aŭ aflat în Vistierie din vremea trecută; dar vre un sinet pentru aceştĭ posluşnicĭ nu avură jăluitórele să arăte, ci se vede că li s'aŭ lăsat de către oblăduitoriĭ ce aŭ fost după vremĭ; ci pentru întărirea acestuĭ ajutor de posluşnicĭ, rĕmâne a se hotărî de către Inălţimea Ta. — 1813 Martie 22.
Vel Vist.

(*Cod. LXXIII, fila 353.*)

74. *Cartea sfinteĭ mănăstirĭ Sf. Sava Osfeştenago de aicĭ din Bucurescĭ.*

Fiind-că sfînta şi dumnedeésca mănăstire de aicĭ din oraşul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sf. părinteluĭ nostru Sava Osfeştenago, are milă prin chrisóve gpd., carĭ le vĕdum şi Domnia Mea, ca să iea vinăriciŭ din délul Supărescilor sud. Saac cu părpăr, i din douĕ văĭ, adecă: valea Mişculuĭ şi valea Strehăeĭ, ce sunt în cuprinsul acestuĭ popor Supăresciĭ, din carĭ aŭ luat tot-deauna mila vinăriciuluĭ; decĭ la vremea vinăriciuluĭ să mérgă omul mănăstiriĭ ce-l va orîndui egumenul, împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ, să scrie vinăriciul dintr'acel dél, şi făcênd douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, de tot vinăriciul, iscălite şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, la strînsul banilor să iea vinăriceriĭ domnescĭ treĭ banĭ de vadră şi omul mănăstiriĭ doĭ banĭ şi părpărul după obiceiŭ; şi iar să fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea să ţie şi lude dece, ómenĭ străinĭ şi făr de pricină saŭ nume în Vistierie, ca să fie pentru ajutorul şi posluşania sf. mănăstirĭ, pre carĭ să-ĭ găséscă şi, ducêndu-ĭ la ispravniciĭ judeţuluĭ ca să-ĭ cerceteze, de vor fi străinĭ cu adevĕrat, să le dea adeverinţe de numele şi chipul lor, după carĭ li se vor da şi pecetluitul gpd., spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile verĭ-câte ar eşi de la Vistierie şi de la cămara Domnieĭ Mele

peste an în ţéră; aşijderea să aibă a luà sf. mănăstire şi 150 bolovanĭ sare de la ocna Telega pe tot anul, fiind-că aceste milĭ le-aŭ avut şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte prin chrisóvele şi cărţile Domniilor Sale; decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, am bine-voit Domnia Mea şi, printr'acéstă carte a Domnieĭ Mele, de am înnoit şi am întărit milele ce se arată maĭ sus, ca să i se păzéscă nestrămutat, spre a fi sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor şi de întărire şi Domnieĭ Mele şi rĕposaţilor părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Martie 24.

(Cod. LXXVII, fila 60 v.)

75. *Jõ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

Ştefan doftorul nerĕmâind mulţămit pe acéstă anafora a Dumné-lor veliţilor boerĭ, zapciul cel orînduit Dumné-luĭ Vel Hatmanul al Divanuluĭ l'aŭ înfăţişat şi la Divan înaintea Domnieĭ Mele cu Constantin i protosinghelul vechiluluĭ archiereuluĭ Lofciu, năstavnic mănăstiriĭ Câmpulung, unde vre-un alt cuvînt vrednic de împotrivire nu avù Ştefan să arăte, decât tot cele ce aŭ provalisit înaintea Dumné-lor boerilor; asupra cărora făcênd Domnia Mea chibzuire, le găsim deşarte şi făr de nicĭ un temeiŭ, pentru că maĭ întâiŭ că el este dovedit, precum nicĭ însuşĭ n'aŭ tăgăduit, că nu se trage din némul ctitoruluĭ despre tată, ci despre mumă, şi când ceĭ ce se trag din némul ctitoruluĭ despre tată, carĭ şi acum trăesc şi sunt şi cu rudenie maĭ apropiaţĭ din némul ctitoruluĭ, nu fac nicĭ o davă saŭ cerere a luà schitul în stăpânirea lor, dar nicĭ decum nu se cuvine a cere schitul; dar chiar şi despre tată de s'ar trage, el iarăşĭ nu póte să céră a luà schitul, fiind mirén, iar nu parte bisericéscă, care acest schit fiind adeverit de sineturile ce Ni se arată că de către acel rĕposat ctitor s'aŭ închinat la mănăstirea Câmpulung, nu numaĭ némul luĭ în urmă nu-l póte a-l rădicà, ci nicĭ însuşĭ acel ce l'aŭ închinat, pentru căcĭ după pravilĭ cele ce odată se afierosesc luĭ Dumneḑeŭ nu se maĭ pot desghinà şi a se luà înapoĭ. Drept aceea dar, câtuşĭ de puţină dreptate neavênd doftorul asupra acestuĭ schit, bine aŭ judecat D-lor veliţiĭ boerĭ printr'acéstă anafora, şi asemenea hotărîm şi Domnia Mea să se urmeze, adecă de a rĕmâné acest schit închinat la mănăstirea Câmpulung şi din părinţiĭ aceştiĭ mănăstirĭ să se orînduiască egumenaşĭ prin scirea şi celuĭ adevĕrat ném al ctitoruluĭ, urmând schitul a da la mănăstire pe tot anul acel embatic de talerĭ 20 pe an; iar pentru doftorul a i se plătì baniĭ ce aŭ cheltuit el în diastimă de treĭ anĭ, cât aŭ avut în stăpânire schitul, atât la dregerea şi îmbunătăţirea schituluĭ, cât şi la hotărnicia moşiilor pentru aceste cheltuelĭ, fiind-că urméză a se face cercetare în faţa loculuĭ; de aceea dar poruncim D-vóstre, să faceţĭ amăruntă cercetare, atât prin alte doveḑĭ, cât şi prin carte de blăstem de va fi trebuinţă, în faţa loculuĭ, tuturor condeelor ce va arătà Ştefan de a se dovedì dréptă cheltuiala ce va fi făcut la meremet i la îmbunătăţirea şi lucrurĭ trebuincióse ale schituluĭ, cum şi cheltuiala ce va fi făcut la niscare-vaşĭ hotărniciĭ şi descoperirĭ chiar ale moşiilor schituluĭ (iar nu pentru moşiile ce căută să le iea de la mănăstire cu cuvînt că sunt ale

schituluĭ), şi către acestea să faceţĭ asemenea cercetare prin doveḑĭ şi prin blăstem: cât venit peste tot aŭ luat Ştefan în diastima anilor ce aŭ avut schitul sub stăpânirea sa? şi să însciinţaţĭ Domnieĭ Mele, cu întrégă pliroforie atât suma cheltuelilor anume, cât şi a venituluĭ; pentru care orînduim şi mumbaşir pre sluga Domnieĭ Mele . . . . zapciŭ hătmănesc. — 1813 Iunie 1.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată poruncă Măriei Tale, D-luĭ Vel Hatman a adus înaintea nóstră pe Ştefan doftorul, cu jalba ce a dat, ḑicênd că strămoşul sĕŭ Grigorie Episcopul Buzĕuluĭ, de sunt 160 anĭ, a făcut un schit la sud. Muscel, ce se numesce Golesciĭ, şi l'a închinat la mănăstirea Câmpulung, şi în urmă vĕḑênd că părinţiĭ mănăstiriĭ nu caută de schit, a stricat închinăciunea, lăsând schitul slobod despre mănăstire, care sloboḑenie, după mórtea ctitoruluĭ, s'a întărit şi cu cartea părinţilor mănăstiriĭ, rĕmâind ca să dea schitul la mănăstire pe an talerĭ 20 şi maĭ mult amestec să nu aibă, şi aşà a curs stăpânirea schituluĭ la némul ctitoruluĭ până la lét. 1763, iar atuncĭ găsindu-se mort în schit un Nicolae, nepotul ctitoruluĭ, şi jăfuit de cărţĭ i altele şi, luând frică familia luĭ, s'a mutat la Bucurescĭ şi, pentru ca să nu rĕmâe schitul pustiŭ şi necăutat, un Ştefan Piscopescu l'aŭ dat sub purtarea de grijă a luĭ Dositie archimandritul Câmpulungeanu; dar vĕḑênd némul ctitoruluĭ că Dositie va să pue mâna pe lucrurile schituluĭ, a dat jalbă la stăpânire şi, prin anaforaua Metropolituluĭ Grigorie, ot lét. 1786, care s'a întărit şi de rĕposatul Mavroghene, ce erà Domn, li s'aŭ dat schitul în stăpânire, rumpêndu se cartea luĭ Ştefan Piscupescul, ce o dedese archimandrituluĭ Dositie, iar după mórtea acelor strănepoţĭ aĭ. . . . ., rĕmâind schitul asupra a doĭ verĭ aĭ jăluitoruluĭ şi într'acea vreme, adecă la lét. 1801, dând un călugăr al mănăstiriĭ Câmpulung anume Dionisie jalbă neadevĕrată la Măria Sa Domnul Alexandru Vodă Moruz cum că Bănică ce ţineà schitul este o slugă, şi orînduind Măria Sa jalba luĭ la mine sluga Măriei Tale Vornicu Golescu, făr de a nu face cercetare, s'a dat schitul aceluĭ călugăr prin anaforà întărită; iar la lét. 1808, viind jăluitorul din lăuntru şi pornind jalbă, i s'aŭ dat schitul în stăpânire, prin hotărîrea Comitetuluĭ, şi găsind schitul pustiŭ şi biserica părăduită maĭ rĕŭ decât un coşar de vite, aŭ cheltuit mulţĭ banĭ până l'aŭ dres; apoĭ cercetând şi pentru moşiile schituluĭ, aŭ găsit la mănăstire o pungă cu 69 de sineturĭ ascunse de archimandritul Dositie şi, luând hotarnicĭ, nu numaĭ s'aŭ descoperit două moşiĭ ale schituluĭ Golesciĭ şi Cotesciĭ împresurate de mănăstire sub alt nume, ci şi o moşie Ţămăşescĭ, înstrăinată de tot; după aceea viind la Bucurescĭ şi stându-ĭ împotrivă părintele Ignatie, în loc de a i se întărì hotărniciile, s'aŭ întărit comisia ruséscă spre cercetare la faţa loculuĭ, împreună cu Părintele Argeşiu din partea Metropolieĭ i cu D-luĭ Căminarul Iordache Rasti din partea Divanuluĭ, unde vĕḑênd Părintele Argeşiu că obrazele rusescĭ îĭ daŭ dreptate, n'a vrut să ésă afară spre cercetarea hotărniciilor, ci aŭ făcut anafora împotrivă, şi Viţ Presidentul, după săvîrşirea comisieĭ rusescĭ, aŭ dat schitul în stăpânirea jăluitoruluĭ, hotărînd să plătéscă archimandritul

Dositie şi tóte cheltuelile ce i s'aŭ pricinuit i paguba ce a făcut schituluĭ cu călcarea moşiilor, iar după ce s'aŭ schimbat Viţ-Presidentul, i-aŭ rădicat stăpânirea; şi cere dreptate a i se da schitul iarăşĭ în stăpânire cu tóte moşiile câte s'aŭ dovedit prin hotărniciĭ, dimpreună şi cu venitul ce l'aŭ luat egumenul după moşiĭ, i paguba şi cheltuiala ce i s'a pricinuit; faţă fiind şi Constantin protosinghelul, vechilul părinteluĭ Lofciu, năstavnicul sfinteĭ mănăstirĭ Câmpulungul, ne arată hotărîrea ce a făcut-o Comitetul la lét. 1811 Decembre 2, în copie adeverită iarăşĭ de Comitet, unde se coprind tóte îndreptările ce aŭ arătat şi o parte şi alta, din care vĕḑum că la lét. 7185 Octombre 14, de sunt anĭ 136, rĕposatul Episcop Grigorie ctitorul a închinat acel schit la mănăstirea Câmpulung, iară la lét. 7198, de sunt anĭ 123, vĕḑênd că egumeniĭ Câmpulunguluĭ nu caută de schit, l'a desghinat, luându-l în stăpânirea sa, apoĭ la lét. 7202 Aprilie 23, de sunt anĭ 19, ceĭ ce se trăgeà din némul ctitoruluĭ aŭ făcut învoială cu soborul mănăstiriĭ Câmpulunguluĭ ca să dea schitul mănăstiriĭ pe an talerĭ 20 şi maĭ mult amestec să n'aibă mănăstirea, iar la lét. 1763, de sunt anĭ 50, un Ştefan Piscupescul, moşul despre mumă al jăluitoruluĭ, aŭ închinat schitul iar la mănăstire; după aceea la lét. 1786 Iulie 6, de sunt anĭ 27, adecă că în urmă peste 23 de anĭ, iarăşĭ acel Ştefan Piscupescul, vechil şi din partea soră-seĭ, pe uniĭ pornind jalbă că egumeniĭ după vremĭ nu păzesc orînduiala schituluĭ, cerênd ca să le închine la altă mănăstire, judecata Departamentuluĭ n'aŭ primit cererea luĭ, fiind pricină bisericéscă, iar rĕposatul Metropolit Grigorie, prin anaforaua ce aŭ făcut atuncĭ peste 7 ḑile, întărită şi de rĕposatul Mavrogheni, aŭ găsit cu cale că, de va vré Ştefan şi soră-sa Păuna a luà schitul sub a lor chivernisélă, să fie supus egumenul a se trage şi a lăsà să se stăpânéscă de dînşiĭ tóte ale luĭ, împreună şi cu cât-va loc din moşia mănăstiriĭ, pe cât se va dovedì că a ţinut schitul maĭ dinainte, şi orĭ de vor vré a plătì embatic câte talerĭ 20 pe an, saŭ de nu vor vré, să rĕmâe în voia lor; apoĭ la lét. 1801 Iunie 24, de sunt anĭ 12, când eram eŭ Vornicul Golescu epitrop peste mănăstirea Câmpulung şi peste altele ce erà înainte la spitalurile cele marĭ, făcênd cercetare pentru acest schit şi arătând Măriеĭ Sale Domnuluĭ Moruz, cu anafora, că în vechile cărţĭ nu pomenesce a se orîndui purtător de grijă din némul ctitorilor, şi judecând Măria Sa pricina cu Divan, aŭ hotărît ca egumenaşul ce se orînduise de la mănăstire la schit să rĕmâe nestrămutat, şi când némul ctitorilor va vedé că nu se pórtă bine, să facă arătare şi se va orînduì alt egumen, tot prin scirea mănăstiriĭ Câmpulunguluĭ şi prin scirea némuluĭ ctitoruluĭ, dând schitul la mănăstire embaticul cel orînduit pe an talerĭ 20; iar la lét. 1808 Iulie 10, după anaforaoa Logofeţieĭ Ţĕriĭ-de-jos, puind Comitetul temeiŭ la anaforaua Metropolituluĭ Grigorie, aŭ rînduit să rĕmâe schitul sub purtarea de grijă a doftoruluĭ Ştefan, pentru care ḑice Comitetul, ot lét. 1811 Decembre, pricina aceştiĭ prigonirĭ se împarte în patru: întâiŭ ca să pótă dovedi doftorul Ştefan numirea că este adevĕrat Piscupescu; al doilea să dovedéscă că schitul Golesciĭ este zidit pe moşia ctitoruluĭ, iar nu pe a mănăstiriĭ; al treilea că şi de a fost schitul închinat la mănăstire de către ctitorĭ, dar în urmă, atât de însuşĭ, cât şi de strănepotu-sĕŭ Ştefan Piscupescu s'a desghinat; şi al patrulea, ca să dovedéscă că mănăstirea stăpânesce moşiĭ de ale schituluĭ;

însă ḑice Comitetul că, la câte patru părţile pricineĭ făcênd cercetare, a vēḑut că nu are dohtorul Ştefan dreptate, adecă la cea dintâiŭ mărturisind însuşĭ dohtorul la Divan că nu este despre tată Piscupesc, şi fiind acum în viéţă din chiar ceĭ adevĕraţĭ Piscupescĭ strănepoţĭ aĭ ctitoruluĭ din partea bărbătéscă încă şi maĭ apropiaţĭ la rudenie, adecă un popa Bănică ot sud. Muscel, şi nefăcênd vre un acest fel de davagelîc, dohtorul firesce rĕmâne depărtat de acéstă dreptate ce muncesce a dobândì; la cea de al doilea, că în catastihul ctitoruluĭ de zestrea schituluĭ, unde se cuvenià să fie însemnată şi moşia de sub schit, de a fi fost a sa, nepomenindu-se nimic de acea moşie că este a schituluĭ şi scriind şi chiar în anaforaua Metropolituluĭ Grigorie, ce o arată dohtorul spre ajutorul sĕŭ, că schitul este zidit pe moşia mănăstiriĭ şi că a vĕḑut Preasfinţia Sa la mânile luĭ Ştefan Piscopescu şi cartea Metropolituluĭ Neofit, asemenea cuprinḑĕtóre, cum şi chiar în cartea aceluĭ Ştefan asemenea scriind. i în jalba luĭ Ştefan, ce se arată în anaforaua Departamentuluĭ ot lét. 1786, tot asemenea mărturisind, arătarea dohtoruluĭ de acum rĕmâne neadevĕrată, şi moşia de sub schit se dovedesce a mănăstiriĭ; la cea de al treilea, că şi de aŭ luat în urmă ctitorul schitul pe séma sa, dar nescriind într'acea carte ca să rĕmâe şi la némul sĕŭ, nicĭ se trage dohtorul Ştefan din partea bărbătéscă, nicĭ se cuvine după canónele sobornicescĭ a se amestecà doftorul Ştefan la tréba bisericéscă, la care şi acea anafora a rĕposatuluĭ Metropolit Grigorie se vede că este făcută de nevoe, precum s'a urmat şi alte judecăţĭ din vremea rĕposatuluĭ Mavroghene, ale căruia hotărîrĭ tóte s'aŭ desputernicit prin hatihumaium împĕrătesc, iar hotărîrea Măriеĭ Sale Domnuluĭ Moruz este urmată cu bună orînduială, după sineturile vechĭ ale schituluĭ şi pravilele împĕrătescĭ şi sobornicescĭ; la acea de al patrulea, ce ḑice dohtorul că mănăstirea Câmpulunguluĭ stăpânesce moşiĭ ale schituluĭ, nu se cuvine dohtoruluĭ, ci acéstă dava are a o face egumenul ce se va orîndui la schit, şi maĭ vîrtos fiind dovedit din sineturĭ că acele moşiĭ ce ḑiceà dohtorul că ar fi ale schituluĭ sunt ale mănăstiriĭ, pentru care şi hotărasce Comitetul ca la schit să se orînduiască egumen prin scirea mănăstiriĭ Câmpulung şi a celuĭ adevĕrat ném al ctitoruluĭ coborît din partea bărbătéscă, dând la mănăstire pe an talerĭ 20 după vechile sineturĭ, şi moşiile să şi le stăpânéscă mănăstirea, precum le-aŭ stăpânit şi până la lét. 1808, plătind dohtorul şi venitul ce a luat de la dînsele i stricăciunea ce va fi făcut, cum şi schitul să-ĭ plătéscă venitul ce va fi luat de la moşiile sale. Decĭ cât pentru stăpânirea schituluĭ, nu are dohtorul cuvînt a o cere pe séma sa, pentru că în cartea ctitoruluĭ, ce a dat schituluĭ când l'a desghinat de la mănăstirea Câmpulung, nu rînduesce ca să se chiverniséscă schitul în urma sa de clironomiĭ sĕĭ, nicĭ se trage dohtorul despre tată din némul ctitoruluĭ, căcĭ tată-sĕŭ a fost străin, ci despre mumă; iar popa Bănică, ce este strănepot din partea bărbătéscă ctitoruluĭ şi maĭ apropiată decât dohtorul la rudenie, acest davagelîc nu-l face; şi maĭ vîrtos că şi chiar din partea bărbătéscă de s'ar trage dohtorul, iarăşĭ cererea acésta nu póte să o facă, fiind împotriva pravilelor împĕrătescĭ şi a sobornicescelor canóne; ci bine a judecat la acésta Măria Sa Domnul Alexandru Vodă Moruz şi după aceeaşĭ hotărîre găsim şi Noĭ cu cale să se orînduiască egumenaş la schit din părinţĭ călugărĭ aĭ mănăstiriĭ Cumpulung, prin scirea celuĭ adevĕrat ném al ctitoruluĭ, ce se va trage din partea bărbătéscă, pen-

tru oblăduirea schituluĭ; care schit să dea embatic pe an mănăstiriĭ talerĭ 20, și maĭ mult mănăstirea amestec să nu aibă, și acel ném când va vedé că nu se pórtă egumenașul bine, să arăte cu jalbă la stăpânire, spre a se orîndui alt egumenaș tot din părințiĭ mănăstiriĭ Câmpulung; iar pentru cheltuiala ce va fi făcut dohtorul la dregerĭ trebuinciόse ale schituluĭ și la descoperirea moșiilor schituluĭ, iar nu moșiĭ ale mănăstiriĭ, care umblà el să le împresóre, să arăte cu fóie anume: ce cheltuială a făcut? spre a se cercetà la fața loculuĭ și a se despăgubi de acea dréptă cheltuială ce va fi făcut; iar hotărîrea rĕmâne la Măria Ta. — 1813 Martie 25.

Radu Golescu Vel Vornic, Dumitrașco Racoviță Vel Clucer.

76. *Chrisovul sf. mănăstirĭ Bistrițeĭ din sud. Vîlcea.*

De vreme ce proorocul și pururea întru împĕrațĭ pomenitul prea înțeleptul Solomon, numaĭ în umbra legiĭ răzimându-se, făcù atâta podóbă caseĭ împĕrătescĭ a Ierusalimuluĭ și o dăruì cu atâtea darurĭ, ca să păzéscă într'însa sicriul cu tablele legiĭ Domnuluĭ, cu cât maĭ vîrtos noĭ, cariĭ suntem acum cu mila Stîntuluĭ Duh pravoslavnicĭ Domnĭ, se cade să ne silim cu tot sufletul să întemeem și să ajutorăm sfintele luĭ Dumnedeŭ locașurĭ, întru carĭ nu se junghie vite necuvîntătóre, precum óre-când acolo, ci însușĭ mielul luĭ Dumnedeŭ se jertfesce pentru viéța tuturor; pentru acésta, înălțându-Ne și pre Noĭ Domnul Dumnedeŭ cu domnia în scaunul Țĕriĭ-Rumânescĭ, bine am voit, ca din bogatele miliĭ ale prea milostivuluĭ Dumnedeŭ, ce Ne-aŭ dăruit, să rĕvărsăm și Noĭ facerĭ de bine spre cinstea și întărirea sfintelor mănăstirĭ, carĭ sunt cea maĭ de cinste parte a politieĭ și podóba cea maĭ mare și semnul cel prea arătat al pravoslavieĭ întru acest Principat; între carĭ fiind și sf. mănăstire Bistrița ot sud. Vîlcea, unde se cinstesce și se proslăvesce hramul Adormiriĭ Prea Sfinteĭ de Dumnedeŭ Născĕtóre și pururea Fecióreĭ Marieĭ, și unde se păzesce și odihnesce și sfintele móște ale prea cuviosuluĭ părinteluĭ nostru Grigorie Decapolitul, voit am din tot cugetul inimiĭ Nóstre, spre a face asupra milelor și privileghiurilor ce aŭ avut de la toțĭ frațiĭ Domnĭ de maĭ înainte, ca și de acum înainte să i se păzéscă tóte pe deplin și nestrămutate, adecă: din vama domnéscă a bălțiĭ ce se chémă Balta-Albă ot sud. Romanațĭ, cu tóte gârlele și semnele bălțiĭ, din hotarul Dăbulenilor până în hotarul Grojdibodului, din vîrful Tîmpiĭ pre hotarul viilor în vîrful Mamineĭ, unde aŭ fost pus Doroteiŭ parul, în gura Cumițeĭ, în grindul Orlatuluĭ, la gârla Buzoianuluĭ, în gura Vădinuluĭ, la câmpul de la Tîmpa, la măgura Boului, la măgura ot Șila, Inșiratele, la Bășicuțe, în calea Vădăstrițeĭ, în gârla Celeiuluĭ, cu tóte gârlele care le-aŭ făcut Banul Barbu Craiovescu cel bĕtrân, să aibă a luà acéstă sf. mănăstire de la acéstă baltă, cu tóte gârlele acestea ce s'aŭ numit maĭ sus, pe jumătate din vama domnéscă, i de la năvóde, i de la cârme, i din coteţe, i din ortiĭ, i din mrege, i din vama carelor și din păqpăn iar pe jumătate. Așijderea să iea vinăriciŭ de la ocna cea mare, adecă din puțul Catâreĭ din sus, spre Licura, pe lângă hotarul Rîmniculuĭ, pe dél în sus, pe lângă hotarul Vlădescilor, și de aicea în jos până la puțul băeĭ, spre drumul moreĭ, din sus de biserica domnéscă; și din viile ce vor fi pe moșia mănăstiriĭ, în gura *Soavuluĭ*, i din délul

Pitescilor şi al Scórţeĭ, i Plăşĕscĭ ot sud Gorj, despre Copăciósa până în Sărăţel, din tóte văile câte vor fi pe moşia mănăstiriĭ ce se chémă Muscel ot sud. Romanaţĭ, din hotarul Cocorĕscilor cu Aricescĭ şi cu Isvorul până în Bârluiŭ, cu pĕrpăr; i din viile ce sunt la Potil şi câte se vor maĭ face de acum înainte, i din viile ce vor fi făcute şi se vor maĭ face la Celeiŭ, pe jumătate; i din viile ce vor fi moşia mănăstiriĭ ce se chémă Studina ot sud. Romanaţĭ, atât din cele lucrate i din cele părăginite, cât şi din cele ce se vor maĭ face din pajişte, cât şi din poporul Măghierescilor, Isăcelul, Glodeniĭ, Ciutescĭ sud. Gorj, ce sunt ale schituluĭ Pescera Bistriţeĭ, metoh acestiĭ mănăstirĭ. Dar fiind-că de la o vreme încóce isvodindu-se şi alte nume viilor ce sunt pe moşia mănăstiriĭ ce se chémă Muscel, între hotarul Cocorĕscilor şi Aricescĭ, ḑicêndu-ĭ şi Corneştiul, se întinsese vinăriceriĭ domnescĭ a luà vinăriciŭ partea mănăstiriĭ dintr'acéstă numire, dar din porunca Măriеĭ Sale Michaiŭ Vodă Suţul făcêndu-se cercetare la lét. 1792, s'aŭ dovedit că acéstă numire de popor este tot din coprinsul popórelor mănăstiriĭ, de unde aŭ luat tot-deauna, şi aŭ dat întărirea Domnieĭ Sale ca să iea tot mănăstirea vinăriciul şi dintr'acea numire Corneştiul, care s'aŭ întărit şi de toţĭ fraţiĭ Domnĭ din urmă. Pentru care am dat acest domnescul Nostru chrisov, cu care să aibă volnicie cuviosul egumen al aceştiĭ mănăstirĭ a luà milele acestea pe tot anul nelipsit la vremea lor, adecă după ce-şĭ va luà mănăstirea întâiŭ ḑeciuiala, după obiceiŭ, de la câte dintr'aceste bălţĭ vor fi pe moşia sa, apoĭ să aibă a luà de la tóte aceste bălţĭ din vama domnéscă pe jumătate, precum s'a luat şi până acum, cum şi vinăriciul de la tóte popórele ce sunt numite maĭ sus, câte doĭ banĭ de vadră şi pĕrpărul după obiceiŭ, de fieş-care vadră po banĭ 12, iar ceĭ-lalţĭ câte treĭ banĭ aŭ a-ĭ luà vinăriceriĭ domnescĭ. Aşijderea să aibă a ţiné sf. mănăstire şi lude 8 străinĭ, ce-ĭ are iarăşĭ prin chrisóvele domnescĭ hărăziţĭ, pre cariĭ să-ĭ ducă la ispravniciĭ judeţuluĭ ca să-ĭ cerceteze şi, fiind străinĭ cu adevĕrat, să le dea adeverinţă pe numele şi chipul lor, după care să li se dea şi pecetluitul gpd., spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ de tóte dăjdiile şi angariile verĭ-câte ar eşi de la Visterie şi de la cămara Domnieĭ Mele peste an în ţéră, de nicĭ unele val şi supĕrare să nu aibă; fiind-că aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire atât de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât şi de la Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz. Aşijderea şi schitul Bistriţa din Peşteră, ce este al aceştiĭ sf. mănăstirĭ, are milă ca să scutéscă de dijmărit stupĭ 50, de oerit oĭ 50; să iea şi pe tot anul din vama aceluĭ judeţ Vîlcea câte talerĭ 50, pentru unt-de-lemn, tămâe, făcliĭ, i pentru alte trebuinţe. Aşijderea să iea pe tot anul la vremea vinăriciuluĭ, de la Visterie, cu pecetluit domnesc, câte talerĭ 20; să ţie şi lude doĭ, apĕraţĭ de tóte angariile, însă străinĭ, care şi acéstă milă o are schitul de la toţĭ fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisovul Domnieĭ Sale Constantin Voevod Ipsilant, ce-l vĕḑum, cu lét. 1803 Iulie 12, Ne-am adeverit. Drept aceea Ne-am milostivit şi Domnia Mea de am întărit milele ce se cuprinde maĭ sus, ca să se păzéscă nestrămutat, spre a fi sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor şi întărire, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, carĭ în urma Nóstră se vor învrednicì a fi Domnĭ şi oblăduitorĭ aceştiĭ creştinescĭ ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoì şi a întărì milele acestea. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe

Caragea Voevod, ì cu credința prea iubiților Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind și D-lor cinstițĭ și credincioșĭ boeriĭ velițĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Țéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Țéra-de-jos, pan Dumitrașco Racoviță Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Țéra-de-jos, pan Costache Suțu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic za politie, pan Michalache Suțu Vel Spătar, pan Constantin Vlăhuță Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, și ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra de-sus; și s'a scris chrisovul acesta, la întâiul an dintru intâia domnie a Domnieĭ Mele, la aniĭ de la nascerea luĭ Christos 1813 Martie 25, de Nicola Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 74.)

77. Cinstit și credincios boer al Domnieĭ Mele D ta biv Vel Vist. Ioane Moscu, epistatule al epitropieĭ obștirilor, priimind acest domnesc al Nostru pitac, îțĭ poruncim să daĭ de la cutia milosteniilor talerĭ 750 unuĭ obraz *anonimon*, pe treĭ lunĭ: Ianuarie, Februarie și Martie, câte talerĭ 250 pe lună, care acéstă léfă să urmezĭ a i-o da D-ta și de la sfîrșitul acesteĭ lunĭ înainte pe fieș-care lună. — 1813 Martie 29.

(*Cod. LXXIV*, *fila 38*).

78. *Chrisovul metohuluĭ Rîmnic Patru-decĭ de mucenicĭ, pentru fabrica de céră albă i alte milĭ.*

Fiind-că sfînta biserică de aicĭ din orașul Domnieĭ Mele Bucurescĭ, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfinților 40 de mucenicĭ, care este metoh al sfinteĭ Episcopiĭ Rîmnic, aŭ avut privileghiurĭ domnescĭ ca singură să aibă a ține fabrica întru care se lucréză lumînările de céră albă în toțĭ Bucurescĭĭ, ca una ce ctitoriĭ aceștiĭ bisericĭ cu osîrdie și cheltuială s'aŭ silit de s'aŭ început acest meșteșug aicĭ în țéră, atât spre podóba sfintelor bisericĭ, cât și spre trebuința altor obraze, precum Ne-am pliroforisit Domnia Mea că Domnia Sa rĕposatul Ștefan Vodă Racoviță, prin chrisovul ce aŭ dat, de la lét. 1764 Iulie 14, arată pe larg pricinile aceștiĭ fabricĭ, și atât pentru că acest lucru este pricinuitor de folos și de podóbă a dobândi țéra meșteșugul acesta, cât și pentru că se află biserica acésta între cele-lalte isterisită de cel maĭ puțin acaret, neavênd nicĭ moșie, nicĭ vie, nicĭ țiganĭ, nicĭ alt acaret; de aceea, atât rĕposatul Ștefan Vodă Racoviță și toțĭ alțĭ rĕposațĭ și frațĭ Domnĭ din urmă, de rînd, până acum, aŭ înnoit și aŭ întărit rînduiala acésta, precum din chrisóvele ce am vĕdut Ne-am adeverit; pentru care acéstă fabrică ne-aŭ arătat Preaosfinția Sa Părintele Metropolit, dimpreună și cu iubitorul de Dumnedeŭ Episcop Rîmniculuĭ

chrisóvele ce are metohul acesta de privileghiul fabriceĭ de céră albă, că în vremea trecuteĭ rĕsmeriţe nu s'aŭ păzit rînduiala fabriceĭ din pricina marchitanilor şi a sudiţilor, ce aduceà lumînărĭ de céră albă, şi cu tóte că şi stăpânirea de atuncĭ aŭ supus pre sudiţiĭ lor a păzi privileghiul fabriceĭ, iar urmare în faptă nu s'aŭ făcut; pentru acésta dar am orînduit pre Dumné-luĭ Vel Logofĕt de Ţéra-de sus Grigorie Ghica de-aŭ cercetat şi prin anaforaua de la . . . . . . a aceştiĭ lunĭ ne-aŭ făcut arătare, cum că şi chiar stăpânirea ruséscă, urmând chrisóvelor domnescĭ, aŭ supus pre sudiţiĭ lor la privileghiul fabriceĭ. De aceea dar, vĕḑêndu-se privileghiul aceştiĭ fabricĭ de céră albă întărit cu atâtea chrisóve domnescĭ, îl întărim şi Domnia Mea şi hotărîm ca privileghiul acesta să-l aibă tot-deauna numaĭ metohul sfinteĭ Episcopiĭ, spre a-l pune în faptă acel meşteşug şi a se vinde lumînările de céră albă, atât pentru trebuinţa sf. bisericĭ, cât şi pentru a altor obraze, numaĭ de fabrica acésta nebântuită şi nesupĕrată de nimenĭ şi diiafendipsită de zapciul politieĭ a nu înălbi nicĭ a nu lucrà saŭ a vinde alt nimenĭ lumînărĭ de céră albă; la care acéstă cherhanà să fie şi doĭ meşterĭ ce vor fi lucrătorĭ acestuĭ meşteşug, în pace şi nesupĕraţĭ de orĭ-ce dărĭ şi rînduială ar eşì pe ţéră, cum şi prăvălia acésta a fabriceĭ să fie apĕrată de orînduelile ce sunt pe alte prăvăliĭ; şi poruncim Domnia Mea şi D-tale Vel Agă, să îngrijescĭ de aceste, a nu îngăduì pre alţiĭ să vînḑă lumînărĭ de céră albă. Şi iar să aibă a ţiné acest metoh şi lude 60, străinĭ scutelnicĭ, a fi pentru tréba şi ajutorul aceştiĭ sfinte case; şi osebit să aibă metohul vinăriciul din valea Meilor i a Negovanilor, i valea Largă, i Sîrbenĭ, i valea Petreĭ şi Delicelul ot sud. Saac, câte un ban de vadră, unde are şi mănăstirea Căldăruşaniĭ vinăriciul, carĭ tóte aceste milĭ le-aŭ avut de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înaintea Nostră. Decĭ învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumăneşcĭ, Ne-am milostivit de am înnoit şi am întărit tóte aceste milĭ, ca să i se păzéscă nestrămutat, adeverind chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod, şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Gheorghe Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manul Vel Vornic de politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Constantin Vlahuţu Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta în anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mântuitoruluĭ nostru Isus Christos 1813 Marte 29, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 66 v.*)

79. *Chrisovul sf. mănăstirĭ Hurezĭĭ din sud. Vîlcea.*

Sfinteĭ şi dumnedeesceĭ mănăstirĭ ce se chémă Hurezĭĭ ot sud. Vîlcea unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfinţilor slăviţilor şi întocmaĭ cu apostoliĭ şi de Dumnedeŭ încoronaţĭ maĭ marĭ împĕraţĭ Constantin şi Elena maică-sa, şi părinteluĭ Chir . . . . şi tuturor părinţilor călugărĭ câţĭ se vor află lăcuitorĭ la acéstă mănăstire, care este zidită şi înălţată din temelie de Domnia Sa rĕposatul Constantin Basarab Brâncoveanu Voevod, ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ vinăriciul din délul Sutescilor, i Nemoiŭ, i Creţenĭ, şi din délul Gărdescilor, i al Zlătăreilor ot sud. Vîlcea, cu părpărul, după obiceiŭ, care vinăriciŭ este dat la acéstă sfîntă mănăstire încă maĭ dinainte vreme de rĕposatul Constantin Vodă Basarab, ctitorul mănăstiriĭ, prin chrisovul Domnieĭ Sale de la lét. 7200, iar după aceea şi rĕposatul Ştefan Vodă Cantacuzino aŭ întărit mănăstiriĭ acéstă milă, prin chrisovul Domnieĭ Sale de la lét. 7223. şi încă aŭ maĭ adaos milă ca să maĭ iea mănăstirea vinăriciŭ şi din délul Puzuriilor, şi de la Gioroc, şi de la Cacaleţĭ, şi de la Brativoescĭ, ot sud. Dolj, cu părpărul, după obiceiŭ. Aşijderea să aibă sfînta mănăstire şi lude 20 scutiţĭ şi apĕraţĭ, ómenĭ străinĭ şi fără pricină de dajdie, pre carĭ ómenĭ găsindu-ĭ, să ĭ ducă la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ ca să-ĭ cerceteze, şi fiind străinĭ şi făr de pricină, să le dea adeverinţe pe numele şi chipul lor, după carĭ să li se dea şi pecetluiturĭ de la Visteria Domnieĭ Mele, spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile Visterieĭ; carĭ aceste milĭ le-aŭ avut sfînta mănăstire de la toţĭ fraţiĭ Domnĭ din urmă până acum, precum din chrisóvele Domniilor Sale, ce le-am vĕdut, Ne-am adeverit. Drept aceea dar, învrednicindu-Ne şi pre Noĭ Domnul Dumnedeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Românescĭ, Ne-am milostivit de am înnoit milele acestea ce se cuprinde maĭ sus, să le aibă întocmaĭ şi nestrămutat, carĭ să fie sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor şi de întărire; pentru care egumenul saŭ alţĭ ómenĭ aĭ mănăstiriĭ să aibă a umblà şi a scrie vinăriciul tot de-odată cu vinăriceriĭ domnescĭ şi să facă douĕ catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind amîndouĕ şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, şi aşà împreună strîngênd baniĭ vinăriciuluĭ, ce este de plătesc dajniciĭ, de vadră de vin po banĭ patru şi ploconul de vadră un ban, dintr'aceştia să aibă a luà sf. mănăstire de vadră câte doĭ banĭ şi părpărul, după cum aŭ avut obiceiŭ şi maĭ înainte vreme, iar ceĭ-lalţĭ câte doĭ banĭ de vadră şi ploconul câte un ban să-ĭ iea vinăriceriĭ domnescĭ. Şi am adeverit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele; pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra de-jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlăhuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopolu Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel

Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'a scris chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul Bucurescĭ, la lét. 1813 Martie 29, de Nicolae Logofeţel de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 76.)

80. *Chrisovul bisericiĭ ce se ḑice Céuş-David.*

Ceĭ ce săvîrşesc bunătăţile cele de suflet folositóre şi plăcute luĭ Dumneḑeŭ nu numaĭ în viéţa acésta se laudă şi se bine-cuvintéză, ci şi după petrecania lor le rĕmâne nume nemuritóre. Multe dar bunătăţĭ sunt cu carĭ póte omul a-şĭ dobândi sufletésca mântuire, iar cea maĭ mare este milostenia ce se face atât la sfintele luĭ Dumneḑeŭ lăcaşurĭ, cât şi maĭ vîrtos la săracĭ, bolnavĭ şi la scăpătaţĭ, pentru că milostenia este vîrful celor-lalte bunătăţĭ, căcĭ răsbim cerul şi răsbesce tocmaĭ la scaunul măririĭ luĭ Dumneḑeŭ, şi celuĭ ce face milostenia îşĭ zidesce lăcaş în cer şi-l face moşnén împĕrăţieĭ cerescĭ şi multă îndrăsnélă îĭ face către Dumneḑeŭ, de vreme ce însuşĭ Domnul nostru Isus Christos se chezăşuesce ḑicênd, că: «orĭ ce aĭ face unuia dintre aceştĭ maĭ marĭ fraţĭ, mie aţĭ făcut»; aşijderea şi după cuvîntul Sfîntuluĭ Ioan ce face pentru milostenie: «la atâta înălţime, ḑice, sue pre om milostenia!» Drept aceea şi eŭ robul stăpânuluĭ meŭ Isus Christos şi Domneḑeuluĭ a tótă făptura, Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, rîvnitor fiind aceştiĭ marĭ facerĭ de bine şi voind a întări cele cu cuviinţă date milĭ pe la sfintele luĭ Dumneḑeŭ locaşurĭ întru slava a sfîntuluĭ numeluĭ sĕŭ şi întru pomenirea Nóstră, aflat-am şi pentru răposatul Misail monachul, ce aŭ fost logofĕt de taină, cum că încă din mică vîrsta sa aŭ slujit Domnilor şi ţĕriĭ până la vîrsta bĕtrâneţelor, şi cugetând la cele de Dumneḑeŭ plăcute, cu a sa agonisélă, aŭ înălţat douĕ sfinte bisericĭ aicĭ în Bucurescĭ, săvîrşindu-le cu tótă podóba lor, însă una ce se chémă mahalaua Hagiuluĭ, la care se cinsteşce şi se prăznuesce hramul prea cuvióseĭ maiceĭ nóstre Paraschiveĭ şi al sfinţilor maĭ marilor Voevoḑĭ Michail şi Gavriil, şi alta ce se numesce mahalaua Céuş-David, la care se cinstesce şi se prăznuesce hramul Prea Sfinteĭ Prea Curateĭ Stăpâneĭ nóstre de Dumneḑeŭ Născĕtóre şi pururea Fecióreĭ Marieĭ şi sfîntul părintele nostru Nicolae Archiepiscop Mirilor făcĕtorul de minunĭ, unde aŭ făcut şi 14 chiliĭ spre locuinţa a 24 femeĭ sărace, obraze maĭ alese şi călugăriţe, de a cărora hrană şi îmbrăcăminte tot Misail monachul aŭ avut purtare de grijă în viéţa sa; cum şi după sfîrşitul sĕŭ, atât pentru purtarea de grijă şi chivernisélą acelor sărace, cât şi pentru a bisericelor orînduială, aŭ lăsat epitrop şi chivernisitor pre nepotul sĕŭ rĕposatul Panait Băbeanu biv Bel Sluger, care Sluger murind într'acest an trecut, aŭ lăsat şi el pre nepotul sĕŭ, credincios boerul Domnieĭ Mele Pană Băbeanu biv Vtore Vistier; care orînduiala acelor sărace cum şi a bisericilor însciinţându Ne că se păzesce pe deplin, precum se află şi când erà rĕposatul Misail monachul şi fiind-că pe lângă acéstă orînduială ce aŭ făcut acel

rĕposat aŭ avut şi milĭ domnescĭ, adecă scutirea dreptelor bucate: stupĭ i rîmătorĭ şi vinul de vinăriciŭ, cum şi o pivniţă de aice din Bucurescĭ de la pórta domnéscă din sus o ţineà scutită de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul domnesc, de ortul vătăşesc şi de alte angariĭ, pentru ca să fie pentru vîn̦dare de vin i de rachiŭ, spre chiverniséla acelor sărace; aşijderea scutià la vremea oeritului, cu pecetluitul domnesc, oĭ 200, şi la vremea văcăritului, când se va întîmplà, după vremĭ, scutià vite 20; ţineà şi lude 10, străinĭ, scutiţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile câte es de la Vistierie peste an în ţéră, carĭ sunt pentru adusul lemnelor pe la chiliĭ şi pentru alte posluşaniĭ; luà şi de la Vistierie amîndouĕ bisericile pe an talerĭ 80, de biserică câte talerĭ 40, însă de patru orĭ într'un an, la fieş-care an câte talerĭ 20, pentru céră, tămâe, unt-de-lemn şi pentru împărţit la săracele de la chiliĭ; şi iar luà pe fieş care an, cu pecetluitul domnesc, sare oca 2000 de la ocna Telega; aşijderea şi un om ţineà, care este orînduit isprăvnicel spre purtarea de grijă şi poşluşanie la acele sărace, scutit şi apĕrat de tóte dăjdiile şi orînduelile Vistieriei, căruia prin cercetare i se da adeverinţă de la D-luĭ Vel Vistier; precum pentru tóte aceste milĭ, şi orînduelĭ ce maĭ sus se arată Ne-am adeverit Domnia Mea, atât din chrisóvele Domnieĭ Sale Constantin Mavrocordat, i din chrisóvele altor fraţĭ Domnĭ, şi din chrisovul Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Michaiŭ Vodă Suţul dintru cea dintâiŭ domnie, că maĭ sus numitul rĕposat epitrop şi ctitor Panait Băbeanu biv Vel Sluger, cugetând la cele de Dumneḑeŭ plăcute, cu a sa agoniséla aŭ prefăcut în zidire de pétră una dintre aceste douĕ bisericĭ, adecă cea din mahalaua Céuş-David, ce erà de lemn, în care se află şi sf. icónă a Prea Curateĭ Stăpâneĭ nóstre de Dumneḑeŭ Născĕtóre făcĕtóre de minunĭ, şi aŭ zidit şi 12 chiliĭ, iarăşĭ de pétră, în carĭ să lăcuéscă alte 24 călugăriţe şi femeĭ sărace vĕduve, a cărora purtare de grijă şi căutare să li se păzéscă tot de numitul ctitor, ca şi celor-lalte, atât în viéţa sa cât şi după mórte-ĭ, lăsând epitrop şi ctitor iar din némul sĕŭ, mirenĭ, iar nu călugărĭ, fiind bisericĭ la care se află locuind călugărĭ şi sărace vĕduve, precum aŭ dat pentru acéstă şi rĕposatul Metropolitul ţĕriĭ Chir Grigorie archieréscă carte, cu aşezămîntul acesta, făcută de la lét. 1773 Iunie 1, şi cu volnicia ctitoruluĭ să zidéscă biserica şi chiliile acestea şi să păzéscă aşezămînturile ce prin cartea Prea Sfinţieĭ Sale în şése ponturĭ cuprinde nestrămutat, lăsând şi Preaosfinţia Sa doĭ preoţĭ, ca să fie nesupĕraţĭ de orînduelile dăjdiilor preoţescĭ, şi s'aŭ întărit prin chrisovul domnesc tóte câte se cuprind în cartea rĕposatuluĭ Metropolit, fiind cu bună orînduială, cum şi cele vechĭ milĭ, spre a se păzì în tótă vremea nestrămutat; când atuncĭ s'aŭ maĭ adaos milă domnéscă bolovanĭ sare 100, carĭ să iea pe tot anul cu pecetluit, iar de la Telega, ca să fie pentru chiverniséla şi ajutorul săracelor de la chiliĭ; aşijderea şi pentru doĭ preoţĭ şi un diacon ce vor fi la acéstă sf. biserică, să fie nebântuiţĭ despre rîndul dăjdiilor preoţescĭ i de ploconul Metropolieĭ, ca să pótă slujì sfinteĭ bisericĭ; iar după ce aŭ săvîrşit facerea bisericiĭ din mahalaua Céuş-David, făcênd-o de pétră peste tot, de zid, şi înfrumuseţând'o cu tóte cele trebuinciόse podóbe, încă şi 14 chiliĭ de pétră făcênd împrejurul bisericiĭ, în care chiliĭ locuesc acele sărace, i s'aŭ maĭ adaos acéstă milă să aibă a luà din vinăriciul domnesc din sud. Ialomiţa de vadră po banĭ doĭ cu părpărul de la câte viĭ lucrătóre se află pe la acel timp cu

lét. 1792 în plasa Stelnica, Lichiresci, Slobodia și orașul, iar la altele ce se vor mai sădì să nu aibă a face, ca să fie pentru cheltuelile bolnavilor ce vin de pe aiurea și năzuesc la ajutorul Prea Sfintei Stăpânei nóstre de Dumnedeŭ Născĕtóre, a cărora cheltuială și purtare de grijă iarăși de către numitul epitrop se săvîrșesce; așijderea să mai iea încă un ban de vadră din plășile ce se arată mai sus, care i s'aŭ făcut prostichiŭ de Domnia Sa fratele Alexandru Vodă Moruz și s'aŭ întărit și de frații Domni din urmă. Deci învrednicindu-Ne și pre Noi Domnul Dumnedeŭ cu domnia acestii creștinesci țĕri, am bine-voit și, printr'acest domnescul Nostru chrisov, îi întărim tóte milele ce se cuprind mai sus, pentru care rugăm și pre alții frați Domni, cari în urma Nóstră se vor învrednici cu domnia acestii pravoslavnice țĕri, să bine-voiască a-i înnoi și a întări milele acestea, ca și ale Domniilor Sale mili și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am adeverit chrisovul acesta cu însăși credința Domniei Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credința prea iubiților Domniei Mele fii, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martori fiind și D lor cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Țéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Țéra-de-jos, pan Dumitrașco Racoviță Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Costache Suțul Vel Hatman, pan Michalache Manul Vel Vornic za politie, pan Michalache Suțul Vel Spătar, pan Costache Vlăhuț Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricini, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manul Vel Comis, pan Michail Vel Pitar și ispravnic; și s'aŭ scris chrisovul acesta la anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domniei Mele, aici în orașul scaunului Domniei Mele Bucuresci, la nascerea Domnului Dumnedeŭ și Mântuitorului nostru Isus Christos 1813 Martie 30, de Nicolae Logofĕt de Divan, și trecută în condică de Ilie Murgulescu Logofĕt za Divan.

(*Cod. XIX*, *fila 77 v.*)

81. *Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlachscoe.*

D-ta Vel Logofete de Țéra de-sus, după arătarea ce Ne faci printr'acéstă anafora, bine-voind Domnia Mea și poruncim să se facă acestii biserici ot mahalaua Vergului cartea Domniei Mele, cuprindĕtóre de milele ce se arată mai jos. — 1813 Aprilie 3.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Prea Inălțate Dómne,

După luminată porunca Inălțimei Tale, ce ni se dă la acéstă jalbă a preoților și epitropilor de la sf. biserică ot mahalaua ce se dice a Vergului, de aici din Bucuresci, unde se prăznuesce hramul sf. Dimitrie isvorîtorul de

mir, ce este zidire domnéscă, făcută de rĕposata Dómna Ancuţa, făcênd cercetare, m'am pliroforisit că de la Măria Sa rĕposatul Alexandru Vodă Ipsilant din domnia dintâiŭ s'a găsit în condica Divanuluĭ că aŭ avut milă de o sută bolovanĭ sare de la ocnă şi lude patru, ómenĭ fără pricină de dajdie, care şi acel sinet fiind rĕpus, şi altele ce ḑice că aŭ maĭ avut, după jalbă ce aŭ dat la lét. 1810 la Divanul ţĕriĭ, făcêndu-se cercetare, şi după condica Divanuluĭ, i-aŭ dat sinet să i se păzéscă acéstă milă; osebit aŭ maĭ avut orînduială de la luminaţiĭ Domnĭ ca să iea câte talerĭ 5 pe lună de la carvasaraua vămilor, precum şi pentru acésta vĕḑuiŭ anaforaua întărită de Măria Sa Constantin Vodă Ipsilant, cu lét. 1803 Aprilie 1; ci la cererea ce fac de a se înnoì şi de Măria Ta, arăt Inălţimiĭ Tale, şi rĕmâne la milostivirea Măriеĭ tale. — 1813 Martie 30.

Vel Logofĕt.

(Cod. LXXVI, fila 20.)

82. *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod.*

După arătarea ce Ni se face printr'acéstă anafora de către D-luĭ Vel Logofĕtul de Ţéra-de-sus, bine-voind Domnia Mea, poruncim ca la vremea de merticele de sare să se dea şi aceştiĭ sf. mănăstirĭ Bistriţeĭ câte oca cincĭ miĭ sare pe an, drept mertic, cum se dă şi altor mănăstirĭ; să încépă a i se da de la anul viitor inainte. — 1813 Aprilie 5.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Prea Inălţate Dómne,

După luminata porunca Inălţimiĭ Tale, ce ni se dă la acéstă jalbă a cuviosuluĭ Iosif archimandritu egumen sf. mănăstirĭ Bistriţeĭ, făcênd cercetare, vĕḑuiŭ în chrisov că nu are mănăstirea orînduită vre-o milă de sare, decât numaĭ un schit al mănăstiriĭ are rînduiţĭ 50 bolovanĭ sare de la ocne; ci fiind-că la acéstă mănăstire se află din cele de frunte domnéscă, cu cuviinţă este ca, la vremea când se daŭ merticele la obraze şi mănăstirĭ, să se dea şi aceştiĭ mănăstirĭ cincĭ, şése miĭ oca, a fi pentru trebuinţa mănăstiriĭ, saŭ precum va luminà Dumneḑeŭ pe Măria Ta se va da poruncă.—1813 Martie 31.

Vel Logofĕt.

(Cod. LXXIII, fila 473.)

83. *Carte de milă a sf. mănăstirĭ Sinaia din sud. Prahova.*

Fiind-că sf. mănăstire Sinaia din sud. Prahova, atât prin alte cărţĭ ale fraţilor Domnĭ de maĭ înainte, cât şi prin cartea Măriеĭ Sale Constantin Vodă Ipsilant, cu lét. 1803 Octombre, ce o vĕḑum Domnia Mea, aŭ avut milă vama din patru joĭ de la sborul ce se făceà la vremea culesuluĭ de viĭ în valea Negovenilor, pe moşia aceştiĭ mănăstirĭ, făr de a se amestecà vameşiĭ la aceste 4 joĭ, care sbor, fiind că de la o vreme încóce mutându-se de se făceà maĭ în jos, adecă la Urlaţĭ, vinerea în toţĭ aniĭ, are prigonire egumenul cu vameşiĭ Urlaţilor, nevrênd a-ĭ lăsà să-şĭ iea vama de la acest

sbor, pricinuind că s'aŭ mutat de la Negovenĭ la Urlaţĭ; pentru care poruncim Domnia Mea ispravnicilor judeţuluĭ ca să cercetaţĭ şi, de se póte mutà sborul acesta a se face iarăşĭ la Negovenĭ pe moşia mănăstiriĭ, unde se făceà maĭ dinainte, să aveţĭ a-l şi mutà şi să se urmeze mila mănăstiriĭ, a-şĭ luà adecă vama din 4 joĭ de la sborul acesta; iar de nu se póte mutà, fiind-că vameşiĭ Urlaţilor nu pot avé nicĭ un cuvînt a isterisì pre mănăstire de mila privileghiuluĭ ce aŭ avut, căcĭ de şi s'a mutat sborul acesta de la Negovenĭ la Urlaţĭ, dar mănăstirea nu aveà har de la Domnĭ locul acela unde se făceà sborul, ci vama de la acel sbor, atuncea va rĕmâné a se face la Urlaţĭ, unde s'a mutat de se face acum, ci mănăstirea să-şĭ iea vama din patru vinerĭ, după privileghiurile domnescĭ ce are pentru acest har al vămiĭ sboruluĭ, făr de a se amestecà vameşiĭ întru nimic la vama acestuĭ sbor din 4 vinerĭ, şi D-vóstre ispravnicilor aĭ judeţuluĭ să faceţĭ pre vameşĭ a fi următorĭ de a nu sta cu împotrivire de la sborul acesta; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 1.

Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXV, fila 59.*)

84. *Cartea sfinteĭ mănăstirĭ Başcovul ot sud. Argeş.*

Sfinteĭ şi dumneḑeesciĭ mănăstirĭ Başcovul ot. sud. Argeş, unde locuesc maicĭ călugăriţe, ca să aibă volnicie cu acéstă carte a Domnieĭ Mele şi să iea din vinăriciul domnesc dintr'acest judeţ vin vedre 100 şi, la vremea dijmărituluĭ, să scutéscă stupĭ 100; aşijderea să aibă a ţiné şi lude 6, ómenĭ străinĭ, făr de bir şi făr de gâlcévă, carĭ să fie în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile ce vor eşì de la Vistieria Domnieĭ Mele în ţéră, de nicĭ unele val şi supĕrare să nu aibă; cărora ómenĭ, după cercetarea ce se va face de către ispravniciĭ judeţuluĭ, de vor fi cu adevĕrat străinĭ, să li se dea pe numele şi chipul lor adeverinţe, după care să li se dea şi pecetluiturĭ gpd. de la Vistierie, pentru că, fiind săracă acéstă mănăstire şi făr de nicĭ un ajutor de nicăirea, aŭ avut aceste milĭ şi de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, prin cărţile Domniilor Sale, ce le vĕḑum Domnia Mea. Drept aceea Ne-am milostivit şi Domnia Mea, de am întărit mila acésta maĭ sus arătată şi poruncim la toţĭ de obşte, ca să se păzéscă nestrămutat; într'alt chip să nu fie, că aşà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd.—1813 Aprilie 1.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

(*Cod. LXXVII, fila 69.*)

85. *Cartea luĭ Gheorghe, cântăreţul de la sfînta biserică domnéscă din oraşul Pitescĭ sud. Argeş, a-şĭ scutì vinăriciŭ şi dijmărit.*

Dat-am cartea Domnieĭ Mele luĭ Gheorghe, carele se află slujind cântăreţ la sfînta biserică domnéscă din oraşul Piteştilor sud. Argeş, ca să fie scutit şi apĕrat de dajdie, să scutéscă şi drepte bucatele luĭ de vinăriciŭ i dijmărit, care acéstă milă aŭ avut-o numitul şi prin sinetul gpd. ce-l

vĕḑum Domnia Mea. Drept aceea Ne-am milostivit şi Domnia Mea, de ĭ-am înnoit mila acésta de scutélă, pentru care poruncim la toţĭ câţĭ se cuvine ca să se păzéscă întocmaĭ şi fără strămutare; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 3.

(Cod. LXXVII, fila 69 v.)

86. *Chrisovul mănăstiriĭ de la satul Vaĭ-de-eĭ, ce se chémă Slobodia luĭ Enache, sud. Ialomiţa, pentru milele ce are.*

Sfinteĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ de la satul Vaĭ-de-eĭ, ce se chémă Slobodia luĭ Enache, de lângă Slăvica, pe apa Ialomiţeĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sfinţilor şi marilor Voevoḑĭ Michail şi Gavril, *i proci pez plotnie,* care mănăstire este zidită şi înălţată din temelie de creştinul rĕposatul Mateiŭ Basarab Voevod, ce este dată şi închinată metoh şi sub ascultarea sf. mănăstirĭ de la Sfetagora, ce se numesce Doheaiariŭ, hramul sf. Archanghel, şi cuviosuluĭ egumen Chir. . . . . şi tuturor părinţilor călugărĭ câţĭ vor fi locuitorĭ întru acéstă sf. mănăstire, ca să fie sf. mănăstirĭ în délul Năenilor din judeţul Săcuenilor 33 pógóne de vie şi cu 13 stînjenĭ de moşie, orĭ-câtă se va alege dinspre tot hotarul, care viĭ sunt tóte unele lângă altele şi îngrădite împrejur, pentru că aceste pogóne de vie este dréptă moşie a sf. mănăstirĭ, însă jumătate sunt cumpĕrate de rĕposatul Mateiŭ Vodă, iar jumătate sunt cumpĕrate de părinţiĭ călugărĭ de la acéstă mănăstire, cu banĭ din venitul mănăstiriĭ, de la megieşĭ din Năenĭ şi de la alţiĭ cu zapisele lor, de le ţine sf. mănăstire de atuncĭ până acum, de când aŭ fost cursul anilor 7132, tot cu bună pace, făr de nicĭ o gâlcévă. Şi iar să fie sf. mănăstirĭ ce scrie maĭ sus milă de la Domnia Mea, să aibă a luà în toţĭ aniĭ de la ocna Slănic mertic de sare, pe an bolovanĭ 150, şi să o ducă orĭ-unde le va fi voia lor, la ce vad ar vré, să o vînḑă, saŭ să o trécă, şi să aibă pace de către vameşiĭ ce vor fi de *giurume* de sare şi de tótă cheltuiala ce ar fi de către toţĭ vameşiĭ, nimic val saŭ bântuială de tóte câte s'aŭ ḑis maĭ sus să nu aibă. Şi iar să fie sf. mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să aibă a luà în toţĭ aniĭ din vinăriciul domnesc din judeţul Săcuenilor pre an talerĭ 100; aşijderea să aibă a ţiné şi lude 30, ómenĭ străinĭ, cărora luându-le adeverinţe de la ispravniciĭ judeţuluĭ pe numele şi chipul lor, să le ducă la Vistierie, ca să li se dea pecetluiturĭ gpd., spre a fi în pace şi ertaţĭ de tóte dăjdiile ce ar eşì peste an de la Vistieria DomnieĭMele, să fie pentru tréba şi posluşania sf. mănăstirĭ; să scutéscă şi de oerit oĭ 250; pentru că aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire de la toţĭ ceĭ maĭ dinainte fraţĭ Domnĭ, precum Ne pliroforisim Domnia Mea din chrisóvele Domniilor Sale. Decĭ învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ şi pre Noĭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, am bine-voit de am înnoit şi am întărit milele de maĭ sus arătate, ca să i se păzéscă nestrămutat; pentru care poruncim Domnia Mea la toţĭ de obşte nicĭ un fel de supĕrare să nu faceţĭ; şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa DomnieĭMele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod şi cu credinţa prea iubiţilor DomnieĭMele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, şi cu tot sfatul cinstiţilor şi credincioşĭ boerilor

veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Grigore Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlăhuţu Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, şi ispravnic pan Gheorghe Slătinénu Vel Logofĕt de Ţéra-de-jos; şi s'aŭ scris chrisovul acesta în anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea Domnuluĭ nostru Isus Christos 1813 Aprilie 3, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 127.*)

87. *Cartea schituluĭ Cornetul, de milele ce are.*

Fiind-că schitul Cornetul din sud. Argeş, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul tăieriĭ capuluĭ sfîntuluĭ prooroculuĭ şi înainte mergĕtor Ioan Botezătorul, se află chinovie de părinţĭ călugăraşĭ sihastri cu stareţul lor, care schit prin chrisóve domnescĭ ale rĕposaţilor Domnĭ de maĭ înainte, carĭ le vĕḑum şi Domnia Mea, aŭ fost miluit cu ḑece ómenĭ din ómeniĭ ce sunt şeḑĕtorĭ pe moşia schituluĭ Copăceniĭ şi cu 100 bolovanĭ sare de la Ocnele Marĭ sud. Vîlcea, căcĭ acest schit se află la loc cu anevoe de a se hrănì părinţiĭ călugăraşĭ. Drept aceea dar, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ şi arătându-se părinţiĭ cu jalbă, am orînduit de aŭ cercetat D-luĭ Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus şi prin anaforà Ne-aŭ făcut arătare, că jalba le este adevĕrată şi că schitul este vrednic de ajutor. Ne-am milostivit dar şi Domnia Mea şi, printr'acéstă carte ce dăm schituluĭ şi cuviosuluĭ . . . . stareţul, cu părinţiĭ sihastri de acolo, de am înnoit şi am întărit acéstă milă de ómenĭ ḑece din ómeniĭ şeḑĕtorĭ pe mosia Copăceniĭ a schituluĭ, ca să fie apĕraţĭ şi scutiţĭ de dajdie şi de orĭ-ce podveḑĭ şi angariĭ, spre a fi pentru ajutorul acestuĭ schit, şi osebit să aibă de la Ocnele Marĭ din sud. Vîlcea a luà pe an câte una sută bolovanĭ sare în natură, a le fi pentru mâncare, să nu cumpere, care sare să încépă a se da de la anul viitor înainte, ca să fie sfîntuluĭ schit de ajutor şi de întărire, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ luminaţĭ Domnĭ, ce vor fi în urma Nóstră oblăduitoriĭ aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoì şi a întărì acéstă milă, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine să fie în urmă de alţiĭ ţinute în sémă; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 2.

(*Cod. LXXVII, fila 46.*)

88. *Cartea schituluĭ Stănişóra de milele ce are.*

Fiind-că schitul Stănişóra din sud. Argeş, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sf. mareluĭ mucenic Gheorghe şi este chinovie de părinţĭ

sihastri călugăraşĭ cu stariţul lor, se află între munţĭ cu petre, cu anevoe de hrană şi la loc depărtat de locuinţa ómenilor, care schit fiind sărac desăvîrşit, făr de nicĭ un venit de nicăerĭ, aŭ cerut mila Domnieĭ Mele a fi ajutaţĭ la lipsa lor, şi după cercetarea ce aŭ făcut D-luĭ Vel Logofĕtul de Ţéra-de-sus, prin anafora aŭ făcut arătare Domnieĭ Mele că jalba le este adevĕrată şi că locul este cuviincios de ajutor. Ne-am milostivit dar Domnia Mea şi, printr'acéstă domnéscă a Nóstră carte, ce o dăm la mâna cuviosuluĭ stareţ Sava Schimnicu şi a părinţilor sihastri ce se află acolo, le hărăzim mila acésta, adecă: să aibă a ţiné lude ḑece posluşnicĭ, a le fi pentru slujba schituluĭ, spre a le înlesnì trebuinţa hraneĭ lor, carĭ să fie apĕraţĭ de dajdie şi de orĭ-ce podveḑĭ şi angariĭ; asemenea să aibă a luà pe an de la Ocnele Marĭ 4.000 oca sare în natură, a le fi pentru mâncare, să nu cumpere; deosebit să aibă a luà pe lună de la vama Pitescilor una oca lumînărĭ de céră i una oca de unt-de-lemn i o jumătate oca tămâe, care să urmeze a le da vameşiĭ preste baniĭ cămăreĭ; care acéstă milă de sare i de la vamă să li se dea de la luna luĭ Ianuarie 1 a anuluĭ viitor înainte. Drept aceea întărim mila acésta, ca să se păzéscă întocmaĭ şi fără strămutare, a fi Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, ce vor fi în urma Nóstră oblăduitorĭ aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, ca să înnoiască şi să întăréscă acéstă milă, de a fi şi Domniilor Sale vecĭnică pomenire; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 2.

(Cod. LXXVII, fila 63 v.)

89. *Cartea schituluĭ Bradu din sud. Vîlcea de milele ce are.*

Sfîntuluĭ şi dumneḑeesculuĭ schit Bradul din sud. Vîlcea şi călugăraşilor sihastri de la acest schit, ca să aibă volnicie cu acéstă carte a Domnieĭ Mele a găsì lude doĭ din ómeniĭ străinĭ, pre cariĭ, găsindu-ĭ, să-ĭ ducă la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ, ca să-ĭ cerceteze, şi fiind străinĭ cu adevĕrat, să le dea adeverinţă pe numele şi chipul lor, după care adeverinţă să li se dea şi pecetluiturĭ gpd., ca să fie în pace şi nesupĕraţĭ de tóte dăjdiile şi orînduelile Vistierieĭ, spre a-şĭ puté să-şĭ caute de posluşania călugăraşilor sihastri; aşijderea să scutéscă şi la vremea dijmărituluĭ stupĭ i rîmătorĭ 50, şi la vremea oerituluĭ oĭ 500; carĭ aceste milĭ Ne-am adeverit Domnia Mea că le-aŭ avut de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum prin cărţile Domniilor Sale ce am vĕḑut Ne-am adeverit; drept aceea Ne-am milostivit şi Domnia Mea de le-am dat acéstă carte a Domnieĭ Mele, prin care poruncim ca să li se păzéscă milele acestea, ce se cuprinde maĭ sus, nestrămutate tot-deauna, nimenĭ întru nimic supĕrare să nu le facă peste acéstă carte, că aşà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 2.

Asemenea carte s'aŭ făcut schituluĭ Isvorul Frumos din sud. Vîlcea.

Asemenea carte s'aŭ făcut şi schituluĭ Ezerul din sud. Vîlcea.

(Cod. LXXVII, fila 67 v.)

90. *Cartea la treĭ preoţĭ paznicĭ la biserica domnéscă.*

Dat-am domnésca Nóstră carte la treĭ preoţĭ, ce sunt paznicĭ la sfînta şi dumneḑeésca biserică domnéscă din oraşul Pitescilor, unde se cinstesce şi

se prăznuesce hramul sfîntuluĭ mareluĭ mucenic Gheorghe, ca să fie aceştĭ treĭ preoţĭ şi casele lor în pace şi ertaţĭ de birul preoţesc şi de tóte altele câte vor eşì de la Visteria Domnieĭ Mele peste an în ţéră şi pe preoţĭ, de nicĭ unele nicĭ o supĕrare să nu aibă; aşijderea şi ale lor drepte bucate să fie scutite şi apĕrate, stupiĭ i rîmătoriĭ câţĭ vor avé de dijmărit, şi vinul ce vor face în 6 pogóne de vie sud. Muscel i Argeş apĕrate de vinăriciŭ, pentru că acéstă milă a avut-o numiţiĭ preoţĭ de la fraţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum şi din cărţile Domniilor Sale Ne-am adeverit. Drept aceea, Ne-am milostivit şi Domnia Mea de le-am înnoit acéstă milă, ca să li se păzéscă nestrămutat; pentru care poruncim D-vóstre ispravnicilor aĭ judeţuluĭ i altor slujbaşĭ, ce vor fi orînduiţĭ verĭ cu ce slujbă pe preoţĭ, i D-vóstre boerĭ dijmarĭ vinăricerĭ, i ţie judeţule de acolo, vĕḑênd cartea Domnieĭ Mele, supĕrare de nimic să nu le faceţĭ, că aşà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 5

(Cod. LXXVII, fila 67 v.)

91. *Cartea schiturilor ce sunt sub muntele cel mare al Cozieĭ.*

Dat-am cartea Domnieĭ Mele sfintelor şi dumneḑeescilor schiturĭ, ce sunt sub muntele cel mare al Cozieĭ, care se chémă Schitul de după Turn şi schitul Păuşa ot sud. Argeş, unde se cinstesce şi se prăznuesce sfintele hramurĭ Vovedenia Prea Sfinteĭ Născĕtóre de Dumneḑeŭ şi Pururea Fecióreĭ Marieĭ şi sfinţiĭ maĭ marĭ Voevoḑĭ Archistareţĭ Michail şi Gavriil, şi tuturor părinţilor călugăraşĭ câţĭ se află lăcuitorĭ la aceste sfinte lăcaşurĭ, ca să le fie lor milă de la Domnia Mea, să iea la vremea prazniculuĭ de la Visteria Domnieĭ Mele, în toţĭ aniĭ, câte talerĭ 30, ca să fie pentru cheltuiala prazniculuĭ, şi să aibă a scutì de dijmărit stupĭ 150, i de oerit oĭ 250, şi de vinăriciŭ pogóne 5, drepte bucatele sfintelor schiturĭ; să aibă a ţiné şi lude 4, ómenĭ străinĭ, pre carĭ, gasindu-ĭ, să-ĭ ducă la D-lor ispravniciĭ judeţuluĭ, cărora făcêndu-li-se cercetare şi fiind făr de pricină de dajdie, li se vor da şi pecetluiturile Domnieĭ Mele, de a fi în pace şi nesupĕraţĭ de dajdie şi de podveḑĭ şi angariĭ; pentru că fiind aceste sfinte schiturĭ la un loc de munte, făr de înlesnirea hraneĭ lor, aŭ avut aceste milĭ şi de la rĕposaţiĭ Domnĭ de maĭ înainte, prin chrisóvele Domniilor Sale, carĭ le vĕḑum şi Domnia Mea. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, am bine-voit Domnia Mea de am înnoit şi am întărit acéstă milă printr'acéstă carte a Domnieĭ Mele, ca să fie Domnieĭ Mele şi rĕposaţilor părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Rugăm dar şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, ce vor oblăduì în urma Nóstră acéstă pravoslavnică ţéră, ca să întăréscă şi să înnoiască mila acésta şi cu cărţile Domniilor Sale, ca şi ale Domniilor Sale milĭ şi facerĭ de bine la asemenea locurĭ să fie cinstite şi ţinute în sémă; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 5.

(Cod. LXXVII, fila 68 v.)

92. *Chrisovul mănăstiriĭ Cozieĭ de milele ce are.*

Sfinţeĭ şi dumneḑeesceĭ mănăstirĭ Cozieĭ, unde se cinstesce şi se prăz-

nuesce hramul prea sfinteĭ şi nedespărţiteĭ Troiţe, ca să fie sf. mănăstirĭ milă de Domnia Mea, să aibă a luà vinăriciŭ de pe moşia mănăstiriĭ Râmblea ot sud. Argeş, i Călimănesciĭ, i Cătesciĭ sud. Vîlcea, i Orlea, i Divistriţa sud. Romanaţĭ, i Prăstol, i Gârdanul sud. Mehedinţĭ, pentru că acest vinăriciŭ dintr'aceste délurĭ le-aŭ fost dat şi a fost miluită sfînta acéstă mănăstire încă de maĭ înainte vreme de alţĭ rĕposaţĭ Domnĭ cu chrisóvele Domniilor Sale, carĭ chrisóve, din întîmplările vremilor făcêndu-se rĕsmeriţă, ascunḑêndu-le prin peşterĭ, ar fi putreḑit, şi arătând pricina acésta Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Michaiŭ Racoviţă Voevod, Domnia Sa le-aŭ întărit mila acésta, cu chrisovul Domnieĭ Sale ot. lét. 7251, şi în urmă şi alţĭ Domnĭ, precum pentru acésta Ne-am adeverit din chrisóvele Domnieĭ Sale Alexandru Cehan Voevod ot lét. 1753. Deci învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ şi pre Noĭ cu domnia aceştiĭ pravoslavnice Ţĕrĭ-Rumânescĭ şi vĕḑênd Domnia Mea chrisóvele tuturor fraţilor Domnĭ de maĭ înainte că aŭ avut acéstă milă, precum din chrisovul Domnieĭ Sale fratele Alexandru Vodă Moruz, ce-l vĕḑum, cu lét. 1793 Iunie 17, i din chrisovul Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Constantin Vodă Hangearlâul, ce-l vĕḑum, cu lét. 1798 August 17, Ne-am adeverit, Ne-am milostivit Domnia Mea de am dat şi am înnoit mila acésta şi printr'acest chrisov al Domnieĭ Mele, ca să aibă acéstă sf. mănăstire a luà vinăriciul din délurile ce scrie maĭ sus, însă ómeniĭ mănăstiriĭ, carĭ vor fi trimeşĭ să strîngă acest vinăriciŭ, să aibă a umblà şi a scrie vinăriciul tot de-odată cu vinăriceriĭ domnescĭ şi să facă două catastişe asemenea unul ca şi altul, iscălite fiind amîndouĕ de vinăriceriĭ domnescĭ şi de ómeniĭ mănăstiriĭ, şi aşà împreună strîngênd baniĭ vinăriciuluĭ, ce este de plată de plătesc dajniciĭ, de o vadră vin po banĭ 4 şi ploconul de nume, din carĭ banĭ să aibă a luà sf. mănăstire de vadră câte doĭ banĭ şi părpărul, după cum aŭ avut obiceiŭ de aŭ luat şi maĭ înainte, şi vinăriceriĭ domnescĭ să aibă a luà iarăşĭ câte doĭ banĭ de vadră şi poclonul de nume, după cum li se va cuprinde în cartea domnéscă ce li se va da la mână de slujba vinăriciuluĭ; şi iarăşĭ să aibă a luà sf. mănăstire, de la ceĭ ce vor fi avênd viĭ pe moşia mănăstiriĭ, otaştina pămîntuluĭ, după obiceiŭ, din douĕ-ḑecĭ vedre vin o vadră, însă pentru otaştină vin să iea iar nu banĭ; aşijderea să aibă a ţiné şi lude 20, ómenĭ străinĭ, fără de pricină de dajdie, ce i-aŭ avut şi până acum, cărora după cercetarea ce li se vor face de către ispravniciĭ judeţuluĭ, fiind străinĭ cu adevĕrat, să li se dea adeverinţă pe numele şi chipul lor, după care să li se dea şi pecetluiturĭ gpd.; decĭ şi Domnia Mea am dat acest chrisov al Domnieĭ Mele maĭ sus numiteĭ mănăstirĭ, ca să-şĭ iea acéstă milă, nepoprită, ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ de întărire şi chivernisélă în toţĭ aniĭ nesmintit şi făr de zăticnire, iar Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod; martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boerĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Ţéra de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea,

pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de jos, pan Costache Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Costache Vlăhuţă Vel Postelnic, pan Atanasie Christopulo Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nistor Vel Clucer, pan Alcco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manul Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta întru întâiul an al Domnieĭ Mele, în oraşul Bucurescilor, iar de la nascerea luĭ Christos 1813 Aprilie 6, de Nicolae Logofĕt za Divan.

(*Cod. LXXVII, fila 73.*)

93. *Cartea bisericeĭ Dobroşĕscii de la sud. Ilfov.*

Dat-am cartea Domnieĭ Mele sfinteĭ şi dumnedesceĭ bisericĭ Dobroşescii de la satul Tărtăşesciĭ sud. Ilfov, unde se prăznuesce hramul Adormiriĭ Prea Sfinteĭ Născĕtóre de Dumnedeŭ şi a sfîntuluĭ ierarch Nicolae, şi *şcóleĭ* ce se află la numita biserică, ca să aibă milă de la Domnia Mea a ţiné pentru tréba şi posluşania sfinteĭ bisericĭ şi a şcóleĭ lude 12, ómenĭ străinĭ şi făr de pricină de dajdie, pre carĭ acum să-ĭ aducă din străinătate, însă lude 6 aĭ bisericiĭ şi lude 6 aĭ şcóleĭ, fiind-că acéstă milă aŭ avut-o şi de la alţĭ fraţĭ de maĭ înainte, precum Ne pliroforisim Domnia Mea din cărţile Domniilor Sale, ce le vĕdum; drept aceea şi Domnia Mea, milostivindu-Ne, am întărit mila acésta, ca să se păzéscă nestrămutat, pe carĭ aceste lude găsindu-ĭ, după cercetarea ce li se va face, fiind străinĭ şi făr de pricină, să li se dea şi pecetluiturile Domnieĭ Mele, spre a fi în pace şi nesupĕraţĭ. Poftim şi pre alţĭ fraţĭ Domnĭ, ce în urma Nóstră se vor învrednici cu domnia acestiĭ pravoslavnice ţĕrĭ, să bine-voiască a înnoì şi a întărì mila acésta ca un loc cuviincios, pentru care poruncim Domnia Mea nimenĭ întru nimic supĕrare să nu facă, că aşà este porunca Domnieĭ Mele; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 8.

(*Cod. LXXVII, fila 68.*)

94. *Chrisovul schituluĭ Cernicăı din sud. Ilfov.*

Tóte facerile de bine şi milosteniile câte săvîrşesce cine-vaşĭ sunt primite înaintea luĭ Dumnedeŭ, iar maĭ vîrtos către ceĭ ce aŭ părăsit lumea şi aŭ alergat în pustietăţĭ şi în locurĭ osebite, ca să petrécă viéţă îngeréscă întru posturĭ şi întru rugăciunĭ, neadormiţĭ diua şi nóptea, carĭ neîncetat se rógă pentru Impĕraţĭ, pentru Domnĭ şi pentru toţĭ pravoslavniciĭ creştinĭ, cu cale este a mângâià pre dînşiĭ la răbdarea lor şi a-ĭ ajutà la trebuinţele, carĭ ca nisce ómenĭ în cât sunt viĭ pre pămînt urméză a avé óreşĭ-care hrană a vieţeĭ lor, şi asupra trebuinţelor lor, ca să pótă fi nebiruiţĭ până în sfîrşit de slăbiciunea firiĭ omenescĭ. Drept aceea dar şi Domnia Mea, după ce Ne-am adeverit de viéţa cuviosuluĭ stareţ Chir Timoteiŭ, ucenicul rĕposatuluĭ cuviosuluĭ stareţ Gheorghe din schitul Cernica ot sud.

Ilfov și a părinților călugărĭ ce sihăstresc împreună acolo, carĭ până acum se aflaŭ în numĕr . . . . cum că petrecerea și orînduiala vieţuiriĭ lor este vrednică de laudă, păzindu-se chinovion după rînduiala Sfetagureĭ și după așezarea canónelor Sfinţilor Părinţĭ, și cum că nicĭ un venit nu aŭ la cele trebuinciόse lor, fără numaĭ tótă nădejdea le este la mila creştinilor, am bine voit, și nu numaĭ am înnoit și am întărit tóte milele ce aŭ avut cu chrisóvele ce le vĕdum ale fraţilor Domnĭ de maĭ înainte, ci, după evlavia ce avem către sfintele luĭ Dumnedeŭ locașurĭ și maĭ vîrtos către liniștita viéţă a părinţilor chinoviaţĭ, am și maĭ adaos milă de la Domnia Mea, precum maĭ jos se arată, de a le avé tot-deauna, ca la un schit ce se păzesce chinovion cu deosebire din altele, adecă să li se dea pe tot anul de la Visteria Domnieĭ Mele, însă talerĭ 200 la di întâiŭ Octombre, i talerĭ 100 la di întâiŭ de Maiŭ, carĭ banĭ să fie pentru cojóce, încălţăminte la toţĭ, i pentru óreșĭ-carĭ hrănĭ a vieţiĭ lor; așijderea să aibă a ţiné și lude 40 scutelnicĭ, însă lude 28 ómenĭ străinĭ și fără pricină de dajdie, ce i-aŭ avut după chrisóve, i lude 5 după catastihul Vistieriei, ce i-aŭ avut cu deosebită carte, și lude şépte, străinĭ, carĭ s'aŭ hărăzit de către Domnia Mea sfîntuluĭ schit, ca să-ĭ aibă pe 30 pogonarĭ și pe dece dârvarĭ, cărora, după adeverinţele D-lor ispravnicilor judeţuluĭ, să li se dea și pecetluiturĭ de la Visteria Domnieĭ Mele, spre a fi în pace și nesupĕraţĭ; să scutéscă orĭ-câte oĭ va avé sf. schit, drepte bucate ale sale, de oerit; pentru carĭ poruncim slujbașilor orĭ-ce vor avé oerit, orĭ în credinţă, orĭ cumpĕrat, să nu supere schitul cu a cere plată de oerit, cu nicĭ un cuvînt, ci să le dea bună pace; să aibă și una sută bolovanĭ de sare, de la ocna Slănic, de care iarășĭ poruncim cămărașilor ce vor avé ocne, orĭ în credinţă, saŭ cumpĕrate, tot-deauna să aibă a da aceștĭ bolovanĭ sare în natură, fiind trebuinciósă schituluĭ pentru părinţĭ și pentru vitele schituluĭ, făr de a-ĭ isterisì cu verĭ-ce pricină; asemenea să fie acest schit apĕrat și de orĭ-ce dare și angarie obicĭnuită și neobicĭnuită se va întîmplà, după vremĭ, pe alte schiturĭ și mănăstirĭ ale pămîntuluĭ acestuia; încă hărăzim Domnia Mea schituluĭ acestuia și apĕrarea de către gelepĭ i beilicciĭ, ca să fie nesupĕrat, cum și apĕrarea de baniĭ școlelor și de orĭ-ce alte angariĭ a ţĕriĭ, ca întru tóte să fie acest schit apĕrat; așijderea să aibă și tot vinăriciul, adecă câte 5 banĭ de vadră și părpărul, dintr'acele popóre din sud. Saac, adecă din poporul Piscu Bouluĭ, ce are numire și Udresciĭ, valea Rujiĭ, Boba în dosurile de jos, Tisieniĭ ce are numire și Tătarul, i valea Sécă, Piscul Corbuluĭ, ce are numire și valea Trestieĭ, Malu Roș din poporul Tohanĭ, pentru care la vremea vinăriciuluĭ părinţiĭ saŭ ómeniĭ ce-ĭ va orînduì, luând cot de la Vistierie, să scrie și să mĕsóre și să iea banĭ, cu urmare după ponturile vinăriciuluĭ, la care vinăriceriĭ domnescĭ amestec să nu aibă, ca cu cele de maĭ sus milĭ și cu acest vinăriciŭ să se pótă ajutà la trebuinţele ce aŭ, fiind datorĭ părinţiĭ de obște aĭ acestuĭ schit a rugà pre milostivul Dumnedeŭ de-apururea întru slujbele lor pentru bună starea și îndestularea acesteĭ pravoslavnice ţĕrĭ, pentru a Domnieĭ Mele stare și ajutor dumnedeesc și pentru sufletele rĕposaţilor ctitorĭ. Decĭ, pentru ca să se păzéscă tóte milele ce maĭ sus se cuprinde cu nestrămutare, am întărit chrisovul acesta cu însășĭ credinţa Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, și cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, i cu mărturia D-lor cinstiţilor

şi credincioşĭ boerilor veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra de jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Vornic za politie, pan Michalache Suţu Vel Spătar, pan Constantin Vlahuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manu Vel Comis, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la zidirea lumeĭ 7321, iar de la nascerea Domnuluĭ Dumneḑeŭ şi Mântuitorul nostru Isus Christos 1813 Aprilie 8, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 79 v.)

95. *Chrisovul mănăstiriĭ Spireĭ, ce este închinată la Grigoriŭ ot Sfetagora*

De vreme ce cuviosul între monachĭ Chir Ioachim, ce este curat fiul al sf. mănăstirĭ Grigoriŭ ot Sfetagora, din rîvna sa fiind pornit spre fapte bune, aŭ făcut multe bunătăţĭ, nu numaĭ cu aĭ sĕĭ banĭ, ci şi cu datoriĭ, rĕscumpĕrând atâtea suflete creştinescĭ din robie, cum şi dintr'aceste douĕ ţĕrĭ, Ţéra-Rumânéscă şi Moldavia, în rĕsmeriţa cea veche a Ruşilor, pe cariĭ, cu a sa silinţă şi trudă sloboḑindu-ĭ, ı-aŭ făcut volnicĭ de aŭ mers fieş-care pe la locul lor; şi fiind trimis aicĭ de obştia exarchieĭ, despre partea tuturor a sfintelor mănăstirĭ ot Sfetagora, iarăşĭ pentru folosul mănăstiresc silindu-se, în tótă vremea, către fapte bune pentru obşte şi pentru sine şi petrecênd viéţă cuviósă, aŭ voit cât va şedé aicĭ să nu se supere dorita sa odihnă, cerênd de la Prea Sfinţia Sa Părintele Metropolit Grigorie un colţ despărţit de sgomotul lumiĭ ca să se odihnéscă fără de gândurĭ. Decĭ Preosfinţia Sa, către mulţămirea care tot némul creştinesc erà dator să aibă către cuvioşia Sa, găsind acest sfînt locaş potrivit după dorirea sa, adecă în biserica ce aŭ făcut-o rĕposatul Spirea dohtor pe moşia sfinteĭ Metropoliĭ, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul sf. ierarch făcĕtoruluĭ de minunĭ Spiridon, care erà afierosită Sfinteĭ Metropoliĭ, pentru maĭ multă sufletéscă pomenire şi pururea aducere aminte a aceluĭ rĕposat dohtor Spirea, ctitoruluĭ aceştiĭ sfinte bisericĭ, şi pentru pomenirea rudelor sale, aŭ afierosit acéstă biserică Cuvioşieĭ Sale şi sfinteĭ mănăstiriĭ sale Grigoriŭ, ot Sfetagora, cu tóte sfintele odóre şi vase ce s'aŭ dat prin catastih în mâna Cuvioşieĭ Sale, ca să aibă apururea locaş, atât Cuvioşia Sa, cât şi părinţiĭ cariĭ se vor trimite de vremĭ de Cuvioşia Sa şi de la numita mănăstire a sa aicĭ, orĭ pentru deosebită a mănăstiriĭ sale trebuinţă, saŭ pentru obştea mănăstirilor de la Sfetagora, rînduind Sfinţia Sa rĕposatul Metropolit şi hotarul locului bisericiĭ, lungul de amîndouĕ părţile stînjenĭ 32, latul stînjenĭ 24 dreptĭ, în care se cuprinde şi viişóra care este lucrată, adecă pogóne cincĭ şi stînjenĭ patru, care pe larg se arată acéstă afieromă şi semnele hotaruluĭ în

cartea Preaosfinţieĭ Sale rĕposatuluĭ Metropolit, ce aŭ dat la mâna Cuvioşieĭ Sale, cu lét. 1776 Maiŭ 15, iscălită şi întărită cu iscălitura şi pecetea Prea Sfinţieĭ Sale; iar via ce are acéstă sfîntă biserică tot acolo, ce este iarăşĭ pe pămîntul Sfinteĭ Metropoliĭ, fiind fost óreşĭ-ce lucrată de un Christofi căpitan za lefegiĭ, némul aceluĭ rĕposat Spirea dohtorul, cu aĭ sĕĭ banĭ, prin tocmélă şi aşezămînt iscălit, aŭ întors cuviosul Chir Ioachim cheltuiala cu banĭ gata, talerĭ 350, aceluĭ Christofi căpitan şi aŭ cumpĕrat, după cum pentru tóte aceste Ne adeverim Domnia Mea din chrisóvele fraţilor Domnĭ de maĭ înainte, ce le-am vĕḑut, făcĕnd şi schituluĭ milele domnescĭ, precum maĭ jos se arată; decĭ acéstă afieromă şi milă vĕḑêndu-le Domnia Mea că sunt cu tótă dreptatea făcute, Ne-am milostivit de le-am întărit şi le-am înnoit şi printr'acest domnescul Nostru chrisov, ca dania să fie bine întemeiată, nesmintită şi neclătită nicĭ odinióră în vecĭ, şi că nu se póte luà de către nimenĭ nicĭ odată ca să se dea sub altă străină stăpânire, nicĭ să nu se supere de nimenĭ altul în vre-un fel de chip, şi milile să i se păzéscă pururea nestrămutate, adecă lude 10 scutelnicĭ pentru posluşanie, cărora să li se dea de la Vistierie pecetluiturĭ pe numele şi chipul lor; cum şi oĭ 200 să scutéscă de oerit la vremea oerituluĭ; aşijderea să iea pe tot anul câte talerĭ 100 de la vama oboruluĭ Tîrguluĭ-de-afară, carĭ banĭ să se dea la ḑiua hramuluĭ acesteĭ sfinte bisericĭ, spre a-ĭ fi de trebuinţă, iar Domnieĭ Mele şi părinţilor Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire. Şi am întărit chrisovul acesta cu însăşĭ credinţa Domnieĭ Mele Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod, şi cu credinţa prea iubiţilor Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind şi D-lor cinstiţĭ şi credincioşĭ boeriĭ veliţĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Constantin Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Vornic de Ţéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus, pan Radu Slătineanu Vel Vornic de Ţéra-de-jos, pan Dumitraşco Racoviţă Vel Vornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Vornic al patrulea, pan Gheorghe Slătineanu Vel Logofĕt de Ţéra-de jos, pan Constantin Suţu Vel Hatman, pan Michalache Manul Vel Vornic de politie, pan Michalache Suţul Vel Spătar, pan Constantin Vlăhuţ Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nistor Vel Clucer, pan Alexandru Mavrocordat Vel Căminar, pan Dimitrie Manul Vel Comis, şi ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Ţéra-de-sus; şi s'aŭ scris chrisovul acesta în anul dintâiŭ dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în oraşul scaunuluĭ Domnieĭ Mele Bucurescĭ, la aniĭ de la Domnul Nostru Isus Cristos 1813 Aprilie 8, de Chiriţă Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 80 v.)

96. *Iŏ Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlahscoe.*

Pentru treĭ pricinĭ cuviinciós e nu póte fi primită Domnieĭ Mele acéstă urmare a pîrîtuluĭ Chiril Aghiorghitul, întâiŭ adecă pentru căcĭ sorocul de treĭ anĭ al jăluitoruluĭ Gherasim Ierodiaconu, în care aŭ luat cu embatichiŭ acéstă mănăstire Stelea, de către ceĭ de maĭ înainte epitropĭ aĭ sf. mormînt, nu s'aŭ împlinit; al doilea, că la mănăstirĭ trebue să fie orînduiţĭ

egumenĭ, iar nu arendaşĭ mirenĭ, şi de se va vinde venitul moşieĭ aceştiĭ mănăstirĭ la altul, precum cere numitul Chiril, atuncĭ, fiind-că altă moşie nu maĭ rĕmâne mănăstiriĭ, urméză a lipsì şi egumenul dintr'însa şı a se închide şi sf. biserică; şi al treilea, că jăluitorul Gherasim, în trecuta diiastimă a egumenieĭ sale, s'a arătat cu bună petrecere şi bun econom, precum şi din jalba locuitorilor i a boerinaşilor ot Tîrgovişte se face dovadă, cu cât maĭ vîrtos că dintr'a sa proeresis se făgăduesce a învelì şi sf. biserică, făr de a fi dator. Drept aceea dar, hotărîm Domnia Mea, ca până la împlinirea soroculuĭ de treĭ anĭ, să rĕmâe acest Gherasim Ierodiaconu nestrămutat din egumenia mănăstiriĭ Steleĭ ot Tîrgovişte, urmându-i se simfonia întocmaĭ, fără cătuşĭ de puţină strămutare, şi pîrîtul Chiril să nu fie volnic a se atinge câtuşĭ de puţin de nicĭ un venit al mănăstiriĭ, saŭ a vinde dintr'însul la alt cine-vaşĭ, fiind însă dator şi Gherasim a învelì biserica, după făgăduiala ce aŭ dat. — 1813 Aprilie 26.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Prea Inălţate Dómne,

După luminată porunca Inălţimiĭ Tale, ce mi s'aŭ dat la jalba cuviosuluĭ Gherasim Ierodiacon, egumenaş de la mănăstirea Stelea ot Tîrgovişte, metoh Sfîntuluĭ Mormînt, prin care arată că cuviosul archimandritul Chiril Aghiorghitul, ce este epitrop Sf. Mormînt, nu voesce a primi embaticul talerĭ 400 pe an, precum a fost întocmit de către epitropiĭ ceĭ din înaintea luĭ, în soroc de treĭ anĭ, din care a trecut un an, şi deosebit făcêndu se arătare şi din partea boerilor i a locuitorilor ot Tîrgovişte, prin deosebită jalbă către Măria Ta, pentru acest jăluitor, că este econom bun şi că se pórtă bine, cu toţiĭ făcênd rugăciune a nu se schimbà, căcĭ mănăstirea este în oraş, unde se bisericesc mulţĭ ómenĭ, am trimis din luminată porunca Inălţimiĭ Tale la archimandritul Chiril, egumenaş, ci să-ĭ priméscă şi entision ce este dator să dea, şi am luat rĕspuns că nu póte să-l lase a fi numitul egumen, pentru că la o moşie ce are acéstă mănăstire aŭ găsit preţ bun cu maĭ bun folos la Sf. Mormînt, adecă am luat înţelegere că voesce să nu lase nimic mănăstiriĭ dintr'acel venit, nicĭ pentru cheltuiala egumenuluĭ, nicĭ pentru vre-un meremet şi dregere a mănăstiriĭ. Decĭ, pe simfonia ce are jăluitorul, ca o parte bisericéscă ce este, şi după cererea boerilor i a locuitorilor ot Tîrgovişte, că este bun pentru mănăstire şi că politia îĭ este bună, însă peste acestea dete înaintea mea şi făgăduială că, făr de a fi dator în simfonie să învelécsă sf. biserică şi cu tóte că îĭ este sorocul scurt, dar de la sine are să se silécsă ca să facă şi înveliş sf. bisericĭ; cu cuviinţă este dar, ca la un acest fel de om nu numaĭ simfonia să i se păzéscă, ci încă să nu se lipséscă nicĭ decum de la mănăstire şi ca să nu fie supĕrat de egumenul Aghiorghitul, să se dea şi luminată întărirea MărieĬ Tale, saŭ precum va luminà Dumnedeŭ pe Măria Ta se va da hotărîre. — 1813 Aprilie 22.

Vel Logofĕt.

(Cod. LXXVI, fila 41.)

97. *Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlahscoe.*

D-ta Vel Vornice Radule Golescule, primită fiind Domnieĭ Mele cererea ce facĭ printr'acéstă anafora, ridicăm de-asupra D-tale acéstă sarcină a cercetăriĭ socotelilor i altor pricinĭ ale mănăstiriĭ Raduluĭ-Vodă, la care aĭ fost orînduit prin osebită poruncă a Domnieĭ Mele.—1813 Maiŭ 14.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Prea Inălțate Dómne,

Vĕḑ că sunt împovărat cu multe trebĭ, că deosebit că sunt pe tóte ḑilele judecățĭ ale cinstituluĭ Divan, apoĭ sunt și judecățĭ ale Vornicieĭ, deosebĭ după obiceiŭ, și n'am un cés odihnă ca să pociŭ căută și eŭ câte sunt trebĭ ale caseĭ mele, sunt încărcat cu cercetările mănăstiriĭ Raduluĭ-Vodă. Mĕ rog Mărieĭ Tale să se orînduiască altul în locul meŭ la cercetările mănăstiriĭ Raduluĭ-Vodă, saŭ să se cerceteze de velițiĭ boerĭ, cum se cercetéză și cele-lalte judecățĭ ale mănăstirilor, că eŭ nu maĭ pociŭ a fi însărcinat cu cercetările aceștiĭ mănăstirĭ.

Radu Golescu.

(Cod. LXXVI, fila 148.)

98. *Iō Ioan Gheorghe Caragea Voevod i Gospodar zemle vlahscoe.*

D-ta biv Vel Postelnice, epistatule al cămărășieĭ, de vreme ce obiceiul Hereĭ de carne între Ovreĭ așà s'aŭ urmat din vechime precum ne arățĭ printr'acéstă anaforà, întocmaĭ dar și asemenea hotărîm Domnia Mea și volnicim să se urmeze și de acum înainte, fără câtușĭ de puțină strămutare, pentru care să daĭ D-ta cuviincios nizam Ovreilor după acéstă poruncă a Domnieĭ Mele, iar pre ceĭ ce vor fi împotrivă următorĭ să-ĭ înfrânezĭ.—1813 Aprilie 18.

(Pecetea gpd.) Vel Logofĕt.

Pré Inălțate Dómne,

După luminată porunca Inălțimiĭ Tale, ce prin buiurdismă mi s'aŭ dat la acéstă alăturată jalbă a bresleĭ Ovreilor pămîntenĭ, de aicĭ din Bucurescĭ, a o cercetà, următor fiind, s'aŭ înfățișat starostea al lor Haim, împreună cu brésla, și intrând în teoria curgeriĭ priciniĭ, m'am pliroforisit cum că din vechime obiceiŭ erà că numaĭ brésla Ovreilor pămîntenĭ (iar nu și străinĭ) are voe să tae carne și să dea orĭ-carele và cumpĕrà pentru fieșce oca óreșĭ-ce puțin ajutor la catagabela santăgă (?!) cutia lor, carĭ banĭ se strîng și se cheltuesc la tóte întîmplătórele trebuințe ale bresleĭ; într'acest chip din vechime s'aŭ urmat acest obiceiŭ între dînșiĭ. Acum dar, fiind-că s'aŭ *adunat în Bucurescĭ mulțĭ Ovreĭ și dintre ceĭ străinĭ*, se rógă brésla pămîntenilor Ovreĭ ca să li se întăréscă acest obiceiŭ, după cum li s'aŭ urmat din vechime, adecă precum maĭ sus se arată, ca numaĭ eĭ pămîntenìĭ să

taie carne, iar alt nimenea, a cărora cerere este cuviinciósă; de care nu lipsiiŭ a arătà Inălţimiĭ Tale. — 1813 Aprilie 8.

Nicolae Scanavi Vel Postelnic.

(*Cod. LXXVI, fila 1.*)

99. *Cartea sf. mănăstiriĭ Cozia din sud. Vîlcea.*

Fiind-că sf. mănăstire Cozia din sud. Vîlcea este la loc de munte cu anevoe de a se suì la mănăstire, fiind drumul făcut în pétră cu ciocanul cu mare cheltuială de rĕposaţiĭ Domnĭ, şi pentru paza aceluĭ drum de dres, căcĭ de-apururea se surpă muntele şi se strică drumul, aŭ avut patru lude meşterĭ din satul Călimănesciĭ, ertaţĭ şi apĕraţĭ de tóte dàjdiile şi orînduelile Vistieriеĭ, cum şi de alte podvóde, atât de la alţĭ rĕposaţĭ fraţĭ Domnĭ, cât şi de la Domnia Sa rĕposatul Alexandru Vodă Ipsilant, precum din cartea Domnieĭ Sale, ce o vĕḑum, cu lét. 1775 Maiŭ 15, Ne-am adeverit. Ne-am milostivit dar şi Domnia Mea şi, printr'acéstă carte ce dăm sf. mănăstirĭ, înnoim şi întărim acéstă milă, prin care poruncim ca să aibă a ţiné aceştĭ lude 4 meşterĭ nesupĕraţĭ, precum i-aŭ ţinut şi maĭ înainte vreme, spre a fi sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor, şi nimenĭ întru nimic supĕrare peste cartea Domnieĭ Mele să nu le facă. — 1813 Aprilie 27.

(*Cod. LXXVII, fila 81 v.*)

100. *Cartea sf. mănăstirĭ Cotména ot sud. Argeş.*

De vreme ce sf. mănăstire Cotména ot sud. Argeş are milă, cu chrisóvele altor fraţĭ Domnĭ, să iea vinăriciŭ de la Ciocănescĭ, din poporul Pitescilor, după cum Ne adeverim Domnia Mea din cartea Domnieĭ Sale frateluĭ Alexandru Ipsilant Voevod ot lét. 1775, cât şi dintr'a Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Michaiŭ Vodă Suţul ot lét. 1784; drept aceea dăm şi Domnia Mea volnicie omuluĭ pe carele îl va orîndui egumenul mănăstiriĭ, ca împreună cu vinăriceriĭ domnescĭ să scrie tot vinăriciul din maĭ sus numitul popor, făcênd douĕ catastişe asemenea, iscălite fiind şi de vinăriceriĭ domnescĭ şi de omul mănăstiriĭ, şi strîngênd baniĭ vinăriciuluĭ, din 5 banĭ de vadră să aibă a luà omul mănăstiriĭ câte doĭ banĭ, după cum ieaŭ şi alte mănăstirĭ, iar ceĭ-lalţĭ treĭ banĭ, întru carĭ ieaŭ şi ploconul de nume, să iea vinăriceriĭ domnescĭ; aşijderea să aibă a luà egumenul, de la ceĭ ce vor fi avênd viĭ pe moşia mănăstiriĭ, otaştina după obiceiŭ, din 20 de vedre o vadră, însă vin iar nu banĭ; şi pentru scaunele de carne ce vor fi pe moşia mănăstiriĭ, să le aibă mănăstirea Cotména, precum le-aŭ avut şi maĭ înainte; i saam receh gpd. — 1813 Aprilie 12.

(*Cod. LXXVII, fila 81 v.*)

101. *Chrisovul mănăstiriĭ Plumbuiteĭ după apa Colentineĭ din sud. Ilfov.*

Fiind-că sf. mănăstire Plumbuita după apa Colentineĭ sud. Ilfov, unde se cinstesce şi se prăznuesce hramul nascerea prea sfîntuluĭ mareluĭ

prooroc înainte mergĕtor și botezătorul Ioan, aŭ avut aceste milĭ de la frațiĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisovul Domnieĭ Sale Constantin Vodă Ipsilant, ce-l vĕḑum, cu lét. 1803 Iunie 10, Ne-am adeverit, ca să iea pe tot anul câte 1.000 vedre vin pe an de la vinăriceriĭ ot sud. Saac, care să-l plătéscă vinăriceriĭ vadra po banĭ patru-ḑecĭ; așijderea să iea și de la carvasaraua domnéscă pe fieș-care an câte talerĭ 166, cum și de la ocna Telega să iea pe an bolovanĭ sare două sute; să ție și lude ḑece din ludele Vistierieĭ, dupĕ catastih, cu pecetluiturĭ domnescĭ, cum și lude 15, ómenĭ străinĭ și făr de pricină de dajdie; să scutéscă și de oerit oĭ 500 pe tot anul, cu pecetluit. Drept aceea, învrednicindu-Ne Domnul Dumneḑeŭ și pre Noĭ cu domnia aceștiĭ pravoslavnice țĕrĭ și pliroforisindu-Ne Domnia Mea de próstă starea aceștiĭ mănăstirĭ și multa stricare ce aŭ pătimit din cutremur, ca să se pótă ajută la dregere și meremet, Ne-am milostivit Domnia Mea de am înnoit și am întărit milele acestea ce se cuprinde maĭ sus, ca să se păzéscă nestrămutat, spre a fi sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor și de întărire, iar Domnieĭ Mele și părinților Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; și am adeverit chrisovul acesta cu însășĭ credința Domnieĭ Mele Iω Ioan Gheorghe Caragea Voevod, i cu credința prea iubiților Domnieĭ Mele fiĭ, Gheorghe Caragea Voevod, Constantin Caragea Voevod, martorĭ fiind și D-lor cinstițĭ și credincioșĭ boeriĭ velițĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ Mele: pan Const. Filipescu Vel Ban, pan Radu Golescu Vel Dvornic de Țéra-de-sus, pan Grigorie Brâncoveanu Vel Vistier, pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra-de sus, pan Radu Slătineanu Vel Dvornic de Țéra-de-jos, pan Dumitrașco Racoviță Vel Dvornic al treilea, pan Istrate Kretzulescu Vel Dvornic al patrulea, pan Iordache Slătineanu Vel Logofĕt de Țéra-de-jos, pan Constantin Suțu Vel Hatman, pan Michalache Manu Vel Dvornic za politie, pan Michalache Suțu Vel Spătar, pan Costache Vlahuț Vel Postelnic, pan Atanasie Christopol Vel Logofĕt al străinelor pricinĭ, pan Nestor Vel Clucer, pan Aleco Mavrocordat Vel Căminar, pan Dumitrache Manu Vel Comis, pan Michail Vel Pitar, și ispravnic pan Grigorie Ghica Vel Logofĕt de Țéra-de-sus; și s'aŭ scris chrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domnieĭ Mele, aicĭ în Bucurescĭ, la aniĭ de la nascerea luĭ Christos lét. 1813 Aprilie 28, de Nicolae Logofĕt de Divan.

(Cod. LXXVII, fila 93 v).

102. *Cartea mănăstiriĭ Clocociovul din sud. Olt pentru milele ce are.*

Sfinteĭ și dumneḑeesceĭ mănăstirĭ Clocociovul din sud. Olt, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfinților maĭ marilor Voevoḑĭ Michail și Gavril, ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ milă de la Domnia Mea, să aibă a luà pe fieș-care an 200 vedre vin din vinăriciul domnesc, din délul Dănescilor, ce este pe moșia sf. mănăstirĭ; așijderea să iea otaștina pămîntuluĭ dintr'acel dél, din 20 vedre vin o vadră, după obiceiŭ; asemenea să aibă a luà și lude 4, ómenĭ străinĭ, pre carĭ, găsindu-ĭ, vor fi apĕrațĭ de tóte orînduelile țĕriĭ, ca să fie de ajutorul sfinteĭ mănăstirĭ, pentru că aceste milĭ le-aŭ avut sf. mănăstire atât de la frațiĭ Domnĭ de maĭ înainte, cât și de la Domnia

Sa fratele Alexandru Vodă Ipsilant, prin cartea de la lét. 1776 Iunie 10, i de la Domnia Sa rĕposatul Nicolae Caragea Voevod, prin cartea de la lét. 1787 Octobre 12, şi de la rĕposatul Michaiŭ Vodă Suţu, una din domnia dintâiŭ, cu lét. 1784 Martie 20, şi alta din domnia de pe urmă, cu lét. 1792 Noembre 29, carĭ acestea tóte cărţĭ le vĕḑum şi Domnia Mea cu cuprin derea de maĭ sus arătată. Aşijderea să aibă sf. mănăstire a luà pe fieş-care an de la ocne câte talerĭ 50, la vremea când ieaŭ şi alte mănăstirĭ; să iea şi din balta de pe moşia Sohoia, ce este dréptă a mănăstiriĭ, ḑeciuială, ca şi ceĭ-lalţĭ stăpânĭ de moşie, care şi acéstă milă aŭ avut-o de la alţĭ fraţĭ Domnĭ de maĭ înainte, precum din chrisovul Domnieĭ Sale rĕposatuluĭ Michaiŭ Vodă Suţu, ce-l vĕḑum, cu lét. 1784 Novembre 20, Ne-am adeverit. Drept aceea şi Domnia Mea Ne-am milostivit, de am înnoit şi am întărit milele acestea, ce se cuprinde maĭ sus, ca să fie sfinteĭ mănăstirĭ de ajutor şi de hrană, iar Domnieĭ Mele vecĭnică pomenire; pentru care poruncim şi la toţĭ câţĭ se cuvine să fie următorĭ întocmaĭ a i se păzì milele acestea nestrămutat; i saam receh gpd. –1813 Aprilie 28.

(Cod. LXXVII, fila 126 v.)

AUGUST ȘI LITERAȚIĬ

DE

IOAN KALINDERU

Membru al Academieĭ Române.

Şedinţa de la 26 Martie 1897.

Starea literaţilor la Roma oglindesce destul de bine forma guvernuluĭ aceluĭ stat.

Până la August, aristocraţia iĭ admite în clientela sa. Când pare a predomnì o tendinţă monarchică, literatura, ca un satelit credincios al evoluţiuniĭ sociale, o urméză.

Acì vom vorbì de ocrotirea ce August şi Mecena deteră literaţilor. Făceaŭ eĭ acésta numaĭ în interesul politiceĭ lor, saŭ din causa gustuluĭ ce aveaŭ pentru lucrurile spirituluĭ? Suntem dispuşĭ a crede, că ambele aceste consideraţiunĭ le inspiraŭ purtarea şi că se vede şi amatorul şi omul politic în modul lor de a fi faţă de aceĭ ómenĭ culţĭ şi genialĭ, ale căror laude le eraŭ şi plăcute şi folositóre, al căror sprijin împodobià şi întărià puterea lor, dându-ĭ consfinţirea geniuluĭ.

E bine să facem de la început cunoscinţă maĭ de aprópe cu personalitatea fisică şi morală a Impĕratuluĭ şi a sfetnicilor sĕĭ ceĭ de taină.

Suetoniu, cu precisiunea sa de detaliĭ, ne descrie ast-fel pe continuatorul opereĭ luĭ Cesar: ‹Aveà o înfăţişare fórte frumósă, care nu se schimbă cu vîrsta. Atitudinea luĭ erà liniştită şi senină... ochiĭ clarĭ şi lucioşĭ... dinţiĭ micĭ, puţinĭ şi de colóre turbure, pĕrul ondulat şi cam blond, sprîncenele împreunate, urechile potrivite, nasul aquilin, şi erà mic de statură, dar bine proporţionat.›

August datorì maĭ mult uneĭ înlănţuirĭ minunate de împrejurărĭ aureola, care însoţesce numele sĕŭ de maĭ bine de opt-spre-ḑece secolĭ. Totul ese spre gloria sa: el închide era republiceĭ, de care s'a

săturat naţiunea, era răsbóielor civile, care nu se maĭ puteà prelungì, căcĭ armele cad din mânile tuturor adversarilor sĕĭ; tot el deschide fără să scie neapĕrat — era creştinismuluĭ, acea nouă religiune, care se ivesce la limitele orientale ale împĕrăţieĭ sale, sincronism fericit, graţie căruia tot creştinul audì numele sĕŭ.

In fine, spre a completà legenda, s'a lăudat maĭ ales la August acea lungă clemenţă, care a ţinut tot atât cât domnia sa. Încetarea însă a politiceĭ violente ce practicase în primele timpurĭ nu erà póte decât o puternică silinţă, o reacţiune energică a voinţeĭ sale în contra avînturilor crudimiĭ. Se temeà de a se înnecà el însuşĭ în valurile de sânge ce vĕrsà şi avù curagiul şi tăria de a-şĭ stăvilì pornirile.

Studiând din punctul de vedere psichologic istoria despoţilor crudĭ, mulţĭ autorĭ aŭ ajuns la conclusiunea, că exerciţiul îndelungat al puteriĭ fără limite produce o nebunie specială, căreia i s'a dis *Cesarenwahnsinn* (nebunie cesariană). Acéstă părere a exprimat-o de curînd d-l Paul Jacoby în *Etudes sur la sélection dans ses rapports avec l'hérédité chez l'homme.* D-l Jules Soury, în darea de sémă asupra acesteĭ cărţĭ în *Le Temps* din Paris, desvoltă asemenea idea că despotismul, slăbind frîul care reţine instinctele nóstre, lasă pe om pradă impulsiunilor órbe ale bruteĭ, care zace în fondul fie-căreĭ firĭ omenescĭ.

August nu a fost unul din acele spirite hotărîte, carĭ înlocuesc formele învechite, numirile carĭ aŭ ajuns lipsite de conţinut, pentru a pune în locul lor un tot complet, organic, coordonat după cerinţe logice. Din contră, arta sa a fost de a da unuĭ popor, care nu erà încă pregătit pentru o monarchie făţişă, una care lăsà să continue tóte formele vechiuluĭ regim. A fost însă un neasĕmuit administrator. A coordonat tot ce crease bun republica, a creat întocmirĭ nouĕ, de la înfiinţarea unuĭ serviciŭ de pompierĭ (vigili) până la înfiinţarea prefectureĭ urbeĭ, a reorganisat legiunile, finanţele, provinciile, pe carĭ le împărţì în imperiale şi senatoriale. Lucrarea acésta întărì imperiul şi maĭ prelungì existenţa luĭ pentru câţĭ-va secolĭ. A avut dar dreptate de a scrie în inscripţiunea de la Anchira: «Am făcut legĭ nouĕ, am pus din noŭ în onóre exemplele strămoşilor noştri, carĭ dispăruse din moravurĭ, şi am lăsat eŭ însumĭ pilde demne de a fi urmate de moştenitoriĭ meĭ.»

Fără a maĭ vorbì de viéţa sa politică, ceea ce ne-ar depărtà de subiectul nostru, vom adăogì numaĭ, că nu credeà că este «maĭ iscusită zăbavă decât cetitul cărţilor»—cum dice Miron Costin,—c'a scris el însuşĭ maĭ multe opere (enumerate de Suetoniu: *August,* LXXXV) şi

că a căutat şi obţinut prietenia şi laudele luĭ Virgiliu, luĭ Oraţiu, luĭ

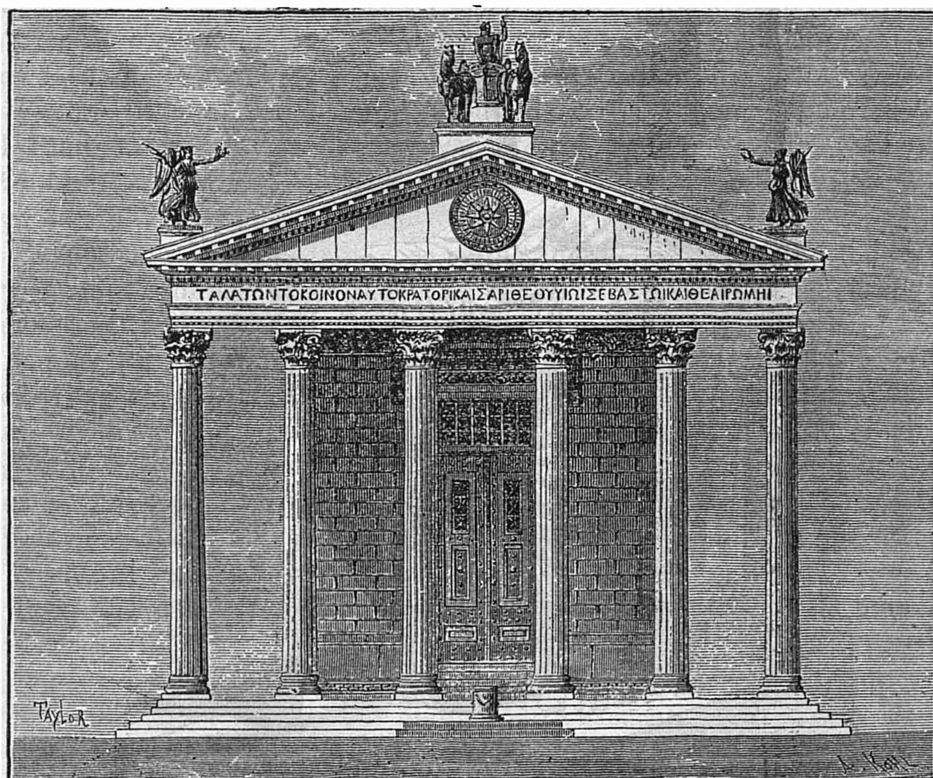

August pe scaun. (După o statue de la Museul din Neapole.)

Ovidiu, stima unuĭ Titu Liviu, unuĭ Dion Cassiu, şi că şi-a lăsat nu-

mele, ca şi Leon X, Ludovic XIV şi Elisabeta Angliei, unei perióde de înflorire literară.

Cum ḑiceam maĭ sus, ni se pare fórte probabil că August, cârmuitorul imperiuluĭ, şi Mecena, prietenul sĕŭ devotat şi inteligent, urmăriaŭ două scopurĭ, luând rolul de ocrotitorĭ aĭ literatureĭ: de a protegià literele şi de a se pune întru cât-va la adăpostul strălucirii lor. Ambiĭ primise o educaţiune literară fórte completă, graţie căreia eraŭ în stare de a aprecià bine lucrările protegiaţilor lor,—August maĭ ales, care făcuse el însuşĭ câte-va composiţiunĭ în momentele sale de odihnă. Mecena aveà aspiraţiunĭ maĭ puţin înalte, destule însă pentru a arătà

Templul Romeĭ şi al luĭ August la Anchira. (După completarea luĭ Guillaume.)

că nu erà incult. Impĕratul a scris câte-va scrierĭ, memoriĭ din viéţa sa, şi maĭ ales un monument care, şi prin conţinut şi prin formă, merită să-ĭ supravieţuiască, adecă testamentul sĕŭ, descoperit la An-

chira (1) şi care înfăţişéză óre-care asemĕnare cu comentariile luĭ Cesar şi chiar cu memorialul dictat la Sainte-Hélène de Cesarul Franţeĭ.

Acest însemnat monument istoric e cunoscut sub numele de Inscripţiunea de la Anchira (acum Angora), saŭ de testament politic al luĭ August. E una din cele patru cărţĭ ce scrisese în vederea morţiĭ sale şi pe carĭ le cetì la Senat Drusu, fiul luĭ Tiberiu. E un resumat al faptelor şi al vieţeĭ sale. Scim din *Istoria celor 12 Cesarĭ* a luĭ Suetoniu, că Impĕratul poruncise se se sape acéstă scriere pe plăcĭ de bronz aşezate pe mormîntul sĕŭ.

Locuitoriĭ din Anchira, capitala Galatieĭ, unde August acumulase binefacerĭ, spre a-şĭ arătà recunoscinţa către dînsul, îşĭ făcuse o piósă datorie de a incrustà acéstă descriere pe pereţiĭ templuluĭ ce consacrase acestuĭ ḑeŭ. D-niĭ Georges Perrot şi Guillaume isbutiră, în misiunea din 1861 în Asia-Mică, graţie stăruinţeĭ lor, egală cu vasta lor erudiţiune, să scótă din ruinele, unde eraŭ scufundate, aceste plăcı nepreţuite, păstrate aprópe pe deplin, afară de puţine cuvinte necetibile.

Textul inscripţiuniĭ de la Anchira fiind în latinesce şi de óre-ce Galatiĭ, de la stabilirea lor în Asia-Mică, luaseră limba grécă, eĭ săpară pentru usul lor, pe faţada templuluĭ, o traducere grecéscă a inscripţiuniĭ. Textul grecesc se compune din 19 colóne. Călĕtorul engles Hamilton copiase din ele cincĭ întregĭ şi fragmente din o alta. D-l Perrot maĭ aduse douĕ-spre-ḑece nouĕ. Numaĭ a 19-a erà prinsă într'un zid groş de despărţire, care nu se puteà dărîmà, aşà că n'a putut să fie cetită.

Deşì vremea le-a tractat aspru, aceste colóne de inscripţiune împlinesc o mare parte din lacunele textuluĭ latin. Ele ne-aŭ dat paragrafe întregĭ şterse în original, şi, chiar în pasagiile unde textul latin erà maĭ bine păstrat, ele îndreptéză în fórte multe locurĭ greşalele carĭ furnicaŭ în interpretarea textuluĭ vechiŭ.

În acel testament politic, August, cu o îndrăsnélă cu totul romană, îşĭ atribue luĭ singur tóte meritele pentru faptele împlinite. El e pretutindenea, vede tot, face tot. Ast-fel, la etatea de nouĕ-spre-ḑece anĭ, crează o armată din iniţiativa şi pe cheltuiala sa şi cu ea redă libertatea republiceĭ stăpânită de o facţiune apĕsătóre.

El exiléză pe ucigaşiĭ tatăluĭ sĕŭ (adoptiv). A curăţit mările de piraţĭ (răsboiul cu Sextu Pompeu) şi le-a luat, pentru a-ĭ restituì stă-

(1) Versiunea cea maĭ completă a fost adusă la 1861 de d-l G. Perrot. Titlul documentuluĭ este: *Index rerum gestarum divi Augusti.* Originalul se află la Roma, săpat pe douĕ table de bronz.

pânilor lor, 30.000 de sclavĭ fugiţĭ. Bătălia de la Actium este menţionată numaĭ pentru a constatà graba, cu care Italia şi provinciile apusane se declarară în favórea luĭ. El a reluat Parţilor drapelele romane, se scie însă că n'a fost decât un simplu schimb, făcut pe cale diplomatică. Popórele din Pannonia, la carĭ, înainte de principatul sĕŭ, nu pătrunsese încă nicĭ o armată romană, aŭ fost învinse de Tib. Nero, fiul sĕŭ vitreg şi pe atuncĭ legatul sĕŭ; le-a supus Imperiuluĭ Roman şi a dus marginele provincieĭ Iliria până la Dunăre. O armată de Dacĭ, care trecuse acéstă graniţă, a fost bătută şi nimicită sub auspiciile sale; maĭ târḑiŭ, o armată romană, trecĕnd Dunărea, a constrîns pe Dacĭ să se supue ordinelor poporuluĭ roman. A trimis (din cabinetul seŭ) flote romane pe tóte mările cunoscute.

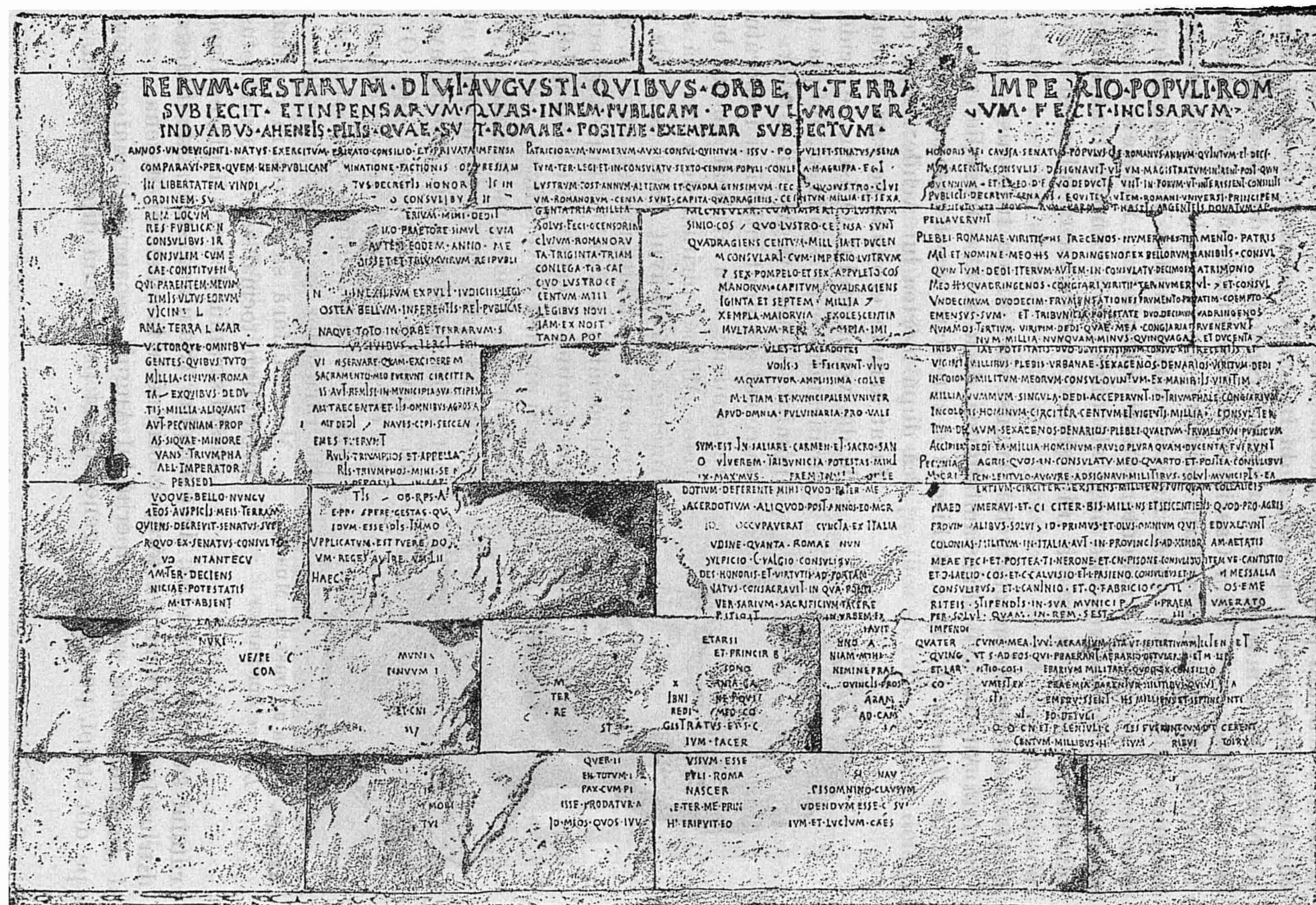
Enumeră apoi darniciile sale către veteranĭ şi soldaţi, pămînturile şi sumele ce a împărţit, jocurile ce a dat poporuluĭ, cu cifra enormă a cheltuelilor pentru ele, şi dă o listă nesfîrşita de monumentele ce a cladit: sunt printre ele cincĭ-spre-ḑece temple, o basilica, un forum, maĭ multe portice, un palat pentru Senat, drumurĭ publice, apeducte, reînfiinţarea Capitoluluĭ, terminarea Foruluĭ luĭ Cesar şi a teatruluĭ luĭ Pompeu.

August repară aprópe tóte templele, carĭ se derăpănase; desfăşură tótă activitatea cu scopul de a face pe Romanĭ să uite amintirile politice ale trecutuluĭ, adecă ale vremiĭ unde se respirà liber, unde aerul, afară de scurte intervale, nu erà infectat de miasmele despotismuluĭ.

Regretăm că nu putem vorbì maĭ pe larg acì de un document aşà de nepreţuit. Studiul atent al acestuĭ monument, căruia ilustrul Mommsen a consacrat o savantă cercetare, sub titlul de *Res gestae divi Augusti ex monumentis Ancyrano et Appoloniensi*, ne-a călăuzit în acéstă scurtă resumare, şi ne-am silit maĭ cu sémă de a judecà pe August după ceea ce ne arată el însuşĭ despre dînsul, după mărturisirile şi confidenţele sale, după testamentul politic în care îşĭ descrie viéţa. Importanţa ce o aveà, în tot casul, un monument ca acesta a crescut şi maĭ mult, în urma perderiĭ depline a voluminóseĭ corespondenţe dintre Octaviu şi Ciceron, din care n'avem decât câte-va fărămiturĭ fără importanţă, precum şi a notiţelor şi scrierilor Impĕratuluĭ.

Acea corespondenţă ne-ar fi făcut să cunóscem maĭ bine natura relaţiunilor ce existară între Ciceron şi Octaviu, care numì cât-va timp pe cel dintâiŭ tată, adevĕrata causă ocasională a ruperiĭ prieteniеĭ lor şi a morţiĭ tragice a mareluĭ orator.

De asemenea, într'un document ca cel de la Anchira, sunt firesce

Fragment din Testamentul lui August. (După Perrot, Exploration archéologique de la Galatie.)

multe declarațiunĭ pe carĭ nu putem să le luăm prea strict, maĭ ales că August erà preà fin pentru a da în public secretele politiceĭ sale.

Cel care ne-a maĭ călăuzit, afară de Suetoniu și de alțĭ scriitorĭ aĭ istorieĭ imperiale, e Dion Cassiu, în informațiunile căruia putem să ne încredem, din causa esactitățiĭ minuțióse ce vedem la dînsul, cu tótă lungimea discursurilor fără sfîrșit ce atribue unuia și altuia și carĭ ostenesc și pe cel maĭ răbdător cetitor. Esactitatea e marele sĕŭ merit, căcĭ, dacă-ĭ lipsesc vederile largĭ ale unuĭ Tacit, cunósce bine lumea oficială a Romeĭ, în care a trăit, și vorbesce de ea cu iubire și în cunoscință de causă.

Atare e singura scriere a luĭ August care ni s'a transmis.

Odată August avù chiar ambițiunea de a scrie o tragedie, sub titlul de *Mórtea luĭ Ajax*. Subiectul e cunoscut: acest răsboinic, furios că după mórtea luĭ Achile i s'aŭ refusat armele erouluĭ, pe carĭ armata le dă vorbărețuluĭ Odiseu, se ucide, aruncându-se pe spada sa, înfiptă în pămînt. «Cum stă Ajaxul d-tale?» îl întrebaŭ glumind intimiĭ, și Impĕratul rĕspundeà: «S'a aruncat pe un burete». Mijloc spiritual de a face să se înțelégă, că a avut bunul simț de a renunțà la ambițiunea sa literară. Și alțĭ membri aĭ familieĭ imperiale arătaŭ tendințe literare; așà Livia și Julia aveaŭ un gust de versificare fórte pronunțat, dacă putem pune temeiŭ pe Macrobiu (Saturn. II, 5), Germanicu, nepot și fiŭ adoptiv al luĭ Tiberiu, aveà un adevĕrat talent de poet, ḑice Ovidiu (Tristia I, 13), și despre Claudiu scim că erà un erudit și că a scris istoria Etruscilor și a Cartaginesilor.

Agrippa. (După un bust din Museul *Louvre* din Paris.)

Mecena, fără să fi avut în realitate pretențiunĭ tocmaĭ seriόse, afectà totușĭ un stil straniŭ, de care îĭ plăcea Impĕratuluĭ să rîḑă, scriindu-ĭ, de exemplu: «Salutare, smaragde, fildeș al Etrurieĭ». Etruria erà țéra de origine a familieĭ luĭ Mecena.

Imperiul lumiĭ, adecă imperiul luĭ August, se sprijinià maĭ cu sémă pe doĭ stâlpĭ, pe Agrippa generalul și pe Mecena diplomatul sĕŭ.

Marcu Vipsaniu e cunoscut posterităţiĭ sub porecla de Agrippa, pe care o dedeaŭ Romanii celor carĭ la nascere se presintaŭ cu piciórele. Aceeaşĭ poreclă o maĭ avù şi Meneniu Agrippa, autorul faimosuluĭ apolog cu stomacul şi membrele, cu care ar fi liniştit plebea retrasă pe muntele Aventin şi ar fi împăcat-o cu Senatul.

Agrippa, de familie nobilă şi bogată, fu camaradul de şcólă şi maĭ târḑiŭ prietenul, partisanul credincios, sfetnicul înţelept al lui August în sórta-ĭ triumfală. El fu maĭ ales generalul sĕŭ pe mare şi pe uscat. Învinge pe Sextu Pompeu pe uscat la Mesina, pe mare la Mylae şi Naulochus. La asediul Perusieĭ, în răsboiul din Galia şi Iliria, tot Agrippa e în frunte. Bătălia de la Actium e opera şi triumful sĕŭ. Nu maĭ lipsià acestuĭ bărbat de acţiune decât stăpânirea lumiĭ, moştenirea luĭ August.

August îl făcù ginerele sĕŭ, îĭ dete pe fiica sa Iulia. Acésta, demnă

Panteonul luĭ Agrippa la Roma. — Starea actuală.

de mamă-sa, îşĭ făcù în curînd cea maĭ rea reputaţiune şi soţul eĭ tăceà, căcĭ, dacă se hotără să opréscă purtarea eĭ, se impuneà divorţul şi atuncĭ îşĭ perdeà din sorţiĭ de a ajunge la postul suprem, la care erà chemat din atâtea cause.

Cu tóte acestea, revoltă Pannonilor cere presența sa. Şi în adevĕr, cum se înfăţişéză, rĕscóla se şi astâmpĕră. Acésta fu însă ultima faptă a eroului, care, de-abià ajuns în campanie, se îmbolnăvì şi murì în vîrstă de 51 de anĭ, fără ca August, care alergă să-l întîmpine, să fi putut primì ultimul sĕŭ suspin.

Atare fu sfîrşitul prematur al acestuĭ om, a căruia modestie, întrecută numaĭ de geniul sĕŭ, îl făceà să lase luĭ August gloria care i s'ar fi cuvenit luĭ şi să se sfiască óre-cum de triumfurile ce repurtà.

Agrippa n'are însemnătate pentru literatură, pentru cele-lalte arte a fost însă un *Mecena*, după expresiunea consacrată. El a ridicat Panteonul, acum Santa Maria Rotonda, unde i se mai vede numele, şi tipul acelui monument, cu faţada de colóne, susţinênd un fronton, şi legată cu o rotondă, acoperită cu o cupolă, s'a imitat adesea,— ast-fel în Panteonul din Paris şi în cât-va şi la Ateneul nostru.

Relaţiunile cu literaţiı eraŭ în atribuţiunile luĭ Mecena, născut la Arretium în Etruria, ţéră care erà o a doua Campania. Eroul nostru, epicureŭ, sibarit chiar, nu desminţià originea sa şi scià să unéscă o adîncă depravare cu o eleganţă suprema.

Prima dată când istoria îl menţionéză, îl vedem dejà ca omul devotat al viitoruluĭ Impĕrat. O anecdotă ce luăm din viéţa sa ne va da cheia caracteruluĭ sĕŭ mlădios şi plecat.

Mecena erà însurat cu Terentia, femeie frumósă şi mult maĭ tînĕră decât dînsul. Ea plăcù luĭ August şi-ĭ cedă. Mecena, filosof resemnat, se ferì de a arătà cea maĭ mică supĕrare; ba acest accident conjugal servì chiar la întărirea legăturilor dintre aceştĭ doĭ amicĭ. Concordia dintre eĭ nu se întinsese însă şi asupra căsnicieĭ celor doĭ soţĭ şi Roma se înveselià în fie-care sĕptĕmână de priveliştea luĭ Mecena, alergând la tribunale pentru a cere divorţul şi luându-şĭ apoĭ séma şi împăcându-se iarăşĭ cu nevasta, frumósă dar rea de fire, cu care ḑiceaŭ glumeţiĭ că se însurase de o mie de orĭ.

Ast-fel erà Mecena ca om. Acum, când l'am vĕḑut în viéţa sa casnică, să-l vedem ca bărbat de stat.

Nimenĭ nu se va mirà, când îl vom numì apostolul născut al puteriĭ dictatoriale a luĭ August, marele preot al religiuniĭ mulţumiriĭ materiale. Mecena fu diplomatul şi omul de afacerĭ al luĭ August. Să-l vedem la muncă. Scribonia, strănepótă a mareluĭ Pompeu, erà să iea pe Antoniu; acésta ar fi fost póte ruina luĭ Octaviu. Mecena pléčă, isbutesce să strice acest proiect şi face din acea fată nevasta nepotuluĭ luĭ Cesar. Altă dată, isbutesce să reconcilieze pe Antoniu cu Octaviu şi dă ast-fel acestuia vremea de a preparà triumful sĕŭ de la Actium.

Viéţa luĭ Mecena e plină de asemenea adevĕrate minunĭ de diplomaţie. Lista lor ar fi preà mare de dat acì, istoria le-a însemnat.

Să trecem la o altă ordine de ideĭ, adecă la ajutorul aşà de dibaciŭ, la acea cooperaţiune aşà de devotată la marea operă ce căutà Octaviu să facă în folosul sĕŭ: înfiinţarea puteriĭ absolute, plecarea sub jugul sĕŭ, părintesc cu ipocrisie, a tuturor resistenţelor şi voinţelor.

Spada îşĭ făcuse misiunea; acum erà rîndul convingeriĭ, trebuiaŭ câştigate inimile şi spiritele prin mijlocirea regilor cugetăriĭ, dominatorilor inteligenţeĭ, literaţiĭ, dar maĭ cu sémă poeţiĭ.

Mecena are deci marea şi gingaşa sarcină de a strînge sub drapelele luĭ August nobila falangă a acelor ómenĭ de elita, însărcinaţĭ de a înstrăinà pe Romanĭ de preocupările politice, de a obţiné cu un cuvînt abdicarea drepturilor şi datoriilor lor, pentru a-ĭ îndreptà spre agricultură şi spre interesele materiale, lăsând tóte cele-lalte în séma unuĭ stăpân şi perḑêndu-se cu totul în satisfacţiunea bĕuturiĭ şi mâncăriĭ, în desfătările cele maĭ josnice: *panem et circenses.*

Mecena. (După o frumósă ametistă gravată, păstrată la *Cabinet des Médailles* din Paris. Pe pétră se vede numele celebruluĭ săpător Dioscoride.)

Mecena fu, în realitate, dacă nu în chip oficial, însărcinat cu funcţiunile unuĭ ministru al liberalităţilor şi favorurilor. August îşĭ pusese încrederea într'un om demn de ea şi favoritul stăpânuluĭ aduse la îndeplinire minunĭ în acéstă slujbă politică şi fu un eminent recrutator de partisanĭ. Agrippa câştigase bătăliĭ pentru August; Mecena îĭ aduse partisanĭ.

Palatul acestuia, care, în mijlocul unuĭ parc imens, înfăţişà vederiĭ, de pe Esquilin, Roma şi împrejurimile eĭ până la Tibur şi unde maĭ târḑiŭ aŭ fost înmormîntaţĭ alăturĭ Mecena şi Oraţiu, a fost pentru un şir de anĭ cel maĭ strălucit şi maĭ plăcut loc de întîlnire pentru tóte spiritele superióre saŭ delicate, cum n'a maĭ avut în urmă Roma, precum observă prea bine Friedländer. (1) Pe lângă curtea literară a luĭ August, îşĭ păstrà strălucirea şi acest focar, precum în o altă epocă de înflo-

(1) Civilisation et mœurs romaines, tr. Vogel, t. IV, p. 99.

rire literară, scriitoriĭ marĭ se adunaŭ şi la Curtea luĭ Ludovic XIV şi la *Hôtel de Rambouillet.*

Dar, după acéstă digresiune, să cercetăm acum carĭ eraŭ serviciile, maĭ mult saŭ maĭ puţin bine rĕsplătite, ce le puteaŭ aduce literaţiĭ. Aceste serviciĭ eraŭ marĭ. Literaţiĭ trebuiaŭ să dea siguranţă nouluĭ guvern, făcênd a se uità, prin distracţiunĭ literare, desfiinţarea completă a libertăţiĭ tribuneĭ, condemnată la o tăcere eternă. Trebuià să se înlocuiască agitaţiunile, discursurile de la Forum, prin cântarea în stil pompos a nouelor triumfurĭ militare şi diplomatice: Sicambriĭ aruncaţĭ dincolo de Rin, Pannoniĭ învinşĭ, Parţiĭ înapoind drapelele luate luĭ Crassu. Trebuià să se impue şi plebeĭ şi patricianilor moravurile maĭ puţin energice ale monarchieĭ, maĭ mult saŭ maĭ puţin făţişă. Poeţiĭ eraŭ firesce Tirteiĭ însărcinaţĭ de a cântà aceste nouĕ obiceiurĭ şi de a le face să fie iubite.

Cum eraŭ rĕsplătiţĭ autoriĭ agreaţĭ? Rĕsplata lor varià neapĕrat mult după caracterul lor. Unora, cu un spirit maĭ puţin distins, li se oferiaŭ pensiunĭ, gratificaţiunĭ, funcţiunĭ bine plătite; tot acéstă clasă de scriitorĭ se bucurà de premiele de concursurĭ, de aplause după cetire. Maĭ târḑiŭ Impĕraţiĭ organisară un adevĕrat învĕţămînt superior în favórea literaţilor cu renume. Ast-fel Quintilian, cel dintâiŭ póte, fu numit de Galba profesor de retorică cu 100.000 de sesterţe pe an. Juvenal se supĕră şi de acésta şi ḑise, că e vorba să se trimită şi în insula Thule câţĭ-va retorĭ. La Atena şi la Alexandria, statul întreţineà tot-deauna un numĕr mare de profesorĭ. Uniĭ din eĭ ajunseră la bogăţiĭ şi onorurĭ. Ast-fel fu Erodiu Atticu, care înfrumuseţă Atena cu clădirĭ monumentale şi fu numit Consul la 143.

Onórea de a fi vĕḑuţĭ în conversaţiune cu Mecena, de a însoţì pe August la vre-o ceremonie publică, o invitare la masă satisfăceaŭ aşteptările celor maĭ ambiţioşĭ. Pentru poeţiĭ demnĭ de onorurĭ maĭ delicate, o moşióră cu un isvor limpede şi un codruleţ eraŭ dărniciĭ ce sciaŭ să le aprecieze şi carĭ îndestulaŭ pe deplin aspiraţiunile lor fórte mărginite. Nicĭ nu doriaŭ alte generosităţĭ.

Relaţiunile însă pline de plăcere şi confidenţele amiciţieĭ sincere a luĭ August şi a luĭ Mecena eraŭ maĭ cu osebire reservate scriitorilor de elită.

Triumfurile exterióre, orĭ-cât de frumóse eraŭ, nu alcătuiaŭ grija de căpetenie a luĭ August. Se îngrijià mult maĭ mult de afacerile din lăuntru, şi pe drept cuvînt, căcĭ aşà se cuvenià conducĕtoruluĭ imperiuluĭ. Dorinţa luĭ erà de a merità frumosul titlu de *Reîntemeiătorul.* A reînvià virtuţile antice, a căror perdere o deplângeà aşà de viŭ

istoricul Titu Liviu, a face să reînflorescă agricultura, temelia prospe-

Mosaic găsit aprópe de Susa (Tunisia) în 1896 şi înfăţişând pe Virgiliu (1) între musele Cleo şi Melpomena.

rităţiĭ statelor, a da din noŭ căsătorieĭ şi familieĭ consideraţiunea şi

(1) Portretul luĭ Virgiliu e reprodus după un mosaic bine conservat, care s'a găsit la Susa de soldaţĭ din batalionul al 4-lea de tiraliorĭ. D-l G. Boissier, secretarul perpetuŭ al Academieĭ de Inscripţiunĭ din Paris, a expus, după arătările d-luĭ Gauckler, directorul săpăturilor şi museelor din Tunisia, tóte detaliile acesteĭ însemnate descoperirĭ.

Poetul e înfăţişat în atitudinea meditaţiuniĭ, îmbrăcat cu o togă albă cu bordurĭ albastre; pe genuchĭ e întins un *volumen* de pergament, pe care se póte cetì caligrafiat versul al 8-lea al cărţiĭ I a Aeneideĭ:

Musa, mihi causas memore, quo numine laeso
Quidve....

La drépta poetuluĭ stă tînera Cleo în tunică albastră şi cu o eşarfă galbenă de-asupra. Musa Tragedieĭ, Melpomene, maĭ matură şi cu o expresiune durerósă, e îmbrăcată

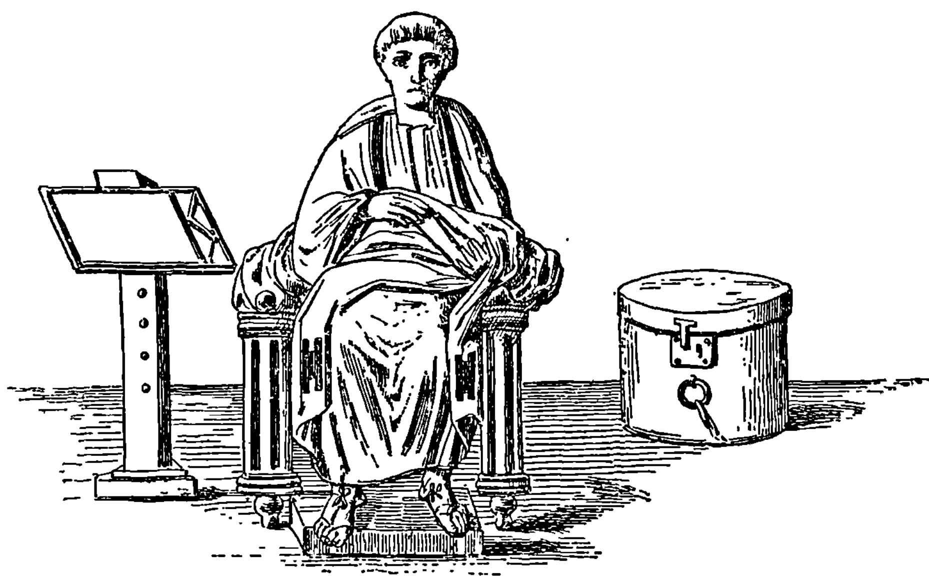
respectul de altă dată: iată programul de regenerare ce-şĭ propusese nepotul luĭ Cesar şi pe care se silià cu multă trudă să-l realizeze.

August lucră deci fără preget, ca să împlinéscă miĭ de reforme folositóre, necesare chiar, în moravurĭ, în tribunale, în administraţiune şi în finançe. El îşĭ dete asemenea marĭ silinţe pentru a redeşteptà credinţa în inimĭ şi, printr'însa, tóte virtuţile, tóte minunile ce produsese ea. În direcţiunea acésta, silinţele sale nu prea isbutiră; prea erà uşor de criticat păgânismul şi Roma, prin progresul timpuluĭ şi al luminelor, ajunsese în materie de religiune, la un óre-care scepticism, cu care zelul religios oficial al luĭ August se luptà destul de greŭ. Din partea agricultureĭ, sarcina sa fu maĭ uşóră; el găsì în Virgiliu un colaborator preţios şi fórte bine venit. Virgiliu iubesce câmpia şi munca eĭ şi face şi pe cetitor s'o iubéscă; el o cântă nu numaĭ cu iubire şi cu pasiune sinceră, «*quorum sacra fero, ingentî percussus amore*» (ale căror taine le port, cuprins de o nesfîrşită iubire), dar şi în cunoscinţă de causă. *Georgicele* sale nu sunt decât un manual agricol, cum puteà să-l scrie un poet. Virgiliu vorbesce în mod temeinic de viéţa de ţéră, de îndeletnicirile civile şi de datoriile locuitorilor, de arăturĭ, de semĕnăturĭ, de vite, apoĭ de albine, carĭ aveaŭ o importanţă mult maĭ mare la anticĭ decât la noĭ, căcĭ mierea trebuià să ţie locul zachăruluĭ, de viéţa lor socială, de republica saŭ monarchia lor. Romaniĭ, agricultorĭ din fire şi prin tradiţiune, trebuiaŭ să reieà cu óre-care înlesnire acest traiŭ al strămoşilor lor şi să se întórcă la moravurĭ regulate şi pacînice, adecă la morala, la virtutea de care strămoşiĭ lor Camillu, Fabriciu, Cincinnatu, dedaţĭ vieţeĭ agricole, presentase aşà de frumóse modele. Virgiliu se făcù deci, cu învoirea, ba chiar cu aprobarea făţişă şi încuragiarea Impĕratuluĭ, un predicator al moravurilor bune, un apostol al vieţeĭ regulate şi morale, un duşman hotărît şi nemilos al viţiuluĭ şi al crimeĭ. Tartarul, Infernul sĕŭ, e locuit de tră-

în stofe grele purpuriĭ, verdĭ şi auriĭ. Mosaicul e alcătuit din cubuleţe de marmură de diferite colorĭ. Scim din autorĭ, că în secolul I d. Cr. busturĭ de ale luĭ Virgiliu se găsiaŭ prin cele maĭ multe şcóle. Cu tóte aceste n'avem până acum decât câteva miniaturĭ pe manuscripte, din carĭ cea maĭ veche e din secolul VI, adecă lipsită de orĭ-ce valóre iconografică. Portretul ce dăm acì se crede că a fost facut prin secolul I, când se maĭ puteà face esact. Susa — Hadrumetum — şi-a perdut repede importanţa în secolul II; de aceea nu e probabil, ca clădirĭ aşà de pompóse, ca aceea pe care o ornà acest mosaic, să fie posterióre seculuiĭ I.

In părţile eĭ esenţiale, figura luĭ Virgiliu din manuscriptul Vaticanuluĭ, pe care am reprodus-o de asemenea acì, sémănă mult cu aceea din mosaic, ceea ce întăresce probabilitatea că avem un document iconografic bun. Stilul portretuluĭ e realist şi înfăţişarea ce dă luĭ Virgiliu e adevĕrată *facies rusticana*.

dătorĭ, de nelegiuiţĭ, de toţĭ criminaliĭ carĭ aŭ pângărit şi întristat pămîntul prin viţiile şi crimele lor. Eliseul ce descrie e adăpostul şi rĕsplata celor drepţĭ, celor carĭ aŭ moralisat némul omenesc, şi maĭ ales a Regilor bunĭ,—alusiune măgulitóre,—cu atât maĭ delicată cu cât erà cam ascunsă,—la August, care, firesce, trebue să aibă un loc de onóre în acel loc de desfătare, după ce a fericit pe pămînt pe Romanĭ. De alt-fel, August, prin nascerea sa chiar, aveà drepturĭ la un asemenea loc, de óre-ce némul sĕŭ se trăgeà dintr'o ḑeiţă, Venus. El însuşĭ primì ḑecĭ, — încă în viéţă fiind, — onorurile cuvenite unuĭ ḑeŭ; avù preoţĭ Augustalĭ şi altare, maĭ ales în provinciĭ, unde se vede că

Virgiliu. (După un manuscript cu miniaturĭ, al operilor sale, păstrat in Biblioteca Vaticanuluĭ.)

lumea erà maĭ credinciósă decât la Roma, aĭ căreia cetăţenĭ începuse a cam se dedà scepticismuluĭ.

Pentru noĭ, e o curiósă problemă de a ne explicà cum priviaŭ Romaniĭ acest noŭ cult, cu o origine aşà de puţin mistică. În genere, se admite, după cum ḑice şi d-l I. M. Cărbuneanu, care a studiat acéstă cestiune la noĭ, «că le fu uşor provincialilor să deosibéscă între Împĕratul, care de multe orĭ făptuià atâtea crime şi nebuniĭ, şi între acea inteligenţă imperială, tot-deauna aceeaşĭ sub nume diferite, la adăpostul

căreia atâtea milióne de ómenĭ trăiaŭ în linişte, neavênd a se teme de vrăjmaşiĭ, cu carĭ aveà să se lupte numaĭ Roma. (1)

Virgiliu n'a fost singurul care şi-a însuşit sarcina de a face ca regimul noŭ să fie iubit, ca ast-fel massele să-l priméscă cântând binefacerile luĭ şi slăvind triumfurile militare şi buna ocârmuire a Principeluĭ. Ceĭ doĭ maestri aĭ lireĭ, Virgiliu şi amicul sĕŭ Oraţiu, îşĭ împărţiră munca. Virgiliu învià amintirea legendară a Troeĭ, a Principilor eĭ Priam şi Anchise, a familieĭ luĭ Aenea, fiul luĭ Anchise şi al Venereĭ, din carĭ se trăgeà Iuliu Cesar şi, prin urmare, şi nepotul sĕŭ August, după fabulósele genealogiĭ ce acéstă casă, ca şi alte némurĭ vechĭ, îşĭ făurise. El îşĭ luă şi sarcina de a justificà înfiinţarea principatuluĭ de către Împĕrat, de a legà inima Romanilor de sórta tînĕruluĭ Cesar, prin versurile sale.

El fu dar poetul gloriilor naţionale, al legendelor consfinţite de vécurĭ:

«Lupte vĕ cânt şi pe oşténul ce-odată, din câmpiĭ trojanici,
Dus de meniri a sosit în pămîntul ital la Laviniĭ
Ceĭ de pe mal....» (2)

al roditóreĭ muncĭ a câmpuluĭ. Firea sa blândă şi nevoile tinereţiĭ îĭ inspirară acele accente duióse, carĭ îl fac aşà de simpatic nouĕ modernilor. Poetul din Mantua îşĭ îndeplinì cu strălucire sarcina; el voì să fie nu numaĭ poetul, ci şi istoricul, Titu Liviul luĭ August. Oraţiu îşĭ alese o altă parte, el luă asupră-şĭ ilustrarea vremurilor contemporane, a faptelor şi isprăvilor actuale ale luĭ August, fără a se maĭ duce înapoĭ până la obîrşia luĭ. Acestuĭ scop închină el odele sale, în carĭ nu se vorbesce decât de Principe, decât de present.

August însă erà dator, din partea sa, să caute a-şĭ întărì opera prin alegerea unuĭ urmaş, alegere destul de grea pentru sĕrmanul Impĕrat, căruia mórtea păreà că voesce să-ĭ răpéscă, printr'un crud joc, pe toţĭ candidaţiĭ, ca Marcellu, Agrippa, Drusu. Poeţiĭ nu puteaŭ decât să deplângă în duióse şi tânguitóre versurĭ mórtea lor aşà de prematură

Să revenim la Virgiliu, primul dintre protegiaţiĭ luĭ August, acel care introduse pe Oraţiu la dînsul.

Multe fabule s'aŭ spus pe socotéla principeluĭ poeţilor latinĭ. In rîndul acestora trebue să punem anecdota, care-l represintă cetind

(1) Adunarea provincială a Dacieĭ, Bucurescĭ 1889.
(2) După traducerea Aeneideĭ de d-l G. Coşbuc.

dinaintea familieĭ luĭ August, elogiul funebru al tînĕruluĭ Marcellu, fiul Octavieĭ, sora luĭ August, şi recunoscut de Impĕrat ca moştenitorul sĕŭ presumptiv, elogiŭ pe care Octavia l'ar fi ascultat sfîrşindu-se de înduioşare şi pentru care i-ar fi dat de fiecare vers câte ḑece miĭ de sesterţe. Seneca, de alt-fel, a desminţit implicit acéstă scenă.

Marcellu. (După un bust găsit la Otricoli. Museul Vaticanuluĭ.)

Şi istoria moşióreĭ părintescĭ a luĭ Virgiliu, confiscată de triumvirĭ şi rėdată legiuituluĭ eĭ stăpân de August, ni se pare cam romantică. Da, s'a vorbit de o asemenea restituire, ḑice Virgiliu însuşĭ într'o eglogă,— versurile însă sunt fórte slabe în vremurĭ ca acestea, turburate de furiile luĭ Marte. Cel puţin, primit-a Virgiliu o despăgubire? Punctul acesta a rĕmas destul de obscur pentru noĭ. Nu e de contestat că Virgiliu şi Oraţiu aŭ cântat cu căldură monarchia luĭ August. Că l'aŭ aşezat chiar în rîndul ḑeilor, acésta se explică prin obiceiurile păgânismuluĭ, prin adesiunea generală de care se bucuraŭ în lumea cultă ideile evhemeriste, după carĭ şi caracterul de semi-ḑeĭ al luĭ Heracle, Teseu, tot pe calea acésta ar fi fost dobândit. August aveà meritul că adusese fericirea în imperiŭ şi, pentru acésta, i se cădeà puţină tămâie.

Oraţiu se prinse chiar în mrejele imperiale, ca şi amicul sĕŭ Virgiliu, dar nu se apropiă de ele decât târḑiŭ, cu sfială şi cu óre-care reţinere, şi nicĭ nu se dete cu totul prins. Visită de câte-va orĭ colivia cesariană, dar nu se lăsă să-l închiḑă. Să lăsăm limbagiul figurat. Impĕratul se gândise să facă din Oraţiu secretarul sĕŭ intim. Poetul

sciù însă să refuse cu dibăcie şi politeţă acea legătură, fără să pérdă cevà din amiciţia Principeluĭ. Nu renunţă, — din contra, — a maĭ celebrà pe August, dar cu vreme, când îl va ajutà inspiraţiunea, cum se vede maĭ ales în oda XIV cartea IV, care începe ast-fel (mĕ servesc de frumósa traducere a d-luĭ D. C. Ollănescu):

Prin ce jertfe şi onorurĭ demne de a ta mărire,
Senatorii şi Quiriţiĭ, în adînca-le iubire,
Vecinici-or, Auguste, binefacerile tale
Cu inscripţiunĭ pe petre şi în graiŭ vrednic de anale?»

şi în oda XV, unde îĭ atribue luĭ August, în falnice versurĭ, că:

.... viţiul şi crima-s alungate,
Renasc străvechile virtuţi ce numele Latin
Ş'ale Italieĭ puteri crescutu-le-aŭ în plin,
Şi-aŭ revĕrsat din rĕsărit până la apus de sóre,
Cu faima Romeĭ, gloria-ĭ pe vecĭ stralucitóre!›

Cât pentru prietenia dintre Oraţiu şi Mecena, ea e caracterisată printr'o intimitate maĭ cordială şi maĭ adîncă decât acea dintre dînsul şi August.

După ce Mecena îi făcù o primire destul de rece, de sigur şi din causa înfăţişăriĭ sale stângace, a vorbiriĭ sale încurcate, Oraţiu primì, după nouĕ lunĭ de aşteptare, un plăcut bilet de la Mecena, prin care-l întrebà dacă voesce a fi unul din amiciĭ sĕĭ. Iată dar aceste douĕ personagiĭ devenite intime, aşà de intime în cât în curînd vedem că Oraţiu se invită singur la masa patricianuluĭ, ba chiar îşĭ iea voe să-l invite la masa sa şi să-ĭ facă onorurile modesteĭ sale locuinţe. Mecena şi Oraţiu eraŭ, unul faţă de altul, doĭ prietenĭ şi nimic maĭ mult, Pilade şi Oreste, egalitate completă de o parte şi de alta. Cât de recunoscĕtor erà Oraţiu, n'a voit nicĭ odată să-şĭ pérdă libertatea în schimbul binefacerilor şi nu se temù să spue o dată acésta luĭ Mecena.

Oraţiu. (După o medalie de bronz.)

Dacă maĭ trebue să adaogem cevà la caracterisarea luĭ Oraţiu, vom ḑice că pare a fi fost firea sa ca să desmintă ceea ce promiteaŭ

debuturile. Soldat al libertăţiĭ, tribun în armata luĭ Brutu şi luĭ Casiu, supranumiţĭ ultimiĭ Romanĭ, la bătălia de la Philippi aruncă scutul pentru a fugì maĭ bine. Imbrăţişat de August şi de Mecena, al căror favorit ajunse a fi, îşĭ perdù, în urma bineluĭ ce-ĭ făcură, principiile republicane şi în mare parte şi caracterul, demnitatea.

Amiciĭ ce-şĭ alese nu eraŭ de natură a-ĭ face cinste. El întreţine relaţiunĭ în cele douĕ tabere opuse: părtaşiĭ vecheĭ libertăţĭ şi duşmaniĭ eĭ ceĭ maĭ marĭ, toţĭ aŭ loc în inima sa. De o parte Sextiu, sectator zelos al luĭ Brutu, pe care nu încetéză de a-l lăudà; de altă parte Plancu, linguşitorul luĭ Antoniu şi apoĭ al luĭ Octaviu, cu un cuvînt al tuturor celor pe carĭ sórta îĭ ridică, un om vîndut, care personifică degradarea şi venalitatea. Maĭ are de amic şi pe Aristiu Fuscu, gramatic şi poet, dar maĭ ales intrigant fără sémĕn, pe Ixiu, care desonoréză pasiunea sa pentru litere prin patima banilor arătată pe faţă. Oraţiu laudă pe Asiniu Pollio, care se declară indiferent faţă cu tóte partidele şi gata de a trece în partea biruitóruluĭ. Nu pomenesce cu nicĭ un cuvînt de Pompeu, de Ciceron, de Brutu, de Casiu; îngână un elogiŭ cam îndoios al luĭ Cato, în care s'ar puté găsì un blam.

Drusu, fiul cel maĭ mic al Livieĭ şi frate maĭ mare al lui Tiberiu, învinge pe Rheţĭ, pe Vindelicĭ şi pe Germanĭ. Oraţiu îl cântă, dar cu aceeaşĭ liră slăvesce şi pe Lolliu, învingĕtorul şi jefuitorul Germanilor, un al doilea Verres; îl slăvesce după... poruncă de la Impĕrat, împrejurare care-ĭ micşoréză póte greşala.

Oraţiu îşĭ arată independenţa când e nevoe să-şĭ apere gusturile, plăcerile saŭ lenea. El ofere odată luĭ Mecena să-ĭ restitue tóte binefacerile în schimbul libertăţiĭ sale, pe care o reclamă. Glumă minunată, pe care binefăcĕtorul o apreciă precum merită. Erà prea fin pentru ca să n'o înţelégă.

Acì póte că uniĭ, maĭ puţin riguroşĭ, ar încercà să justifice purtarea luĭ Oraţiu şi să-ĭ arate indulgenţă. Oraţiŭ a trăit bine cu tóte partidele, s'a învoit cu tóte caracterele; tocmaĭ acésta e un elogiŭ al caracteruluĭ sĕŭ. Erà un om impăciuitor. Ceea ce ar puté să apară ca servilitate, înjosire, érà póte expresiunea convingerilor sale, mărturisirea fórte sinceră a nouelor sale părerĭ, carĭ se schimbase în decursul anilor, căcĭ nu sunt rare casurile când omul ajuns la maturitate nu se maĭ recunósce pe sine însuşĭ în acel ce erà el la vîrsta de 25 de anĭ, atât e de mare drumul ce-l desparte de principiile tinereţiĭ sale.

Nu puteà să fie o fire vulgară acela, despre care ḑice aşà de frumos Al. Odobescu, că simţemintele cele maĭ demne şi maĭ delicate aŭ luat

în gîndul sĕŭ şi sub mâna luĭ formele cele maĭ elegante şi maĭ corecte. (1)

De altmintrelea, înţelegem pe aceĭ carĭ caută, printr'o pornire naturală, să rĕmâe în armonie cu toţĭ şi nu se închid în lăuntrul unuĭ cerc, ci, fără a vînà folóse personale, sunt gata a colaborà cu orĭ-cine pot realisà un bine.

Patronatul, acea străveche şi caracteristică instituţiune romană, a fost, pentru literatoriĭ carĭ trăiaŭ sub imperiŭ, — ca şi pentru ceĭ din vremea republiceĭ, — un fapt sciut şi admis în genere, fără contestaţiune şi fără împotrivire, de tóte treptele sociale. Să vedem acum cum întreţineaŭ ceĭ protegiaţĭ aceste gingaşe relaţiunĭ cu ceĭ marĭ.

Oraţiu e, în privinţa acésta, un consilier fórte preţios pentru aceştĭ ómenĭ. El le dă douĕ adevĕrate consultaţiunĭ asupra purtăriĭ ce trebue să aibă faţă de aceste persóne. Nimic maĭ potrivit decât acest mic manual al buneĭ cuviinţe pentru usul scriitorilor. (Ep. I, 17, 18).

Tineriĭ, din lipsa lor de experienţă, cred că nu vor găsì decât înlesnirĭ şi folóse în relaţiunile lor cu maĭ-mariĭ lumiĭ. Piloţiĭ bĕtrânĭ se tem de aceste mărĭ periculóse. Linguşirea póte să aibă une-orĭ resultate rele pentru linguşitorĭ, tot aşà şi veselia. Sunt ḑile când patronul nu vreà laude, saŭ impune o înfăţişare întristată celor din jurul sĕŭ. E un tiran şi clienţiĭ luĭ trebue să se plece capriciilor sale. Eĭ nu trebue să compromită *trecerea* ce aŭ, prin observaţiunĭ indiscrete, prin curiosităţĭ carĭ nu sunt la locul lor, prin cererĭ neoportune orĭ presentate cu stângăcie. Clientul trebue să se ferésca de a căutà să adune, ca nisce mărgăritare, orĭ-ce cuvinte, orĭ-ce vulgaritate scăpată dintr'o gură prea temută.

Alţiĭ cad într'un exces contrariŭ şi sunt ţanţoşĭ cu patronul, îşĭ permit să se certe cu el, discută pentru nimicurĭ. Îĭ iea patronul în preumblare de petrecere la Sorrent; eĭ se supĕră de plóie, de frig, de sdruncinările trasuriĭ, pretind că din causa săracieĭ lor nu sunt bine tractaţi. Omul cu adevĕr independent nu are asemenea atitudinĭ teatrale și scie să se plece voinţelor patronului, fără să se înjosésca.

Să vorbim acum şi de Properţiu. Acest poet figurà printre ómeniĭ bine crescuţĭ, eleganţi şi carĭ aveaŭ norocul de a nu displăcé nicĭ luĭ August, nici lui Mecena. Erà bine primit în casa acestuia şi chiar în acea a Împĕratului, ai căruĭ ómenĭ de casă dedeaŭ a înţelege că Suveranul lumiĭ s'ar simţì destul de măgulit, dacă s'ar vedé celebrat de acest talent precoce şi distins. Properţiu rĕspunse pe un ton dulce, dar cam vag, la aceste ademenirĭ: nimic nu i-ar plăcé mai mult decât

(1) *Epoca* din 13 Octobre 1887.

de a cântà gloria Principeluĭ, dar poeţiĭ sunt supuşĭ capriciilor inspiraţiuniĭ, căreia îĭ place să facă a fi aşteptată. El o aştéptă. Dacă Apollo va bine-voì să-ĭ facă cinstea de a-şĭ revĕrsà darurile asupra sa şi de a-l îmbărbătà pentru cântece răsboinice, nu va cântà pe giganţiĭ rĕsvrătiţĭ împotriva ḑeilor, nicĭ victoriile luĭ Mariu, nicĭ lupta dintre Hector şi Achile; nu va căutà aşà departe subiectul poemeĭ sale, ci se va ocupà numaĭ cu August; victoriosul August pe carul triumfal va fi atuncĭ pentru dînsul Achile, iar Mecena Patrocle. De ocamdată, Properţiu se gândesce numaı la prea scumpa sa Cintia.

Dar, cu tóte frumósele sale făgăduelĭ, poetul tot de la iubire îşĭ iea inspiraţiunea. Aspiră odată, ca un rival al luĭ Tirteu, să cânte răsboiul; acest foc frumos însă se stinse de la sine, după ce aruncase numaĭ câte-va scânteĭ. De sigur că erà sub imperiul uneĭ disposiţiunĭ trecĕtóre de felul acesta, când scrise elegia în onórea Romeı, subiect aşà de măreţ şi de neobicınuit pentru dînsul în cât exclamă: *Hei mihi, quod nostro parvus in ore sonus!* (Vaĭ, ce slab mi-e glasul!)

Ne vine aprópe să credem, că poetul roman şi-a rîs şi de August şi de sine însuşı, póte chiar şi de mariĭ făcetorĭ de epopee, carĭ furnicaŭ pe atuncĭ. Se sbăteà însă în zadar în lanţurile sale, căcĭ luase faţă de August şi de Mecena îndatorirĭ, de carı îl silià acum cercul acestora să se ţie. Ce făcù în acéstă situaţiune nefericitul? Se adăpostì sub numele luĭ Apollo, care i-a interḑis *versurile solemne*, după propriile sale expresiunĭ. Prea erà fin însă Mecena pentru a luà de bună, sceptic cum erà, acea oprire mitologică. Iniţiaţiĭ continuara a aşteptà de la Properţiu o poemă seriósă asupra faptelor şi isprăvilor luı August. Iĭ vine în fine poetuluĭ idea de a se scusà pe socotéla luı Mecena însuşı. Să-ĭ arate acest amic al Imperatuluĭ planul acesteĭ marĭ lucrărĭ, să-ĭ dea un fel de schiţă, şi el e cu totul gata a se pune pe lucru, a începe elogiul luĭ August. Mecena se feresce de a cădé în cursă şi idea luĭ Propertiu curmă stăruinţele carı se făceaŭ pe lângă dînsul. Trebue să spunem că, cu tóte acestea, el totuşĭ consacră cel puţin o elegie a ḑecea din cartea II — luĭ August. Dar câtă sfială arată, cum se scusă cu versul care a ajuns maximă: *in magnis, et voluisse sat* (în lucrurile marĭ, a voì e dejà cevà), şi maĭ departe:

«Sic nos nunc, inopes laudis conscendere carmen,
Pauperibus sacris vilia tura damus

(asemenea şi eŭ astăḑĭ, când geniul meŭ nu se póte înălţà până la imne de glorie, depuiu pe un altar sărăcăcios o tămâie de puţin preţ).

Properţiu nu erà de stofa curtenilor. Iată o dovadă trasă din fapte. Mórtea luĭ Marcellu, răpit aşà de prematur iubiriĭ şi tronuluĭ luĭ August, nu-ĭ inspiră decât aceste versurĭ recĭ: Móre sĕrmanul, şi nu erà decât de 20 de anĭ! Du-te acum şi întrecĭ pe Atalu cu luxul îmbrăcăminteĭ, acopere-te cu giuvaere la jocurile cele marĭ: tóte acestea vor fi prada flacărilor .

Un alt poet fu maĭ puţin sgârcit cu linguşirĭ, şi totuşĭ nu se alese cu nimic. Acesta e Ovidiu, care, maĭ presus de tóte, fu un om fericit, rĕsfăţat de contemporaniĭ sĕĭ, ca şi de succesorĭ. Epoca sa îĭ plăceà şi ea-l iubià. Contrariŭ fraţilor sĕĭ din Parnas, luĭ nu-ĭ place decât vremea sa, are o adevĕrată aversiune pentru vremurile vechĭ şi moravurile, legendele, eroiĭ lor. Când i se întîmplă să vorbéscă de aceştia, călcând peste gusturile şi peste obiceiurile sale saŭ, precum am puté spune, din nebăgare de sémă, îĭ cam înfăţiséză privirilor nóstre sub haina ḑileĭ. Tot ast-fel Racine dedeà în tragediile sale Grecilor saŭ Romanilor, luĭ Teseu, luĭ Ipolit, luĭ Cesar, luĭ Pompeu, limbagiul ceremonios, manierele, politeţa rafinată a curtenilor luĭ Ludovic XIV. In *Eroidele* luĭ Ovidiu, tineriĭ şi tinerele ce ne înfăţişéză sunt persóne din societatea bună, obicĭnuite a trăì la Curtea luĭ August, deprinse a scrie în continuŭ epistole, întreţinênd corespondenţă în regulă cu persónele iubite, cu amiciĭ. Aşà ne arată el femeĭ din epoca omerică. In *Amores*, Ovidiu susţine óre-cum că musa sa e castă, aşà cum puteà el înţelege castitatea. Ast-fel, tăgăduesce că s'ar fi adresat vre-odată femeilor măritate. Cât pentru curtisane... acésta e alt cevà, e un obiciŭ fórte general la Roma pe atuncĭ.

După *Amores* scrie *Ars amandi*. Acì poetul e mult maĭ liber şi dă drumul imaginaţiuniĭ sale, destul de licenţiósă. In *Amores*, mărturisesce cu destulă sinceritate păcatele sale de tinereţe, carĭ, după dînsul, aŭ respectat tot-deauna căsătoria.

Dar pentru *Ars amandi*, justificarea sa erà maĭ grea. Acéstă carte erà mult criticată, pentru că arătà mijlócele de a ademenì femeile, regulele de seducţiune cele maĭ complete şi maĭ clare, reţete sigure pentru triumfurĭ amoróse. Ce credeţĭ că făcù scriitorul nostru, aprópe prins, ca să ḑic aşà, în flagrant delict de excitare la uşurinţă în moravurĭ? Să nu credeţĭ că-şĭ perdù cumpĕtul.

A fost acusat — cu tótă inocenţa sa - de a fi un otrăvitor al moravurilor; face dar pentru victimele sale, trecute saŭ viitóre, un antidot, scrie *Lécurile iubiriĭ*. Din păcate, e maĭ uşor de a aprinde incendiĭ de acestea, decât de a le stinge. El făcù experienţa pe socotéla sa. Cartea acésta fu prima luĭ neisbândă, înainte de înfrângerea din urmă,

acea cu *Tristia*. Căcĭ fu găsită ostenitóre: acésta e tot ce se póte ḑice despre dînsa. Totuşĭ Ovidiu, cu tóte necazurile sale, păstrà încă o popularitate destul de frumósă şi ar fi putut uşor să ajungă o persónă politică, să intre chiar în Senat. El preferì acesteĭ gloriĭ trecĕtóre pe cea nemuritóre, care face pe poet să trăiască în tóte vremurile: «*Voesc*, ḑiceà dînsul, *ca numele meŭ să fie cântat tot-deauna şi în tot universul.*» Trebue să recunóscem că pretenţiunile sale, orĭ-cât eraŭ de marĭ, aŭ fost justificate de succes şi că el a meritat gloria, chiar dacă n'ar fi compus decât faimósele *Metamorfose*.

Iulia, fiica luı August, cu o coróna de spice şi de mac. (Camee din Cabinetul medalielor. Louvre, Paris.)

Acest poet, care ajunsese la vîrsta de aprópe patru-ḑecĭ de anĭ, s'ar fi bucurat, dacă ar fi putut să obţie şi el prietenia luĭ August şi de sigur şi pe acea a luĭ Mecena, ca şi confraţiĭ seı Virgiliu şi Oraţiu. Prin talentul seŭ, aveà tot dreptul la acésta. Din nefericire, firea luĭ opuneà óre-carĭ pedicĭ pentru asemenea relaţiunĭ. Ovidiu erà poetul plăcerilor, al iubiriĭ uşóre şi libere, chiar al viţiuluı, dacă erà elegant şi atenuat prin maniere bune, pe când August arătà pretenţiunea de a reînfiinţà vechile moravurĭ, gustul virtuţilor antice, respectul religiuniĭ, iubirea familieĭ, cumpĕtarea, frugalitatea, carĭ caracterisase pe un Fabriciu, un Cincinnatu, aceĭ simpli agricultorĭ carĭ fură onórea şi mântuirea Romeı. Dar vaĭ! virtutea nu se impune prin ordonanţe, ea scapă prescripţiunilor autorităţiĭ. Propria sa fată, Iulia, pe care August o crescuse cu atâta grijă, deprinsă să tórcă lână, cum ḑiceaŭ Romaniĭ, pentru a exprimà cu un cuvînt firea casnică, nu semĕnă Lucreţieĭ istorice decât prin acest obiceiŭ. Ea îşĭ arătă în chip ruşinos pasiunea pentru Iuliŭ Antoniu, fiul triumviruluĭ şi al Octavieĭ, sora luĭ August, şi aceştĭ amanţĭ făcură din Forum teatrul orgiilor lor. Infuriat când află aceste ruşinĭ, Impĕratul condemnă la mórte saŭ la exil pe compliciĭ Iulieĭ şi o exilă pe dînsa într'o insulă mică, unde nu călcà ni-

menı fară poruncă împĕrătéscă. In testament, o maĭ afurisì. Printr'o coincidenţă rea, *Ars amandi* fu publicată chiar în anul în care Iulia fu exilata. Acésta erà neapărat numaĭ o întîmplare, care însă făcù o impresiune rea asupra spirituluĭ bănuitor al luĭ August şĭ-l turbură în dorul sĕŭ nepregetat de a restabilì moravurile bune. Acestea sunt însă pure conjecturĭ. Iulia n'aşteptase învĕţămintele poetuluĭ, ea erà precoce în rĕutăţĭ. De altfel, când venì rîndul luĭ Ovidiu de a fi exilat la Tomis, trecuse dejà ḑece anı de când Iulia erà închisă în insula eĭ. Afacerea erà decĭ veche.

Livia. (După o statue din Museul *Pio-Clementin* la Roma.)

Scià Livia faptele fiiceĭ Impĕratuluĭ? Nu e de creḑut, căcĭ altmintrelea acesta şi-ar fi întins mânia şi asupra eĭ. Se scie însă că-ĭ arătă multă consideraţiune până la sfîrşitul vieţeĭ. E cunoscută asemenea marea influenţă ce ea aveà asupra Suveranuluĭ şi care a făcut că mulţĭ i-aŭ atribuit eĭ trecerea de la cruḑime la clemenţă, ce se observă la August. Mulţĭ aŭ privit-o ca rea şi prefăcută. Tacit o acusă (Anale, I, 5) că ar fi grăbit mórtea soţuluĭ pentru a asigurà imperiul luĭ Tiberiu. Rea socótélă, căcĭ acesta o numià cu o expresiune bizară: un Ulise femeesc!

Dar care o fi fost crima ce atrase asupra poetuluĭ urgia împĕrătéscă? Iată o enigmă care aştéptă încă venirea unuĭ Oedip. Orĭ-cum, nefericitul Impĕrat fu nevoit, puţin după aceea, să pedepséscă şi pe ne-

pótă-sa Iulia, care călcà pe urmele mameĭ sale. Ea fu acusată de adulteriŭ cu tînĕrul Silanu, patrician de rang mare, şi fu închisă în decurs de 20 de anĭ într'un oraş din Italia. A doua Iulia fu decĭ pedepsită de August ca şi mamă-sa, ale căreĭ desfrînărĭ le imitase. Ovidiu asistase la ele din nenorocire: acésta fu greşala sa. August află acésta şi, credêndu-l maĭ vinovat decât erà, se rĕsbună. Iată care ar fi, după noĭ, explicarea cea maĭ admisibilă ce se póte da mânieĭ teribiluluĭ bunic. Acésta e şi explicarea pe care o admite d-l Gaston Boissier (1). Îl trimise decĭ la sfîrşitul lumiĭ civilisate. Cel maĭ puţin vinovat fu cel maĭ tare pedepsit şi exilat la Tomis.

Ovidiu plecă decĭ, aprópe părăsit de toţĭ, cum se întîmplă maĭ totdeauna celor nenorocițĭ. El străbătù Adriatica în toiul luneĭ Decembre. Vasul sĕŭ, bătut de vînturĭ, îl aduse din noŭ pe córstele Italieĭ. El iea o altă navă, cu care străbate Cicladele, şi, pentru a-şĭ uità necazurile, scrie versurĭ: Scriŭ, dice el, în mijlocul furtunelor şi valurile măriĭ mâniate lovesc tăbliţele mele.

Aşà începe scrierea, care aveà să pórte titlul de *Tristia*. Aceste versurĭ, când ajunseră la Roma, nu găsiră nicĭ decum asentimentul general. O atitudine tăcută ar fi părut maĭ conformă cu demnitatea. Pentru a urmà ast-fel, ar fi trebuit un caracter de o tărie cu mult maĭ mare decât acel al poetuluĭ *Amorurilor*. Ovidiu trebue să fi semĕnat cu mamă-sa, căcĭ aveà o adevĕrată fire de femee. El nu voià să lase pe contemporaniĭ sĕĭ să-l uite, şi un poet se consoléză chiar maĭ uşor de atacurĭ decât de uitare. A fi trecut cu vederea e tot una cu mórtea pentru un adevĕrat fiŭ al muselor. El îşĭ strică poesiile prin amintirile mitologice cu carĭ le umple, amintirĭ fórte sérbĕde şi nepotrivite cu trista sa stare. Acésta face, în adevĕr, un rĕŭ efect la dînsul, din tóte punctele de vedere. Atâta pedanterie ostenesce. Bietul Ovidiu n'a putut să înţelégă maiestatea nenorociriĭ.

Ne putem închipuì ce neplăcută impresiune trebuì să resimtă acest mare artist, când ajunse la locul surghiunuluĭ sĕŭ. N'aţĭ vedé, dice el, decât pămînturĭ góle, fără umbră, fără verdéţă. Nicĭ primăvară, nicĭ tómnă, nicĭ seceriş, nicĭ cules de viĭ; nu se aude nicĭ odată cântecul pĕsĕrilor. Iată tabloul ce are pe fie-care di sub ochĭ Ovidiu şi, pe lângă acestea, o érnă care trebuià să pară fără milă unuĭ om venit din Italia, cu tóte asprimile carĭ o însoţesc. Moravurile locuitorilor sunt atât de aspre ca şi clima. Se vede acolo şi răsboiul cu tóte ororile sale: Sarmaţiĭ, Geţiĭ vin de împresóră oraşele acelor ţĕrĭ

(1) L'opposition sous les Césars, p. 140.

nenorocite. Ovidiu, care a fugit de viéţa militară la tinereţe, e silit să se bată la bětrâneţe. Săgeţile barbarilor umplu stradele oraşuluĭ Tomis. Ovidiu ridică una şi o trimete amicilor sĕĭ de la Roma: acesta e singurul dar ce póte să le facă, singurul produs al industrieĭ Geţilor. (1)

Ovidiu reservă contemporanilor sĕĭ o surprindere. Invĕţă limba ţĕriĭ la etate de peste cincĭ-ḑecĭ de anĭ (2); nu numaĭ atât, el făcù şi versurĭ în limba getă. Câtă înlesnire, câtă mlădiere la acest om, şi ce păcat ca s'aŭ perdut acele versurĭ! O altă surprindere pentru noĭ este presentarea soţieĭ sale dinaintea ochilor noştri miraţĭ, căcĭ am fi creḑut pe acest bărbat cu traiul de flăcăŭ, ocupat exclusiv cu Corina orı cu semenele eĭ. Dar Ovidiu e însurat, în adevĕr însurat. Are o femee, a treia chiar, şi o iubesce cu foc. La dînsul inima şi interesul se unesc de minune, căcı soţia luĭ e o femee din lumea mare, o amică personala a Impĕrăteseĭ Livia. Se înţelege cum căută s'o intereseze de nenorocirile sale, cu câtă stăruinţa ĭĭ cere să se róge pentru dînsul de stapân; nu-ĭ vorbesce decât în versurĭ. Adreséză decĭ duióse apelurı acesteĭ scumpe soţiĭ, pe care arde de dorinţa s'o pótă revedé întorcêndu-se în patrie. Dar fie că n'aveà trecere, fie că erà indiferentă, el nu obţine nicĭ rĕspuns, nicí voe de întórcere în patrie. Iĭ scapă odată o vorbă de supĕrare şi scrie: Iea séma să nu să ḑică: acéstă femee n'a voit să facă nimic pentru bărbatul eĭ.

In cele din urmă se întórce iarăşĭ spre Impĕrat, se rógă la el. Ce alt cevà puteà óre să facă în situaţiunea sa, în care aveà simţemîntul că e îngropat de viŭ? Dar totul fu în zadar. Acest Suveran nu se arătă maĭ înduioşat de închinările luĭ decât altădată Jupiter de strigătele de durere ale luĭ Prometeu înlănţuit pe Caucas. Incepuse revisuirea poemeĭ sale *Faste*, pentru a introduce încă câteva rugăciunı, când mórtea venì şi întrerupse acéstă tristă lucrare.

(1) Nu e acì locul de a vorbì maĭ pe larg de Dobrogea. Vom observà numaĭ în trécet, ca inscripţiunile şi obiectele antice ce se găsesc continuŭ, ca în tótă provincia, şi în Constanţa, graţie impulsiuniĭ date de archeologul nostru d-l Gr. G. Tocilescu, dovedesc pe deplin ca domìnaţiunea romană a adus acolo, în cele din urmă, prosperitate. După venirea barbarilor, sărăcia reluă acest pămînt în stăpânire, până când o nouă naţiune, fiică a Romeĭ, naţiunea română, îl redeşteptă la viéţă. Constanţa erà la 1878 un orăşel oriental de 5.000 de locuitorĭ; acum e un oraş frumos de 12.000 de locuitorı. Peste vre-o 15 anĭ va avé cel puţin 25.000 şi va fi cel maĭ animat de pe cósta Măriĭ Negre, după Odesa. Renascerea acestuĭ vechiŭ pămînt latin, sub părintescul guvern al luĭ Carol I, e frumos arătata în discursul ţinut de d-l Ministru Stolojan în 24 Aprilie la Constanţa. (V. *Voinţa Naţională* din 30 Maiŭ 1897, No. 3.724.)

(2) V. şi *Romaniĭ călĕtorĭ*, Bucuresci 1895, p. 13—15.

El fu ultimul mare poet care ilustră sfîrşitul domnieĭ luĭ August, la început aşà de binevoitor pentru literaţĭ şi care sfîrşì prin a-ĭ persecutà, îndată ce lăsară să se vadă unele instincte de neatârnare, prin condemnarea lor la exil şi a cărţilor lor la ardere. Hotărît, despotismul e un reŭ regim pentru state, istoria dovedesce acest adevĕr la fie-care pagină a eĭ.

Am vorbit cu plăcere cevà maĭ pe larg de Ovidiu decât de intimiĭ lui August. Acest poet e óre-cum al nostru, ne aparţine nouĕ Românilor (1), căci a venit firesce nu de voe bună de şi-a sfîrşit ḑilele pe pămîntul nostru; noĭ am dat ospitalitatea cea din urmă persóneĭ sale, cenuşeĭ sale. Gonit de pe pămîntul de nascere, a venit să-şĭ încheie cariera într'o ţéră, care a ajuns din noŭ românéscă, prin hotărîrea areopagului europén, cum a maĭ fost pe vremea luĭ Mircea-cel-Bĕtrân, şi pe care vom sci s'o apĕrăm cu bărbăţie în contra tuturor. Acolo a închis ochiĭ şi, mîndri de a posede gloriósele rĕmăşiţe, am voit să perpetuăm memoria sa, ridicându-ĭ un monument funebru. Am îndreptat pe cât ne sta în putere nemilósa severitate a luĭ August.

Statue ridicată luĭ Ovidiu la Constanţa, sculptată de Ferrari.

Fie-ne permis de a adăogi lucrăriĭ nóstre câte-va amănunte, unele

(1) Raţiunile ce avem de a crede că Constanţa ocupă locul vecheĭ Tomis sunt discutate în broşura Ovidiu în exil a d-luĭ *Bruto Amante*, care a călĕtorit în Dobrogea în Septembre 1884 (trad. română de d-na Clelia Bruzzesi, Bucurescĭ 1885), şi în «Cercetărĭ asupra oraşuluĭ Constanţa de d-l *Locot. M. D. Ionescu*, Bucurescĭ 1897.

anecdote de natură a da o idee maĭ esactă de protectoriĭ, de protegiaţiı lor literaţiĭ (1) şi de relaţiunile protectorilor între eĭ.

— Aĭ crede? ḑiceà odată August luĭ Oraţiu, pe care-l numià în chip familiar, făcênd alusiune la statura destul de mică a poetuluĭ, bucată de om — aĭ crede că Mecena m'a înzestrat cu numele de gâde? Eram să condamn, póte cevà preà sever, cum mărturisesc, un acusat care se înfaţişà dinaintea mea. Atuncĭ Mecena îmı scrise treĭ cuvinte: « Gâde, ridică şedinţa ». I-am primit cu mulţumire povaţa şi omul rĕmase cu viéţa.

Împeratul, imputând luĭ Oraţiu că de mult nu maĭ publicase nimic şi acesta scusându-se cu slăbiciunea peptuluĭ şi ochilor sĕĭ: « Să acuse maĭ bine lenea sa şi plimbările la Circ şi la Forum, ḑise Mecena. August îĭ cerù o poemă pentru jocurile seculare. Poetul, strîns deaprópe, nu îndrasni să refuse şi făcù splendidul şi mîndrul *Carmen seculare*, ce cunóscem cu toţiı. Oraţiu, ḑicênd sclavuluı sĕu, în aprinderea beţieĭ, ca amantul celor nouĕ muse trebue sa goléscă noue cupe (cyathe) de vin: « Graţiile, carĭ nu sunt decât treĭ, s'ar superà, adause August, dacă am încercà să trecem peste numĕrul lor! După tradiţiune, cumpĕtatul Impĕrat n'ar fi trecut peste acéstă treime.

Nuanţa relaţiunilor luĭ Oraţiu cu Mecena se vede destul de bine din rîndurile ce citez din causa acésta, puse de Dezobry în gura luı şi compuse după ingeniosul sĕŭ obiceiŭ, ca un mosaic, din fragmente adunate de la acest scriitor şi de la alţı contemporanı:

« Sunt din aceia carı, neavênd decât 2, 3 sclavı, fac înşişĭ o parte a serviciuluĭ, şi mănânc în acele vase de lut din Campania, carora un smalţ negru lucios le dă o înfăţişare plăcută. Aştept pe Mecena la masă ḑilele acestea şi mĕ pregătesc să-l tractez cât maı bine. De alt-fel, bunul Mecena, căruia îĭ datoresc mica mea stare, nu se arată tocmaĭ pretenţios, primesce bucuros mâncarea mea obicinuită, praz, mazĕre, *lagana* (pastă de făină fină, gătită cu sos pipĕrat). Ultima dată când l'am avut la masă, i-am dat bob şi slănină fértă cu legume.» (2)

Împĕratul, după un prânḑ ce-ĭ dase Variu, fără să se fi trecut cu firea în privinţa pregătirilor, din contră, îĭ ḑise, cu alusiune la economia gazdeĭ sale, fără totuşĭ a se arătà supărat: « Nu sciam că eram aşà de amic cu d-ta.

Dintre prosatorĭ, August puteà să se laude c'a sciut să atragă în partea sa pe Titu Liviu, pe învĕţatul Varro, pe celebrul architect Vitruviu.

(1) Poesiile carı par a fi mai rĕspândite, dacă putem judecà după versurile ce s'aŭ gasit scrise pe páreţĭ la Pompei, sunt ale luĭ Ovidiu *(Ars amandi* şi *Amores)*, Tibul, Virgiliu cu Eclogele *(I. Overbeck* şi *A. Mau*, Pompei 1885, p. 479.)

(2) Rome au siècle d'Auguste, t. II, 1875.

Iacă cum se exprimă abatele Reure în privinţa primuluĭ din aceştĭ treĭ bărbaţĭ: Titu Liviu *pompeianul* primià de la Suveran cuvinte amabile şi măgulitóre şi reproşurĭ şi maĭ onorabile. El dete óre-cum garanţiĭ guvernuluĭ luĭ August, primind de a luà în cât-va parte la educaţiunea luĭ Claudiu. S'a lăudat nepărtinirea luĭ senină, aşà de superióră banalelor îngăduelĭ. Maĭ târḑiŭ, tirania devenì maĭ iritabilă. Caligula şi maĭ ales Domiţian priviaŭ ca periculóse *Analele*, pe carĭ le primise cu mulţumire August. Totuşĭ, vina principală pentru perderea părţilor covîrşitóre ale lor e a Papeĭ Gregoriu-cel-Mare, care, mâniat de multele semne ceresci şi minunĭ ce însemnase Titu Liviu, puse să se distrugă manuscriptele.

Iar Varro, acel vechiŭ republican, care nu creḑuse că lucréză în contra convingerilor sale primind de la Cesar sarcina de a organisà bibliotecele publice, păstră pînă la mórte simpatiile imperiale.

Vitruviu, din partea sa, oferind Impĕratuluĭ cartea-ĭ asupra architecturiĭ, recunosceà cu plăcere că datoria liberalităţiĭ suverane siguranţa ce aveà de a nu-şĭ trăì bĕtrâneţele în sărăcie.

August, tot-deauna generos, dete o onorabilă ospitalitate şi filosofilor Areus şi Athenodor.

Poeţiĭ epoceĭ luĭ August alcătuesc şi acum, împreună cu prosatoriĭ contemporanĭ şi cu clasiciĭ grecĭ, basa studielor literare, şi nu trec câţĭ-va anĭ fară ca să apară în tóte limbile culte traducerĭ de ale operelor lor şi scrierĭ asupra lor. Şi noĭ ne-am însuşit dejà pe maĭ mulţĭ dintre eĭ. Ovidiu, care prin sfîrşitul vieţeĭ sale ne aparţine óre-cum cevà maĭ mult decât ceĭ-lalţĭ, îşĭ are la Constanţa statua şi a fost cântat, ca şi Oraţiu, în nobile şi duióse versurĭ de poetul nostru naţional Alecsandri. O mare parte a scrierilor luĭ Oraţiu sunt acum accesibile tuturor Românilor, în versurile elegante ale colegului nostru d-l D. C. Ollănescu. *Aeneida* luĭ Virgiliu a fost de curînd tradusă de poetul Coşbuc, pătruns ca şi Virgiliu de poesia vieţeĭ rurale şi astfel cu totul indicat pentru a pune pe românie şi *Georgicele.* Catul a găsit şi el un traducĕtor în d-l Basilescu. Titu Liviu a fost maĭ de mult tradus de regretatul Nicolae Barbu. Ar trebuì să maĭ citez încă maĭ mulţĭ alţiĭ; atât ajunge însă, pentru ca să se vaḑă cât trebue să câştige limba nóstră din acéstă luptă strînsă cu cele maĭ bune scrierĭ în limba latină. (1)

(1) Academia Română a dat impulsiunea pentru acéstă mişcare. A publicat maĭ de mult traducerĭ după Tacit, Erodot, etc. In anul acesta (1897) a hotărît, în sesiunea eĭ generală, să reîncépă a da traducerĭ de scrierĭ clasice latine.

In resumat, vom ḑice că caracterul principal al literatureĭ şi maĭ ales al poesieĭ seculuĭ luĭ August nu este decât glorificarea acestuĭ Principe. S'ar crede că restul nu este decât cadrul şi accesoriul acestuĭ scop principal. O atmosferă de slăvire învĕlue de exemplu tóte scrierile luĭ Virgiliu; cultura câmpiilor, grijile reclamate de turme, de albine, încântările şi minunile naturiĭ par a nu avé altă menire decât să serve de ocasiunĭ pentru slăvirea, apoteosarea erouluĭ sĕŭ. Oraţiu, Ovidiu, Properţiu se luaŭ cu dînsul la întrecere pentru a înălţà pe August pànă în cerurĭ.

Ce deosebire între aceştĭ poeţĭ şi ceĭ grecĭ! Câtă candóre maiestósă la Omer! Ce geniŭ al libertăţiĭ în tragedia *Prometeu* a luĭ Eschile. Ce virtute dulce şi senină la Sofocle! Ce spontaneitate, ce independenţă la Euripide, al treilea rege al sceneĭ tragice! Şi dacă trecem de la poeţĭ la maestriĭ proseĭ, la istoricĭ, la filosofĭ, ce accente maĭ maiestóse, maĭ sincere, maĭ etern tinere decât acele ale luĭ Erodot, Tucidide, Aristotel şi ale nobililor lor semenĭ! Causa e că Grecia din epoca poesiilor omerice saŭ Atena luĭ Pericle nu eraŭ înveninate, ca Roma luĭ August, de existenţa tiranieĭ.

Presintă óre-care interes într'o descriere a epoceĭ imperiale de a căutà să cunóscem, carĭ sunt scriitoriĭ din timpul sĕŭ pe carĭ maĭ sciù August să-ĭ lege de causa sa, afară de mariĭ scriitorĭ de carĭ am vorbit până acum. O pagină a luĭ Ovidiu ne dă o listă destul de completă de câţĭ-va scriitorĭ, pe carĭ îĭ laudă cu plăcere. N'o reproducem, pentru că eĭ sunt fórte puţin cunoscuţĭ. Uniĭ din eĭ, Aristiu Fuscu, Mauru din Verona, Fundanu, etc. eraŭ prietenĭ cu Virgiliu şi cu Oraţiu. Credem a avé dreptul, după óre-carĭ indiciĭ, de a bănuì numaĭ, fără a afirmà positiv, că eĭ întreţineaŭ relaţiunĭ cu Mecena şi cu Suveranul şi că aŭ fost neapĕrat în partidul sĕŭ.

Cât pentru Trogu Pompeu şi ostilitatea sa faţă de Împĕrat, nu există nicĭ o îndoială; maĭ puţin lămuriţĭ suntem în privinţa unor autorĭ carĭ n'aŭ dat dovedĭ tocmaĭ positive de aderare regimuluĭ luĭ August. Trebue să facem o excepţiune pentru Maniliu, care dedică poema sa asupra astronomieĭ luĭ August, din care făcù un ḑeŭ căruia îĭ dete şi locul cel maĭ frumos din cer. Poetul Tibul e din ceĭ pe carĭ nu-ĭ putem clasa, după scrierile lor, căcĭ nu menţionéză în versurile sale nicĭ pe August, nicĭ pe ministrul sĕŭ favorit. Tibul se declară făţiş de părtinitorul luĭ Messala, protector fórte generos şi el al literatureĭ şi aprópe rival cu Împĕratul în acéstă privinţă. El fu decĭ, dacă nu tocmaĭ ostil Suveranuluĭ, destul de rece faţă de dînsul. Causa e póte că erà un poet aprópe exclusiv erotic, care nu scià să cânte decât

plăcerea şi amorurile sale. Acesta e câmpul sĕŭ de luptă şi triumful sĕŭ, acolo este el fără sémĕn. Stilul sĕŭ e tot-deauna pur, ferit de orĭ-ce gust falş; acésta e stânca de care se lovesce Ovidiu, une-orĭ afectat. El e tot-deauna duios şi firesc.

Maĭ trebue să spunem că Tibul, înzestrat cu o imaginaţiune aşà de vie şi de dulce, e, ca şi Virgiliu, de care se apropie aşà de mult prin farmecul scrierilor sale, un cântăreţ al natureĭ, care n'a inspirat nimĕnuĭ tablourĭ maĭ adevĕrate, maĭ naive, maĭ firescĭ, şi că merită elogiul ce-ĭ dă Boileau, care erà un fin critic şi care-l apreciază cu dreptate, când ḑice:

«Amour dictait les vers que soupirait Tibulle.

Cele spuse până acum ar puté însă lăsà într'o privinţă o impresiune, care ar fi cam inesactă: acea că opiniunea în genere şi literaţiĭ în deosebĭ, de carĭ ne ocupăm acì, eraŭ unanimĭ în aderarea lor la nouele condiţiunĭ ale vieţeĭ politice. Rară e unanimitatea printre ómenĭ şi de scurtă viéţă! Nu se puteà dar să nu fie şi nemulţumiţĭ. Cine eraŭ aceĭ nemulţumiţĭ, ce espresiune lîterară aŭ dat simţemintelor lor, ce resultate aŭ avut: acésta va fi subiectul uneĭ alte lucrărĭ, care va completà acéstă parte a subiectuluĭ ales de noĭ.

Vom observà din noŭ, că printre admiratoriĭ ceĭ maĭ călduroşĭ aĭ luĭ August găsim spiritele cele marĭ ale epoceĭ, ale căror laude pórtă marca uneĭ sincerităţĭ ce nu se póte tăgăduì.

Acest cortegiŭ, cu însoţirea căruia se înfăţişéză posterităţiĭ primul Împĕrat roman, Cel Fericit, cum i s'a ḑis în urmă, nu are, cum arătam maĭ sus, tótă strălucirea celuĭ adunat de Rafael în celebra sa *Şcóla din Atena*, unde sunt geniile marĭ ale Greciеĭ; splendórea luĭ a fost însă destul de mare, pentru ca expresiunea Secolul luĭ August să însemneze un apogeŭ al cultureĭ şi creaţiuniĭ estetice şi ca urmaşiĭ să compare cu acea epocă pe acele a Papeĭ Leon X, a luĭ Ludovic XIV, a Elisabeteĭ Anglieĭ, când vor să le onoreze.

Sfîrşim acest studiŭ repede, ḑicênd: Fericiţĭ Impĕraţiĭ, carĭ sciură în acest mod să recunóscă şi să distingă înaltele inteligenţe semĕnate de dărnicia Providenţeĭ printre supuşiĭ lor şi carĭ înălţară splendórea coróneĭ lor prin strălucirea nestinsă, pe care geniul o aruncă tot-deauna pe ceĭ pe carĭ ĭı sfinţesce!

E de urat ca frumósele exemple de patronagiŭ literar, exercitat cu atâta generositate de Impĕraţiĭ romanĭ ceĭ bunĭ, să fie urmate, sub ochiĭ noştri, de conducĕtoriĭ popórelor, pentru a deşteptà o nobilă emula-

ţiune, care nu póte decât să producă fructe glorióse şi să aducă slavă şi faimă ocrotitorilor.

Fericite şi popórele, carĭ, după exemplul şefilor lor, daŭ tributul simpatieĭ, admiraţiuniĭ şi sprijinuluĭ lor poeţilor, literaţilor, învĕţaţilor carĭ smulg natureĭ taine binefăcĕtóre, acelor părinţĭ aĭ sciinţeĭ a căror faimă străbate vécurile, brăzdându-le cu lungĭ raḑe de lumină! Ţéra nóstră va sci şi ea să le plătéscă datoria sa de piósă recunoscinţă.

PRETENDENŢI DOMNESCI IN SECOLUL AL XVI-lea

DE

N. IORGA

Membru corespondent al Academieĭ Române.

Şedinţa de la 2 Maiŭ 1897.

Ómeniĭ de carĭ e vorba aicĭ n'aŭ fost nicĭ eroĭ, nicĭ binefăcĕtorĭ aĭ omeniriĭ. Biete figurĭ modeste, eĭ se recomandă atenţiuniĭ şi compătimiriĭ prin nenorocirea, lipsa lor de succes. Îĭ găsim de la un capĕt al Europeĭ la altul: unul móre la Stockholm, altul împrumută, pentru a trăĭ, la Segovia, un al treilea înebunesce la Moscva. Pentru fórte puţinĭ, paradisul domnieĭ s'a deschis, şi pentru fórte scurtă vreme. De ceĭ maĭ mulţĭ nu scim unde şi-aŭ sfîrşit ḑilele.

Descurcarea chiar a acestor misterióse personagiĭ nu e tot-deauna uşóră, şi confundarea lor cresce nesiguranţa domnitóre în amănuntele istorieĭ nóstre. Ast-fel Papiu înclină a crede că Ştefan, fiul luĭ Alexandru , ar fi acelaşĭ ca şi Ştefan Bogdan (1), că Wolfgang ar fi concurentul luĭ Bogdan Sasul la Constantinopole, despre care vorbesce Walter (2), că Ionaşcu, ḑis Bogdan, al luĭ Ureche, se póte identifică cu acest din urmă aventurier. (3) Şincai vedeà în Petru Alexandrovicĭ, numit une-orĭ Cazacul, pe Ştefan Lăpuşnénu din 1589—90. (4) Chiar în ultimele prelucrărĭ ale istorieĭ Românilor, confusiunĭ de acéstă natură sunt încă destule.

---

(1) *Tesaur*, I, p. 72.
(2) *Ibid.*
(3) *Ibid.*, p. 69.
(4) Ediţiunea II, la anul 1592, II, p. 390.

Intâiŭ: sunt aceste interesante figurĭ nisce şarlatanĭ? Aşà se consideră de obiceiŭ aventurieriĭ noştri, fără multă dreptate, cred. Există felurĭ maĭ dibace de a înşelà pe ómenĭ, şi meseria erà periculósă. Li se dedeaŭ ajutóre fórte puţin strălucite şi, când vre-unul se presintà a doua óră, erà invitat politicos să-şĭ curme visitele. Îĭ vedem însă maĭ pe toţĭ cerênd să fie duşĭ la Constantinopole şi, cu tóte că numirea Domnilor ajunsese un fel de joc de bursă pentru capitaliştiĭ de tóte némurile ce furnicaŭ în Constantinopole, ómenĭ săracĭ ca dînşiĭ trebuiaŭ să aibă un alt sprijin pentru pretenţiunile lor.

Vedem pe uniĭ, carĭ duc până la bĕtrâneţe viéţa acésta de cerşetorie şi umilire; şi o asemenea stăruinţă se póte explicà greŭ din partea unor ómenĭ, carĭ se dedeaŭ drept ceea ce nu eraŭ. Când tipurĭ de acéstă din urmă specie vor apăré, urmărirea domnieĭ ţine un moment numaĭ şi pretendentul improvisat se întórce, după ce şi-a cercat norocul, la ocupaţiunile luĭ anterióre. Ast-fel, acel secretar» veneţian Locadello, care, înteţit de o Evreică şi de nisce şarlatanĭ din Constantinopole, cere Moldova în 1622, ca fiind Ioan-Iacob-Voevod , fiul rĕposatuluĭ Aron-Voevod , cu tóte că tatăl sĕŭ trăià încă şi erà bine cunoscut. (1)

Trebue ţinut în sémă apoĭ faptul că teribila concurenţă între competitoriĭ la domnie, ceĭ maĭ mulţĭ în adevĕr fiĭ naturalĭ de Domnĭ, şi interesele private ale ambasadorilor dedeaŭ nascere uşor celor maĭ insultătóre svonurĭ. Nu e sigur, de pildă, că Aron ar fi fost Evreŭ: cronicele ar fi spus cevà în acéstă privinţă. Numele de Abraham chiar, cu care-l gratifică Papa, nu erà neobicĭnuit în Moldova, şi întîlnim la sfîrşitul seculuĭ al XVI-lea un Postelnic cu acest nume. (2) Despre Petru-Şchiopul, a căruia origine domnéscă erà necontestabilă, de pe tată şi de pe mamă, spuneà ambasadorul german la Constantinopole, Pezzen, că ar fi fiul unuĭ negustor de găinĭ din Cairo› ; acelaşĭ presintă pe Cercel ca pe fiul unuĭ Evreŭ din Salonic (3); Heidenstein, secretarul Regeluĭ Polonieĭ, face din Aron, protegiatul luĭ Sigismund Báthory, un fost rândaş la grajdurĭ (4), iar o cronică ardelénă crede că

(1) Hurmuzaki, IV[2], p. 392 şi urm. V. p 393: Scrive esso Locadello a suo padre .— Un alt Locadello, de loc din Bergamo, Bartolomeiŭ, făceà negoţ în Orient prin 1629-43. V. *ibidem*, p. 431, 441, 445, 447, 449-50, 492, 495, 500-1, 525.

(2) La 22 August 1595 (Hurmuzaki, III, p. 485) şi la 27 (*Suplement* II[1], p. 345).

(3) *Vatra*, II, p. 296, col. 1; Hurmuzaki, III, p. 130-1.

(4) Heidenstein, *Rerum polonicarum ab excessu Sig. Augusti libri XII*, Frankfurt-pe-Main 1672, p. 317, col. 2: incerti generis homo, ex agasone in locum eum provectus fuerat.

Răsvan a fost întâiŭ curier *(cursor)* al luĭ Cercel (1); după Poloni, în fine, Ioan-Vodă ar fi servit, în 1561, la Ioan Fierlei, voevod de Lublin şi mareşal al Polonieĭ. (2) Până şi Sultanul Murad a fost bănuit că e fiŭ de Evreŭ. (3)

Înainte de a îndeplinì sarcina de identificare a pretendenţilor din vécul al XVI-lea, înainte de a le descrie viéţa rătăcitóre, o explicare este de nevoe. De ce în vécul al XVI-lea, cu deosebire în a doua jumătate a luĭ, acéstă fecunditate a aventurierilor politicĭ, rîvnind la tronul ţĕrilor nóstre?

Una din cause e veche, datéză de la organisarea Principatelor române. Aicĭ, ca în multe alte ţĕrĭ europene, există un amestec de drept succesoral şi de electivitate. Domniĭ trebuiaŭ să aibă sânge domnesc în vinele lor, atâta numaĭ. Din posteritatea Voevoḑilor, ţéra erà liberă să alégă pe orĭ şi cine. Maĭ târḑiŭ, când acest drept s'a redus la o *închinare* de formă din partea ţĕriĭ, cel ce s'a putut impune a fost Domn. Acésta, chiar dacă sângele domnesc nu-l aveà.

Viéţa pe care o duceaŭ Domniĭ celor două ţĕrĭ aveà însă un caracter fórte puţin cumpĕtat din punctul de vedere al relaţiunilor sexuale. Ceĭ doĭ micĭ despoţĭ se deprinsese a-şĭ vedé capriciile uşor împlinite. Dacă Forgach, care caută să exagereze nota barbară a ţĕrilor române cu orĭ-ce ocasiune, greşesce, de sigur, când spune că Domnul trăesce, după placul sĕŭ, cu fetele boerilor (4), şi acest scriitor, şi Reichersdorfer, şi Verancsics spun, în terminĭ aprópe identicĭ (5), că fiiĭ legitimĭ şi fiiĭ naturalĭ succed de o potrivă. Aceştĭ din urmă eraŭ, firesce, nenumĕraţĭ: Regiĭ Ungarieĭ aveaŭ tot-deauna, dintre dînşiĭ maĭ ales, un stoc de pretendenţĭ la disposiţiune; în Rodos, în Cipru, în Alep, în Alexandria, în capitala Imperiuluĭ otoman chiar, nesfîrşiţĭ beĭ şi beĭzadele aşteptaŭ ocasiunea favorabilă pentru a eşì la ivélă

(1) *Chron. Fuchsio-Lupino-Oltardinum*, I, p. 121. Iar Turciĭ îl declară renegat turc», Hurmuzaki, IV², p. 212.

(2) Lasicki, în Papiu, III, p. 256. Cf. Nic. Costin, în Kogălniceanu, ed. II, I, p. 455. După Hurmuzaki, II, p. 652 (raport al luĭ H. Rueber, 22 Decembre 1572, care reproduce spusele luĭ Bogdan Lăpuşnénu), erà ein beschnittener Armenier. Şi Petru-Şchiopul se arată ca circumcis, de rapórte de ambasadă!

(3) Szamosközy (ed. *Mon. Hung. Hist.)*, I, p. 184-5.

(4) «Est autem in consuetudine gentis, ut princeps libere coëat cum filiabus nobilium , Forgach, ed. Acad. ung., p. 220.

(5) V. Forgach, *ibidem*, p. 518; Verancsics, în Papiu, III, p. 179; Reichersdorf, *ibidem*, pag. 139.

cu pretenţiunile lor, îmbogăţind pe demnitariĭ turcĭ la desele mezaturĭ pentru domnie. (1)

Când însă fiiĭ naturalĭ aŭ o situaţiune egală cu a celor-lalţĭ în cât privesce moştenirea tronuluĭ, controlul legitimităţiĭ pretenţiunilor e fórte greŭ. În vechia Norvegie, unde obiceiul erà acelaşĭ, se întrebuinţà marele mijloc de dovadă al evuluĭ mediu, încercarea prin foc: după legea Sfîntuluĭ Olaf, mama pretendentuluĭ trebuià să-şĭ întăréscă afirmaţiunea, luând un fer ars în mână, aşà că orĭ-ce om din Norvegia puteà să-şĭ cerce norocul. (2) In ţerile nóstre, se adoptase obiceiul bulgăresc al semnelor speciale întipărite pe corpul copiluluĭ îndată după nascere. (3) Prin aceste semne, fiul pelaruluĭ Mysen Tysen Hannes din Braşov a descoperit că în vinele sale curge sângele luĭ Ştefan-cel-Mare (4); mulţămită aceloraşĭ semne, Ştefan-Surdul descoperì, dintre ceĭ doĭ fraţĭ aĭ sĕĭ, ce i se presintară, la suirea pe tronul Munteniei, care erà adevĕratul Lazăr. (5)

Turciĭ adoptaŭ însă, pentru a satisface formele, un mijloc maĭ expeditiv, care se întrebuinţà şi pentru probarea legitimităţiĭ la persónele private din ţĕrile nóstre, anume jurătoriĭ (6); ast-fel, prin jurătorĭ verifică Vizirul în 1577 pretenţiunile basarabescĭ ale empiricululĭ Italian din Rodos, doctorul Rosso. (7) Şi, fiind-că erà uşor a găsì asemenea sprijine între nemulţămiţĭ şi pribegi, numĕrul candidaţilor, autenticĭ saŭ ba, devenì enorm. Dacă o mie dintre eĭ ar fi ridicaţĭ în aceeaşĭ ḑi pe tron şi tot atuncĭ ar fi ucişĭ, imediat altă mie li-ar urmà fără preget, socotind că aŭ fost fericiţĭ dacă aŭ stat măcar odată în scaunul părintesc. Atâta ambiţiune are şi un popor barbar! (8)

---

(1) Gerlach, *Tagbuch einer in der Türkey 6-jährigen Röm. Kayserl. Gesandtschaft*, 1674, in-folio, p. 353, col. 2; Hurmuzaki, *Supl.* I¹, p. 94.

(2) Dahlmann, *Geschichte von Dännemark*, II, (Hamburg 1841, p. 355.

(3) «Stygma quoddam ignito imprimitur ferro , Reichersdorfer, *loc. cit.*, p. 139. Autorul a fost de doue ori sol la Rareş; *ibid.*, p. 122. Asupra compuneriĭ cărţii sale, v. şi *Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, red. v. J. Wolff, Sibiiu 1883, p. 61-7; *Archiv des Vereins*, XV, p 612 şi urm.; *Archiv für österr. Geschichtsquellen*, t. XXI, p. 223—93. Quae, cum filios pepererint, nota quadam, veluti signo, inurunt . Forgach, p. 220. Pentru semne la Bulgarĭ, v. Zonaras, *Chron.*, ed. Basel 1557, III, p. 193; despre Alusianus, în Stritter, *Memoriae populorum*, Petersburg 1774, II, p. 653, nota, saŭ Papiu, III, p. 144.

(4) *Chr. F.-Lup.-Olt.*, I, p. 71 (vestigia quaedam in corpore).

(5) *Ibid.*, p. 88 9.

(6) V. casul luĭ Dispot în Hasdeu, *Cuvente den betranĭ*, I, p. 164 5. Pentru jurători, Xenopol, *Ist. Rom.*, IV, p. 127 şi urm.

(7) *Mem. Ac. Rom.*, Seria II, XVIII, p. 22 23.

(8) Verancsics, *loc. cit.*, p. 181.

Pentru a scăpà de aceştĭ concurenţĭ, posesoriĭ momentanĭ aĭ scaunelor domnescĭ din Moldova şi Muntenia întrebuinţaŭ omorul, chiar de frate (1), otrava, stăruinţele la Turcĭ pentru exilarea cât maĭ departe a inimiculuĭ, cererea ca acesta să le fie predat. (2) Când îl aveaŭ în mână, uciderea nu erà numaĭ decât necesară. Româniĭ de atuncĭ, ca şi Greciĭ luĭ Homer, voiaŭ să aibă înainte de tóte în fruntea lor un *om întreg*. Se căutà faţă frumósă; înălţimea şi frumuseţea corpuluĭ. (3) Un schilod erà înlăturat în profitul unuĭ candidat maĭ chipeş, fie şi cu drepturĭ maĭ puţine. Scrupulositatea fiind mare în acéstă privinţă,—se cunosc numaĭ doĭ Domnĭ însemnaţĭ în secolul al XVI-lea, Bogdan *Orbul* şi Petru *Şchiopul*, carĭ îşĭ trag porecla din defectele fisice ce aveaŭ, — o sluţire, ca tăiarea nasuluĭ, făceà adesea pe cel maĭ neastâmpĕrat să-şĭ găséscă odihna. (4) Nu se tăià nasul întreg; alt-fel doctorul care a boţit nasul lui Nicolae Milescu n'ar fi putut isbutì să facă a dispăré orĭ-ce urmă a operaţiuniĭ suferite (5); se extirpà numaĭ păretele despărţitor al nărilor, ca unuĭ cal leşesc . Baniĭ însă făceaŭ pe Turcĭ să nu ţie tot-deauna sémă de acéstă pată fisică a concurentuluĭ: Alexandru-cel-Rĕŭ a fost ast-fel însemnat la nas şi a domnit totuşĭ. (6) Nicĭ aşà nu se puteà decĭ desfiinţà cu totul sĕmînţa pretendenţilor.

În epoca din istoria nóstră anterióră secoluluĭ al XVI-lea, pretendenţiĭ nu atrag atenţiunea prin viéţa lor vagabondă. Cine-và nu póte căpĕtà tronul afară de hotare decât la Turcĭ, saŭ la cele două popóre creştine cu pretenţiunĭ de suzeranitate asupra nóstră: Unguriĭ şi Poloniĭ. Puţinĭ decĭ dintre fiiĭ naturalĭ aĭ Domnilor, dintre aventurieriĭ carĭ îşĭ atribuesc acéstă calitate, pot să-şĭ găsĕscă sprijin.

În vécul al XVI-lea însă, două lucrurĭ capitale se petrec în situa-

---

(1) Acelaşĭ. *ibid.*, p. 160.

(2) Doĭ fraţĭ din némul Domnilor muntenĭ» fura ast-fel trimişi luĭ Mihnea în 1588 (Hurmuzaki, IV², p. 137, No. LXXVI).

(3) Gratiani, ed. Legrand, Paris 1889, p. 173.

(4) Szamosközy, III, p. 200: casul luĭ Constantin, rival al luĭ Michaiu-Vitézul şi *sluţit* de acesta în Alba-Iulia: Castratio autem nasi fit ex infima eius parte, frustillo vix apparente desecto. Id solet fieri Vaivodarum genere natis.... Hoc.... ita protinus animos submittunt.., ut vix unquam amplius ad eum magistratum aspirare ausint»; Bethlen, VI, p. 19 şi urm.: casul luĭ Ştefan, fiul luĭ Cercel, pretendent contra luĭ Radu Şerban în 1604. Cf. Xenopol, II, p. 503, nota 5, şi Orichovius (Orzechowski), *Annales Poloniae*, ed. Danzig 1643, p. 128.

(5) Neculcea, în Kogalniceanu, ed. II, II, p 190. Ştefaniţa Lupu se lecuise şi el de însemnarea la nas ce suferise din ordinul luĭ Gheorghe Ştefan. *Ibid.*, p. 187.

(6) V. maĭ departe.

ţiunea politică a ţĕrilor orientale, lucrurĭ carĭ cresc în chip neasemĕnat maĭ mare şansele unuĭ om dibaciŭ, carĭ permit la mult maĭ mulţĭ candidaţĭ să-şĭ facă pretenţiunile cunoscute. Întâiŭ, aşezarea Caseĭ de Habsburg pe tronul Ungarieĭ. După lupta de la Mohács, în care se sfîrşì vechiul regat unguresc unitar (29 August 1526), în locul mortuluĭ Rege Ludovic II, douĕ adunărĭ aleg doĭ Regĭ deosebiţĭ. Ioan Zápolya se suie ast-fel pe tron la 10 Novembre, iar Ferdinand de Austria, fratele luĭ Carol Quintul şi soţ al Principeseĭ Ana, fiica Regeluĭ Ludovic, la 16 Decembre următor. Mórtea luĭ Zápolya nu contenì luptele pentru corónă, ceea ce aduse, în 1541, expediţiunea Sultanuluĭ Soliman şi crearea uneĭ a treia Ungariĭ, Ungaria turcă, paşalîcul din Buda. Rivalitatea pretendenţilor creştinĭ dură până ce, în ajunul morţiĭ sale, Ioan-Sigismund, fiul Regeluĭ Ioan, încheià cu Maximilian de Austria pacea din 16 August 1570; un tractat germano-turc o precedase în 1568. Aceste douĕ acte consacră, pentru un véc aprópe, divisiunea tri-partită a Ungarieĭ.

Strînsa legătură dintre acéstă ţéră şi Imperiŭ pune pe concurenţiĭ la scaunul ţĕrilor române în atingere cu acesta, deci cu întréga lume germană. Principiĭ din Casa de Habsburg, în timpul lupteĭ de cincĭ-ḑecĭ de anĭ aprópe cu dinastia Zápolya, înţeleg apoĭ folosul diversiunilor, contra acesteia şi a Porţiĭ, dinspre ţĕrile de la Dunăre. Pretendenţiĭ, chiar dacă nu sunt ajutaţĭ pentru moment, din raţiunĭ politice, sunt primiţĭ totuşĭ bine de familia imperială, păstraţĭ cu îngrijire pentru timpul când apariţiunea lor ar fi de nevoe. Aşà se explică reuşita tentativelor luĭ Despot, maĭ ales.

Faptul însă că aceeaşĭ familie domnià în Imperiŭ şi în Spania şi aveà la disposiţiune Italia puneà în primejdie existenţa celor-lalte state continentale. Maĭ direct ameninţată, prin blocarea hotarelor sale de ţĕrĭ habsburgice, Francia se pune în fruntea resistenţeĭ. Regele Francisc I, care personifică maĭ bine acéstă luptă contra tendinţelor de stăpânire universală ale Caseĭ de Austria, se pune în înţelegere şi cu inimiciĭ acesteia din Orient. El sprijină pe Zápolya, trimete la dînsul în 1527 un ambasador special, Antoniŭ Rincon (1), şi încheià cu Regele ungur un tractat de alianţă, la 28 Octobre al anuluĭ următor. (2)

(1) Fessler-Klein, *Gesch. von Ungarn*, III, Leipzig 1874, p. 415. Erà un Spaniol, deci numele de Rinçon, pe care i-l da cartea luĭ St.-Priest: *Mémoires de l'ambassade de France en Turquie*, Paris, Leroux, 1877, p. 31, e greşit.

(2) V. Charrière, *Négociations de la France dans le Levant* (în *Collection des documents inédits)*, I, p. 162-9; *Das Bündnis Johann Zápolya's mit K. Franz I. von*

Prin acest tractat, Ducele Henric de Anjou, fiul maĭ mare al Regeluı, erà adoptat de Zápolya. Aceluiaşĭ plan de îmbrăţişare a statelor habsburgice de către domeniĭ politice cu suveranĭ francesĭ se datoresce alegerea luĭ Henric de Valois, fratele luĭ Carol IX, ca Rege al Poloniei, în 1573.

În acelaşĭ timp, relaţiunĭ eraŭ legate între Francisc I şi statul cu care nimenĭ nu îndrăsnise încă în Europa să intre în legăturĭ diplomatice, Turcia. În 1534, un cavaler de Rodos, Jean de la Forest, plécă în misiune secretă la Sultanul, care maĭ fusese visitat, din partea Regeluĭ, de către Rincon în 1531 şi, înainte de dînsul, de Ungurul Ioan Frangipani. (1) Seria misionarilor politicĭ şi apoĭ a ambasadorilor francesĭ la Constantinopole e de la acéstă dată neîntreruptă.

Încă din vécul al XV-lea, Veneţia, făcênd pace cu Sultanul, îşĭ trimesese iarăşĭ bailiĭ la Constantinopole. (2) Imperiul erà represintat în capitala statuluĭ turcesc cu începere de la 1544, când un Portughes, Damian de Goes *(Goess)* (3), fusese trimes de Împĕratul Carol V. Primul ambasador engles, Harebone, sosì la 1578, aducênd Padişahuluĭ, din partea Regineĭ Elisabeta, un césornic preţios, treĭ lumînărĭ de argint suflate cu aur şi nouĕ cânĭ englesescĭ. Succesorul luĭ Harebone (1588), Eduard Burton, jucă un mare rol de mediator în afacerile Ardéluluĭ (4); în 1591, Pórta adunà material, în provinciile sale, pentru 300 de corăbiĭ cerute de Elisabeta, cu baniĭ eĭ, contra luĭ Filip II. (5) În sfîrşit, Florenţa (din 1574) (6), Genova (din 1563) (7) avură agenţĭ la Pórtă; relaţiunĭ diplomatice se stabiliră, în 1577, până şi cu Padişahul Spanieĭ». (8) Apoĭ, în anul Hegireĭ 1021, se înfăţişară, după Naima, chiar şi solĭ cu presente de la «valiul Olandeĭ, o ţéră vecină cu Oceanul, la Nordul Francieĭ». (9)

Frankreich, von Karl Schuller, în *Archiv des Vereins für siebenb. Landeskunde*, II, p. 320-8; *Ferdinand des Ersten Bemühungen um die Krone von Ungarn*, von dr. Stanislaus Smolka, în *Archiv für öst. Gesch.* LVII, p. 1 şi urm.

(1) St.-Priest, p. 29—33.

(2) Romanin. *Storia documentata di Venezia*, IV, p. 383 şi urm.

(3) Gerlach, p. 24, col. 2.

(4) Hammer, IV, ed. din 1835, p. 40, 157, 160, 277.

(5) *Chron. F.-Lupino-Oltardinum*, I, p. 87.

(6) Hammer, *v. c*, p. 39, 154, 159.

(7) Inedite.

(8) Hammer, *v. c.*, p. 39-40, 113; Zinkeisen, *Gesch. des osm. Reiches*, III, Gotha 1855, p. 497 şi urm. Pentru cele-lalte Puterı, v. *ibid.*, p. 397 şi urm.

(9) Naima, *Annals of the turkish empire*, tr. Fraser, Londra 1832, I, p. 411.

Prin acéstă intrare a Turcieĭ în lumea politică europénă, pretendenţiĭ la domnie câştigară mijlóce nouĕ de stăruinţe. Puterile apusene priviaŭ cu compătimire pe rătăcitórele personagiĭ carĭ se presintaŭ tot-deauna ca principĭ detronaţĭ saŭ despoiaţĭ de posiţiunea la care aveaŭ drept ca moştenitorĭ legitimĭ aĭ scaunelor domnescĭ române. Spiritul de clasă făceà pe suveranĭ să dea ordine pentru stăruinţe ambasadorilor lor din Constantinopole: Henric III s'a purtat ast-fel cu Cercel; Henric IV cu acesta şi Ioan Bogdan; Ştefan Bogdan fu sprijinit energic şi cu statornicie de representantul luĭ Iacob I pe lângă Pórtă. De multe orĭ, din ambiţiune saŭ, maĭ ales, din lăcomie de banĭ, ambasadoriĭ luaŭ de la sine apĕrarea vre-unuĭ pretendent; nu scim dacă d'Aramon aveà ordine regale pentru a cere Turcilor restabilirea luĭ Pĕtraşcu-cel-Bun (1), dar Burton a stăruit din propria sa iniţiativă, fără instrucţiunĭ, pentru aducerea pe tronul Munteniei a Banuluĭ Michaiŭ. (2) În 1616, ambasadorul frances ar fi primit 50 000 de galbenĭ pentru a vorbì în favórea luĭ Alexandruţ Movilă. (3) Întâiul ambasador al Olandeĭ stătù douĕ-ḑecĭ şi şépte de anĭ în Constantinopole şi făcù avere cu stăruinţele pentru numirea Domnilor şi patriarchilor. (4)

Sunt interesante, pentru a dovedì că Domniĭ noştri înţelesese de timpuriŭ importanţa relaţiunilor statornicite între Turcia şi Apusul europén, cele cuprinse într'un chrisov al luĭ Lăpuşnénu, cu data de 24 Martie 1565. Alexandru-Vodă aveà óre-carĭ cunoscinţe de politică generală: în 1554, el rĕspundeà solilor ardelenĭ, mustrându-ĭ: Nu vedeţĭ că Regiĭ Francieĭ, Anglieĭ, Polonieĭ sunt fórte puternicĭ, tot aşà şi ţéra Moldoveĭ şi cea Muntenéscă, şi totuşĭ daŭ cu toţiĭ bir Împĕratuluí şi sunt gata să facă orĭ-ce la porunca luĭ? (5) În documentul citat maĭ sus, Domnul Moldoveĭ recunósce ca fiĭ legitimĭ aĭ sĕĭ pe: Bogdan, Ştefan, Ionaşcu, Ilie, Petru şi Constantin. Sultanul, ḑice el, va alege după mórtea luĭ pe acela care se va găsì maĭ vrednic să slujéscă Prea Săninei Sale Porţĭ. Iar dacă acel fiŭ al meŭ nu va găsì primire la Pórtă şi se va duce la popóre străine şi-şĭ va plecà fruntea cu rugăminţı la Înălţimea Sa Împĕrătéscă a Austrieĭ saŭ la Măria Sa Regele Polonieĭ saŭ la Regele Francieĭ, la Regele Anglieĭ saŭ la Do-

(1) Hurmuzaki, *Supl.* I[1], p. 59, No. CIX.
(2) Bethlen, IV, p. 274-8, după manuscriptele lui Petru Grigorovicĭ Arménul.
(3) Iorga, *Acte şi Fragmente*, I, p. 191.
(4) Aloisiu Contarini către Doge (8 Maiŭ 1638), Hurmuzaki, IV[2], p. 497.
(5) Szilagyi, *Mon. Comitialia Transylvaniae*, I, p. 512 (şi Hurmuzaki, II[5], p. 180)

gele Veneţieĭ, ce vor fi pe vremea aceea şi vor domnì peste ţĕrile lor , Principiĭ Europeĭ sunt rugaţĭ să-ĭ sprijinéscă pe lângă Pórtă, pentru a puté să capete scaunul domnesc. (1)

Acel care recomendà obicĭnuit pe pretendenţĭ suveranilor catolicĭ din Apus erà Papa. După ivirea reformeĭ şi statornicirea doctrineĭ nouĕ într'o parte din statele supuse autorităţiĭ religióse romane, o serie de prelaţĭ capabilĭ, inteligenţĭ, cuprinşĭ de focul proselitismuluĭ, se suie pe scaunul apostolic. Pentru a compensà perderile de teritoriĭ suferite în Occident, Papiĭ din vécul al XVI-lea viséză anexarea de provinciĭ schismatice în Rĕsărit. Lupta dintre Casa de Austria şi Turcĭ, luptă cu înfăţişare de cruciată împotriva necredincioşilor, cresce autoritatea generală a Papeĭ, dar, în special, amestecul sĕŭ în afacerile ţĕrilor orientale. În 1571, Împĕratul cugetà să reunéscă în contra Sultanuluĭ pe Regele Polonieĭ, pe ceĭ doĭ Domnĭ românĭ şi, póte, pe Ţar. (2) Douĕ deceniĭ maĭ târḑiŭ (1594), Papa aruncă pe Sigismund Báthory asupra Turcilor, trimeţĕnd, anume pentru a-l decide, pe vĕrul Principeluĭ, Andreiŭ, atuncĭ cardinal-episcop de Ermeland, decĭ prelat polones. (3) Alexandru Comuleo fu însărcinat, în acelaşĭ an, cu o misiune în tot Orientul creştin, care trebuià să formeze o ligă în potriva Sultanuluĭ. (4) Nunţiĭ papalĭ: Speziano, episcop de Cremona, la Praga, episcopiĭ de San-Severo, Malaspina şi Caserta, în Polonia, monsignor di Cervia, apoĭ tot Malaspina, în Ardél, îşĭ daŭ silinţele cele maĭ marĭ pentru a adunà într'o ligă creştină state rivale, ca Imperiul, Principatul Transilvanieĭ şi Polonia.

(1) Documentul, care, deşì curios, nu pare să fie plăsmuit de vre-un pretendent, e datat din Iaşĭ; ni l'a păstrat o traducere (?) latină aflătóre in Archiviul imperial din Viena. Hurmuzaki, II, p. 532. Ordinea fiilor Domnuluĭ e cea întîmplătóre, însă, afară de Ilie singur, toţĭ ceĭ-lalţĭ fiĭ sunt menţionaţĭ şi în diferite acte ale luĭ Alexandru. Ast-fel, unul, din 20 Aprilie 1555 (7063), citéză pe Ioan şi Bogdan (Wickenhauser, *Gesch. der Klöster Homor, S. Onufri, Horodnik und Petrauz*, Cernăuţĭ 1881, p. 102-3), altul, din 5 Aprilie 1558, pe: Bogdan, Petru şi Ioan (acelaşĭ, *Woronetz-Putna*, 1888, Probe, p. 108-109), altele, din 1 şi 16 ale aceleiaşĭ lunĭ, pe aceiaşĭ treĭ (*Uricarul*, XVIII, p. 155, 200). Venelin a publicat un document al luĭ Alexandru, cu data de 11 Aprilie 1559, în care găsim pe: Ionaşco, Bogdan, Michail şi Petru (p. 171-3). Documentele luĭ Bogdan citéză pe Petru, Constantin şi Michail (*Uricarul*, X, p. 136-9, 163-4; XIII, p. 89; XVIII, p. 169 şi urm, 177 etc.). Veḑĭ şi maĭ departe, în acest volum, şi Melchisedek, *Chron. Romanuluĭ*, I, Bucurescĭ 1874, p. 200. Aici (p. 202), Melchisedek suggeréză cu dreptate urmărirea acestor Lăpuşnenĭ între pretendenţiĭ citaţĭ de Ureche.

(2) Raport veneţian din Constantinopole (28 Martie 1571), în Hurmuzaki, VIII, p. 164.

(3) Bethlen, III, p. 175. Cf. p. 288 (trimeterea luĭ Laurenţiu Paleologul).

(4) Hurmuzaki, III, *passim;* Bethlen, III, p. 175; *Chron. F.-L.-Olt.*, p. 106.

Miliţia devotată a Sfîntuluĭ Scaun, principalul sĕŭ instrument de propagandă, Iesuiţiĭ, apar în Ardél, chemaţĭ de Ştefan Báthory, încă înainte de anul 1578, când succesorul luĭ Ştefan, Christofor, le încredinţéză crescerea fiuluĭ sĕŭ Sigismund, născut totuşĭ dintr'o mamă calvină. (1) În 1579, dieta din Turda le întăresce acest privilegiŭ de educatorĭ. (2) Goniţĭ de nemulţumirea generală a ţĕriĭ şi, cu tótă opunerea elevuluĭ lor, de dieta din Mediaş (Decembre 1588), eĭ revin în 1595 la Cluj, Monostur şi Alba-Iulia, unde-şĭ aveaŭ institutele de educaţiune. (3)

Din Ardél şi Polonia, unde un colegiŭ de Iesuiţĭ e fundat la Polock, în 1578, sprijiniţĭ de Bartolomeŭ Brutti, favoritul luĭ Petru-Şchiopul, misionariĭ vin în Moldova pe la 1588—89, risipindu-se prin oraşele săsescĭ şi unguresci din Carpaţĭ. Mancinelli, Warszewiecki visitară pe Domn: erà vorba să se facă şi un colegiŭ. Mitropolitul Gheorghe Movilă, dintr'o familie cu rădĕcinĭ în Polonia, recunoscuse autoritatea papală şi cedase asupra luĭ «filioque» încă din 1588. (4) Până şi în clerul constantinopolitan, cu tóte silinţele analóge ale reformaţilor, carĭ împrăştie broşurĭ de propagandă printre Grecĭ, Mitrofan, viitorul patriarch, sărută, se ḑice, piciorul Papeĭ, ca mitropolit de Cesarea, şi slujì leturghia înainte-ĭ, dându-se drept representant al bisericiĭ orientale. (5)

Nu toţĭ pretendenţiĭ însă alegeaŭ calea intervenţiuniĭ diplomatice. Mulţĭ dintre eĭ preferiaŭ să se impună Turcilor, carĭ, rezemaţĭ pe putere, o respectaŭ pretutindenea. Întâiŭ cucerirea ţĕriĭ şi apoĭ o recunóscere, fórte posibilă, — Despot erà un exemplu, — din partea Porţiĭ. Se întîmplă că, tocmaĭ în acéstă epocă, douĕ minunate unelte de năvălire se presintă doritorilor, în grupările militare ale Haiducilor şi Cazacilor.

Necontenitele incursiunĭ pe graniţă ale Turcilor şi Imperialilor din

(1) *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 70, 81, nota 192; Szamosközy, I, p. 199—201; Teutsch, *Gesch. der siebenbürger Sachsen*, II, ed. II, 1874, p. 30 şi urm.

(2) Teutsch, *l. c.; Mag. Törtenelmi Tár*, 1893, p. 119.

(3) *Ibid.;* Bethlen, III, p. 550; Teutsch, *l. c.; Tört. Tár*, 1889, p. 37.

(4) *Vatra*, I, p. 758, col. 2; Engel, *Gesch. der Kosaken*, p. 76.

(5) Gerlach, p. 459, col. 2; Crusius, *Turcograecia*, Basel 1584, p. 289—90. — Pentru uniunea uneĭ părţı din Cazacĭ cu Biserica romană (1590), v. Engel, *Gesch. der Kosaken*, p. 92. Nouĕ episcopı iscălesc actul de uniune din Brzesc (12 Iunie 1595), p. 98 şi urm. La 23 Decembre 1595, decisiunile primite şi întărite de Rege sunt presentate Papeĭ prin doĭ delegaţĭ (p. 100). Cu tóte protestările exarchuluĭ Nichifor şi ale partiduluĭ ortodox, al doilea Sinod din Brzesc întăresce decisiunile celuĭ dintâiŭ în chip solemn, la 6 Septembre 1596 (p. 104—5).

Ungaria făcuse cu neputinţă prin acele părţĭ de loc viéţa uneĭ poporaţiunĭ aşezate şi muncitóre. Ómeniĭ de ţéră, sărăciţĭ de prădăciunĭ, îşĭ lăsaŭ ogórele arse şi luaŭ în mânĭ puşca hoţuluĭ. Aşà se formă în al XVI-lea véc o glótă nesfîrşită, compusă din tóte naţionalităţile ce se întîlnesc pe malurile panonice ale Dunăriĭ: Ungurĭ, Sêrbĭ, Românĭ, şi, eventual, alte naţionalităţĭ. În timp de pace trăiaŭ din vîndarea robilor, pe carĭ la nevoe îĭ luaŭ din propriile lor familiĭ; orĭ-ce prilej îĭ găsià însă gata de luptă: aveaŭ, spune un istoric ungur, numaĭ faţa de ómenĭ; cele maĭ rafinate cruḑimĭ eraŭ ḑilnica lor distracţiune; operaŭ calărĭ şi pedestri. Purtaŭ obicĭnuit calpacul unguresc cu cele două pene de cocor, o haină scurtă, paloşul şi puşca aşezată oblic pe spinare. Aĭ noştri , ḑice Szamosközy, «îĭ numesc haiducĭ şi martaloţı; Tătariĭ: Cazacĭ. (1)

Tot Cazacĭ se numià şi cea-laltă asociaţiune de pradă, aşezată la hotarele Polonieĭ despre Tătarĭ şi Moscoviţĭ, la Nipru, în ţéra de graniţă , saŭ *Ucraina*. Necontenitele năvălirĭ ale Tătarilor din Crimea, maĭ ales după ce eĭ distrug saŭ absorb pe rivaliĭ lor de acelaşĭ nume, trăitorĭ la Volga, Nogaiĭ (1510), crează şi pe malurile Nipruluĭ o poporaţiune prădalnică analógă cu Haiduciĭ ungurĭ. Locuitoriĭ din Braclav, Caniev, Cercassi şi părţile vecine îşĭ fixéză cuibul în nepătrunsele ostróve ale Nipruluĭ, de unde atacă pe Tătar în genul acestuia, şi de multe orĭ în ţéra luĭ chiar. Condemnaţĭ la mórte saŭ la pedepse grele, ţĕranĭ fugiţĭ de greutăţile şerbieĭ, aventurierĭ din tóte ţĕrile şi de tóte némurile, soldaţĭ rĕmaşĭ fără plată (2) şi fără ocupaţiune în urma unuĭ răsboiŭ îngróşă necontenit numĕrul acestor ómenĭ îndrăsneţĭ şi energicĭ. De la locul aşezăriĭ lor (3), aceştĭ desperaţĭ se numiaŭ Nizovĭ saŭ Zaporojenĭ, de la praguri ; Tătariĭ le dedeaŭ însă numele mongolic de Cazac, vagabond, om fără căpĕtâiŭ, nume care a învins. (4) La începutul seculuĭ al XVI-lea, eĭ sunt organisaţĭ în regimente de către Ostafeĭ Daschievicĭ, care primise ca rĕsplată pentru serviciile sale starostia de Cercassi şi Caniev († 1537). Răsboiul dându-le singur pânea

(1) Cf. Szamosközy, I, p. 195; Bethlen, V, p. 95—7; *Csömöri Zay Ferencz* (1505—70) irta Thallóczi Lajos, Budapesta 1885, p. 25; J. Thúry, *Török történetirók*, I, Budapesta 1893, p. 57, nota 1; Hurmuzaki, II[5], p, 741-2.

(2) Ca în 1582, cu trupele ce servise contra Ruşilor şi de carĭ dieta nu se ocupase. V. Engel, *Gesch der Kosaken*, p. 85 -6. De acolo am luat tot ceea ce însemn aicĭ asupra Cazacilor.

(3) *Ibid.*, p. 81.

(4) Aşà că, dupa Gorecki (Papiu, III, p. 221), şi Poloniĭ (a nostris) îĭ numesc ast-fel.

de tóte ḑilele, tinerimea zaporojană , cum se numiaŭ pe sine, sprijinesce pe toţĭ aventurieriĭ carĭ aŭ nevoe de ómenĭ; merge sub stégurile luĭ Albert Laski, luĭ Despot, familieĭ Potcóvă. Un hatman al Cazacilor rîvnì însăşĭ coróna domnéscă a luĭ Ştefan-cel-Mare: Dimitrie Vişnievţchi, care fu dat de Tomşa Turcilor şi perì în cârlige (1) la Constantinopole. Plângerile Turcilor împotriva lor fură nenumĕrate: Regele Ştefan Báthory şi cancelarul Ioan Zamoyski încercară, în ultimul sfert al secoluluĭ al XVI-lea, să-ĭ facă o forţă militară utilă regatuluĭ, dar orînduită şi disciplinată. Constituţiunea din 1576 fixă numĕrul Cazacilor înmatriculaţĭ la 6.000 şi le dădù o organisare, cu un hatman, o soldă anuală de un galben şi o blană pentru fie-care, un loc de reşedinţă a guvernuluĭ *(starşina)*. Cea de la 1590 îĭ puse sub comanda hatmanuluĭ coróneĭ, oprì crescerea numĕruluĭ lor prin elemente anarchice, le promise, în schimbul linişteĭ ce vor observà în timp de pace, o soldă anuală. Decapitările de hatmanĭ, atacurile cu forţă regulată nu isbutiră însă să le schimbe firea. Eĭ rĕmaseră soldaţiĭ sălbatecĭ aĭ tuturor causelor; prigonirile administrative şi religióse (Nizoviĭ eraŭ ortodoxĭ) (2) isbutiră numaĭ să le înstrăineze inimile de patria lor, Polonia. Pe uscat, eĭ mergeaŭ pedestri cu *tabăra*, de care, când se închideaŭ într'însa, se frângeà asaltul călărimiĭ uşóre a Tătarilor; pe mare, *şeicele* lor coboraŭ Niprul, prădaŭ cóstele europene şi asiatice ale Măriĭ Negre, ca odată ale Goţilor. Ómenĭ voinicĭ, purtaŭ calpac şi-şĭ lăsaŭ pĕrul ca o códă pe spate. Răsboiul erà elementul lor: îl făceaŭ pentru pradă, dar de multe orĭ fără interes, pentru-că erà răsboiŭ. Când îĭ întrebĭ , spune un Polon din a doua jumătate a véculuĭ al XVI-lea, pe aceştĭ Cazacĭ, de ce se expun primejdieĭ cu atâta uşurinţă, eĭ obicĭnuesc a rĕspunde: chiar de n'ar fi alt folos, tot încă ne ajunge să ne mângâiem tinereţele cu o petrecere ca acésta. (3)

Potrivirea atâtor împrejurărĭ politice favorabile:—legarea Orientuluĭ musulman şi anexelor sale creştine de Apus, stabilirea de relaţiunĭ între papalitatea dorită de proseliţĭ şi schismaticiĭ din Rĕsărit, suirea Caseĭ domnitóre în Imperiŭ pe tronul Sfîntuluĭ Ştefan, aflarea la disposiţiune a celor două minunate mijlóce de năvălire, Haiduciĭ şi Cazaciĭ, explică numerul mare al aventurierilor cu pretenţiunĭ asupra tronurilor românescĭ ce se manifestă în acéstă epocă. Într'un mediŭ atât de favorabil, specia trebuià neapĕrat să se desvolte. Ea maĭ erà favorisată

(1) Ureche, în Kogălniceanu, ed. II, I, p. 217.
(2) V. p. 202, nota 5.
(3) *Columna luĭ Traian*, 1879, No. 50.

şi de cosmopolitisarea vieţeĭ europene, de tot maĭ marea desvoltare a gustuluĭ de călĕtoriĭ, de strîngerea relaţiunilor între popóre. Străinul erà maĭ bine primit decât înainte, fiind-că sosirea luĭ nu maĭ părea cevà cu totul neobicĭnuit. Prietenos erà vĕḑut orĭ-ce om care-şĭ dedeà, cu drept saŭ fără, un titlu ilustru. Călĕtoriaŭ ast-fel gratis marĭ alchimiştĭ, cu suite de câte 26 de persóne (1), descendenţĭ de familiĭ imperiale, ca Lusignan Paleologul, care căpĕtă de la Veneţianĭ locul de căpitan al cetăţiĭ Peschiera (2), şarlatanĭ, ca acel Pavel Scalich, pretins Scaliger şi marchis al Veroneĭ, pe care baronul Ungnad îl numià fiul sĕŭ şi om genial (aines wunderlichen sinnreichen ingenii), care aveà documente de la Papa, de la Universitatea din Bologna şi ale căruia contracte eraŭ iscălite de Ducele de Württenberg şi alţĭ marĭ seniorĭ germanĭ. (3)

Ordinea ce voiŭ urmà în expunerea vieţeĭ aventurierilor domnescĭ va fi aceea a descendenţeĭ pe care şi-o atribuiaŭ, cu o dreptate pe care nu tot-deauna o putem fixà pe deplin.

I. Pretendenţĭ neidentificabilĭ. — Danciu Ţepeluş.

Un raport al ambasadoruluĭ veneţian în Imperiŭ, G. Contarini, pomenesce, la 9 Septembre 1521, de un Duce *Iani* din Moldova, gonit, acum sunt câţĭ-và anĭ, de fratele sĕŭ›. La acéstă dată, exilatul arată luı Contarini că a servit fără folos pe Împĕratul Maximilian I, ca şi pe Carol-Quintul, dar că ar dorì să trécă, pentru practica militară, în serviciul vre-unuĭ Principe amic, precum ar fi, de pildă, Dogele. Ambasadorul îĭ recomandă să se adreseze şi aiurea. Contarini părăsì peste puţine ḑile Bruxela şi enigmaticul Iani dispare. (4)

În 1558, Regina Isabela a Ungarieĭ, indignată de omorul pribegilor de către Mircea Ciobanul, trimete la Pórtă, cu un credincios al eĭ, pe *Vlad Voevod* . Pornit în Februarie, pretendentul, deşì sprijinit de Ardelenĭ şi de ambasadorul Franciеĭ, ţéră aliată atuncĭ cu Regina, nu isbutesce. În Iulie, Mircea obţine, prin banĭ, de sigur, exilul luĭ Vlad

(1) *Kerns Tagbuch*, in Westenrieder, *Beiträge zur vaterländischen Historie*, I, München 1788, p. 154.

(2) Arch. de Stat din Veneţia, *Senato Terra*, reg. 67, f° 17 V°-18 (decisiune din 18 Novembre 1595).

(3) V. asupră-ĭ, *Archiv für öst. Gesch.*, XX, p. 215 şi urm. şi restul bibliografieĭ, citat acolo.

(4) Hurmuzaki, VIII, p. 49.

şi al boeruluĭ Radu Socol, care plecase la Constantinopole prin Maiŭ; în drumul spre Rodos, ambiĭ sunt înnecaţĭ. (1)

În acelaşĭ timp, tabăra germană avea şi ea un pretendent la dispoziţiune. Battista Castaldo, generalul suprem al luĭ Ferdinand I, întreţineà în satul Zecoly din comitatul Thurócz pe un Aron-Voevod al Moldoveĭ. D-l Hasdeu a descoperit în Museul din Pesta chitanţe de ale luĭ din 1557—1562; la 1569, pensiunea erà primită de văduva luĭ Aron, Ana. (2)

În Februarie 1508, Radu-cel-Mare, Domnul Munteniei, erà bolnav de mórte. (3) La 28 ale luneĭ el trăià încă, însă viéţa-ĭ maĭ ţinù puţine ḑile numaĭ. (4) La 6 Aprilie încă, Regele Ungarieĭ, Vladislav II, care dorià să statornicéscă un Domn noŭ înainte de probabila sosire a Turcilor cu pretendentul lor, scrie ambasadoruluĭ sĕŭ în Muntenia, Emeric Czobor de Szent-Mihaly, că cetele Sultanuluĭ aŭ trecut Dunărea, dar că boeriĭ voesc, în locul mortuluĭ Radu, pe un óre-care fiŭ al Voevoduluĭ Ţepeluş . Ambasadorul erà invitat să întăréscă ţéra în acéstă idee; trupe unguresci şi moldovene trebuiaŭ să aducă, fără întârḑiere, pe protegiatul Regeluĭ. (5)

---

(1) *Ibid.*, *Supl.* I¹, p. 12—3. Cf. Fessler, III, p. 577—8.

(2) *Traian*, I, No. 6; Engel, *Gesch. der Moldau*, p. 194. Aron n'a domnit; d-l Picot, care susţine contrariul, a înţeles greşit un raport care privesce pe pretendentul muntén Radu Iliaş; acesta într'adevĕr sprijinit pentru luarea scaunuluĭ de Castaldo (Picot, *Chr. d'Urechi*, p. 308—9, nota şi Hurmuzaki, II, p. 302 şi urm.).

(3) Engel, *Gesch. der Walachei*, p. 191—2; Hurmuzaki, II², p. 572-3.

(4) I. Bogdan, *Vlad Ţepeş*, Bucurescĭ 1896, p. 70, nota 1; *Viéţa şi traiul luĭ Nifon*... de Gavriil Protul, ed. Erbiceanu, Bucurescĭ 1888, p. 59.

(5) Engel, *loc. cit.*, p. 192; Hurmuzaki, *loc. cit.* Fiul luĭ Ţepeluş nu póte fi al luĭ Ţepeş (?), decĭ Mihnea (v. maĭ departe) şi din următórele cause: Ţepeş nu e numit nicĭ odată până târḑiŭ decât Dracul (Drăculea) (Bogdan, *loc. cit.*, p. 60-1); există, doĭ anĭ maĭ târḑiŭ, în Ardél un fiŭ al luĭ Ţepeluş , anume Danciul, şi nu avem nicĭ o raţiune de a nu primì identificarea; în sfîrşit, ceea ce decide întrebarea, Domnul *pus de Turcĭ*, înainte de sosirea plănuită a Ungurilor cu fiul luĭ Ţepeluş , erà, după o scrisóre a Regeluĭ Vladislav către Sigismund de Polonia *(Acta Tomiciana*, I, p. 256; Hurmuzaki, II², p. 574-5) : quidam filius condam Dracule voievode, Mihne vocatus. După o scrisóre cu scirĭ veneţiene, *Turciĭ* pun pe Mihnea, fiul unuĭ Dracole , aşeḑat pe tron şi apoĭ gonit de Turcĭ în Ardél *(ibid.*, VIII, p. 41—2). Aceste scrisorĭ hotăresc şi asupra genealogieĭ luĭ Mihnea, care ar maĭ puté fi privit ca fiul luĭ Vlad Călugărul (Xenopol, II, p. 470; *Dracul* se ḑice luĭ Vlad Dracul şi luĭ Vlad Ţepeş; de ce nu şi Călugăruluĭ (fiul luĭ Vlad Dracul), observă d-l Ghibănescu, *Arch. soc. sc. şi lit.*, VIII, p. 390; cf. VII, p. 111-147 ?) dar nu ca al luĭ Dracea Armaşul (Gavril Protul, ed. cit., p. 59). Cf. Bogdan, *loc cit.*, p 51-6, 69-74, 134; Ghibănescu, *loc. cit.*, p. 378-9. Vĕḑênd în Vlad Călugărul un pretins Vlad Ţepeş *redivivus*, s'ar explicà multe lucrurĭ.

Ţepeluş e, precum se scie (1), Basarab-cel-Tînĕr, tatăl luĭ Neagoe,—saŭ, pentru a-ĭ da numele de Domnie, Basarab III,—al luĭ Preda, regent sub Teodosie (2) şi al unuĭ al treilea personagiŭ, cu numele de Danciu. Acest Danciu se refugiase, când anume nu scim, în Ardél şi trăià în suita Voevoduluĭ acesteĭ provinciĭ, viitorul Rege Ioan Zápolya. În scrisórea către Czobor, Vladislav cereà ca pretendentul să fie trimis la Buda, de unde erà să se organiseze expediţiunea.

La 5 Iunie însă, sprijinitul Turcilor, Mihnea, fiul luĭ Ţepeş (?), erà solid aşezat în scaun şi oferià pace vecinilor, cărora le datorià recunoscinţă din vremea când fusese adăpostit de dînşiĭ. (3) El făceà propunerĭ maĭ avantagióse pentru Rege decât tóte tractatele încheiate cu predecesoriĭ sĕĭ, «numaĭ să nu fie gonit». Totuşĭ Vladislav erà încă decis, în Iulie, să nu tolereze pe noul Domn, cel puţin «în condiţiunile actuale» fără garanţiĭ nouĕ. (4)

Dar, în 1509, ameninţările luĭ Mihnea, care-şĭ schimbase politica (5), avură succes, aşà în cât causa luĭ Danciu fu părăsită: Domnul cel noŭ e cuprins în tractatul ungaro-polon din acelaşĭ an; el trebuià să fie apĕrat la nevoe contra Turcilor. (6)

Danciu se fixă, după cât se pare, la Sibiiŭ, dar nu-şĭ părăsì visurile de domnie. Erà considerat ca un om periculos, căcĭ, la retragerea în Ardél a luĭ Mihnea, gonit de Turciĭ nemulţumiţĭ cu creatura lor, fugarul avù prudenţa să céră, pe lângă salv-conductul regal, pe lângă garanţia nobililor şi cleruluĭ ardelén, un angagiament anume din partea luĭ Danciu, că-l va lăsà în pace. (7) Acésta nu-ĭ folosì mult: profitând de lipsa momentană a tînĕruluĭ Mircea, fiul Domnuluĭ, Danciu, unit cu Sêrbul Dimitrie Iacşich, ruda unuĭ om important, întrebuinţat în negociaţiunĭ diplomatice şi favorisat odată de Radu-cel-Mare (8), şi cu un boer muntén, pregătesc asasinarea luĭ Mihnea. Lângă biserica catolică din Sibiiŭ saŭ, după alt isvor, în piaţa oraşuluĭ, conspiratoriĭ străpung cu furie pe acela care luase coróna luĭ Danciu Basarab. Mórtea luĭ Mihnea,

(1) V. Xenopol, II, p. 423-4, care nu deosebesce pe ceĭ doĭ Basarabĭ contemporanĭ cu Ştefan-cel-Mare.

(2) Hurmuzaki, VIII, p. 51; *Const. Căpitanul,* in *Magasinul istoric,* I, p. 158. Cf. însă *Revista Română,* t. I, p. 728-30.

(3) Bogdan, *loc. cit.*, p. 71-2; cf. p. 134.

(4) *Acta Tomiciana,* I, p. 25-9; Hurmuzaki, *loc. cit.*, p. 574-5; cf. p. 575-6, 577-80.

(5) Bogdan, *loc. cit*, p. 71-2

(6) Hurmuzaki, II², p. 601.

(7) Engel, *loc. cit.*. I, p. 195-6; Hurmuzaki, *loc. cit.*, p. 610-11.

(8) În 1504, Radu-cel-Mare căsătoresce, cu pompă mare, pe Pârvu, nepotul sĕŭ de soră şi fiul Mareluĭ-Logofĕt Stoican *(Stayko*; cf. Gavriil Protul, p. 63) cu fiica luĭ

popular printre Sibienĭ, fu îndată rĕsbunată, tot aşà de sângeros: Mircea, cu orăşeniĭ, calcă locuinţele ucigaşilor şi-ĭ omóră. Trupurile luĭ Mihnea, Danciu şi Iacşich aşteptaŭ în aceeaşĭ ḑi înmormîntarea. (1)

Rĕsbunătorul tatăluĭ sĕŭ, tînĕrul Voevod Mircea, comandase în Muntenia trupele domnescĭ, se refugiase înaintea luĭ Neagoe, care luptà pentru Vlăduţ, şi întovărăşise pe Mihnea în exilul sĕŭ. (2) După scenele sângeróse de la 12 Martie 1510, vĕduva Domnuluĭ ucis, anume Voica, împreună cu acest Mircea, sunt luaţi sub protecţiunea Regeluĭ (15 Maiŭ) (3): omorul luĭ Danciu şi Iacşich fusese considerat de autorităţĭ ca o vĕrsare de sânge legiuită. (4) Voica stătù un timp la Sibiiŭ, unde Mihnea fu îngropat în biserica Dominicanilor; la 9 August 1511, ea părăsise de curînd acest oraş pentru a venì la Braşov. (5) Mircea, care încercase o năvălire în Muntenia contra luĭ Vlăduţ (6), fu reclamat de acesta, care se împăcase cu Unguriĭ şi fusese recunoscut de dînşiĭ. Un ordin al Regeluĭ Vladislav aduse strămutarea luĭ din Braşov la Buda, prin Făgăraş. Banul Severinuluĭ, Varnava de Bela, împlinì acéstă misiune, cu tótă împotrivirea pretendentuluĭ (Ianuarie 1511). Cumnatul luĭ Mircea, Dragomir, care luase în căsătorie pe o fată a luĭ Mihnea, după mórtea acestuia, trecù în Muntenia. Mircea însuşì isbutesce a fugì din Buda, în Iulie 1512, şi se îndréptă, prin Ciceŭ, spre Moldova; la 19 ale luneĭ, Regele ordonă aspru oprirea şi închiderea fugaruluĭ. (7) Acesta scăpă însă, după cât se pare, în Turcia şi ambasadorul veneţian din Imperiŭ afirmă, la 10 Novembre 1521, că pentru dînsul, pentru «Mircea-Voevod, fiul rĕposatuluĭ Mihnea, cel gonit de Neagoe», a făcut Mehemet-Beg, Românul turcit, expediţiunea sa în Muntenia; ambasadorul credeà chiar că «vitézul» Mircea a fost pus pe

condam Demetri Iaksit», al căruĭ fiŭ erà Dimitrie Iacşich din 1510. Copie de scrisóre a luĭ Radu către Braşovenĭ, pentru a-ĭ poftì la nuntă, Joĭ înainte de Sf. Ilie, (18 Iulie), în Bibl. Acad. Rom.

(1) Cf. Engel şi Hurmuzaki, *loc. cit.* şi Şincai, ed. II, II. p. 195-200; copiĭ de documente ardelene, în Bibl. Acad. Rom.

(2) Gavriil Protul, p. 69.

(3) Engel, *loc. cit.*, I, p. 194--5; Hurmuzaki, *loc. cit.*, p. 609.

(4) Engel, p. 195—6; Hurmuzaki, *loc. cit.*, p. 610—11.

(5) În 1519 încă socotelile Braşovuluĭ citéză pe voevodésa luĭ Mihnea (Hurmuzaki, II³, p. 303).

(6) Gavriil Protul, p. 72; cf. Xenopol, II, p. 475. — Acesta un copil, murì, tăiat de Neagoe, la Bucurescĭ, în ḑiua de 23 Ianuarie 1512, abià de 16 anĭ, după o domnie de un an şi nouĕ lunĭ (Gr. Musceleanu, *Monumentele străbunilor*, partea I, Bucurescĭ 1873, p. 51). Dintre inscripţiunile de la Délu, Musceleanu nu dă pe a luĭ Raducel-Mare, îngropat, după Gavriil Protul, tot aicĭ (v. ed. cit.. p. 58—9).

(7) Copiĭ de documente ardelene, la Bibl. Acad. Rom.

scaun de Turcĭ şi că domnesce. (1) De la acéstă dată, nu maĭ cunóscem nimic despre dînsul, căcĭ e sigur că Mircea Ciobanul erà fiul luĭ Radu-cel-Mare; tóte documentele luĭ constată acésta. (2)

La 7 Decembre 1521, Ştefan Báthory, Vice-Voevod al Ardéluluĭ, recomandă însă Braşovenilor pe «acest Dan Voevod, care se ḑice a fi fiŭ de Domn muntén». (3) În Ţéra-Românéscă, anarchia erà desăvîrşită pe vremea celor «şése Domnĭ, dintre carĭ unora nu li se scie nicĭ numele». Orăşeniĭ trebuiaŭ «să-l utiliseze şi să-l păstreze până la timpul cuvenit». (4) Pretendentul cunoscut noué prin acest singur document erà póte fiul tînĕruluĭ Dan, tăiat de Vlad Ţepeş. (5)

II. Bădica-Voevod.

Acest personagiŭ curios numit a fost unul dintre pretendenţiĭ carĭ îşĭ disputară coróna Munteniel după mórtea luĭ Neagoe-Basarab (15 Septembre 1521). (6) Succesorul acestuia, copilul Teodosie, sub tutela Dómneĭ-vĕduve Despina, nu fu recunoscut de boerĭ, carĭ proclamară pe un anume Vlad, ce se numià înainte de suirea sa pe tron Dragomir Călugărul şi erà póte fiul luĭ Vlăduţ († 1512). (7) În aceeaşĭ

(1) Hurmuzakî, VIII, p. 51.

(2) *Mem. Acad Rom.*, seria 2-a, XVIII, p. 2, nota 3.

(3) «Hunc Daan waywodam, qui nominavit se filium wayvodae Transalpini fore».

(4) Utendum et usque tempus oportunum illic se preservaturum. Inedit, la Bibl. Acad. Rom.

(5) Bogdan, *loc. cit.*, p. 13.

(6) *Biserica episcopală a mănăstiriĭ Curţiĭ de Argeş*, Bucurescĭ 1886, p. 42. Cf. Ureche, p. 187; Bogdan, *Vechile cronicĭ*, p. 201 (Macarie vorbesce de şése pretendenţĭ, adecă: Vlad, Vladislav, Vladislav din Braşov, Radu, Bădica şi Domnul ucis în 1522). Chipul luĭ Teodosie se aflĕ la Snagov, Odobescu, *Scrierĭ*, 1887, II, p. 414.

(7) Aşà ni se pare numaĭ că se pot împăcà menţiunea socotelilor din Braşov, care vorbesc de Vlad încă din 1521 (şi în Hurmuzaki, II³, p. 387, 388) şi scrisórea din Engel (şi în Hurmuzaki, *loc. cit.*, p. 375; cf. o alta pe pag. 374), care vorbesce de rĕscóla luĭ Dragomir. Aş sacrificà bucuros pe Radu Călugărul al cronicelor muntene, aşà de târḑiĭ şi de confuse, personagiŭ necunoscut de alte isvóre (v. şi Bogdan, *loc. cit.*). Socotelile Braşovuluĭ ar fi deosebit pe ceĭ doĭ Radu, pribegĭ în aceeaşĭ ţéră («novus de la p. 455. an. 1523, n'are, de sigur, sens deosebitor). Apoĭ, unicul Radu din socotelĭ stă tot-deauna alăturea de Despina, pe a căreia fată, Ruxandra, o luă Radu de la Afumaţĭ (cf. Tocilescu, *Ist. Rom.*, planşa XV, şi Hurmuzaki, *loc. cit.*, p. 524-5). Pentru descendenţa lui Vlad, v. *ibid.*, VIII, p. 51. Radu erà însurat în 1523 cu altă nevastă, care se aflà la Braşov în Aprilie. Pe Ruxandra o luă de soţie la 21 Ianuarie 1526 (inedit la Bibl. Acad. Rom.), în Sibiiŭ.

vreme, Turciĭ, comandaţĭ de un Basarab turcit, Mehemet-Beg, trec Dunărea, cu chip de a sprijinì pe moştenitorul legitim. Vlad e omorît şi Turcul domnesce în Muntenia alăturea cu Teodosie şi Dómna, ce se aflaŭ în puterea sa. Un conflict se iscă însă între dînşiĭ, aşà în cât Despina întâiŭ, apoĭ ginerele eĭ de maĭ târziŭ, Radu, proclamat de Domn în împrejurărĭ necunoscute sigur, trecură munţiĭ în Aprilie 1522. Teodosie fu expediat de ruda sa Mehemet la Constantinopole şi murì acolo înainte de 1526. (1) Ajutat de Voevodul Ardéluluĭ, Ioan Zápolya, Radu, ḑis de la Afumaţĭ, trece pe la Preşmĕr în Muntenia, în luna luĭ Iunie 1522, la sfîrşit. Bătut însă, el se întorsese iarăşĭ în Ţéra-Bârseĭ, la 15 August, şi începe îndată a se gătì de răsboiŭ. În Octobre, e restabilit a doua óră de Zápolya, care trece munţiĭ în persónă, Joĭ înainte de S. Coloman (9 Octobre), şi se întórce la 13 Novembre, prin pasul Branuluĭ, cu prinşĭ. Un «Domn» fusese tăiat; un altul, erà póte încă în închisóre la Braşov. (2) Mehemet-Beg, care organisase ţéra ca o provincie turcéscă, trecuse înapoĭ Dunărea. Dar, la 18 Februarie 1523, găsim pe Radu, gonit, aflându-se la Mediaş cu Deśpiná. Întors o clipă a treia óră, el face pace cu Turciĭ, carĭ îl înlocuesc însă cu un anume Vladislav. La 25 Iunie, fugarul adună pe locuitoriĭ Bârseĭ, pentru a se sfătuì asupra celor de făcut. Însă, cu tótă plecarea Turcilor din ţéră, Vladislav îşĭ păstréză scaunul.

Pe când Radu pribegià pe la Sibiiŭ, un alt Vladislav şi *Bădica* trimet solĭ în Muntenia (20 Octobre 1523). Acesta din urmă, odată Comis şi unul din rĕsbunătoriĭ morţiĭ regentuluĭ Preda, vĕrul sĕŭ primar (3), ocupă un moment o parte din ţéră, dă diplome şi confirmă privilegiĭ Bârsanilor, carĭ îl adăpostiseră. O menţiune din socotelile Braşovuluĭ vorbesce de un boer trimes de «Bădica, Voevodul Munteniei». (4) Totuşĭ Vladislav se menţine, dând un document încă la 24 Iulie 1524, şi Radu face o nouă expediţiune cu succes. La sfîrşitul luĭ 1524, acesta rĕpusese pe Vladislav, cu ajutorul Turcilor din Belgrad, şi se duce la Pórtă pentru a căpĕtà confirmarea. Turciĭ chémă la începutul anuluĭ viitor,

(1) Hurmuzaki, II³, p. 524. —E interesant că Mehemet, nemulţumit cu stăpânirea asupra Munteniei, îndémnă pe Braşovenĭ să-şĭ asigure pacea, dând bir Turcilor (inedit în Bibl. Acad. Rom.).

(2) Cf. Hurmuzaki, *l. c*, p. 413, 421. Domnul omorît să fie *Radu Călugărul* din *Anonim* şi Engel? Pentru mórtea Despineĭ, v. Timon, *Imago Novae Hungariae*, Viena-Veneţia-Triest 1762, partea II, p. 79. La 17 Novembre 1541, Dómna erà la Bucurescĭ (inedit în Bibl. Acad. Rom.).

(3) Const. Căpitanul, în *Magasin*, I, p. 153; *Anonimul romănesc, ibid.*, IV, p. 268.

(4) Pentru Bădica, v. Hurmuzaki, *l. c.*, p. 455—6. Îl chemà Radu, erà fiul unuĭ Radu şi nepot Călugăruluĭ . V. Addenda.

1525, pe Vladislav, spre a-şĭ susţiné pretenţiunile; nu scim dacă acesta a venit de bună voe saŭ ba; însă Radu de la Afumaţĭ căpětă legal domnia, pe care o ţinù până în 1529. (1)

Cât despre Bădica, el fusese decapitat de Turcĭ în Ianuarie 1524. (2)

III. Bogdan-Constantin.

Despot fusese ucis în luna luĭ Novembre 1563 (3) şi, după scurtul *intermezzo* al domnieĭ luĭ Tomşa, Alexandru Lăpuşnénu îşĭ incepe a doua stăpânire prin executărĭ în massă. Acéstă «nedumneḑeire», care costă viéţa la 47 de boerĭ şi la mulţĭ curtenĭ de rînd (4), aruncă fără îndoială în pribegie pe mulţĭ din ceĭ scăpaţĭ cu viéţă. Între aceştia, se găsià Ştefan-Vodă, ḑis Mâzgă, episcopul de Rădăuţĭ şi fórte mulţĭ boerĭ. Personagiul însă, de care e vorba acum, ar fi emigrat îndată după uciderea luĭ Ştefan Rareş. (5)

Îl chemà Bogdan şi se dedeà drept fiul luĭ «Petru, Domnul Moldoveĭ», care nu póte fi decât Rareş, şi, în adevěr, pe acesta-l arată ca bunic al sěŭ fiul luĭ Bogdan, Wolfgang. (6) Petru ar fi avut, spune un Polon, în numele acestuĭ din urmă pretendent, treĭ fiĭ: Ştefan, Ilie şi «cel maĭ mic în vîrstă , Bogdan (7), care purtà, după arătarea luĭ Wolfgang, şi numele de ‹Constantinus iunior».

---

(1) Hurmuzaki, II³, p. 484 şi urm.; VIII, p. 52.—Sanudo (în Hammer, *Gesch. des osm. Reiches*, ed. din Pesta 1828, III, p. 50, nota b) vorbesce de oprirea la Constantinopole, cu pensiunĭ, a luĭ Vlad şi fiuluĭ sěŭ, în vîrstă de 16 anĭ. Acesta e saŭ Moisi saŭ Vlad-Vodă din 1530, ambiĭ fiĭ aĭ luĭ «Vladislav-Vodă». Cf. Xenopol, II, p. 489—92.

(2) Hurmuzaki, II³, p. 474. V. în Aricescu, *Rev. ist. a Arch. Românieĭ*, I, p. 114, un document ce se află astăḑĭ sub cota Ep. Argeş, pachet 13, No. 2. E o intăritură făcută, la 14 Maiŭ 1560, mănăstiriĭ Argeş pentru un imobil cumpěrat de «поконнаго Басарабе Боивод ѡт Бадіка Боевод, али прдге *(sic)* кьд ест бил Бьдіка колѣрин(ь), и ѡт мтрь ег(о) за ҂ді аспри.» Cf. pentru tóte aceste evenimente, şi Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Veneţia 1718, p. 114—7 (scris. luĭ Bocignoli). Maĭ veḑĭ Engel, *Gesch. der Walachei*, p. 203 şi Şincai, II, p. 230—1.

(3) Xenopol, *Ist. Rom. din Dacia Traiană*, III, p. 83.

(4) Ureche, *ed. rom. c.*, p. 220.

(5) V. mărturia Sofieĭ Merey (20 Aprilie 1594), în Hurmuzaki, III, p. 190: «quod videlicet frater ipsius, Stephanus Vayvoda, in regno Moldaviae per infidos erat trucidatus.» Fuga s'ar fi făcut pe timpul domnieĭ luí Ferdinand (Maximilian e ales la 4 Septembre 1563, Ferdinand móre la 25 Iunie 1564. Fessler, III, p. 585, 587). Ştefan Rareş fu ucis în 1552.

(6) «Einer genant Bogdanus (soll etwas eines Weida in der Muldaw, dessen Namen Petrus, Sohn gewest sein)». Nürnberg. *Archiv*, S. 10, Rep $\frac{1}{3}$, No. 202.

(7) Un Polon către Hubner (23 Februarie 1609), în Papiu, III, p. 52.

Rĕspunde uneĭ realitățĭ acéstă pretențiune de descendență domnéscă? Petru Rareș a avut, ce e drept, cu întâia sa soție, Maria († 28 Iunie 1529) (1), un fiŭ Bogdan, maĭ mare decât Iliaș, Domnul de maĭ târḑiŭ, care erà fiul Eleneĭ. (2) Bogdan Rareș e menționat în documente, de la 1528 la 1533, după care dată pare să fi murit. (3) Pe de altă parte, un fiŭ maĭ mic al Domnuluĭ, născut din a doua căsătorie a luĭ, cu Sêrbóica Elena, pórtă numele de Constantin: el nu erà născut încă la 1536, când Ilie și Ștefan sunt menționațĭ singurĭ. (4) După mórtea luĭ Rareș, Constantin trăì pe lângă frațiĭ sĕĭ; îl menționéză un act al luĭ Iliaș din 8 Aprilie 1547 (5), acte de ale luĭ Ștefan de la 28 Aprilie 1551, de la 25 și 29 Aprilie 1552, alăturea cu fiul Domnuluĭ, Petru. (6) Un raport al episcopuluĭ Verancsics (1—4 Aprilie 1554) ar dovedì însă că acest Constantin a murit la Constantinopole, unde trăià de frică să nu fie omorît de Alexandru Lăpușnénu, vĕrul sĕŭ primar. Copil de 13 saŭ 14 anĭ, el încetă din viéță subit, și Domnul Moldoveĭ fu bănuit că ar fi causat acéstă mórte năprasnică. Un scandal se petrecù la înmormîntare: Vizirul pretextă că tînĕrul Constantin ar fi avut de gând să se turcéscă la majoritate și, în puterea acesteĭ hotărîrĭ a luĭ, Greciĭ ce-l încunjuraŭ fură goniți, cadavrul circumcis și îngropat afară de zidurile cetățiĭ. (7) Bogdan din 1565 e decĭ un șarlatan, dacă scirea luĭ Verancsics, unica în care e menționat faptul, ar fi maĭ pre sus de orĭ-ce îndoială. O altă depeșă însă a aceluiașĭ Verancsics, datată din 25 Octobre 1555, vorbind de chemarea luĭ Alexandru la Constantinopole, arată că Turciĭ nu sunt satisfăcuțĭ numaĭ cu trimiterea nepotuluĭ sĕŭ la Constantinopole, ci vreaŭ să aibă și pe unchiŭ. (8) Să fie acest nepot *vĕrul* luĭ Alexandru, și anume acest

(1) Kogălniceanu, *Archiva Românéscă,* II, p. 308; Melchisedek, în *Revista pentru Ist., Arch. și Filologie,* I, p. 254—5.

(2) După pomelnicul de la Bistrița (în Bibl. Acad. Rom.). V. Bogdan, *Vechile cronicĭ moldovenescĭ înainte de Ureche,* p. 281.

(3) Wickenhauser, *Moldowiza,* Viena 1862; *Moldawa,* I, p. 78—9 (11 Aprilie 1533); Papiu, t. III, p. 48; Melchisedek, *Chron. Rom.*, I, p. 160; *Mem. soc. de ist. din Odesa,* III (1853), p. 251 (6 Martie 1528).

(4) Wickenhauser, *Homor,* p. 95—6 (18 Ianuarie 1536).

(5) *Mem. soc. din Odesa,* IV, p. 336.

(6) Papiu, *l. c.*; Melchisedek, *Chron. Rom.*, I, p. 188. Cf. *ibid.*, p. 172, 183; *Mem. soc. din Odesa, l. c.*, p. 252.

(7) Cf. Hurmuzaki. II, p. 324 și *Mon. Hung. Hist., Script.*, IV, p. 226.

(8) «Ne nepote quoque eius recepto, quem huc obsidem sui misit, quum ipse avunculus expetatur». Hurmuzaki, II, p. 347; *Mon. Hung. Hist.*, V (1859), p. 221 (forméză Verancsics, *Epistolae,* IV).

Constantin Rareş? Lucrul n'ar fi imposibil. Şi vîrsta se potrivesce, căcĭ, în 1565, când Bogdan apare ca om făcut, Constantin ar fi avut la 24 de anĭ. În cât privesce numele dublu, «Bogdan» erà póte însemnarea origineĭ pretendentuluĭ. (1)

Şarlatan însă saŭ Principe de sânge domnesc, Bogdan stetea în primăvara anuluĭ 1565 în fruntea pribegilor moldovenĭ. La 9 Aprilie, Francisc Zay scrie Împĕratuluĭ că el şi aĭ sĕĭ par ómenĭ pacĭnicĭ, fără gândurile cuceritóre ce li se atribuiaŭ de Regele Polonieĭ. Bogdan doresce să servéscă în armatele imperiale.

Pretendentul erà «un om mare, puternic, grosolan», care scià numaĭ românesce şi unguresce. Fusese de puţină vreme la Viena şi stătuse acolo un timp, stăruind pe lângă Împĕrat. Cereà probabil ajutor pentru a luà domnia: i se dădù un loc de stipendiat în oraşul Korpona. De aicĭ venì în lagăr, sub pretextul de a cere să servéscă între husariĭ luĭ Francisc Zay, care comandà la Satu-Mare. Cererea îĭ fu însă respinsă.

Aicĭ, în lagăr, se găsiaŭ însă ceĭ maĭ mulţĭ dintre pribegiĭ moldovenĭ, la două sute de ómenĭ. Cu câte-va lunĭ înainte, eĭ şi partisaniĭ lor din ţéră îl ceruse ca Domn. Pe lângă aceştĭ nemulţumiţĭ, se adauseră la vre-o sută de Ungurĭ, şi mica cétă plecă la miedul nopţiĭ, între 15 şi 16 Aprilie, spre Baia-Mare şi Ardél. După mărturia căpitanuluĭ Germanilor din tabără, Lazăr Schwendi, Moldova, îngrozită de «neronianele» crudimĭ ale luĭ Alexandru, erà gata să se ridice întrégă pentru rivalul luĭ. (2)

Noul Împĕrat şi Rege al Ungarieĭ însă, Maximilian, dorià pacea cu Ardélul şi Turciĭ. În Satu-Mare, cucerit în Februarie, el încheiase un tractat cu Ioan-Sigismund, cu condiţiunĭ fórte favorabile pentru imperialĭ. Acest tractat refusà Zápolya, pe care Sultanul îl asigurà de ajutorul sĕŭ, să-l ratifice. La ratificaţiune însă ţineà fórte mult Maximilian. (3)

Zay, care promisese Împĕratuluĭ să nu lase pe Bogdan a plecà fără ordine speciale, trimise decĭ îndată pe Valentin Bánffy, cu 400 de husarĭ, în urma fugaruluĭ. Acesta fu găsit, departe nouĕ mile de la tabără, în nóptea de 17 ale luneĭ. Somat să se oprescă, el se împotrivì; din mica trupă a pretendentuluĭ, patru-decĭ, între carĭ şi episcopul,

(1) Reichersdorfer numesce ast-fel «Bogdani» pe Rareş şi pe fiul luĭ, Iliaş (Papiu, III, p. 140). Cf. şi Verancsics (*ibid.*, p. 145, nota: «Petrum, cognomento Bogdanum»).

(2) Archiviul din Nürnberg, *l. c.*; Hurmuzaki, II, p. 535—7.

(3) Fessler, III, p. 590—1.

rĕmaseră pe câmpul de luptă; alţiĭ un-spre-ḑece fură prinşĭ. Bogdan însuşĭ, greŭ rănit de sabie în cóstă, isbutì să fugă. Veştile se trimeseră Împĕratuluĭ de către Zay şi Schwendi; Maximilian aprobă cèle făcute de comandanţiĭ sĕĭ, ordonând, în acelaşĭ timp, luĭ Albert de Wyss, representantul sĕŭ la Constantinopole, să-l desvinovăţéscă faţă cu Sultanul, dovedind cu acte că imperialiĭ n'aŭ ajutat năvălirea. (1)

A intrat Bogdan în Moldova, cu ómeniĭ rĕmaşĭ pe lângă dînsul? Cronicele nu pomenesc nicĭ o năvălire înainte de Iunie 1566, când Mâzgă trece munţiĭ. Orĭ-cum, aventurierul se împăcă îndată cu Împĕratul, care-l numì căpitan de Csákány. (2) După acéstă stabilire, Bogdan luă de nevastă o Unguróică, Frăsina Nagyváthy. (3) Căsătoria trebue să se fi făcut pe la 1566, căcĭ în 1595 tînĕrul» Wolfgang, fiul pretendentuluĭ, aveà 28 de anĭ. (4) Nu scim nimic asupra luĭ Bogdan până la 1571, când îl vedem încercând o nouă năvălire în Moldova, năvălire pe care o opresce Ştefan Báthory, Domnul Ardéluluĭ, care prinde pe *Domnişor* cu o bună parte dintre aĭ sĕĭ. (5) Năvălirea trebue să fi fost pregătită decĭ după 25 Maiŭ, când noul Domn ardelén fu ales, şi anume în vara anuluĭ acestuia încă, atuncĭ când Turciĭ începuse iarăşĭ ostilităţile cu Imperiul şi o diversiune în Moldova puteà fi plăcută luĭ Maximilian. Împĕratul fu înscinţat de cele întîmplate, dar Bogdan, care fugì din Transilvania, găsì, probabil, bună primire la dînsul. El murì într'o luptă cu Turciĭ, lăsându-şĭ fiul încă tînĕr. (6) Răsboiul de hotare începuse iarăşĭ, din 1573. (7)

Wolfgang, care nu e decĭ, cum se credeà, un înşelător, apare abià în 1594. La acéstă dată, el plecă din cetatea Sassin (Sasvár), aparţinênd Sofieĭ Merey, dintr'o mare familie unguréscă (8), vĕduva luĭ Pavel Csobor; oraş unde se stabilise mamă-sa Frăsina şi unde el însuşĭ fusese, se pare, născut, şi botezat de Sofia. Aduceà mărturiĭ de la acésta, de la judele şi juraţiĭ oraşuluĭ, de la Ştefan Fejerkowitz, episcop de Nyitra,

(1) Nürnberg, *l. c.*; Hurmuzaki, II, p. 537—8.

(2) Wolfgang către Rudolf (3 Iunie 1595), Papiu, III, p. 28—9. ‹Gomorine› din scrisórea Polonuluĭ (Komorn, Komárom) pare a fi rĕŭ cetit (*ibid.*, p. 52).

(3) Papiu, III, p. 52; Hurmuzaki, II, p. 191.

(4) Inedit.

(5) Bethlen, II, p. 247.

(6) Papiu, III, p. 28—9.

(7) Fessler, III, p. 608 şi urm.

(8) În 1566, Verancsics recomandă pe locotenentul palatinal Mihail Merey, ca judecător al curieĭ regale. *Epistolae,* IX, p. 200 (formézā *Script.* XX). Merey căpĕtase întâiul loc la alegerea luĭ Maximilian (Fessler, III, p. 585).

locotenent imperial în Ungaria, de la Capitulul din Pressburg (20—27 Aprilie). (1) Până atuncĭ Wolfgang, care e arătat ca om fórte capabil, servise în armatele Imperiuluĭ. (2)

La 20 Maiŭ din anul următor (3), pretendentul erà la Praga, cu mamă-sa. (4) Vestea rĕscóleĭ celor treĭ ţĕrĭ române contra Turcilor şi alianţeĭ dintre Moldova şi Imperiŭ, ce se încheiase la 6 August 1594 de către Ioan de' Marini Poli (5), îl fac să-şĭ scótă la ivélă drepturile. Intitulându-se: «Wolfgang-Voevod şi moştenitor al ţĕriĭ Moldoveĭ», el arată Împĕratuluĭ Rudolf cum că singur are în sine sânge de al vechilor Domnĭ moldovenĭ; că Imperiul îĭ datoresce sprijin pentru serviciile aduse de Bogdan luĭ Ferdinand I şi Maximilian II; că, decis a urmà «până în mormînt» exemplul părintesc, el, Wolfgang, s'a ferit a luà de la Turcĭ, ca tributar, ceea ce i-ar fi fost de altmintrelea uşor, scaunul rîvnit. Cere apoĭ să fie recomendat luĭ Maximilian, fratele Împĕratuluĭ şi Rege al Ungarieĭ, pentru a tractà prin mijlocirea acestuia cu Domnul Ardéluluĭ şi boeriĭ Moldoveĭ (3 Iunie). (6) Cererea îĭ fu primită la 21 August (7); se fixă chiar o dată, 29 Octobre, pentru o întrevedere, la Caşovia, între pretendent şi boerĭ, dar Wolfgang, în loc să plece spre Ungaria, găsì cu cale să recolteze banĭ într'un fel de *turneŭ* cerşetoresc prin Germania. Erà, ast-fel, la Mühlberg, în Saxonia, în ḑiua de 6 Septembre şi rugà pe administratorul electoratuluĭ, Ducele Frederic, să-ĭ permită a-l visità, aşà cum e de pe drum, cu o singură caretă. (8) La 7, Wolfgang sosià la Torgau şi rĕspundeà curtenilor însărcinaţĭ să-l cerceteze, că el însuşĭ, tatăl şi bunicul sĕŭ fusese goniţĭ de Turcĭ, pentru că s'aŭ luptat contra lor şi n'aŭ vrut să dea tribut, că e singurul moştenitor adevĕrat, că sosirea sa e aşteptată în Ungaria, etc. Nu cereà banĭ, ci numaĭ o recomendaţiune către Electorul de Brandenburg, precum şi sfaturĭ. La aceste cererĭ ciudate, Principele rĕspunse, lăudând zelul pentru creştinătate al pretendentuluĭ, arătând că Archiducele, şi nu el, póte fi competent în asemenea materie; socóte însă că ar fi bine, pentru a nu causà greutăţĭ Imperiuluĭ, să aştepte treĭ, patru anĭ, cum ḑice că i s'a şi propus la Praga.

(1) V. Hurmuzaki, III, p. 190—2; Papiu, III, p. 24—8.
(2) Hurmuzaki, III, p. 192.
(3) Papiu, III, p. 30.
(4) *Ibid.*, p. 37.
(5) Hurmuzaki, III, p. 193—4.
(6) Papiu, III, p. 28—9.
(7) *Ibid.*, p. 29—30.
(8) *Ibid.*, p. 30—1.

Cu acest sfat şi cu un dar de cincĭ-ḑecĭ de talerĭ, plecă Wolfgang la Electorul de Brandenburg, către care Frederic îl recomendă, în ḑiua de 8 Septembre. (1)

În 1542, dieta de la Spira decisese a luà Turcilor Ungaria şi capitala eĭ, Buda. Se adună o numerósă armată, compusă din elemente fórte eterogene, in fruntea căreia Adunarea puse pe Electorul de Brandenburg, Ioachim-Frederic. Papa, Franţa, Sviţeriĭ, până şi Danemarca, pe care o campanie în Ungaria o interesà fórte puţin, fură invitaţĭ să ajute marea operă de restauraţiune creştină. (2)

La 1 Martie încă, Petru Rareş, încheià, după maĭ multe soliĭ, un tractat cu imperialiĭ. (3) El contribuì la expediţiune cu 200.000 de ughĭ, dintre carĭ jumătate plătiţĭ în boĭ. Electorul trebuià să restitue aceştĭ banĭ până la Paştele anuluĭ 1554, în două termine. Câte-và ḑile după redactarea sinetuluĭ relativ la acest împrumut, Ioachim promite să deà Domnuluĭ Moldoveĭ suma de 300.000 de ughĭ, saŭ de 500.000 chiar, în termin de un an şi o ḑi, dacă acesta va îndeplinì îndatoririle de a trădà pe Turcĭ şi a prinde chiar pe Sultanul, pe care le luase. (4) În 1564, un Evreŭ, Löwe, scià încă unde se află chitanţa pentru suma împrumutată, singura valabilă, căcĭ nereuşita asediuluĭ Pesteĭ şi sgârcenia dietelor germane făcuse ca Rareş să n'aibă prilej a se ţiné de cuvîntul dat. El oferià să cedeze înscrisul Electoruluĭ pentru o sumă redusă, şi acesta erà dispus să plătéscă 40.000 de talerĭ pentru dînsul. (5) După multe alte peripeţiĭ, poliţa ajunse, în sfîrşit, în mânile luĭ Wolfgang.

N'avem scrisórea prin care acesta trimeteà marchisuluĭ Ioan-Gheorghe, atuncĭ domnitor în electorat, recomendaţiunea saxonă. La 11 Sep-

(1) *Ibid.*, p. 31—2; inedit.

(2) Fessler, III, p. 520; Hurmuzaki, X, p. I—II.

(3) Papiu, III, p. 13—5. Cf. informaţiunile date de Petru creştinilor la 20 Septembre 1542 în ale mele *Acte şi Fragmente*, I, p. 108—10; Hurmuzaki, *l. c.*, p. III şi nota 3 (dar cetesce acolo: Traut, p. 104, nota *3*).

(4) Papiu, III, p. 16—20. Póte că cele două sinete din urmă, publicate de Papiu, se rapórtă la două serviciĭ deosebite, căcĭ alt-fel al doilea ar cuprinde menţiunea că întâiul e anulat. Cf. Xenopol, II, p. 573—4. D-l E. Picot crede că sinetul din 6 Iulie resumă pe cele două precedente, din 24 şi 29 Iunie (v. *Chronique d'Urechi*, p. 350), ceea ce nu pare probabil, sinetul din Iulie nepomenind vre-o *datorie*, ci numaĭ o *rĕsplată*.

(5) Papiu, III, p. 23, 39—43; *A. Fr.*, I, p. 133, 169—70.

tembre însă, Principele german, care se află la Grimnitz, ordonă mareşaluluî Curţiî şi consilierilor din Colonia-pe-Sprea să visiteze pe străin, la han, şi să-l îndemne a nu se maî presintà la dînsul. (1) Wolfgang însă vine la Saarmund şi stărue, o ḑi maî târḑiŭ, să reînnoiască cu Ioan-Gheorghe prietenia ce legase odată pe Rareş cu Ioachim-Frederic. El sosesce chiar la Berlin (2) încă la 12, séra târḑiŭ, acordă abià a doua ḑi după amiaḑă audienţă curtenilor Electoruluî şi, la arătarea lor că Ioan-Gheorghe regretă cum că nu-l póte primì, pentru un doliŭ de familie, Wolfgang întrébă, prin «cancelarul sĕŭ», cât de departe se află marchisul, căcî ar vré totuşî să-l vadă.,. pentru reînnoirea amiciţieî. (3) Va plecà, ḑiceà el, mâne, spre Praga, unde lăsase pe mamă-sa, dar suita luî asigurà că aventurierul voesce să mérgă la Elector. (4) În realitate, Wolfgang scrie luî Ioan-Gheorghe, compătimind mórtea suroreî luî, Dorotea de Braunschweig-Lüneburg, şi cerênd, în puterea prieteniei vechî care légă ambele familiî, 2.000 de talerî, şi aceştia numaî pe un timp scurt. (5)

Rĕspunsul fu defavorabil, căcî, la 17 Septembre, Wolfgang, care rĕmăsese la Berlin, anunţă óspeteluî sĕŭ că el are la dînsul sinetul luî Rareş, cu care avem de gând să visităm în curînd pe Înălţimea Vóstră». (6) Nu căpĕtă nimic nicî aşà, şi trebuì să plece la Praga.

De aicî, el adreséză o scrisóre furiósă (24 Octobre) Principeluî-Electoral. Îî amintesce ce mare serviciŭ a adus Petru Rareş Caseî de Brandenburg, serviciŭ pe care nu l'ar fi făcut nicî un Principe al Imperiuluî. Sinetul este bun, şi e păcat ca un biet exilat să fie «furat» de dreptul sĕŭ. Erà să trécă obligaţiunea unuî altuia, care ar fi sciut ce mijlóce să întrebuinţeze, dar s'a plecat sfaturilor ce a primit şi a cugetat «că sunt multe césurî într'o ḑi, şi încă maî multe într'un an, printre carî póte unul îî va fi maî prielnic». Cugetę că are şi el copiî şi că Dumneḑeŭ pedepsesce. Nu riscă a maî suferì «insulte nemeritate , printr'o reclamaţiune personală, ci cere în scris numaî un acompt de 6.000 de talerî. (7) Şi acéstă cerere fu refusată. (8)

(1) *Ibid.*, p. 33—4.
(2) *Ibid.*, p. 34—5.
(3) *Ibid.*, p. 35—6. El vorbià şi de participarea sa la o luptă de la Raab (p 36).
(4) *Ibid.*, p. 37.
(5) *Ibid.*, p. 37—8.
(6) *A. Fr.*, I, p. 144. Cf. Papiu, III, p. 39.
(7) *A. Fr.*, I, p. 147 -9.
(8) *Ibid.*, p. 171.

După acéstă rătăcire prin Germania, Wolfgang se îmbolnăvì greŭ şi zăcù în pat la cincĭ lunĭ de ḑile. Prin 1596, de sigur (1), el se adresă iarăşĭ Împĕratuluĭ, repetând cererile sale pentru domnie şi afirmând drepturile-ĭ exclusive la scaunul Moldoveĭ. Cereà o recomendaţiune pentru Sigismund Báthory. Rudolf II promise să scrie Regeluĭ Maximilian. (2)

Wolfgang se adresă decĭ acestuia şi-ĭ expuse starea miserabilă în care se aflà, cerêndu-ĭ aceeaşĭ intervenţiune pe lângă Principele Ardéluluĭ. Scrisórea, plină de protestaţiunĭ de devotament, e a unuĭ om fórte necăjit. (3) I se va fi dat recomendaţiunea saŭ ba, nu scim, dar Báthory înlocuise, tocmaĭ în 1595, pe Aron-Vodă cu un om de care erà cu totul mulţumit, Ştefan Răsvan.

Redus la cea maĭ straşnică lipsă, pretendentul n'aveà nicĭ cu ce să plece din Viena, unde se găsià. Pentru a trăì, recurse la escrocherie. Plătì unuĭ birtaş cu petre scumpe false, luă unuĭ băiat de prăvălie, pe stradă, o bucată de postav, pe care acesta o aveà pe umerĭ şi, cu tóte ordinele date, refusă s'o restitue. Archiducele Mateiŭ, aflând de purtarea-ĭ, ordonă, la 23 Maiŭ 1597, ca vagabondul să fie întrebat în acéstă privinţă, precum şi asupra mijlócelor luĭ de traiŭ şi dreptuluĭ cu care dedeà paşapórte în ţéra Împĕratuluĭ. După aceea, el va fi gonit din oraş şi din întregul Imperiŭ. (4)

Nenorocitul plecă, probabil în Ungaria, unde se aflà în 1599. Sinetul fu amanetat prin 1598 unuĭ «Evreŭ bĕtrân, care a fost rabin» (5), Heinrich Kramer saŭ Klaussbruch, din Lipsca; acesta, la rîndul sĕŭ, îl trecù unuĭ Polon; de la Polon în sfîrşit, care-l cumpĕrase cu 30.000 de galbenĭ, îl recăpĕtă Wolfgang pentru o sumă mică. (6) Un Evreŭ, Avram Greiss de Waldhausen, maĭ ofere Electoruluĭ, la 23 August 1599, să negocieze la Pressburg cu pretendentul: Wolfgang s'ar mulţumì cu puţin. (7)

În acest oraş, pretendentul legase prietenie cu Ştefan Hoszutóthi de

(1) Piesa din Hurmuzaki, III, p. 281—3, e datată 1597 de editor din causa anexelor, ceea ce e o greşélă. — Scrisórea inedită, citată maĭ departe, e datată maĭ apropiat de adevĕr: 1595. Ambele, de sigur din aceeaşĭ vreme, n'aŭ nicĭ însemnarea locului, nicĭ a anuluĭ saŭ luneĭ.

(2) Hurmuzaki, III, p. 282—3.

(3) Inedit.

(4) Hurmuzaki, III, p. 281.

(5) *A. Fr.*, I, p. 164.

(6) *Ibid.*, p. 125, 169—70; Papiu, III, p. 39—40.

(7) *Ibid.*, p. 169—70; Papiu, III, p. 39—40.

Hosztót «în Viszolay» (?), magnat ungur şi consilier regal, al căruĭ tată póte jucase un óre-care rol politic şi fusese trimes de către Maximilian II la Sultanul, în 1566-7. (1) La 2 Martie 1605, Wolfgang şi amicul sĕŭ se presintă înaintea canonicilor din Presburg şi, în schimbul uneĭ sume de banĭ, care nu se află însemnată în procesul-verbal, sumă de plătit ulterior, obligaţiunea trece în stăpânirea luĭ Hoszuthóti. (2) Acesta stărui pe lângă Rudolf, care cerù dreptate Electoruluĭ, de treĭ orĭ într'un an, dar se obiectă întâiŭ prescripţiunea, apoĭ se promise cercetare în archive. (3) Magnatul ungur declară, într'o scrisóre indignată, că Ioan-Gheorghe îşĭ bate joc de Împĕrat. (4)

Pe când însă stăruià aşà de energic pentru plata datorieĭ moldovenescĭ, prudentul Hoszuthóti nu dedeà nicĭ un ban din ceea ce făgăduise luĭ Wolfgang. Acesta ofere, în Martie 1607, printr'un cunoscut al sĕŭ, luĭ Ioan-Cristofor Fugger, secretarul latin al Împĕratuluĭ, să propue Electoruluĭ o negociare cu pretendentul însuşĭ, care devenise iarăşĭ, prin călcarea condiţiunilor fixate, proprietarul legal al sinetuluĭ. (5) Hoszuthóti trecuse însă poliţa unuĭ anume Szebenick, şi Wolfgang scrie iarăşĭ din Viena, la 13 Decembre, o lungă scrisóre, în care vorbesce de bóle grele, de treĭ închisorĭ suferite şi de resultatul atâtor nenorocirĭ, o ruină completă. (6) Marchisul erà atacat aprópe în aceeaşĭ vreme de un al treilea concurent, care acesta n'aveà sinet, Bogdan-Sasul. (7)

Aicĭ se opresc sciinţele nóstre asupra luĭ Wolfgang. În 1687, celebra poliţă trecuse încă prin multe mânĭ şi se găsià la un nobil german. Electorul după ce se face a confundà acéstă datorie reală cu cea politică şi condiţională, o rescumpĕră în sfîrşit, cu o sumă puţin însemnată, în acelaşĭ an. (8)

---

(1) V., asupra luĭ Gheorghe Hoszutóthi, *Mon. Hung. Hist, Script.*, XXX, p. 6; Szamosközy, I, p. 53 şi urm.; p. 91 («magni consilii et animi viro»); Müller, *Epistolae Ferdinandi I et Maximiliani II*, p. 188—9, 196; *Tört. Tár*, an. 1879, p. 697, 699—701. Cf. Fessler, III, p. 593.

(2) Wolfgang pretindeà că tatăl sĕŭ Bogdan o perduse, şi că el o rescumpĕrase cu 27.000 de ughĭ. Papiu, III, p. 40—2.

(3) *A. Fr.*, I, p. 181; Papiu, III, p. 42—3.

(4) Papiu, *loc. cit.*

(5) *Ibid.*, p. 43—4.

(6) *A. Fr.*, I, p. 181—2; Papiu, III, p. 51—2.

(7) V. maĭ departe.

(8) Papiu, III, p. 52 - 4.

III. Ștefan Mâzgă.

Iată un pretendent, a căruia descendență e cu totul necunoscută. Porecla-ĭ se află în Ureche, care ne spune că şi el se pretindeà «os de Domn»; scrisorile luĭ însă pórtă numaĭ titlul de «Ștefan-Voevod».

După fuga din lagăr a pretendentuluĭ Bogdan, rĕmăsese la imperialĭ mulțĭ pribegĭ încă, dintre Moldovenĭ şi Muntenĭ. Între dînşiĭ eraŭ 9—10 fruntaşĭ. Toțĭ se lepĕdaŭ de orĭ-ce înțelegere cu fugarul, pe care-l făceaŭ «nebun şi şarlatan». Doriaŭ să rĕmâe, dacă se póte, în statele Împĕratuluĭ. (1)

Printre refugiațĭ, se găsià şi acest *Ștefan-Vodă*, póte. Lămurirĭ asupra vieței sale trecute ni le dă însuşĭ într'o scrisóre către Nicolaus Olachus (Oláh), archiepiscop de Gran şi locotenent imperial în Ungaria, scrisóre a căreia dată e fără îndoială 1568. (2) Fugise din Moldova prin 1563, «din pricina Turcilor şi Tătarilor», decĭ la întórcerea luĭ Lăpuşnénu. «Nişte creştinĭ» din Polonia îl adăpostiră întâiŭ, apoĭ fu chemat în Imperiŭ de Francisc Zay, căpitan de Caşovia, şi de cel din Satu-Mare, Melchior Ballassa, carĭ îĭ trimet scrisorĭ de liberă trecere ale Împĕratuluĭ-Rege. Ferdinand I († 25 Iunie 1564) îl învită să servéscă regatuluĭ Ungarieĭ, ca şi strămoşiĭ sĕĭ. (3) Ștefan venì decĭ la Satu-Mare. (4)

În anul 1564 însă, generalul ardelén Ștefan Báthory cuceresce, spre tómnă, în lipsa luĭ Ballassa, Satu-Mare şi Baia-Mare. Averile pribegilor moldovenĭ fură prădate odată cu oraşul. Ștefan voià să se ducă la Împĕrat, dar îl asigurară ceĭ doĭ căpitanĭ că i se va purtà de grijă. În schimb, el jură a ajutà pe imperialĭ, de va ajunge Domn, contra Turcilor, Tătarilor şi Ardéluluĭ, cu 10—20 de miĭ de ómenĭ, a plătì tribut Imperiuluĭ şi a-şĭ ține fiiĭ ca zălog la Curtea din Viena. (5) Decĭ, se ordonă luĭ Lazăr Schwendi să ducă pe Ștefan cu aĭ sĕĭ în țéră (1565).

Anul fu însă greŭ pentru imperialĭ. Zay şi Ballassa fură oprițĭ la Tisa şi Sameş de Turciĭ unițĭ cu Regele Sigismund; alte trupe mu-

(1) Hurmuzaki, II, p. 536—7; inedit.

(2) E vorba de păcile încheiate cu Turciĭ şi Ardélul, şi apoĭ Olachus móre în 1568 (Fessler, III, p. 604). Scrisórea se află în Hurmuzaki, II, p 595 şi urm.

(3) Póte că Ștefan sosesce înainte de 8 Septembre 1563, când Maximilian fu încoronat ca Rege al Ungarieĭ (Fessler, III, p. 585).

(4) Hurmuzaki, II, p. 596.

(5) Scrisórea citată către Olachus.

sulmane trecură Kulpa şi Sava, prădând. Abià în tómnă, Schwendi putù să se întórcă, cu trupe împuţinate, la Caşovia. (1) La 24 Novembre din acest an, «boerii Moldoveĭ şi Munteniei», pribegiĭ adecă, se plâng Împĕratuluĭ de lăsarea în părăsire a causeĭ lor şi cer a li se da acuma, érna, un adăpost şi cevà banĭ, ‹ca să nu perim de fóme şi de frig». (2) Maximilian însă, dorit de pace, asigurase pe Sultan că nu s'a gândit măcar, cum asigurà Lăpuşnénu la Pórtă, să sprijine pe ‹un om necunoscut şi obscur, căruia nicĭ un soldat nu i se póte încredinţà» (2 Maiŭ). (3) Domnul Moldoveĭ se plânsese încă din 1564, că imperialiĭ voesc a pune Domn Moldoveĭ ‹pe fiul unuĭ Voevod din Muntenia›. (4) Acest pretendent e póte Ştefan, care ar fi atuncĭ de origine muntenéscă. (5)

În primăvara luĭ 1565 încă, Alexandru-Vodă denunţă Turcilor că Germaniĭ ţin la dînşiĭ pe «un şarlatan, care sè ḑice adevĕrat şi legiuit moştenitor şi cugetă a-şĭ redobândì ţéra»; plângerea produse, după spusele residentuluĭ imperial Wyss, óre-care emoţiune la Constantinopole. (6)

Maĭ influenţà încă asupra părăsiriĭ luĭ Ştefan şi faptul că Zay avéà pe acel timp un alt concurent, cel maĭ perfect aventurier al epoceĭ, Albert Lacki. (7)

Fiŭ după uniĭ, nepot după alţiĭ (8), al luĭ Ieronim, palatin de Sieradz, care are o însemnătate în afacerile Ungarieĭ din întâia jumătate a seco-

(1) Fessler, III, p. 589—92

(2) Hurmuzaki, II, p. 550.

(3) *Ibid.*, p. 538—9.

(4) Raport din Constantinopole, 23 Ianuarie 1565. Hurmuzaki, II, p. 531.

(5) Totuşĭ Melchior Ballassa şi Zay voiaŭ să pue în Moldova, la 1563, pe fiul luì Socol. Tînĕrul erà căsătorit cu sora luĭ Petru Şchiopul (Hurmuzaki, II, p. 419—20, an. 1562) şi adunà trupe pentru Laski în acelaşĭ an (*ibid.*, p. 457). Vizirul i-ar fi promis sprijinul sĕŭ şi ar fi speranţe să fie chemat şi în Muntenia, scriaŭ Împeratuluĭ ceĭ doĭ căpitanĭ (*ibid.*, p. 484—5). Maximilian II respinge însă aceste planurĭ la 22 Decembre (p. 492). Socol se retrase atuncĭ la Ioan-Sigismund, contra căruia Petru-Vodă se plânge, în 1564, că întreţine un competitor (Braşovenilor li se închisese drumurile de către Petru, pentru adăpostirea pribegilor). «Vir militaris», de care vorbesce acesta în rĕspuns, e, de sigur, Socol (*ibid.*, p. 509—10). El făcù probabil năvălirea din 1568 în Muntenia, care-ĭ atrase póte mórtea (dacă boerul Radu din documentele luĭ Mihnea nu e Socol). V. *Mem. Acad. Rom.*, ser. II, XVIII, p. 9. Avéà însă şi un frate (Hurmuzaki, II, p. 485).

(6) Raport din 7 Aprilie, în Hurmuzaki, II, p. 534.

(7) V., asupra luĭ, Alexandru Kraushar, *Olbracht Lacki, Wojevoda Sieradzki,* Varşovia-Cracovia, 2 vol., 1882.

(8) Forgach, ed. *Mon. Hung. Hist., Script.*, XVI, p. 219; Ortelius, *Chronologia,* Nürnberg 1615, p. 122.

luluĭ, Albert a dus viéța cea maĭ turburată cu putință și cea maĭ plină de activitate zadarnică. «Risipitor de ale sale și lacom de averĭ străine, doritor de lucrurĭ nouĕ», așà-l caracterisézá istoricul Forgach. (1) Servesce sub Turcĭ, apoĭ se dă în partea Împĕratuluĭ Ferdinand I; pune pe Despot în domnie, și tot el îl scóte. (2) Tipul Polonuluĭ entusiast, dar nestatornic; generos, dar fără credință, *lipsit de orientare durabilă.*

Înainte de a stabilì pe Despot în Moldova, Lacki pusese mâna pe Hotin și cereà Regeluĭ Polonieĭ ajutor spre a-șĭ supune Moldova întrégă. (3) Devenit Ioan-Vodă, Heraclide recunósce pe Albert ca succesor al sĕŭ, dacă n'ar avé însușĭ descendențĭ bărbătescĭ, printr'un act solemn din 15 Ianuarie 1563, iscălit în treĭ limbĭ. (4) În Martie 1565, în ajunul fugeĭ luĭ Bogdan-Constantin, pe când Ștefan-Vodă steteà la Satu-Mare, Lacki, înțeles cu Zay și cu boerul Balica, comunică celuĭ dintâiŭ scirĭ asupra situațiuniĭ; Alexandru Lăpușnénu închisese cu trupe calea pe unde năvălise Despot, dar eraŭ numaĭ țĕranĭ, carĭ s'ar fi risipit ușor. (5) Domnul Moldoveĭ ceruse ajutor de la Sigismund-August al Polonieĭ și cugetà să se închidă în Hotinul pe care-l întărise, până la sosirea Turcilor. Principalul ar fi, scrie Lacki, «să ne dea Dumnedeŭ țéra în mână»; restul s'ar împăcà lesne. (6)

În Novembre saŭ Decembre 1566, pretendentul polon trimete darurĭ Împĕratuluĭ la Viena, arătând că stă în ințegere cu Regele sĕŭ și cerênd ajutóre germane pentru a supune Moldova. Când orĭ-ce speranță cu Turciĭ dispărù, Maximilian cugetă serios la aceste propunerĭ și scrise chiar din Augsburg, unde se aflà la dietă, aventurieruluĭ (31 Martie), pentru a-l îndreptà la Schwendi. (7)

Precum spuneà însă acesta, principalul interes erà să se creeze greutățĭ Ardelenilor și «Voevoduluĭ»; persóna erà lucru secundar. De aceea, la 22 Iunie 1566, Maximilian ordonă luĭ Anton Székely, luĭ Schwendi și altora să ajute pe pribegiĭ moldovenĭ a se întórce împreună cu Domnul lor ales și legitim. (8) Însă Ștefan intrase acum în Moldova, cu

(1) *L. c.*
(2) V. și Ortelius, *l. c.*, p. 122—4.
(3) Gorecki, în Papiu, III, p. 212.
(4) Hurmuzaki, *Supl.* II¹, p. 223—4.
(5) Tot aceiașĭ țĕranĭ însă-l gonise odată «cu îmblăcie și cu cóse». Ureche, p. 218.
(6) *Tört. Tár*, an. 1890, p. 584—5.
(7) Hurmuzaki, II, p. 552—4, 556—7. Soliman plécă la 1 Maiŭ spre Ungaria (Fessler, III, p. 595).
(8) Hurmuzaki, *l. c.*, p. 558—9.

«haiducĭ» și «păstorĭ», fusese bătut lângă Cetatea Némțuluĭ și fugise pedestru, cu o parte din aĭ sĕĭ. (1)

Acésta nu scade, bine înțeles, simpatiile Împĕratuluĭ pentru causa luĭ Ștefan. Dimpotrivă, la 11, la 25 Septembre, Împĕratul scrie către deosebite persóne pentru afacerea moldovenéscă, «părăsită până acum pentru cause binecuvîntate» și care trebue dusă la capĕt. Pierre Roussel, cunoscut din istoria luĭ Despot, Anton Székely trebuiaŭ să comande trupele pretendentuluĭ. (2) În Novembre, Schwendi e numit comandant șef al «expedițiunii boerilor moldovenĭ». (3)

Sultanul Soliman însă își sfîrșise lunga și glorióse viéță de cuceritor, în campania din Ungaria, în nóptea de la 5 la 6 Septembre 1566, înaintea Szigetuluĭ. (4) Succesorul sĕŭ, Selim, erà un om leneș și dat bĕuturiĭ; ambasadoriĭ imperialĭ fură liberațĭ la 10 Novembre și negociările de pace eraŭ să încépă în curînd. (5) Wyss, unul dintre ambasadorĭ, scrie Împĕratuluĭ despre expedițiunea moldovenéscă, recomendând renunțarea la dînsa și chiar gonirea luĭ Ștefan. Sokolli, Marele-Vizir, scià că acest pretendent a adunat pribegiĭ la Cașovia, că a promis 10.000 de ughĭ luĭ Schwendi: o scrisóre slavonă a Domnuluĭ către comandantul imperial destăinuise aceste lucrurĭ luĭ Mohammed-Pașa (17 Februarie 1567). (6)

Părăsit de Împĕratul însușĭ, Ștefan se adreséză la «făcĕtorul de Domnĭ» Zay, și încheie cu acesta și cu fiul luĭ, Petru, un contract, în Cașovia, probabil, la 1 Maiŭ 1567. Zay va stăruì pe lângă Curte pentru dînsul și-l va ajutà; Domnul *in spe* se va alià cu creștiniĭ, va plătì 13.030 de zlоțĭ, datoria luĭ Despot, va restituì doue «puscĭ» marĭ și o sabie, luate de acesta.. Dacă el isbutesce a luà scaunul moldovenesc, va trimete protectoruluĭ sĕŭ alțĭ 10.000 de zloțĭ și-ĭ va constituì un venit anual ereditar de 60 de vacĭ pentru cuhne, doue polobóce de mied și de grăsime de vacă. (7) Ștefan se folosì fórte puțin de acéstă

(1) Ureche, p. 221. Înfrângerea luĭ Mâzgă nu erà cunoscută Împĕratuluĭ la 11 Iulie, când el întăresce luĭ Székely donațiunea, făcută acestuia de către Despot, asupra teritoriilor Ciceuluĭ, donațiune ce va fi reînnoită, ḑice diploma, «a presente legitimo Vaivoda» (Hurmuzaki, II, p. 560; *Tört. Tár*, 1890, p. 589—90).

(2) Hurmuzaki, II, p. 562—3.

(3) *Ibid.*, p. 566—7.

(4) Fessler, III, p. 598.

(5) *Ibid.*, p. 600 și urm.

(6) Hurmuzaki, II, p. 570.

(7) Hurmuzaki, *Supl.* II[1], p. 258—9, V. promisiunile analóge ale luĭ Despot către Zay (*Tört. Tár*, 1890, p. 215—6) și către Visnievțki: «o mie de caĭ și câte-va miĭ de boĭ» (Ureche, p. 214).

învoială: în 1568, el se plângeà episcopuluĭ Olachus că aştéptă în zadar restabilirea sa de patru anĭ de ḑile. Acum e pace despre Turcĭ (de la 17 Februarie 1568), şi aĭ sĕĭ, carĭ aŭ servit gratis Imperiuluĭ (afară de ce a primit el însuşĭ, prin Schwendi), în numĕr de 100 odată, iar acum de 60 numaĭ, staŭ tot goĭ şi fără adăpost. Aude apoĭ că Lacki ar adunà óste împotriva Moldoveĭ, lucru periculos, «pentru-că ţéra nicĭ într'un chip nu vreà ca el să-ĭ fié Domn, ca unul ce e de ném polon, şi nicĭ într'un chip nu vreà a i se supune». Ţéra-l vreà numaĭ pe dînsul, Ştefan, «căcĭ îl sciŭ a fi coborîtor adevĕrat şi natural din némul moldovenesc». (1)

Olachus murì în 1568, şi cererile îndreptăţite ale luĭ Ştefan rĕmaseră zadarnice şi de astă dată. Pacea cu Turciĭ se încheiase şi lupta făţişă cu Ardêluĭ încetă în aceeaşĭ vreme: pretendentul nu maĭ puteà servì la nimic. Într'o scrisóre din 9 Februarie 1569, ultimul document privitor la dînsul pe care-l cunóscem, el îndémnă pe boeriĭ sĕĭ Mălaiŭ, Veveriţă, Dracşin şi Sava şi pe tălmaciĭ István şi Ioachim să stărue la Împĕrat pentru el cât maĭ iute, căcĭ vremile se pot schimbà în contra Germanilor. Ştefan, care cunosceà decĭ pregătirile de revoltă, desvĕlite în 1570 abià, îĭ rógă să facă a fi primit la Viena saŭ maĭ departe în Împĕrăţie, în cas când li s'ar refusà orĭ-ce concurs pentru statornicirea sa în domnie. Să întrebuinţeze influenţa părinteluĭ nostru Francisc Zay. În amîndouĕ ţĕrile, boeriĭ staŭ rĕŭ: în Muntenia, eĭ «aŭ perit cu toţiĭ»; în Moldova, mitropolitul Teofan erà să fugă peste munţĭ. El, Ştefan, n'are banĭ, fiind-că i-a dat pe toţĭ la «aceştĭ Domnĭ», însă Maximilian a mustrat pe judecătoriĭ Curţiĭ din Patak, carĭ nu i-aŭ plătit stipendiul. În óraş se află soţiile şi copiiĭ pribegilor, dar hotnogul loculuĭ vreà să-ĭ gonéscă. (2)

Aicĭ se încheie cele cunoscute asupra luĭ Mâzgă. Cât despre Lacki, după ce duse pe Cazacĭ la Oceacov in 1568 (3), el câştigă în 1574 sim-

(1) Hurmuzaki, II, p. 595—8.

(2) Cele douĕ acte slavone ale luĭ Ştefan (v. şi p. 223) aŭ fost publicate în *Történelmi Tár*, an. 1890, p. 590—93 (trad. ung.; cf. Hurmuzaki, II⁵, p. 567—8, 611—2) şi apoĭ în Hurmuzaki, *Supl.* II¹, p. 246—8 (cea de faţă), 258—9. Data acesteia e greşit indicată în ambele publicaţiunĭ. Ea se póte fixà cu siguranţă. Indicaţiunea ḑileĭ din sĕptĕmână (Mercurĭ 9 Februarie) şi cea complementară: sĕptĕmâna luĭ Arţiburi» (a treia înaintea postuluĭ) nu se pot potrivì pentru alt an. Maĭ observe-se că Ballassa nu maĭ e la Satu-Mare (v. Fessler, III, p. 604), că e vorba de o mişcare contra Germanilor, care trebue să fie conspiraţiunea din 1570 (*ibid.*, p. 604 şi urm.), că întîlnim în scrisóre scirea, prematură, a uniriĭ Lituanieĭ cu Polonia (12 August 1569). Peste 1569 nu putem trece, căcĭ, afară de nepotrivirea de calendar, Zay murì în 1570.

(3) Hurmuzaki, II, p. 581—2; Engel, *Gesch. der Kosaken*, p. 69.

patiile nouluĭ Rege polon, Henric de Valois, care căpĕtă de la fratele sĕŭ, Carol IX, ordine către episcopul de Ax (Acqs), ambasador frances pe lângă Pórtă, ca acesta să stăruie pentru numirea luĭ Lacki in Moldova, unde Petru-Şchiopul erà urît, ca Muntén. (1) Secretarul luĭ Albert, Mihaloski, venì la Constantinopole pentru acest scop, dar episcopul nu îndrăsnì să vorbéscă în favórea Palatinuluĭ. (2) Lacki îşĭ rĕsbună, aţîţând pe Ion-Vodă la resistenţă contra Turcilor. (3) La 1576, curiosul personagiŭ merge la Viena, ca deputat al partideĭ din Polonia care oferià coróna regatuluĭ luĭ Maximilian II (4), apoĭ în Germania şi Italia. Întors, el rĕspândesce sgomotul că a fost numit în Moldova după stăruinţele luĭ Henric III şi ale Dogeluĭ, şi începe a adunà trupe în ţĕrile germane contra luĭ Petru-Şchiopul (1579). (5) Christofor Báthory se plângeà că el ar voì să introducă din Imperiŭ Domn noŭ în Moldova. (6) La 27 Februarie 1580, în sfîrşit, pentru a nu se stricà maĭ rĕŭ relaţiunile, destul de încordate. cu Pórta, consiliul de răsboiŭ german opinéză pentru depărtarea luĭ Lacki, care-şĭ tot amânà plecarea din ḑi în ḑi. (7) Părăsind Imperiul, el renunţă şi la planul de a maĭ fi Domn în Moldova.

V. Despoţiĭ.

Forgach, un mare inimic al luĭ Despot, vorbesce de doĭ fraţĭ ce ar fi avut acesta. Unul se ocupà, la Veneţia, cu deschiderea caselor de fer prin mijlocul unuĭ *passe-partout;* îşĭ sfîrşì viéţa în spânzurătóre. Cel-lalt, dascăl în Cipru, asupra căreĭ insule Heraclid, ce se dedeà drept nepot al ultimuluĭ Rege, Iacob II de Lusignan, aveà óre-carĭ pretenţiunĭ (8), venì la Constantinopole, pentru a chemà pe Soliman în ajutorul insuleĭ apĕsate de Veneţienĭ. Bailul, aflând, l'ar fi torturat şi ucis. Ambiĭ aventurierĭ, spune Forgach, murìră în acelaşĭ an cu fratele lor din Moldova. (9)

(1) Hurmuzaki, *Supl.* I[1], p. 33—4
(2) *Ibid.*, p. 34—5.
(3) *Ibid.*, p. 36.
(4) Szamosközy, I, p. 187; Gerlach, p. 165, 180—1, 221—2.
(5) Hurmuzaki, III, p. 44.
(6) *Ibid.*, p. 45.
(7) *Ibid.*, p. 46—47, 48.
(8) Hurmuzaki, VIII, p. 95—6.
(9) Forgach, p. 267.

Nimic nu întăresce acéstă fabulă rĕŭ-voitóre. Din sângele sĕŭ, Despot nu se scie să fi avut frate. În visurile séle însă de cucerire a Munteniei şi Greciei (1), el reservà ţéra de peste Milcov unuĭ Dumitru saŭ Dumitraşco, Grec saŭ Bulgar, om vitéz şi cult şi pe care-l adoptase ca frate încă din 1558. (2) Prins de Tomşa, la căderea luĭ Heraclid, Dumitraşco fu liberat, ba chiar înfrăţit de noul Domn, care totuşĭ se asigură din parte-ĭ, tăindu-ĭ nara dréptă. El şi un alt boer comandaŭ artileria Tomşeĭ; colegul sĕŭ îl dădù însă pe mâna luĭ Lăpuşnénu, care-l trimise Muntenilor, deşì Turciĭ îl reclamase. Chiajna îl insultă, îĭ tăià capul şi aruncă ţésta sângerândă pe masa unde benchetuià Curtea scăpată de grijă. (3)

Treĭ anĭ după mórtea luĭ Despot, trăià la Genova un aventurier, care se intitulà Ioan Gheorghe Heracleŭ Basilic Despot, din némul împĕraţilor Flaviĭ Auguştĭ de la Roma, şi apoĭ de la Constantinopole, prin mila luĭ Dumneḑeŭ restaurator şi mare-maestru al Cavalerilor St.-Gheorghe, moştenitor al Greciei întregĭ, Rege al Peloponesuluĭ, Moldoveĭ, Valachieĭ, Domn al Rĕsărituluĭ, etc.» (4) La acéstă dată, el scrie *signorieĭ* genovese, probabil cerĕnd banĭ. Patru anĭ după acésta, când Europa se ocupà de liga împotriva Turcilor, care aduse, în 1571, bătălia de la Lepanto, pretinsul Heraclid ofere, printr'o scrisóre proprie şi prin secretarul sĕŭ, Dominic Anselmo, cavaler al St.-Gheorghe , puternicu-ĭ concurs Veneţieĭ, cerĕnd un paşaport pentru sine saŭ un ambasador al sĕŭ. (5)

În Februarie 1565, Melchior Ballassa iea Tokay şi alte cetăţĭ de la Ardelenĭ. (6) Îndată după acésta, un individ care se numià fratele luĭ Despot, Carol Despot, vine la Buda şi spune Paşeĭ că Împĕratul, în tabăra căruia jucase un rol mare şi fusese iniţiat în tóte secretele, îĭ oferise 4.000 de călărĭ şi 6.000 de pedestri pentru a luà Moldova;

---

(1) Hurmuzaki, II, p. 415–6. Interesanta proclamaţiune din Februarie 1562, în care, între altele, se amintesce boerilor moldovenĭ descendenţa lor romană. Cf. şi *ibid.*, p 410.

(2) «Propter suam insignem virtutem (tabla genealogică a luĭ Sommer, p. 61); Graiis adamate Camoenis , Demetri docte (Sommer, Elegia sexta ad Demetrium , ed. Legrand, p. 89, dar tot el îl face lacom şi crud, p. 34). O scrisóre a luĭ Despot, póte autentică, îĭ atribue intenţiunea de a se strămutà el în Muntenia, lăsând Moldova luĭ Vişnievţchi (Legrand, p. 238). Cf. Picot, *Chr. d'Urechi*, p. 412, nota.

(3) Sommer, p. 55—7; Hurmuzaki, *Supl.* I[1], p. 18.

(4) V. titlul din scrisórea publicată în Hurmuzaki, VIII, p. 158 (dar şi *ibid.*, p. 48, cu altă dată!) şi inedit.

(5) Hurmuzaki, *l. c.*; Veneţia, *Arch. di Stato, Lettere principi*, No. 12, f° 136.

(6) Fessler, III, p. 590.

dar el a gândit că e maĭ bine să mérgă la Sultanul. Un céuş îl duse decĭ, la 26 Martie, spre capitală, unde ajunse la 6 Aprilie. (1) Vizirul Alì îl cunosceà şi promise să vorbéscă pentru dînsul Sultanuluĭ. (2)

Nu-l cunosc , scrie Maximilian II luĭ de Wyss, «nicĭ n'am auḑit de el, ba nicĭ nu sciŭ să trăiască vre-un frate al luĭ Despot , pe care nu l-ar fi ajutat, de sigur, să turbure pacea cu Turciĭ. (3) Pórta se convinse şi ea că omul e un şarlatan şi, ceea ce e maĭ grav, un şarlatan *sărac*. Lăpuşnénu dădù informaţiunĭ rele asupră-ĭ şi, la 21 Maiŭ următor, nenorocitul fu dus la Turnul Măriĭ Negre» (4), dar nu-l înnecară, cum se aşteptà lumea, ci fu îmbarcat pentru Rodos (sfîrşitul luĭ Maiŭ), unde i se fixară treĭ-spre-ḑece aspri pe ḑi, cu totul alta de cum aşteptà bietul Carol. (5) De la acéstă dată aventurierul dispare: scià, spune ambasadorul german, unguresce, polonesce, nemţesce şi chiar romănesce. (6)

VI. Nicolae Basarab.

Forgach atribue luĭ Despot planul de a da Muntenia «unuĭ óre-care Basarab . (7) Câţĭ-va anĭ după căderea luĭ *Ioan-Vodă,* la 20 August 1566, Piu V recomandă Împĕratuluĭ şi Ducelui Albert de Bavaria pe un tînĕr, încercat de multe nenorocirĭ, ‹nobil şi modest», anume «Nicolae Basarab, fiul luĭ Barbu, nepot al luĭ Neagoe» *(Barbuli Nagorae.... filium legitimum et naturalem),* precum mărturisise Republica veneţiană. (8)

Ceea ce e sigur e că Neagoe, tată, în 1517, a treĭ fiĭ legitimĭ: Teodosie, Petru şi Ioan (9), n'a avut şi pe un al patrulea cu numele de Barbu. În istoria Munteniei din întâia jumătate a secoluluĭ al XVI-lea, găsim însă pe un Barbu cu însemnătate politică. E Barbu Craiovescul, Banul Craioveĭ, cu care Moisi îşĭ mărită o soră, la 13 Februarie 1530 (10), şi care căḑù lângă cumnatul sĕŭ în lupta de la Viişóra, în

(1) Hurmuzaki, II, p. 533, 540; *Supl.* I[1], p. 21.
(2) *Ibid., Supl.* I[1], p. 21.
(3) *Ibid.*, II, p. 533–4.
(4) *Ibid.*, p. 541.
(5) *Ibid.*, p. 542; *Supl.* I[1], p. 22.
(6) *Ibid.*, II, p. 540. Servise în Ungaria, «maĭ ales în părţile Eperjesuluĭ» *(ibid.).*
(7) P. 264.
(8) Hurmuzaki, II, p. 560–1.
(9) Tocilescu, *Ist. Rom.*, planşa XIII; Hurmuzaki, II[3], p. 524.
(10) *Archiv des Vereins*, XV, p. 59—60; Hurmuzaki, II[3], p. 654.

August al aceluiaşĭ an. (1) Constantin Căpitanul, care dă drept tată luĭ Neagoe, nu pe ‹Basarab-Vodă» (cel tînĕr) (2), ci pe «Pârvul Vornicul», face din Barbu, fratele acestuĭ din urmă, unchiul Domnuluĭ. (3) Orĭ-cum, genealogia luĭ Nicolae-Vodă nu se menţine, dacă e vorba de descendenţa legitimă.

Nicolae Basarab aduceà cu dînsul şi recomendaţiunea cardinaluluĭ Dolfino, pentru a fi pus de Imperialĭ în Muntenia, unde domnià Petru-Şchiopul. (4) La Udine, se îmbolnăvì însă de frigurĭ şi zăcù de la 10 Septembre până la mijlocul luĭ Octobre, vînḑêndu-şĭ caiĭ pentru a puté continuà drumul. Ajuns în sfîrşit la München, el scrie Duceluĭ Bavarieĭ, Albert III, la 10 Novembre, o scrisóre prin care-ĭ cere, dacă nu va isbutì, un loc la Curte. Maĭ spune cu acéstă ocasiune o serie de neesactităţĭ istorice, menite a-l face simpatic. (5) Acel Barbu, al căruia fiŭ pretindeà că este, ar fi fost în realitate un Domn, ba încă, *iure optimo,* dar o conspiraţiune l'ar fi gonit la Constantinopole, unde Turciĭ îl ucid. Îĭ rĕmân pe urmă soţia şi o fată, carĭ, împreună cu unicul băiat, sunt puşĭ la închisóre. Crescênd mare, Nicolae îşĭ simte vocaţiunea de a guvernà, fuge din Ţarigrad, se presintă la Viena, unde împrejurărĭ maĭ grave ocupaŭ Curtea, trece în Italia şi-şĭ află mântuirea la Papă! Urméză cele povestite maĭ sus. (6)

Albert dădù şarlatanuluĭ, a doua ḑi chiar, o scrisóre către Împĕratul (7), pe care Nicolae-Vodă îl atacă la 14 Decembre, arătându-ĭ tóte documentele ce posedă şi cerêndu-ĭ în grabă o patentă, care l'ar ajutà să-şĭ recapete moştenirea. (8)

Ce va fi făcut, ce va fi dres în timp de treĭ anĭ de ḑile, nu se scie. În 1569 însă, Nicolae-Basarab erà tocmaĭ la Segovia, unde-l ajută cu

---

(1) Şincai, II, p. 254; Xenopol, II, p. 490-1; Hurmuzaki, II³, p. 655—6, 666, 667.

(2) V. Xenopol, II, p. 475. D-l Hasdeu numesce pe Barbu fiul luĭ Preda, care ar fi fratele luĭ Neagoe († 1521), *Col. luĭ Traian*, an. 1870, No. 8, p. 4, nota. Cf. Const. Căp., p. 158, 167; *An. Rom.*, p. 267, 271. Pare să fi fost doĭ Barbu. Chipul Banuluĭ Barbu se află la Athos, în mănăstirea Xenovuluĭ (v. Ioan Comnen, *Descr. montis Atho*, în Montfaucon, *Palaeographia graeca* (Paris 1708), p. 494; cf. p. 481).

(3) *Mag. istoric*, I, p. 152. Cf. *Viaţa şi traiul patr. Nifon*, ed. Erbiceanu, Bucurescĭ, 1888, p. 45: un cocon de boïarĭ ce-l chemà Neagoe.

(4) Hurmuzaki, II, p. 562.

(5) *Ibid.*, p. 565.

(6) *Ibid.*

(7) *Ibid.*, p. 566.

(8) *Ibid.*, p. 568. Notăm că s'ar puté ca Neagoe să fi avut un fiŭ nelegitim Barbu, maĭ mare decât ceĭ legiuiţĭ, şi ca acest Barbu să fi fost unul din ceĭ şése pretendenţĭ iviţĭ după mórtea Domnuluĭ. V. p. 209.

banî un Némţ din Palatinatul de sus, Hans Heher. Ca rĕsplată, pretinsul Domn dădù naivuluĭ German titlul de «marchis al Ialomiţeĭ» (Markgraff von Jalonitz), şi, ca blason, un cap de corb cu crucea în plisc şi «parte din leul» care, întreg, ar constituì stema «principatuluĭ nostru!» (1) Să fie óre tot Nicolae «noul prinţ cu numele de Basarab Voevod», pe care se ḑiceà că 6.000 de Turcĭ îl aduseseră în scaunul Munteniei prin Novembre 1599 şì care fù îndată gonit de trupele luĭ Michaiŭ? (2) Fórte posibil.

VII. Ioan Bogdan.

Personagiul cu acest nume se iscăliă grecesce: «Ἰλιέσκ Βοεβόδ, ἐν Μολδάβιᾳ» (*sic*). (3) Genealogia, pe care o purtà cu sine, arată că el nu erà străin de cele petrecute în Moldova de la Ştefan-cel-Mare încóce, dar cunosceà lucrurile cam confus. Iată ce spune acéstă piesă inedită, din care cunosc două exemplare, în Archivele din Dresda şi Nürnberg.

În 1475, Ştefan-cel-Mare aveà un fiŭ cu fiica Domnuluĭ Munteniei, anume pe Bogdan. Fiul luĭ Bogdan, Ştefăniţă *(Estephenisse)*, fiind minor, tronul e usurpat un timp de Petru Rareş. Câştigându-şĭ moştenirea, Ştefăniţă are cu fata «mareşaluluĭ Bachaoli» (Bacăuluĭ), anume «Bacoray» (Bucura?), doĭ fiĭ: pe Ioan-Vodă-cel-Cumplit, ḑis şi Ivonia, şi pe un alt Ioan, purtătorul genealogieĭ, aventurierul nostru. Ivonia, refusând o crescere de tribut, neaprobată de Sultan, e atacat de treĭ Paşĭ, Mehemet (Sokolli), Michaiŭ Celebì *(Cerebi)* şi «Millour», frate cu Petru-Şchiopul, deci Miloş-Vodă, mort in 1577 (20 Februarie). (4) Ivonia, prins, fu rupt de cămile: îl trădase un credincios al sĕŭ, care nu oprise pe Turcĭ la Dunăre. În locul mortuluĭ, tot fără scirea Sultanuluĭ, fu

(1) *Ungrisches Magazin*, I (Pressburg 1781), p. 366-7; Engel, *Gesch. der Walachei*, p. 41, 223; Gebhardi, *Gesch. des Reichs Hungarn*, IV (Leipzig 1782), p. 351, nota f; Şincai, II, p. 351; *Col. luĭ Traian*, an. 1870, No. 8, p. 3—4.

(2) Hurmuzaki, III, p. 377. Autorul informaţiuniĭ însă, Aloisiu Radibratti, pomenesce apoĭ de spusele a doĭ boerĭ, carĭ informară pe Michaiŭ că venise numaĭ puţinĭ Turcĭ, şi aceia fără Domn noŭ. El asigură că boeriĭ aveaŭ dreptate; svonul nu puteà să fie însă cu totul fals, căcĭ Michaiŭ îl luă în serios.

(3) *A. Fr.*, I, p. 40, nota 1.

(4) Gerlach, p. 315, 353 (evident o însemnare greşită), 369. Cf. *Mem. Ac. Rom.*, *Secţ. ist.*, Seria II, t. XVIII, p. 3. Maĭ târḑiŭ, în epoca luĭ Michaiŭ-Vitézul, o cétă de haiducĭ ungurĭ găsì pe drum nisce hârtiĭ grecescĭ, carĭ recomendaŭ pe Miloş-Vodă. Hârtiile fusese perdute, de sigur, de vre-o rudă a acestuia, care le aveà în păstrare (inedit).

pus «Petru Grecul, frate al pomenituluĭ Milord-Paşa şi al luĭ Alexandru, guvernatorul Munteniei». Când află de cele petrecute, Sultanul Murad ucide pe vinovaţĭ, dar tronul rĕmâne ocupat de usurpator. Ioan II saŭ Ioan Bogdan se duce, «după câţĭ-va anĭ» de la aceste evenimente, la Împĕratul şi cere a fi recomendat Regeluĭ Franciei. (1)

Până a nu ajunge la acesta, Ioan Bogdan trecù şi pe la Roma, şi Papa Grigorie XIII recomandă luĭ Henric III pe cel ce va restaurà catolicismul în ţĕrile române, pe «prea-nobilul Domn, fiul nostru prea-iubit, Ianus»: Moldova-ĭ aparţine de drept; o ocupă însă «un óre-care tiran». (2) Nunţiul aveà ordin să vorbéscă Regeluĭ în acéstă privinţă. (3)

La Curtea Franciei stătù Bogdan câţĭ-va anĭ de ḑile, înainte de a se decide o intervenţiune în favórea sa. La 24 August 1588 abià, Henric însciinţéză pe ambasadorul sĕŭ la Constantinopole, Lancosme, că s'a decis a trimete cu «Principele Moldoveĭ» pe Harlay de Sancy, consilierul sĕŭ de stat şi privat. (4) Ioan fusese numit cavaler al Ordinuluĭ St.-Michail; fiul sĕŭ, care-l întovărăşise pretutindenea, rĕmase în Francia. (5)

Bĕtrânul pretendent plecă, în ultimele lunĭ ale luĭ 1588, trecù prin Savignano şi Turin, incassând contribuţiunile Principilor ce-ĭ stăteaŭ în cale, şi se îndreptă, cu o suită de 10—12 nobilĭ francesĭ, spre Veneţia, unde erà să vie să-l afle ambasadorul. La 4 Ianuarie 1589, el se aflà la Ponte di Lagoscuro, «Pont-du-Pau», de unde scrie Duceluĭ de Ferrara, scusându-se că nu l'a visitat, că nu i-a scris cu propria sa mână, «pentru deosebirea sloveĭ, cu care scriŭ eŭ şi care nu se întrebuinţéză aicì». După ce expune turburata sa sórtă, Ioan rógă pe Duce să imiteze exemplul altor Principĭ, rude ale séle, ca Ducele de Savoia, îndatorindu-l în starea-ĭ nenorocită. Va fi recunoscĕtor el, saŭ, dacă móre înainte de a puté să dovedéscă aceste simţeminte, fiul sĕŭ: — «Alt-fel l'aş desmoştenì!» (6)

Încă în Ianuarie 1589, Ioan Bogdan erà la Veneţia, cu un óre-care Ioachim Balue, care se dedeà drept ambasador ales de Regele Franciei la Constantinopole, pentru a întovărăşì pe «Domnul Moldoveĭ.» Pro-

(1) Inedit.

(2) Hurmuzaki, III², p. 17. Menţiunea «tiranuluĭ», care concordă cu cea din scrisórea luĭ Bogdan către Ducele de Ferrara (v. maĭ departe), arată că e de sigur vorba de Ioan Bogdan. Faptul că acesta se iscălià românesce «Ioan» a făcut pe redactorul scrisoriĭ să-l numéscă «Ianus».

(3) *Ibid.*

(4) Hurmuzaki, *Supl.* I¹, p. 103.

(5) Scrisórea citată către Ducele de Ferrara.

(6) *L. c.*

babil, Balue erà numaĭ un nobil din suita Principeluĭ. (1) La 18 Maiŭ, Bogdan erà gata să plece, fără a maĭ aşteptà pe Sancy: guvernul veneţian, vĕḑêndu-ĭ sórta fórte strîmtorată *(strettissima)*, îĭ dă la acéstă dată 200 de galbenĭ. (2)

La 1 August 1589, Regele Henric e însă ucis, aşà că Harlay nu maĭ plecă spre Constantinopole. Lancosme, ambasadorul, în casa căruia se refugiază Bogdan, îl despóie de ce-ĭ maĭ rĕmăsese şi-l gonesce. (3) Pretendentul se întórse în Anglia, unde află sprijin la ambasadorul luĭ Henric IV, d-l de Beauvoir. (4) Prin 1591, el se întorceà în Francia, pe lângă noul Rege.

La 23 Martie 1591, Bogdan erà la Geneva şi, aflând că de Brèves va fi înlocuit cu Lafin, ca ambasador la Pórtă, se adreséză Regeluĭ, cerêndu-ĭ să-ĭ ordone nouluĭ trimes a-ĭ sprijinì interesele. Aflând că s'ar fi respins în Consiliŭ idea, ca Regele să scrie însuşĭ Sultanuluĭ şi Vizirilor — se decisese a se da aventurieruluĭ o sută de scuḑĭ numaĭ, — el maĭ făcuse o cerere (5), în care invocà sărăcia în care se găsesce şi scrisorile Regineĭ Anglieĭ, carĭ mărturisiaŭ cum că bĕtrânul aveà partisanĭ la Constantinopole.

La 10 Iulie, în sfirşit, Regele, încredinţat de acest din urmă fapt, cere pentru Ioan Bogdan, care trebuià să mérgă cu Lafin, un paşaport Sultanuluĭ. (6) Henric scrise la aceeaşĭ dată luĭ Sokolli, Marele-Vizir, luĭ de Brèves, ambasadoruluĭ engles pe lângă Pórtă şi Duceluĭ de Saxonia, prin statele căruia Ioan voià să trécă. (7)

Ioan lăsă pe fiul sĕŭ pe lângă Rege până la restituirea în domnie aşteptată. (8) Plecă întâiŭ în Anglia, unde Henric IV îl recomandă (12 Iulie) Regineĭ Elisabeta şi ambasadoruluĭ frances de Beauvoir. (9)

(1) Hurmuzaki, III², p. 24. Cf. maĭ departe şi Hurmuzaki, III¹, p. 454, No. XX.

(2) Inedit.

(3) Inedit; Hurmuzaki, *Supl.* I¹, p. 109—110.

(4) *Ibid.*, p. 108.

(5) Fară dată; póte anterióră scrisoriĭ din Geneva. Erà, ḑice, de treĭ lunĭ în regat. V. ambele în *A. Fr.*, I, p. 40—2.

(6) Hurmuzaki, *l. c.*, p. 105.

(7) *Ibid.*, p. 105—7, 109—10. Bogdan primì şi el o scrisóre de la Rege, care-l numià «cousin» (*ibid.*, p. 106). Fiul Principeluĭ fusese pe la Rege, cum anunţase Ioan că va face (*A. Fr.*, I, p. 41).

(8) Inedit şi Hurmuzaki, *l. c.*, p. 110; III², p. 29. Cf. *Supl.* I², p. 105, unde trebue a se cetì: et, pour l'amictié que nous luy portons, nous retiendrons son filz auprès de nous».

(9) Hurmuzaki, *Supl.* I¹, p. 107—8. Data de 12 Iulie e dată de ediţiunea Xivrey a scrisorilor (*Lettres missives de Henri IV*, în Coll. des documents inédits pour servir à l'histoire de France , III, p. 430,431).

În Saxonia, află însă că Ducele Christian I murise, şi se îndreptă la Gheorghe-Frederic, marchis de Anspach, burgraf de Nürnberg, din ramura cadetă de Hohenzollern, cerêndu-ĭ un împrumut de 1.000 de talerĭ (18 Octobre). (1) Burgraful numì o comisiune, care să examineze pe străin. Nesciind decât romănesce, Ioan expuse printr'unul din Francesiĭ ce se aflaŭ cu dînsul că e nepotul de fiŭ al unuĭ mare Principe al Moldoveĭ, că acesta plătià Turcilor, după cucerirea Constantinopoleĭ, 60.000 de coróne pe an, că fratele sĕŭ propriŭ Ivonia, pentru că refusase un adaus de 30.000 altele, fusese ucis într'o pădure , că Vizirul vinovat fusese gâtuit; în sfîrşit, tótă fabulósa-ĭ viaţă. Baniĭ îĭ cereà numaĭ cu împrumut şi oferià a-ĭ restituì, dacă i se dă un însoţitor până la Veneţia (20 Octobre). (2) După sfatul comisiuniĭ, Gheorghe-Frederic se mulţumì să plătéscă cheltuelile la han şi să dea pribéguluĭ 50 de galbenĭ, împreună cu o recomendaţiune către liberalul Duce Wilhelm al Bavarieĭ. (3)

Lafin însă zăbovià. Ioan Bogdan ajunse la Veneţia, dar încă în 1592 ambasadorul nu plecase. Se dădură ordine pentru afacerea restaurăriĭ luĭ Brèves, apoĭ, când fiul Principeluĭ se plânse luĭ Henric de acésta, credênd duşman pe ambasador, de Brèves căpĕtă ordin de a nu intervenì fără o invitaţiune directă din partea pretendentuluĭ (30 Septembre). (4) Bogdan aşteptà încă, la 29 Novembre, în Murano, pe Lafin şi pe fiul sĕŭ: el cere la acéstă dată un ajutor de 100 de galbenĭ Republiceĭ, ca împrumut, până la sosirea acestora. (5) În 21 Decembre găsim nouĕ instrucţiunĭ ale Regeluĭ către de Brèves, (6) apoĭ nimic, până în 1598.

În acest interval, Bogdan duse viéţa cea maĭ cu neputinţă de închipuit. La 31 August 1598, se aflà la Hofstadt, în statele Electoruluĭ-archiepiscop de Colonia, care-l recomandă Electoruluĭ de Saxonia, ca pe Înălţimea Sa Domnul Moldoveĭ, prietenul nostru prea-iubit . Acolo venise din Olanda, unde fusese ajutat de State şi de Mauriciu de Nassau. (7)

În Octobre 1598, Ioan Bogdan e tocmaĭ la Copenhaga, de unde scrie

---

(1) Inedit.
(2) *Ibid.*
(3) *Ibid.*
(4) Hurmuzaki, *l. c.*, p. 110.
(5) *Ibid.*, III², p. 29. Scrisórea, făcuta de altul, e iscălită «Ioan Bogdanovic.»
(6) *Ibid.*, *Supl.* I¹, p. 110 11.
(7) Inedit.

Duceluĭ Carol de Suedia, ale căruia strălucite însuşirĭ a venit tocmaĭ din Francia să le vadă. (1) Se dusese, după cât se pare, din noŭ în acest stat, i se promisese alt ambasador pentru a-l întovărăşì la Pórtă, unde *fusese numit Domn*, şi căpĕtase 4.000 de scuḑĭ pentru drum. Turburările din Suedia (2) îl împedică de a venì însuşĭ la Ducele de Sudermania, căruia îĭ cere cunoscutul *împrumut*. (3)

Răsboiul luĭ Henric cu Spania l'ar fi oprit însă, afirmă pretendentul, de a-şĭ împlinì promisiunile. Bogdan căḑù bolnav la Hamburg şi zăcù acolo nouĕ lunĭ de ḑile. La 11 (21) Septembre 1599, el cereà un ajutor magistraţilor din Braunschweig, unde se găsià. (4) La 20 (30) Septembre, îl vedem sosind la Dresda, cu 3 -4 persóne, într'o caretă. El arătă îndată consilierilor ducalĭ scrisorile ce aveà de la suveraniĭ Franciei şi Anglieĭ şi recomendaţiunea Electoruluĭ de Colonia, rugându-ĭ s'o deschidă, deşì erà adresată Duceluĭ însuşĭ. Căpĕtă cincĭ-ḑecĭ de talerĭ. (5) De aicĭ, plécă iarăşĭ spre Nürnberg, unde Consiliul oraşuluĭ îĭ dădù, la 9 Octobre, douĕ-spre-ḑece óle cu vin şi patru-ḑecĭ de *Guldengroschen*. (6) I se refusă însă, ca fórte compromiţĕtóre pentru demnitatea luĭ, chitanţa despre acest dar, pe care o cereà (10 Octobre). (7) La 11 din aceeaşĭ lună, Bogdan sosià la Curtea burgrafuluĭ, în Anspach, cu şése slugĭ şi patru caĭ, cerênd iar banĭ şi recomendaţiune şi arătând scrisorile de la Regele Franciei. Evenimentele din ţĕrile nóstre aflaŭ însă un óre-care rĕsunet şi în Apus, aşà în cât consilierul burgravial Johann Buttner scià că Moldova e supusă Polonilor. Burgraful plătì decì la 13 Octobre cheltuelile făcute de vagabond la ospĕtăria Coróneĭ şi-ĭ dădù recomendaţiunĭ către episcopul de Bamberg, duciĭ Bavarieĭ şi Saxonieĭ. (8) Din Anspach, Bogdan trecù în Brandenburg, apoĭ la Curtea luĭ Maximilian de Bavaria, care-l re-

(1) Hurmuzaki, VIII, p. 200—1: a posta di Franza.

(2) Scrisórea vorbesce de: «gli tumulti che sono in cotesto regno , dar Danemarca erà în linişte atuncĭ, pe când în Suedia Ducele Carol luptà cu Regele Sigismund (şi de Polonia).

(3) *Ibid.*

(4) Hurmuzaki, III², p. 436 7 (fórte rĕŭ publicată, veḑĭ Apendice No. 1). E curios că scrisórea luĭ Bogdan către magistraţiĭ din Braunschweig şi raportul comisiuniĭ din Dresda sunt ambele datate din 21 Septembre 1599. Lucrul se explică prin aceea că Ioan Bogdan întrebuinţéză stilul noŭ, iar funcţionariĭ din Dresda pe cel vechiŭ.

(5) Inedit.

(6) Inedit.

(7) Inedit.

(8) Inedit.

comandă, la 4 Novembre, Ducelui de Württemberg; la 9 ale lunei, el erà la Augsburg, unde cere împrumutul sĕŭ obicĭnuit luĭ Octavian Fugger, marele bancher. (1) Apoĭ, îĭ perdem definitiv urma. Nicĭ cu fiul sĕŭ, al căruĭ nume nu-l cunóscem, nu scim ce s'a făcut.

VIII. Familia Potcóvă.

Ivan Potcóvă, ḑis şi Creţul, erà, ca toţĭ pretendenţiĭ aduşĭ de Cazacĭ, un personagiŭ de o înfăţişare mîndră şi impunĕtóre. Un om chipos, cavaleresc, domnesc şi priceput în răsboiŭ.» (2) Îşĭ datorià porecla faptuluĭ că rupeà cu mâna o potcóvă neîntrebuinţată, pare că ar fi fost hârtie. (3) Mazovian după uniĭ, (4) Moldovén din popor (5) după alţiĭ, el se făceà «frate cu Ioan-Vodă-cel-Cumplit. (6)

Ivan se adresă întâiŭ, pentru a căpĕtà sprijin, la starostele de Bar şi la Constantin, Principe de Ostrog, voevod al Kievuluĭ. Ocupat cu Danzigul, Regele Poloniei, a căruia părere se cerù (7), refusă ajutarea pretendentuluĭ. Un Polon, Stanislav Kopycki, se oferì însă să-l mijlocéscă la Cazacĭ, între carĭ steteà de douĕ-ḑecĭ de anĭ. Ajutat încă şi de un Moldovén, anume Ceplea (Ţopa), aşezat şi el la dînşiĭ, Kopycki îĭ înduplecă uşor. Se alese un hatman, Şah, şi 3.300 de Cazacĭ se îndreptară spre Nistru. Dar Petru-Şchiopul, ce domnià atuncĭ în Moldova, erà pregătit: năvălitoriĭ se întórseră prădând (Iunie 1577). (8)

Ştefan Báthory erà decis să opréscă o nouă năvălire, care ar fi creat complicaţiunĭ cu Pórta. Trupe fusese trimise, carĭ aflară pe Ioan la Nimirov, dar oraşul refusă să-l deà. Înainte de a venì ordine nouĕ de la Curte, pretendentul trecuse Nistrul, la 11 ale luĭ Novembre. (9)

Petru-Şchiopul, îngrijat, ceruse ajutóre de la Turcĭ şi le căpĕtase (Septembre 1577) (10): Sultanul îl autorisă să respingă forţa prin forţă.(11)

(1) Hurmuzaki, III², p. 438—9.
(2) *A. Fr.*, I, p. 120. Cf. Caramzin, tr. St.-Thomas (Paris, Bossange, 1823), IX, p. 364-5.
(3) Ortelius, p. 173.
(4) Ureche, p. 230.
(5) Ortelius, *l. c.*
(6) Ureche, *l. c.* Cf. Hasdeu, *Ioan-Vodă-cel-Cumplit*, ed. II, 1894, p. 22—3.
(7) Engel, *Gesch der Kosaken*, p. 78.
(8) Asupra tentativeĭ, v. Ureche, p. 230-2; adausurile luĭ Nicolae Costin, p. 467—70, şi rapórtele germane din Hurmuzaki, III, p. 5—6; IV², p. 98; Gerlach, p. 385, 437.
(9) *Ibid.;* Hurmuzaki, III, p. 7—8.
(10) *Ibid.*, p. 5.
(11) *Ibid.*

Domnul maĭ aveà la sine şi o gardă de Turcĭ beşliĭ, dar, pe când se plătiaŭ 500, eraŭ în adevĕr numaĭ patru-ḑecĭ. (1) Lupta cu Potcóvă se dădù lângă Iaşí chiar; Cazaciĭ se făcură a cădé la pămînt, când bătură tunurile luĭ Petru, apoĭ, la iuruşul Turcilor, se ridicară, împuşcând în plin. Noul *Ioan-Vodă* intră în Iaşĭ la 23 Novembre şi făcù boerĭ marĭ dintre tovarăşiĭ sĕĭ de cucerire. (2)

Învinsul Petru se retrăsese la Buzĕŭ, (3) unde-l ajunseră ajutóre turcescĭ, plecate din Constantinopole la începutul luĭ Decembre. Turciĭ se temeaŭ de uneltirile Şahuluĭ, cu care eraŭ în luptă, de ale Ţaruluĭ, sprijinitorul, se ḑiceà, al pretendentuluĭ. (4) Deşì acesta din urmă oferià crescerea tributuluĭ, se trimisese în grabă 500 de ienicerĭ, apoĭ alţĭ o mie, precum şi ordine către Tătarĭ şi patru sangiacĭ de la Dunăre şi Nistru, către Muntenĭ, Ardelenĭ (16 Decembre) şi spahiĭ. Beglerbegul Grecieĭ steteà şi el gata să pornéscă. (5) Deşì Ioan învinse încă odată, la Docolina, el se hotărì să plece din Moldova şi trecù Nistrul pe la Soroca, spre marea jale a ţĕriĭ, bucuróśă de Domn tînĕr. (6) Sĕcuiĭ şi lefegiiĭ luĭ Christofor Báthory, sub comanda nepotuluĭ acestuia, Ştefan, trecuse munţiĭ (7), şi Petru fù restabilit la 1 Ianuarie 1578. (8)

La 21 Februarie următor, ieniceriĭ se întorceaŭ însă abià în capitală, când un olac din Moldova aduse scirea că alţĭ 2.000 de Nizovii aŭ intrat în ţéră, cu un noŭ Domn. (9) Acesta se chemà Alexandru şi se da drept frate cu Ioan-Vodă Potcóvă, care fusese prins prin înşelăciune, în oraşul Nimirov, de către hatmanul Podolieĭ, Nicolae Sieniawski, şi trimes la dieta din Varsovia. (10) Noul pre-

---

(1) Hurmuzaki, IV², p. 99.

(2) Ureche, p. 231; Adausurĭ, p. 469.

(3) Hurmuzaki, III, p. 7—8.

(4) *Ibid.*, IV², p. 99—100, 100 -1.

(5) *Ibid.*, III, p. 5—8; *Supl* I¹, p. 41; Gerlach, p. 420

(6) Ureche, p. 231—2; Adausurĭ, *l. c.*

(7) Bethlen, II, 434; Ortelius, p. 173; Ureche, p. 232.

(8) Ureche, *l. c.* Christofor Báthory, înşelat de scirĭ falşe, ordonà încă de la 14 Septembre 1577 prinderea luĭ Iovan Valachul», care, bătut, s'ar fi refugiat prin aceste părţĭ» (copie de doc. la Bibl. Ac. Rom.). Nouĕ ordine pentru alt năvălitor, necunoscut la 2 Decembre. Petru-Şchiopul mulţumì pentru acéstă atenţiune *(ibid.)* în Maiŭ următor. Cf Pawiński [v. maĭ jos], p. 192.

(9) Gerlach, p. 460, col. 1; Hurmuzaki, IV², p. 102.

(10) *A. Fr.*, I, p. 121; Engel, *Gesch. der Kos.*, p. 80. Andreiŭ Lozowiecki îl aduse din ordinul Regeluĭ de la Rawa la Lemberg (Pawiński, *Księgi podskarbińskie,* Varsovia, p. 193), în 1578.

tendent trecù Nistrul la 9 Februarie şi ocupă, fără a slobodì o puşcă, Iaşiĭ. (1).

Indignarea fù atuncĭ la culme în Constantinopole. Se dădu ordin Tătarilor să alerge. Ambasadorul polon fu mustrat aspru şi, la rĕspunsul sĕŭ că Nizoviĭ n'ascultă de nime, Sokolli strigă: Să abdice atuncĭ Regele! Erà vorba să se puie sangiacĭ în ţĕrile române. (2) Capigiul, care gâtuì la Anchialo pe Şaitan-Oglu, aveà, se ḑice, ordin a da morţiĭ pe Petru (3), lăsându-se scaunul maĭ de grabă luĭ Alexandru, pentru care stăruià Hanul. (4) Sultanul însuşĭ mustrà pe Regele Polonieĭ ca nerecunoscĕtor şi se oferì a dà trupe de ale sale pentru a prinde în Polonia pe ceĭ doĭ fraţĭ Potcóvă, de carĭ are nevoie neapĕrat (10 Martie). (5) Când sosì la Constantinopole solul pe care se grăbì a-l trimete Báthory (Aprilie), Marele-Vizir arătà că numaĭ răsboiul cu Persia scăpase regatul de o peire totală: maĭ multe miĭ de ómenĭ, cu deosebire din Ukraina, al căreia şef, Constantin de Ostrog, ajutase pe Alexandru, fură duşĭ în robia tătăréscă. Hanul, — a căruia faţă înegréscă-se! — trebuià să prindă pe Rege şi să distrugă regatul. Sultanul în persónă va venì să înveţe minte pe Leşii de la hotare. Dumneḑeŭ afuriséscă pe însuşĭ Regele, care plătesce în aşà chip fapta bună a Împĕratuluĭ!» (6) Prinşiĭ fură ceruţĭ numaĭ decât luĭ Báthory (25 Aprilie). (7)

Căcĭ Petru avuse noroc. La somaţiunea Turcilor de a trimete puşcaşi câtă frunză şi érbă» (8), Christofor, Voevodul Ardéluluĭ, expediase luĭ Petru 600 de archebusierĭ şi 200 de călărĭ. (9) În nóptea de spre

(1) Ureche, p. 233.

(2) Hurmuzaki, IV², p. 102, 102—3; *Supl.* I¹, p. 42.

(3) Hurmuzaki, IV², p. 103—5; III, p. 11—2; cf. p. 6.

(4) Gerlach, p. 463, col. 1. Alexandru ar fi ruşinat pe femeia luĭ Petru, Dómna Maria *(ibid.)*.

(5) Gerlach, p. 542 4.

(6) *Ibid.*, p. 548 –9, 549—50. Dzierzek plecă, la 3 Maiŭ, cu ordin să capete pe Ioan şi Constantin, un concurent al precedenţilor, fugit în Polonia. *Ibid.*, p. 487—8. V. şi Hurmuzaki, III, p. 13. Cf. Tertius quoque, Alexander». *Ibid.*, III, p. 14—5. O alta scrisóre a Sultanuluĭ, cerênd stăruitor extrădarea luĭ «Constantin Ivanovicĭ» (Aprilie Maiŭ), în *Mem. soc. din Odesa,* XI, p. 467 70. Nu e vorba însă de unul dintre pretendenţiĭ noştri.

(7) Hurmuzaki, *l. c.* Acesta expediase la hotare soldaţĭ ungurĭ, dar tot el dă celor cincĭ soli cazacĭ veniţĭ la Lemberg un stég mare de mătase şi altul roşu, «ex armesino , cu fir şi mătăsurĭ, pentru pedeştri (Pawiński, I, p. 215- 6, 217 8).

(8) Hurmuzaki, III, p. 16.

(9) *Ibid.*, III, p. 13.

12 Martie, Alexandru, lipsit de provisiunĭ şi de érbă, încercă o eşire spre codriĭ, dar, ajuns la iezerul Ceorbescilor, căḑù, cu aĭ sĕĭ, în mâna Domnuluĭ legitim. (1) Rănit la cap în luptă, el murì îndată, în calea spre Constantinopole. (2) La 5 Aprilie, Gerlach vĕḑù în lanţurĭ pe stradele capitaleĭ bieţiĭ ţĕranĭ prinşĭ, carĭ apĕraseră causa Domnuluĭ noŭ. (3)

La 12 Iunie, Regele Polonieĭ scrie Sultanuluĭ, arătându-ĭ că n'a fost de vină în năvălirea repetată a Cazacilor. Domnişorul Constantin a trăit şése-spre-ḑece anĭ în Polonia, tot departe de hotare, n'a luat parte la nicĭ o întreprindere, şi e de neînţeles pentru ce îl reclamă astăḑĭ; pe Ioan îl judecă acum; împotriva luĭ Alexandru, ar fi ajutat pe Petru, dacă acest ajutor i-ar fi fost cerut şi dacă nu s'ar fi temut, ca el să nu fie privit ca o violare de teritoriŭ. Cazaciĭ fiind o adunătură fără stăpân, carĭ îl pradă şi pe el, nu póte decât să taie pe cine-ĭ cade în mână şi să confisce averea celor ce fug în Regat. (4) Patru ḑile după expediarea scrisoriĭ, Regele eşià din Lemberg: în lipsa luĭ şi a nobililor, înaintea uneĭ deputaţiunĭ moldovenescĭ, eroicul Ioan-Vodă-şĭ perdeà capul, în piaţa oraşuluĭ. (5) Cazaciĭ îngropară pe tovarăşul lor de luptă într'o mănăstire la Caniev. (6)

La 26 Iulie, un alt pretendent, Petru Alexandrovicĭ, apare la Nistru, adus de Cazacĭ, în numĕr de 4.000. (7) Sultanul, indignat, ameninţă pe Regele Ştefan cu gonirea din Scaun (12 August). (8) În Septembre, Constantin, care întovărăşise odată pe Potcóvă Creţul, se apropie de Nistru, şi Petru-Vodă declară, desperat, luĭ Báthory, că e decis a plecà

(1) Ureche, *l. c.* După o depeşă germană, s'ar fi călcat o capitulaţiune, atacându-ĭ (Hurmuzaki, III, p. 13).

(2) Hurmuzaki, *l. c;* IV², p. 105—6; *Supl.* I¹, p. 42—4.

(3) Gerlach, p. 479. Cf. Hurmuzaki, *ll. cc.*

(4) Hurmuzaki, III, p. 17—19.

(5) *A. Fr.*, I, p. 120—1; Hasdeu, *o. c.*, p. 202—6; Hurmuzaki, III, p. 20—2.

(6) Engel, *o. c.*, p. 81. După Chodyniecki, apud Hasdeu, ar fi fost îngropat Ioan în biserica ortodoxă din Lemberg (*o. c.*, p. 209. nota 45). Ar fi interesant să se facă cercetărĭ în acéstă privinţă.

(7) Ureche, p. 233; Hurmuzaki, *l. c.*, şi *Supl.* I¹, p. 45. Ar fi, după un raport german (1—5 Octobre), des hingerichten Ivan Sohn Ainer». Beiul de Bender l'ar fi prins (*ibid.*). Ar fi fost ucis, după alt isvor (*Supl.* I¹, *l. c.*). Cf. maĭ departe.

(8) Hurmuzaki, III, p. 29—31. În August, solĭ moldovenĭ la Rege (Paviński, p. 199). Cf. p. 215 (încercare de a oprì pe Nizoviĭ prin călărĭ ungurĭ). Solĭ anume fură trimişĭ la căpitaniĭ de Bracław, Winniza, etc., şi la comandanţiĭ Cazacilor, ut Petrum dictum Waiwodam a finibus Moldaviae arceant et post retrocedant (p. 198).

din Moldova, unde Sultanul va pune beglerbeĭ. (1) În lupta ce se dete, la 12 Octobre (2), Domnul biruì însă iarăşĭ pe Nizovĭ şi trimese o parte din eĭ, carĭ făcură mărturisirĭ fórte compromiţĕtóre pentru Polonĭ, la Constantinopole. (3) Constantin însă se aflà la Caniev, apoĭ pe lângă Cercassi, prin Martie 1579, când Petru cerù — în zadar — arestarea luĭ. (4)

IX. Lăpuşneniĭ.

a) Petru Cazacul.

Acest Constantin, la care Báthory ţineà aşà de mult în cât riscà să pérdă prietenia Sultanuluĭ, erà póte un fiŭ al luĭ Alexandru Lăpuşnénu. (5) ‹Dacă voiŭ ajunge Domn în Moldova, ḑiceà el Polonilor, vĕ voiŭ da óste şi banĭ mulţĭ (6), cum nu făceà Petru-Şchiopul. De aceea toţĭ magnaţiĭ îl adăpostiaŭ.

Fiiĭ luĭ Lăpuşnénu i-am vĕḑut în diploma pentru succesiune (7): cel maĭ mare, Bogdan, născut în 1553 (8), om cult şi inteligent (9), dorit de aventurĭ şi petrecerĭ luxóse, murì nebun, la Moscva. (10) Dintre cele şése fete, una, Sultana, se călugărì, alta luă pe un Grec, o a treia pe un Paniewski. (11) Cnéjna, cea maĭ mare, se căsătorì, la 31 Ianuarie

---

(1) *Ibid.*, *Supl.* II¹, p. 287—8. Constantinus, palatinides Moldaviae primesce in acest an de la Regele Ştefan 30 de florinĭ, apoĭ alţĭ ḑece (Pawiński, p. 208). În Iulie se trimete la el, în Zloczow, Leonard Stronski cum litteris universalibus ad capiendum et investigandum Constantinum› (p. 198).

(2) Ureche, *l. c.*; cf. Adausurĭ, p 470; Hurmuzaki, *Supl.* I¹, *l. c.*

(3) Hurmuzaki, III, p. 21.

(4) *Ibid.*, *Supl.* II¹, p. 289—90.

(5) V. p. 200—1.

(6) Ille latro, Alexandri cuiusdam filius, Constantinus ḑice Vizirul, într'o scrisóre din 3—7 Septembre 1578 (Hurmuzaki, III, p. 33—5). Alexandru nu puteà fi însă tînĕrul Potcóvă, pe care Turciĭ l'ar fi desemnat maĭ insultător de sigur.

(7) *Ibid.*

(8) În August. I. Bogdan, *Cronicile moldovenescĭ*, p. 221. Cf. Ureche, p. 210, 223. Totuşĭ Alexandru nu citéză vre-un fiŭ al sĕŭ în documentul din 30 Aprilie 1554, publicat în *Mem. soc. din. Odesa,* II, p. 564.

(9) Ureche, p 223.

(10) V. maĭ departe, şi Hurmuzaki, *Supl.* II¹, p. 475.

(11) Pomelnicul de la Pângăraţĭ (1793) citéză pe următoriĭ copiĭ aĭ luĭ Lăpuşnénu cu Ruxandra: Bogdan, Petru, Constantin, Cnéjna, Mariica, Teofana, Anghilina, Teodora, Teofana (Soltana?) (Tocilescu, *Raport asupra câtor-va mănăstirĭ,* Bucurescĭ 1887, p. 75).

1569, cu un boer moldovén, şi fratele sĕŭ, Bogdan, care domnià atuncĭ în Moldova, poftì la solemnitate până şi pe Braşovenĭ. (1) Cât despre Maria (2) şi Tofana, cea din urmă erà să se mărite în 1583 cu o rudă a luĭ Petru-Şchiopul, pe care acesta voià să şi-l lase drept succesor. (3) Una din ele se mărită cu Orzechowski, a doua cu un alt Paniewski. Ambele trăiaŭ în Moldova, împreună cu fiica celeĭ dintâiŭ, căsătorită cu un anume Czolhański, sub Domniĭ Aron şi Ieremia. (4)

Al doilea fiŭ al luĭ Alexandru, Petru, era cam de vîrsta luĭ Bogdan. (5) Sub domnia acestuia, Turciĭ îl cereaŭ ca zălog, dar Domnul pretinse că fratele sĕŭ e bolnav şi nu póte plecà. (6) Ameninţat să fie dat pe mâna luĭ Ioan-Vodă, împreună cu Bogdan, de boeriĭ nemulţămiţĭ (7), el îşĭ întovărăşì fratele în exil, trecênd hotarul despre Polonia. (8) Pe când însă Domnul nu voì cu nicĭ un preţ să mérgă la Constantinopole, Petru, sciindu-se fără nicĭ o vină, se supuse chemăriĭ Turcilor şi întovărăşì pe céuşul Sultanuluĭ, în August 1572. (9) Solul polon Taranowski îl recomandă în Divan şi tînĕrul Principe căpĕtă de la Vizirul, a căruia rudă se credeà că este, o pensiune ḑilnică de treĭ-ḑecĭ, apoĭ de patru-ḑecĭ şi cincĭ-ḑecĭ de aspri. Mehemet îl imbrăcase la audienţă cu o haină aurită, şi se aşteptà să fie numit Domn în Moldova. (10) Sultanul, într'o scrisóre a sa, şi un scriitor polon pretind însă că Petru a murit de ciumă, care, în adevĕr, pustiì Orientul, peste câţĭ-và anĭ de la acéstă dată. (12)

(1) Invitaţiune din 12 Ianuarie. Copie în Bibl. Acad. Rom.

(2) Genealogia luĭ Bogdan Sasul atribue fetele luĭ Ştefan Rareş şi numesce pe acésta: Panoroska. Papiu, III, p. 46. Sasul maĭ citéză şi pe un fiŭ al aceluiaşĭ Domn, pe Bogdan.

(3) Zamoyski către Rege, 6 Februarie 1583. Soţul ar fi fratele Domnuluĭ Ardéluluĭ, anume Alexandru, ceea ce e, de sigur, o confusiune. Inedit.

(4) Hurmuzaki, *Supl.*, II¹, p. 337, 475. Cf. Forgach, p. 513; Melchisedek, *Chron. Rom.*, I, p. 197; *Col. luĭ Traian*, II, No. 3; Engel, *Gesch. der Moldau*, p. 240; Istvánfi, *Regni Hungarici Historia*, ed. din 1685, p. 340 a; Heidenstein, p. 317, col. 1; Picot, *o. c.*, p. 468. nota. Se pare că Ioan «Oritzovius», care încheie un tractat între Aron şi Cazacĭ, e Orzechowski de aicĭ (Heidenstein, p. 314, col. 2).

(5) V. Forgach, *l. c.*: «adolescentes filios satis florentes.

(6) Hurmuzaki, VIII, p. 161. Un raport din 28 Martie 1574 pare a spune că Bogdan îĭ reservà Muntenia. *Ibid.*, p. 177—8; dacă nu e vorba de Petru-Şchiopul.

(7) Lasicki, în Papiu, III, p. 256—7.

(8) Forgach, *l. c.*; Ureche, *l. c.*

(9) Forgach, p. 514; Paprocki, în *Col. l. Traian*, II, No. 1; Hurmuzaki, II, p. 621, 636, 640—1, 645; *Supl.* I¹, p. 24; *A. Fr.*, I, p. 16—7.

(10) Isvórele de maĭ sus.

(11) Hurmuzaki, IV², p. 164—5; Lasicki, p. 268.

Dar în 1574, când cu alegerea luĭ Ştefan Báthory în Polonia, apare din noŭ un Petru Alexandrovicĭ, care merge, póte cu Laski, la Curtea luĭ Maximilian, căruia o partidă polonă îĭ oferià coróna Regatuluĭ. Închis ca şarlatan, — tótă lumea păreà că socóte pe adevĕratul Petru ca mort, — el fu liberat de nisce magnaţĭ leşĭ şi trăì de acum înainte pe lângă cunoscutul nobil Andreiŭ Taranowski, cel maĭ mare negociator al epoceĭ sale. (1) Ba Regele Polonieĭ stăruì chiar pentru numirea sa, la Constantinopole. (2)

În 1578, pretendentul nu maĭ putù răbdà şi intră de sine în Moldova: Petru-Şchiopul isbutì să respingă pe năvălitorĭ, carĭ eraŭ numaĭ câte-va sute de ómenĭ; el trimise chiar vestea că a nimicit pe Cazacĭ şi a ucis pe Domnişor. În realitate, acesta scăpă pe lângă seniorĭĭ polonĭ şi lituanĭ ce-l ocrotiaŭ. (3)

Regele Ştefan se grăbì a anunţà năvălirea, a trimete ajutóre unguresci Domnuluĭ, a expedià (28 Iulie) un sol anume la Pórtă, Andreiŭ Lozowiecki. (4) Turciĭ însă îĭ trimeseră scrisorĭ insultătóre, făcênd pe Báthory catâr (5), mustrându-l pentru rea voinţă şi ameninţându-l chiar cu un răsboiŭ. (6) La acestea, se rĕspunse că vinovaţĭ sunt Moldoveniĭ, carĭ chémă pe falsiĭ fiĭ de Domnĭ, că e de mirare cum o ţéră aşà de puternică odată să tremure înaintea a patru saŭ cincĭ sute de vagabonḑĭ (13 Septembre). (7) Dumneḑeŭ fie judecător, exclamă Regele, între dînsul şi Sultan! Tătariĭ rĕsbunase iarăşĭ pe stăpâniĭ lor, prădând în Polonia. (8)

În 1586, Petru rătăcià iar pe la hotare (9), şi probabil că pentru causa sa se făcură de Cazacĭ năvălirĭ în Moldova la 1584 şi 1587, ambele respinse cu succes de Moldovenĭ. (10) Prin 1591, el se retrage lângă Zamoyski şi, recunoscêndu-ĭ legitimitatea pretenţiunilor, Regele îl re-

---

(1) Hurmuzaki, IV², p. 172—3; Paprocki, *l. c*

(2) *Ibid.*

(3) V. p. 237. Erà sprijinit de Taranowski, de Gheorghe Iaslowiecki, palatin al Rusieĭ, şi de căpitanul de Cameniţă.

(4) Hurmuzaki, III, p. 19 -20.

(5) *Ibid.*, p. 27—8: «Vestra Maiestas nescitne quibusnam et qualibus ratione carentibus animalibus præposita sit, quod, tanquam mulus, rationem non habent nec intellectum?» (p. 27).

(6) *Ibid.*

(7) *Ibid.*, p. 32, 36—7.

(8) *Ibid.*, p. 37—9.

(9) Hurmuzaki, IV², p. 130—1.

(10) Ureche, p. 236—7; Hurmuzaki, III, p. 88 şi urm., p. 97—8. Cf. III². p. 16.

comandă, la 31 Octobre, ambasadoruluĭ veneţian, cerênd a-l sprijinì pentru domnie. Petru oferià Sultanuluĭ 200 000 de leĭ şi 80.000 Viziruluĭ. Se credeà că, sosind la Constantinopole, ar puté căpĕtà domnia, care fu luată în 1592 luĭ Aron. (1) Se trimese un sol special, pentru a-l sprijinì. (2) Bartolomeiŭ Brutti fusese omorît de Aron-Vodă, pentru că sprijinià interesele aceluia care se numià acum Petru-Cazacul». (3)

Aron fu destituit, după stăruinţele nepotuluĭ luĭ Petru, Alexandru, viitorul Alexandru-cel-Rĕŭ, în Iunie 1592. Un céuş ocupă scaunul domnesc în lipsa titularuluĭ. (4) *Cazacul* credù ocasiunea favorabilă: la 9 Iulie, el se găsià la Cameniţă, cu trupe polone, rusescĭ şi cazace, conduse de Iaslowiecki, de staroştiĭ de Bar şi Cameniţă. El cere ajutor luĭ Zamoyski, oferindu-se a-ĭ servì, ca mulţumită, necruţând pentru acésta nicĭ munca nóstră, nicĭ capul nostru, nicĭ sângele bieteĭ nóstre ţĕrĭ . Crede că hatmanul, căruia îĭ e orfan şi fiŭ , îl va ajutà peste două sĕptĕmânĭ; Sultanul i-a dat însuşĭ, printr'un céuş, voie să năvăléscă. (5) Ofiţerul turc din Iaşĭ fu gonit şi noul Domn ocupă capitala. Erà «un om de statură mare şi fórte arătos, care scia multe limbĭ»: ţĕraniĭ se declarară toţĭ pentru dînsul. (6)

Vestea ajunse la Constantinopole, spre sfîrşitul luĭ August, şi Sultanul cerù imediat satisfacţiune Regeluĭ Sigismund. (7) Beglerbegul Grecieĭ se gătì de plecare; ordine fură date Domnilor Ardéluluĭ şi Munteniei să pătrundă în Moldova, unde Aron, după cererile ienicerilor şi celor-lalţĭ creditorĭ, — cu scandal mare la uşile celor puternicĭ,— fusese restabilit. (8) La 3 Octobre, intraŭ în ţara Bârseĭ trupele de expediţiune: 200 de puşcaşĭ negri , 300 de curtenĭ şi 500 de alţĭ călărĭ. Eraŭ comandaţĭ de şeful gardeĭ princiare, Gaşpar Sibrik şi de Moise Székely. (9) Somat să plece, Petru se gătì de apĕrare. Totuşĭ Sibrik isbutì să înainteze până la Iaşĭ; în lupta ce se dete lângă acest oraş, *Cazacul* fu părăsit de aĭ sĕĭ (24 Octobre). Dat luĭ Aron, i se tăie na-

(1) Hurmuzaki, IV², p. 160--1. Şi legătura de rudenie a luĭ Petru cu Alexandru-cel-Rĕŭ arătată în raportul baiJuluĭ dovedesce că cel dintâiŭ erà şi el un Lăpuşnénu.

(2) *Ibid.* şi p. 165.

(3) *Ibid.*, p. 162—3.

(4) *Chr. F.-L.-Olt*, p. 92. Cf. Ureche, p 240—2.

(5) Hurmuzaki, *Supl.* II¹, p. 321—2.

(6) *Ibid.*, IV², p. 169. Cf. p. 165.

(7) *Ibid.*, III, p. 164—5; IV², p. 164—5.

(8) V. Hurmuzaki, IV², p. 162—163 şi isvoarele citate în notele următóre.

(9) Bethlen, III, p. 67 şi urm.; *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 92—3.

sul, apoĭ nenorocitul îşĭ sfîrşì ḑilele la Constantinopole, în cârlige. După treĭ ḑile abià, se îndură Sultanul să-ĭ curme suferinţele, puind să-l împusce. (1) Epilogul fu o prădăciune de Tătarĭ în Polonia (Novembre). (2)

b) Ştefan.

Un curios document, tradus după «sêrbie , pomenesce întâia óră pe Ştefan-Vodă, fiul rĕposatuluĭ întru Domnul Alexandru-Voevod al Moldoveĭ . (3) Fostul mitropolit Anastasie, mitropolitul luĭ Ioan-cel-Cumplit (4), şi un falş episcop de Roman, Grigore, maĭ mare peste tóte mănăstirile şi peste tot Sfatul ţĕriĭ Moldoveĭ , scriŭ din *Sucéva*, la 15 Iunie 1589, Papeĭ Sixt V, arătând cum sunt de apĕsaţĭ de Turcĭ şi de Domnul pus de aceştia, străin şi venetic», care s'a încunjurat de o sumă de ómenĭ rĕĭ: Turcĭ, Grecĭ, Ungurĭ şi Muntenĭ. Îĭ recomandă decĭ pe acest fiŭ de Domn , care plécă la Roma, cu aceştĭ fiĭ de boerĭ», şi-ĭ promit 50.000 de galbenĭ, dacă va stăruì pentru dînsul pe lângă Regele Polonieĭ. (5) La 8 Ianuarie următor, pretendentul erà la Veneţia, în calea-ĭ spre Roma, şi senatul îĭ acordă, după cerere, 100 de galbenĭ. (6) Sosit în sfîrşit la Vatican, Ştefan se arătă a fi catolic şi expuse Papeĭ cum a fost gonit de copil din ţéra sa de puterea vrăjmaşilor . Sixt V sfătuì pe episcopĭ să se alipéscă de Bise-

---

(1) *Ibid.* şi Hurmuzaki, IV², p. 166—9; Walther, în Papiu, III, p. 14; Heidenstein, p. 298. Şése-ḑecĭ de boerĭ îl ceruse în scris ca Domn (Hurmuzaki, IV², p. 166). Asupra celor cincĭ-ḑecĭ de ţĕranĭ prinşĭ, v. *ibid.*, p. 169.

(2) Hurmuzaki, IV², p. 170.

(3) Că e fiul luĭ Lăpuşnénu, şi nu al altuĭ Alexandru, arată faptul că Papa vorbesce (Hurmuzaki, III, p. 135—6) de punerea în scaun a acestuĭ Alexandru de către Regele Polonieĭ Sigismund-August, după stăruinţele Papeĭ Paul III. V. şi *Col. l. Traian*, I, No. 31, nota 2.

(4) În 1588, erà mitropolit Gheorghe Movilă, mitropolit unit, pe care e curios cum îl uită Papa. Anastasie fusese înlocuit cu Teofan, întors din Ardél. unde fugise sub Ioan-Vodă, la 1 Ianuarie 1578 (Ureche, p. 225, 232). La 4 Octobre 7092 (1583 saŭ 1584), el iscălesce un document (Wickenhauser, *Moldavitza*, p. 90—1) ca ‹episcopul Anastasie, ce a fost mitropolit) Cf. *Arch. ist.*, I, p., 144; II, p. 27. Alte documente din 1585 (8 Aprilie) îl arată însă ca mitropolit; dar, la 28 Februarie următor, aflăm pe Teofan (Arch. Statuluĭ, Pângăraţĭ, I, No. 4, 6; III, No. 3). La Roman, pe acest timp, erà Agaton. V. Wickenhauser, *l. c.*, p. 91—2. Cf. Melchisedek, *Chr. Rom.*, I, p. 220 şi urm.

(5) Hurmuzaki, III, p. 125.

(6) Inedit.

rica romană şi recomandâ pe pretendent Regeluĭ Sigismund, Împĕratuluĭ Rudolf, archiduceluĭ Ernest, luĭ Andreiŭ Báthory, hatmanuluĭ Zamoyski şi nunciuluĭ apostolic în Polonia, Hanibal de Capua (5—24 Aprilie 1590). (1) La 28 Maiŭ, senatul veneţian dedeà alţĭ 100 de galbenĭ «Domnuluĭ Ştefan, Domn al Moldoveĭ, care se întórce în ţéra sa . (2) Nimic nu se maĭ scie apoĭ despre Ştefan Alexandrovicĭ.

e) Ilie.

În luna luĭ Februarie 1591, Mihnea, Domnul Munteniei, fu depus şi chemat la Pórtă. În locu-ĭ era desemnat unul cu numele de Ilie-Voevod, care de curînd erà blănar şi aveà dughénă în Constantinopole». Acest Ilie, acelaşĭ cu Ilie Alexandrovicĭ, care se întîlnesce puţin maĭ târḑiŭ, oferise, peste tribut, un dar de 400.000 de coróne Viziruluĭ Ibrahim. Se găsià, de sigur, exilat pentru intrigĭ, la Rodos, cu un Voevod muntén, care stătuse în serviciul Moscveĭ prin 1572, probabil acel Radu, fiul luĭ Mircea, care a căpĕtat un moment Muntenia. (3) Sultanul primise, ḑice un raport italian, 500.000 de «sultaninĭ» de la fostul blănar, iar Vizirul 100.000. (4) La 16 Martie, Ilie sosise acum în Constantinopole; i se ordonă să sărute mâna Sultanuluĭ şi erà să plece spre ţéra câştigată. (5) În locul luĭ fu însă numit Radu, care e primit de Padişah la 24 Martie. (6) Dar intrigile ce se ţeseaŭ contra luĭ Petru-Şchiopul din Moldova dădură speranţe nouĕ întâiuluĭ pretendent. (7) Erà vorba să fie numit, în locul bĕtrânuluĭ Domn şi fiuluĭ sĕŭ, coregentul Ştefan, în Aprilie. În Maiŭ, lucrul erà creḑut încă posibil. Când Ştefan-Surdul, noul Domn muntén (numit în Maiŭ), se clătină, neputĕnd să dea întréga sumă extraordinară promisă, se ḑiceà că Ilie va venì iarăşĭ în Muntenia. (8) Ştefan însă plécă din Constan-

(1) Hurmuzaki, p. 135—9; III², p. 25—6; 385—6.

(2) Inedit.

(3) Hurmuzaki, IV², p. 154; III, p. 143. Evident, Ilie n'are nicĭ o legătură cu Ilieş Rareş, asupra sórteĭ căruia, după destituire, v. Ureche, p. 206—7; Bogdan, *Vechile chronicĭ*, p. 217; Hurmuzaki, II, p. 263. Cf. Picot, *o. c.*, p. 363, nota, saŭ Orichovius, *Annales Poloniae*, ed. cit., p. 80—2. — După tablele luĭ Hammer, Mare-Vizir erà, pe acéstă vreme, Sinan-Paşa (3 Aprile 1589—2 August 1591).

(4) Hurmuzaki, IV², *l. c.*

(5) *Ibid*, p. 155.

(6) *Ibid.*, III, p. 146.

(7) Hurmuzaki, III, p. 148—9, 150.

(8) *Ibid.*, III, p. 150.

tinopole şi sosesce în Bucurescĭ la 23 Iulie. (1) În Septembre următor, se vorbià din noŭ de numirea blănaruluĭ în Moldova, chiar după alegerea luĭ Emanuel (acelaşĭ ca şi Aron), venit cu Cercel din Polonia. (2) Şi Aron însă, ca şi Ştefan, îşĭ păstră posiţiunea câştigată.

La 23 Maiŭ 1594, şeful gardeĭ din Viena prindeà ca spion, şi închideà în casa temniceruluĭ Fäudl *(bei dem Faüdl Profosen)* pe «o persónă, care se ḑiceà Ilie Alexandrovicĭ, conte-palatin al Moldoveĭ . Prinsul aveà cu el două pergamente şi maĭ multe scrisorĭ: se duceà la Constantinopole, venind din Francia şi Anglia, unde căpĕtase ordine către ambasadoriĭ respectivĭ, pentru stăruinţe. Locuià în Viena, înaintea Porţiĭ, într'un han prost . Se arătà însă dispus să servéscă în Ungaria, sub archiducele Mathias, *contra* Turcilor. Se ordonă de la Curte ca el să fie ţinut la Viena în chip cuviincios». (3)

Din capitala Imperiuluĭ, Ilie plecă în Stiria, probabil cu de-asila. La 6 Ianuarie 1598, el însemnà pe o psaltire slavonă, copiată chiar de dînsul, în ţara nemţéscă , data acésta în litere, cu adausul: prin Stiria . (4) De aicĭ, va fi fugit în părţile Cazacilor şi Tătarilor. Ceĭ din urmă năvălesc, în adevĕr, în Moldova, prin Decembre 1596, aducênd un Domn Ilie , care, firesce nu se putù menţineà. (5) Şi, cu acésta, aventurierul dispare.

d) Ionaşcu.

Acest ultim fiŭ al Lăpuşnénuluĭ e cunoscut numaĭ prin chronica luĭ Ureche. În 1592, Orheieniĭ şi Soroceniĭ se răscólă şi ridică în scaun pe acest Ionaşcu, dându-ĭ numele de Bogdan-Vodă. Pretendentul

(1) *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 87.

(2) Hurmuzaki, III, p. 152—3. Aron e numit pe la 12 Septembre (*ibid*, III, p. 152--3, 159—60). Domnul noŭ plécă din Constantinopole la 14 Noembre (p. 159). Ilie sosise, de sigur, din Rodos (*ibid.*, IV², p. 155).

(3) Hurmuzaki, III, p. 192—3.

(4) I. Bogdan, *Câte-va manuscripte slavo-române din Biblioteca imperială de la Viena*, în *Mem. Ac. Rom.*, Secţ. ist., ser. II, XI (1890), p. 12—7. Psaltırea, scrisă de mâna unuĭ începător, are la început o notiţă latină, în care avocatul bamberges Pangratie Holzschuher îşĭ însémnă numele spre amintire («Domino Elie Alexandro... scripsit s'ar puteà luà greŭ în sensul că acest Bavares a scris psaltirea slavonă; v. şi întâia însemnare a luı Ilie, p. 12). Încurcă însă data acesteĭ însemnărĭ: 27 Iulie 1586. Aş cetì maĭ curând 1596 de cât să admit că Ilie ar maĭ fi fost prin Imperiŭ înainte de 1591. O notiţă a luĭ Ilie de la 17 Maiŭ 1595 n'are însemnarea loculuĭ.

(5) Hurmuzaki, III, p 271. E curios că Ioan-Bogdan se iscălesce şi el Iliaş (v. p. 229).

erà în înţelegere cu o parte din boerĭ, ca logofĕtul Trotuşan, Bucium şi Paos (?), carĭ plătiră vina lor cu capul. Bătut la Răut, pretendentul fu însemnat la nas numaĭ, şi călugărit. (1)

e) Fiiĭ luĭ Bogdan.

În actele sale, acesta nu-şĭ însémnă fiiĭ, căsătoria plănuită cu fata luĭ Tarlo nefăcêndu-se. (2) Doĭ fiĭ naturalĭ aĭ sĕĭ însă apar maĭ târḑiŭ în istoria nóstră.

Unul e Ioan Iancu saŭ Iohannes Ianucla», care vine în Moldova sub Aron. Acesta din urmă se întitulà fiŭ al luĭ Alexandru Lăpuşneanu, chemase la sine pe surorile luĭ Bogdan şi adusese chiar din Braşov un frate (Februarie 1592), pe care, recunoscêndu-l drept moştenitor al sĕŭ, îl trimise peste câte-va lunĭ la Constantinopole. (3) Când Aron fu gonit, Iancu se duse (Aprilie 1601) la Papa, care-l tratà bine şi-ĭ dete scrisorĭ către Impĕratul, căruia-l recomandă şi ambasa-

---

(1) Ureche, p. 239—40. Lapuşneniĭ ridicase şi eĭ un «Domnişor , sub Sasul, Ioan-Vodă Lungul, care fu bătut de Bucium şi Brutti la Balota. *Ibid.*, p. 234. Năvălirea luí Ionaşcu trebue să se fi făcut în Maiŭ saŭ Iunie, căcĭ la 3 Maiŭ Bucium, Mare-Vornic de Ţara-de-Jos, e constatat încă documentar (Bibl. Acad., Pecete 58). Pe de altă parte, Aron fu destituit în Iunie (v. p. 214). Logofĕtul-Mare erà însă Bărlădénu (Bibl. Ac., *l. c.*, doc. 30/XIX, 74/XIX).

(2) Forgach, p. 513; Istvánfi, ed. cit., p. 340*; Ureche, p. 224; Papiu, III, 214—5, 256; Hurmuzaki, II[5], p. 667, 698—9; *Col. luĭ Traian*, II, No. 5.

(3) *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 92. Nu sciŭ să fi observat cine-và până acuma (cf. Picot, p. 567 nota; Xenopol, III, p. 114—5; Tocilescu, *Manual*, p. 160) că Aron pomenesce în documente, ca tată al sĕŭ pe Alexandru Vodă (adică evident Lăpuşneanu; cf. Hurmuzaki, *Supl.* II[1], p. 337: «sora hospodaruluĭ Bogdan, recunoscută ca soră de hospodarul actual). V. Documentele 30/XIX şi 104/XV din Bibl Acad. — Aron nu citéză nicĭ un fiu al sĕŭ, deşi erà însurat (cf. Ureche p. 240; *Történelmi Tár*, 1893, p. 131). În scrisórea sa către Braşovenĭ (Iaşĭ, 26 Decembre 1591), el spune: «principatum paternum patris nostri Alexandri moldaviensem adepti sumus». Copie la Bibl. Acad Rom. Să ni se permită a observà că a venit vremea ca ineditul să fie întrebuinţat cu maĭ multă seriositate pentru istoria Românilor. — Neidentificabil rĕmâne însă, din punct de vedere genealogic (afară numaĭ dacă se primesce ca o indicaţiune numele de Ştefan *Radul*, dat de Miron Costin, p. 249; originea ţigănéscă după tată, ce-ĭ atribue Heidenstein (p. 315, col. 1), pare o calomnie), Răsvan; acesta fusese hatman sub Aron (doc. din 1594, Maiŭ 12, Archiv. Stat., S. Sava, pach. 28, No. 2). Semnalez de la dînsul (un document al sĕŭ e publicat în *Arch. ist.*, I[1], p. 181) singurele două acte inedite cunoscute mie (Arch. Stat., Pobrata, pach. 13, No. 36 şi 39: Iaşĭ, 18 Maiŭ 1595). Reproducem iscăliturile în planşă.

dorul german din Roma, precum şi către Regele Poloniei. Archiducele Mathias îi dă şi el asemenea recomandaţiuni. Ajuns la Praga, pretendentul cerù de-o-cam-dată, la 18 Iulie 1601, un adăpost pentru dînsul, femeea sa, Maria, fiica lui Mircea din Muntenia , şi fiii lor; anume două sate lîngă Baia-Mare, Dobrava şi Honolis . Se cerură informaţiuni de la Curte (18 şi 23 Iulie), fără să scim decisiunea luată. (1) La 10 Maiŭ 1610, Iancu, Janukla, princeps Mundani», erà, însă tocmaĭ la Nysloss în Suedia, unde primesce de la tesaurariul Westgottlandei şépte-ḑeci şi cinci de taleri. (2)

Cel-lalt fiŭ al lui Bogdan (3) a domnit: e Alexandru-cel-Rĕŭ. Erà prin Constantinopole pe la 1584, apoi fu exilat la Rodos. Un grec, Morcato, care mai târziŭ dorià să-l despartă de soţia lui, o Perotă, pentru a-ĭ dà pe o rudă a sa (4), îi câştigă sprijinul ienicerilor. Aga lor stărue pentru el, promiţênd mulţi bani Sultanului şi vĕduvei lui Sokolli, în Februarie 1584. Petru-Şchiopul cumpĕră însă, prin Evreul Benvenisti, pe Vizir, care raportă stăpânului sĕŭ că Alexandru e un şarlatan, şi făcù să i se tae nasul şi urechile. Sora lui Murad însă şi Aga aduseră arestarea Evreului; Vizirul însuşi îşi scăpă abià situaţiunea (5).

În 1592, Alexandru, de şi ast-fel mutilat, vînéză Domnia Moldovei şi aduce depunerea lui Aron; (6) plătise 600 de poveri saŭ 900.000 de galbeni (7) şi promisese a dà cu 5.000 de galbeni mai mult de cât rivalul sĕŭ. Auḑindu-se că vicariul patriarchal e de partea acestui din urmă, casa-ĭ e distrusă de ieniceri; se auḑià că Aron va fi dus de-a dreptul la Alep. (8) Creditorii Domnului mazil îi scăpară însă tronul,

---

(1) Hurmuzaki, IV, p 262; *Supl.* II[3], 29—30.

(2) *Ibid.*, VIII, p. 332.

(3) Bogdan se luptă în 1574 cu Moscoviţii în potriva Suedesilor şi iea câte-và castele (Gerlach, ind. pierdută). În 1575, el stărue pentru a luà Moldova, pretinḑênd că la Moscova e al doilea după Han , că are două gubernii, că Mircea Ciobanul ar fi frate cu Alexandru Lăpuşnénu, că Dómna Chiajna a căpĕtat Muntenia pentru Petru-Şchiopul, iar, pentru dînsul, Bogdan, Moldova; că Sultanul, în fine, a ordonat să i se trimétă *fiul* (Hurmuzaki, II, p. 741. Cf. p. 752—4). Interesantul amănunt al nebuniei lui Bogdan se află unde-và în documentele Hurmuzaki. Pierḑênd însă notiţa, nici memoria mea, nici tablele colecţiei, nu mĕ pot ajutà să regăsesc isvorul.

(4) *Ibid.*, IV[2], p. 160

(5) *Ibid.*, p. 122; *Supl.* I[1], p. 74.

(6) *Ibid.*, IV[2], p. 159.

(7) *Chron. F.-L.-Olt.*, p 92.

(8) Hurmuzaki, IV[2], p. 159, 162.

cerênd plata datoriilor acestuia saŭ o restabilire, care i-ar permite să-ĭ satisfacă. (1) Ştefan-Surdul e scos atuncĭ din Muntenia pentru a face loc luĭ Ale[illegible]u.

În scurta luĭ Domnie acesta-şĭ câştigă numele de cel Rĕŭ; e cunoscut maĭ ales prin persecuţiile sale în potriva luĭ Michaiŭ, Banul Craioveĭ, care-l înlocuì îndată. Marele alegător de Domnĭ din acéstă epocă, Andronic Cantacuzin, fiul luĭ Şaitan-Oglu şi moştenitorul influenţeĭ acestuia, găsì că Michaiŭ e însă maĭ bun decât ceĭ-l-alţĭ «beĭ , şi, revoltat încă de conduita luĭ Alexandru, îl destituì. (2) Domnul fu scos din Scaun de un ceauş la 8 Septembre 1593. (3) El luă întâiŭ fuga, dar se întórse pe urmă la Constantinopole cu soţia sa (4). În 1595, el a întovărăşit póte în ţară pe Sinan (5), care întărì ca o cetate mănăstirea Michaiŭ-Vodă, zidită de acelaşĭ Alexandru. (6) În 1597, el stăruia să se iea Moldova luĭ Ieremia Movilă; dar agenţiĭ acestuia îl pârîră că ar stà în înţelegere cu Cazaciĭ, de la carĭ ar aşteptà restabilirea. El fu spânḑurat deci, cu saŭ fără dreptate, în haine de catifea şi aur, la 25 Martie ale acestuĭ an. (7)

---

(1) *Ibid.*, p. 162—3.

(2) Cantacuzino către Petru-Şchiopul şi Ştefan, fiul acestuia, 14 Novembre 1593; inedit. V. Bethlen, IV, p. 274—7.

(3) *Chron. F.-L.-Olt.*, p. 105. Data e absolut exactă. Un Ardelén serie altuia, la 25 Septembre, că Alexandru a fost prins şi dus legat la Constantinopole, hisce diebus ; inedit, la Bibl. Acad. Rom.

Cunosc documente de ale sale, tipărite saŭ citate, din 1 Decembre 1592, 15 Ianuarie, 18, 28 Maiŭ, 6 Iunie, 18 August 1593 (v. Papiu, I, p. 55—6; Venelin, Влахо-Болгарская Грамaты, p. 234 5; Aricescu, *Rev. ist.*, No. 1351; *Cuv. den Bătrânĭ*, I, p. 258; cf. *Românul* din 1874, p. 951), documente inedite din 25 Maiŭ 1593 (Bibl. Acad., doc. 26/XXX), 9 Ianuarie 1593 (Arch. Statuluĭ, Cotrocenĭ, pach. 159, No 8), 25 Aprilie (Ep. Argeş, pach. 47, No. 3), 19 Iunie (Mitr. Mold., pach. 59, No. 3). Documentul din 9 Ianuarie 1593 îl numesce fiul mareluĭ şi bunuluĭ şi prea-milostivuluĭ rĕposatuluĭ Bogdan-Voevod, nepot al mareluĭ, rĕposatuluĭ Alexandru-Voevod din ţara moldovenéscă . Între boeriĭ sĕĭ aflăm nume curióse, ca: Belabrad, pe rând Mare-Logofĕt şi Mare-Vistiernic, Hadărbal, stolnic, Dimola, paharnic, Barbă-albă, vistiernic, Ianişor, paharnic. Marele sĕŭ postelnic erà Manta. Pare a fi stat în deosebĭ la Bucurescĭ. Kurz, *Magazin*, I, *Jahresrechnung des Johan Waida, Bürgermeisters von Hermanstadt, für das Jahr 1593*, p. 297.

(4) Walther, *l. c.*, p. 10.

(5) Timon, *Imago novae Hungariae*, partea II, p. 83. Cf. Papiu, I, p. 179, nota 2.

(6) Naima, *Annals of the turkish Empire*, translated . . . by Charles Fraser, Londra, 1832, p. 61.

(7) Walther, *l. c.*, p. 10; De Thou, în Papiu, I, p. 197; Hurmuzaki, IV[2], p. 223; III, p. 539.

X. Ştefan Bogdan.

În rătăcirile sale, împreună cu Ieremia Golia, care maĭ târḑiŭ erà să-l pérdă (1), Ioan-Vodă cel Cumplit venise la Moscva, unde domnià Ivan Vasilievicĭ Gróznicul. Primit bine de acesta, el luase în căsătorie pe fiica luĭ Simion, cnéz Rostowski, anume Maria, pe la 1555. Cu dînsa aventurierul avuse un fiŭ, Petru: acesta şi mamă-sa rĕmaseră la Curtea Ţaruluĭ, pe când Ioan continuà viaţa de aventurĭ, care-l duse la Domnia Moldoveĭ. În 1572 (2), noul Domn trimise pe Isaia, episcop de Rădăuţĭ (3), să anunţe luĭ Ivan suirea sa pe tron şi să céră familia Domnéscă. Făcêndu-se cercetărĭ însă, se află că amêndoĭ murise de ciumă.

Ivan propuse atuncĭ, printr'o scrisóre din Maiŭ 1574, o altă căsătorie fostuluĭ sĕŭ curtén, anume cu o rudă a sa, fiica luĭ Teodor, cnéz Mstislawski. (4) Scrisórea nu ajunse probabil luĭ Ioan, care fu spintecat la 12 Iunie, fără să fi avut decĭ scirı despre aĭ sĕĭ. (5) Deşì ţineà pe lângă sine o ţiitóre săsóie (6), Ión se căsătorì cu o a doua femeie, în postul cel mare» al anuluĭ 1573. (7) Acésta erà fata «pârcălabuluĭ de Hotin , a luĭ Lupea Huru, decĭ, care ocupà împreună cu

---

(1) Gorecki, p. 215.

(2) Solia e menţionată la acéstă dată de ambasadorul german la Pórtă. Hurmuzaki, II, p. 641. Cf. Hasdeu, *Ioan-Vodă*, p. 41, 71.

(3) Întrebuinţat şi în misiune la Regele Poloniei. Móre la 4 Ianuarie 1593, după ce se retrăsese la schimnicie încă din 1580 (Wickenhauser, *Gesch. d. Bistums Radautz*, Cernăuţĭ 1890, I [*Molda*, IV], p. 16). Cf. Hasdeu, *Ioan-Vodă*, p. 174—5 şi Melchisedek, *Chron. Rom.*, I, p. 210—11.

(4) Scrisórea e trimésă de Ungnad, din Constantinopole, împreună cu rapórtele din 28 Novembre—3 Decembre 1574. Hurmuzaki, II, p. 700—1. La 1572 însă, Ivan Gróznicul aveà cu el în expediţiunea proectată în Suedia pe doĭ fiĭ de Domnĭ, Radu din Muntenia şi Ştefan (Surdul saŭ Alexandrovicĭ) din Moldova. Chron. ruréscă, în *Col. luĭ Traian*, I, No. 31; Wickenhauser, *l. c.* Cf. Caramzin, trad. franc. S-t Thomas, IX, Paris 1823, p. 250. Pentru principiĭ Rostowski şi Mstislawski, v. *ibid.*, p. 317.

(5) Acésta e causa pentru care – lucru duios — Ioan-Vodă citéză în documentele sale credinţa fiuluĭ sĕŭ mort (Hasdeu, *Ioan-Vodă*, p. 219, 226—7; *Mem. soc. din Odesa*, III, p. 253—4).

(6) Adausurĭ la chron. luĭ Ureche, p. 462.

(7) În postul mare din 1572, Ioan nu erà Domn; în 1574, aveà lupta cu Turciĭ pe braţe. Ureche, p. 225.

Ieremia Golia (?), acest loc la 6 Martie din acel an. (1) Când începù răsboiul cu Turciĭ, Domnul îşĭ trimise la Hotin femeia, copiiĭ şi ce aveà maĭ scump. (2)

După catastrofa din Iunie, Huru, cu fiica şi nepotul sĕŭ, cu soţia hatmanuluĭ (3) şi ale altor şépte boerĭ cu averĭ, pe douĕ-ḑecĭ şi şépte de care, fugì din Hotin în Polonia. Nobilul Iaslowiecki trimise înaintea fugarilor 200 de călărĭ, cari-ĭ duc la cetatea Iaslowiec. Averile fură pecetluite şi, sub pretext de raport la Rege, ele fură confiscate de magnaţĭ. În zadar scriseră de repeţite orĭ Sultanul şi Vizirul, cerênd pe refugiaţĭ şi comorile lor (Iulie—August), în zadar ameninţă Sokolli pe Polonĭ cu năvălirea a 200.000 de Tătarĭ, a altor 80.000 de prădătorĭ, a beglerbeguluĭ Greciei. Nobiliĭ rĕspunseră că Regele Henric a plecat cu voia lor, pe şése lunĭ de ḑile, şi că aŭ oprit, în lipsa luĭ, carele, ca să nu fie prădate de Tătarĭ. (4)

Doĭ pretendenţĭ se înfăţişéză maĭ târḑiŭ ca fiiĭ luĭ Ioan-Vodă, născuţĭ saŭ ba din acéstă scurtă căsătorie. Unul se gătià să năvăléscă în Moldova la 1591 şi contribuì la fuga în Apus a luĭ Petru-Şchiopul: se numià Lazăr şi pretindeà că e fiul Domnuluĭ Moldoveĭ» (Maiŭ—Iunie). (5) El fu închis spre a se zadărnicì planul, la Marienburg; fusese tradat de soldaţiĭ sĕi, convinşi să-l predea de castelanul Iaslowiecki. (6) Când Ştefan, al doilea fiŭ, luă tronul Munteniei, doĭ Lazărĭ i se înfăţişară, amîndoĭ purtând pe trup semnele cu carĭ se însémnă fiiĭ de Domnĭ. (7) Unul pornì din Braşov, unde erà închis, cu o sută de călărĭ muntenĭ şi douĕ sute de puşcaşĭ din Ardél (15 Decembre 1592): descoperit ca neautentic însă, el fu însemnat în frunte cu propria-ĭ pecetie şi decapitat. (8)

Ştefan (dacă nu tot Lazăr) apare póte în Septembre 1583, când Ca-

---

(1) E vorba de fata pârcălabuluĭ de Hotin, in documentul din *Arch. ist.*, I, p. 43—4. Că Ioan-Vodă a luat pe fata luĭ Huru, resultă din aceea că acela dintre pârcălabĭ, care erà socrul Domnuluĭ, nu se aflà la răsboiŭ cu dînsul, ci în Hotin. Cf. Hasdeu, *Ioan-Vodă*, p. 225—7. 244. În exil. Dómna se căsătorì cu Christofor Strus (*ibid.*, p. 178).

(2) Hurmuzaki, II, p. 706.

(3) Hatmanul erà portarul de Suceava, deci Ieremia (Hasdeu, *Ioan-Vodă*, p. 227).

(4) *Arch. ist.*, *l. c.*; Hurmuzaki, II, p. 713—4, 717—9, 719—20, 720—1; *Supl.* I[1], p. 38

(5) Hurmuzaki, III, p. 149—50.

(6) Heidenstein, p. 292, col. 1. Cf. Hasdeu, *Ioan-Vodă*, p. 223 4.

(7) *Chr. F.-L-Olt.*, p. 88—9

(8) *Ibid.*

zaciĭ se adună pentru năvălire, în numĕr de 20.000, sub Sborowski saŭ, ḑice raportul veneţian, «fiul rĕposatuluĭ Ioan-Voevod din Moldova . (1) În 1591, după ce Radu-Mircea, numit în Martie pentru Muntenia, se dădu la desfrânărĭ scandalóse, maĭ ales cu bĕutura, el fu destituit, de şi plătise baniĭ promişĭ, şi înlocuit cu «unul care e fiul rĕposatuluĭ Ioan-Voevod, pe care l-aŭ rupt cu patru cămile». (2) Ştefan se îndatorise a plătì datoriile luĭ Michnea. (3) El intră în Bucurescĭ în luna luĭ Iulie (4) şi domnì cevà peste un an. (5)

Destituit pentru a face loc luĭ Alexandru Bogdan, el plecă la Veneţia, unde se aflà la 3 Iulie 1593, întrebuinţând ca agent pe Ioan de' Marini Poli. Scrisórea sa către archiducele Ferdinand, guvernator al Tiroluluĭ, e pecetluită cu vulturul Munteniei. (6) Întors la Constantinopole, Ştefan fu aruncat în exil la Chios, dar căpĕtă Moldova de la Sinan, prin stăruinţele Hanuluĭ şi fără ca Vizirul Ferhad să scie cevà, prin Novembre 1594. Rĕŭ primit de acest din urmă, huiduit de populaţiunea aţîţată, Ştefan-Surdul trebuià să sărute numaĭ mâna Sultanuluĭ pentru a puté plecà, la 25 ale luneĭ. (7) Trimes în iarna următóre, cu 2.000 de ienicerĭ, el fu bătut pe Dunărea îngheţată, de Aron-Vodă, care-ĭ luă stégul de Domnie, şi-l ucise póte. (8) Orĭ-cum, de la acéstă dată înainte, el dispare, — şi numele-ĭ de Ştefan e luat de alt Bogdan, fiul luĭ Iancu Sasul.

---

(1) Hurmuzaki, IV², p. 120.

(2) *Ibid.*, III, p. 148—9. Cf. *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 87.— Ioan şi Iancu nu se confundă apoĭ: *Iancu* erà agentul luĭ Ieremia. V. Hurmuzaki, *Supl.* II¹, p. 407—8; IV², p. 214) Cf. şi *Supl.* II², p. 29—30. — În tóte actele sale, Ştefan se numesce fiul luĭ «Ioan-Vodă». V. Bibl. Acad., doc. 73/XL (1591, Iunie 1): «снь великаго и прѣдобраго Їwн воевод ; doc. 75/XL (7100, 1 Septembre): «снѹ великаго и прѣдобраго покоинагw Їwан воеводѹ». Marele sĕŭ postelnic a fost Michaiŭ, viitorul Domn. Cf. Venelin, p. 231. Dintre istoriciĭ românĭ, numaĭ d-l Hasdeu a sciut al cuĭ fiŭ erà Ştefan (*Ioan-Vodă*, p. 177, nota 67).

(3) Hurmuzaki, III, p. 148—9, 150.

(4) V. p. 247. Chrisóve ale luĭ din: 1 Octobre 1591 (Venelin, p. 231—3), 4 Februarie, 6 Februarie, 7—8 Martie, 28 Martie, 2 Iunie, 17 August 1592 (Tocilescu, în *Românul* din 28—9 Aprilie 1876; cf. anul 1875, p. 951).

(5) V. p. 247.

(6) Inedit.

(7) Hurmuzaki, III, p. 464.

(8) Naima, p. 36—7; Hurmuzaki, III², p. 100—1. În 1593, o scrisóre imperială maĭ pomenesce, din nesciinţă, pe «Ştefan-Bogdan, Domn al Moldoveĭ, Valachieĭ» (*ibid.*, III¹, p. 184—5). El se iscălià «Despot Steffano Bogdan Vaivoda, principe legitimo et herede di Moldavia, Vlachia.» Pentru mórtea sa (?), v. Hurmuzaki, III, p. 232: «ipse autem Stephanus Voivoda in glacie Danubii substitit».—Pecetea luĭ particulară e reprodusă în *A. Fr.*, II, pl. 2, No. 2.

XI. Bogdan Sasul.

Iancu Sasul, care se dedeà drept fiŭ natural al luĭ Petru-Rareş (1), trăise în casa soţuluĭ mameĭ sale Ecaterina, un curelar din Braşov, Weiss Jörg saŭ Nysen Thysen Hannes. Semnele ce le observă pe corpul sĕŭ, îĭ destănuiră că e de origine domnéscă. (2) Aceleaşĭ semne, dar de sigur maĭ mult baniĭ (3), îl făcură să câştige Moldova în 1579. Exilat întâiŭ la Rodos, el cunoscù pe Sultan, pe când acesta erà sangiac de Magnesia, şi primise de la el făgăduiala tronuluĭ. În 1575, el erà să fie numit în Muntenia; în 1576, stăruinţele luĭ Alexandru Mircea, probabil, făcuse ca el să fie exilat la Alep; în 1579, erà cerut de boeriĭ munteni răsculaţĭ. (4) El stăruise şi pentru Moldova, sub Vizirul Sokolli. (5) Pornì în fine din Constantinopole spre acéstă ţară, la 7 Decembre 1579. (6)

După o domnie de treĭ anĭ şi şapte lunĭ (7), Sasul fugì din Moldova în Septembre 1582. (8) Aveà cu el pe soţia sa, Maria Paleologa din Rodos, pe ceĭ doĭ fiĭ ce se aflaŭ cu el, Alexandru şi Bogdan, pe fetele sale (9), împreună cu o sută de care, dintre carĭ patru-ḑecĭ (!) încărcate cu aur. (10) În rele relaţiunĭ cu Poloniĭ, el fu prins de aceştia, dus la Lemberg şi, după ce i se rase barba şi mustăţile, decapitat din ordinul Regeluĭ. (11)

---

(1) V. chrisóvele din *Uricariul*, XIV, p. 153—5; *Arch. ist.*, I, p. 127 (19 Iunie 1580).

(2) *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 71; Ureche, p. 234.

(3) Hurmuzaki, III, p. 24; IV³, p. 107—8.

(4) Identificarea luĭ Iancu cu «Iovan» şi cu principele din Rodos e fórte probabilă. Contrar celor spuse de chronica ardelénă, Iancu a fost închis la Rodos (Hurmuzaki, III, *l. c.*). *Ibid.*, II, p. 735; III, p. 22; IV², p. 107; VIII, p. 177; *A. Fr.*, I, p. 119. Cf. *Mem. Ac. Rom.*, seria II, XVIII, p. 13, 27.

(5) Hurmuzaki, IV³, p. 107—8. Aşà trebue să se înţelégă «Achemeth Bassa», căcĭ adevĕratul Ahmed, numit maĭ jos în raport «Acmet-Bassà,» fusese numit Mare-Vizir abià în Octobre.

(6) *Ibid.*

(7) Ureche, p. 235.

(8) V. Hurmuzaki, III, p. 78—81; IV², p. 113—5.

(9) *Arch. rom.*, I, p. 92 (20 Dec. 1581); *Mem. soc. din Odesa*, IV, p. 333 (cu data greşită). Soţia e citată de genealogia luĭ Bogdan Sasul. V. p. 256.

(10) Hurmuzaki, III, p. 82.

(11) Cf. *ibid.*, p. 82—5; Ortelius, p. 174; *Chr. F.-L.-Olt.*, p. 71; *Col. luĭ Traian*, II, No. 21. Fusese prins de Neculaĭ Iaslowiecki, voevod de Sniatyn, fiul palatinuluĭ de Galiţia. Încă din Martie 1581, Christofor Báthory se gândià la o fugă eventuală a Domnuluĭ (inedit la Bibl. Ac. Rom.). Fusese arestat din ordinul anume al Regeluĭ (cf. Pawiński, *Księgi Podskarbińskie*, p. II, p. 87, 92, 111, 118).

Averile fură oprite de Polonĭ, dar se dădù familieĭ Domnuluĭ ucis nisce pămînturĭ în Polonia, (1) deşì magnaţiĭ oferiaŭ a-ĭ trimite la Pórtă. (2)

Un fiŭ maĭ mare al Sasuluĭ, în vîrstă de cincĭ-spre-ḑece la şése-spre-ḑece anĭ, se aflà la Constantinopole; el fu închis în Cele-Şépte-Turnurĭ şi omorît póte, căcĭ nu se maĭ aude nimic de el. (3) Tot aşà nu scim nimic asupra coconuluĭ Alexandru.

În 1593, rĕmăsese, din familia Sasuluĭ, Dómna cu principele Bogdan, şi două fete. Trimisuluĭ papal Comuleo i se vorbesce, la 10 Novembre, de un pretendent catolic, care, cu puţine lunĭ în urmă, plecase din Cameniţă, unde erà poprit, spre Constantinopole. (4) La 21 Martie din acest an, archiducele Maximilian recomendà, din Neustadt, pe mamă şi pe fiŭ dogeluĭ Veneţieĭ. (5) Regele Polonieĭ îĭ dăduse patente. La 6 Maiŭ, Bogdan erà în Veneţia, unde cereà recomendaţiunĭ către bail şi guvernul Raguseĭ. Scrisorile cerute i se dădură — pentru bail, cu clausa: «fără a se amestecà, nicĭ a se interesà în afacerile luĭ», şi, împreună cu ele, o sumă de două-ḑecĭ şi cincĭ de galbenĭ, pentru «rinfrescamenti». Înainte de a plecà la Constantinopole, Maria mărită pe una din fetele sale cu nobilul veneţian Giovanni Zane. Familia luĭ Iancu pornì spre Constantinopole abià prin Iulie. (6)

Rĕscóla din Muntenia nu isbucnise încă, dar Viziriĭ Sinan şi Ferhad se arătaŭ favorabilĭ uneĭ schimbărĭ. Bogdan n'avé, din nenorocire, banĭ; singura-ĭ avere erà o lamă lungă de şépte palme, lată de patru degete, pe care o dedeà drept sabia luĭ Attila, găsită «în ţĕrile sale».

---

(1) Biblioteca oraşuluĭ Leipzig, Rep. II, 87, f° 123 (Zamoyski către regele Polonieĭ, Lemberg, 6 Februarie 1583); *Chron. F.-L.-Olt.*, p. 71.

(2) Hurmuzaki, IV², p. 117: «ma che, quanto alla moglie et figliolo, che li manderia dove piaces[s]e a sua Maestà.»

(3) Hurmuzaki, III, p. 78.

(4) *Ibid.*, III², p 38 (instrucţiunile papeĭ către Comuleo). Cf. O. Pierling şi dr. Fr. Rački, *L. Komulovića izvještajilistovi o poslanstvu njegovu u Tursku, Erdelj, Moldavsku i Poljsku* (în *Starine* din Agram, XIV, 1882 şi tiragiu a parte).

(5) «Maria, relicta vidua Ioannis Iancula, olim palatini Moldaviæ; Bohdan, eius filius» *(ibid.*, VIII, p. 190—1; IV², p. 174).

(6) *Ibid.*, III², p. 31—2; Doglioni, *L'Ungheria spiegata,* Veneţia 1595, in-4°, p. 9, 206—7, şi în Papiu, *o. c.*, I, p. 69, nota 6. Cetesc într'o genealogie a familiilor veneţiene (ms. it. VII, 808, din Bibl. Marciană, f° 168 V°): «ser Zuane Zane *quondam* Alvise *quondam* ser Marchi, in la fia *quondam domini* Gianola Rispentugni *(sic!)*, principe.» — Pentru data sosireĭ în Constantinopole, cf. Hurmuzaki, III, p. 457, No. XXIII (se citéză scrisorĭ ducale de recomendaţiune către bail, din 2 Iulie (?))

Orĭ-cum, după ce pretendentul ajunse în Constantinopole, unde Maria-l precedase, Ferhad îl numì Domn în Muntenia, pe când Sinan sprijinià pe Radu, fiul luĭ Mihnea. Capì-Aga erà şi el în partida celuĭ dintâiŭ pretendent (Ianuarie 1595). (1) O armată turcéscă, sub paşiĭ Mustafà şi Haidin Hassan, armată în care se găsiaŭ 4.000 de oşteni aleşĭ, trebuià să pue în scaun pe Bogdan şi pe Ştefan-Surdul. Hanul erà chemat să sprijine armata principală, trecênd Dunărea pe la Vidin. Tătariĭ fură sdrobiţĭ însă în două lupte, la Stănescĭ şi Hulubescĭ (sfârşitul luĭ Ianuarie), apoĭ oştirea turcéscă, atacată la Şĕrpătescĭ şi Rusciuc, împunse fuga. Şefiĭ căḑură; Bogdan, de a căruia sórtă numaĭ se scie, fugì spre Constantinopole, aprópe singur, pe când Rusciucul erà jefuit şi cercetaşiĭ luĭ Michaĭ, carĭ se unesc cu Moldoveniĭ şi Căzaciĭ, atingeaŭ Balcaniĭ. (2)

Speranţele pretendentuluĭ periră. Turciĭ, carĭ voiaŭ întâiŭ să pue beglerbegĭ în cele două ţĕrĭ, dădură probabil de-o-camdată Muntenia luĭ Radu Mihnea (Martie). (3) Averea, pe care Bogdan o încredinţase negustoruluĭ veneţian Ludovici, la ḑece miĭ de galbenĭ, fu perdută, spre culmea nenorocireĭ, prin falimentul acestuia. (August). (4)

În 1597, Bogdan împrumută însă banĭ şi stăruie pe lângă ambasadorul polon, Stanislav Golski, să-l recomande luĭ Ibraim, Mare-Vizir, pentru a puteà să iea Moldova la mórtea luĭ Ieremia Movilă, pe care o puneà la cale. Polonul îl dădù însă în mâna Turcilor, cerênd a i se tăià

---

(1) Doglioni, *loc. cit.*, p. 206—7; Hurmuzaki, III, p. 457—8; cf. *Anal. Ac. Rom.*, ser. II, XVIII, p. 104. Radu Mihnea erà un fiŭ natural (v. memoriul citat). Dovada adusă în memoriŭ, p. 101, pare decisivă. Documentul citat de Aricescu, *Revista istorică a Archivelor Românieĭ*, II, No. 1382, prin care Radu Mihnea ar întărì Aninóseĭ nisce morĭ date mănăstireĭ de «Dómna Néga, mama sa» e saŭ rĕŭ înţeles saŭ Mihnea dă din pietate acest titlu femeiĭ tatăluĭ sĕŭ. A identificà pe Vişa cu Néga, ne pare cu totul imposibil.—După o chronică rimată, publicată în E. Legrand, *Bibliothèque grecque vulgaire*, II (Paris, 1881), v. 115 şi urm., Bogdan plecă din Constantinopole la 16 Decembre 1594 şi sosì la 8 Ianuarie următor în Rusciuc, cu Mustafà-Paşa. Datele pa sigure, dar nu e de admis că Radu a fost înlăturat înainte de căderea luĭ Sinan. Iată ce explicare ar fi potrivită: ceĭ doĭ Vizirĭ îşĭ trimiseră fiecare protegiaţiĭ la armata de invasiune. V. şi *Mem. Acad. Rom.*, seria II, XVIII, p. 104.

(2) Cf., pentru acéstă campanie, expusă maĭ mult saŭ maĭ puţin fantasist de istoriciĭ noştri, Walter, p. 17 *(principalul şi decisivul isvor)*; *Chr. F.-L.-Olt*, I, p. 118; Szamosközy, II, p. 90; Bethlen, III, 533; Doglioni, *loc. cit.*; de Thou, în Papiu, I, p. 197—8; Stavrinos, în aceeaşi culegere, III, p. 288—91; Hurmuzaki, III, p. 226, 458, 498—9; IV², p. 187, 203, 206, 209 şi cele două chronicĭ muntene.

(3) Hurmuzaki, IV², p. 189; cf. p. 194 şi III, p. 458.

(4) Hurmuzaki, III, p. 507, 538.

nasul şi urechile saŭ a-l turcì. Apĕrat de ambasadorul frances, Bogdan erà să fie trimes la Tripoli, când o nouă pîră, că ar fi încercat să otrăvéscă pe Golski, îl aduce de pe corabie înapoĭ. Frumuseţea sa însă-ĭ scăpă viaţa: trăì ca pagiŭ al luĭ Ibraim, în palatul acestuia din Constantinopole, până pe la destituirea patronuluĭ sĕŭ. El se retrase atuncĭ la bailul veneţian, iar inimiciĭ sĕĭ, agenţiĭ luĭ Movilă, fură înşelaţĭ prin spânzurarea unuĭ presupus Bogdan, care fu îngropat cu pietate de Dómna Maria. (1)

În 1597, trăià la Constantinopole un renegat veneţian, Iusuf-beĭ, cu adevĕratul sĕŭ nume Cievatelli. Iusuf aveà la Veneţia o fată, anume Elena, care trăià în mănăstirea *Corpus domini*. Săracă, ea nu cugetà la căsătorie. Unchiul sĕŭ însă, cumnatul luĭ Iusuf, şeful Seraiuluĭ, Omer-Aga, se gândì la o căsătorie între Elena şi Bogdan, pe care el l'ar ajutà să se facă Domn. Tînĕrul, care fugise atuncĭ din casa luĭ Ibraim, sosì la Veneţia, la 15 August şi se înţelese cu Elena, care mulţămì pentru acéstă fericire neaşteptată.

Trebuià însă aprobarea dogeluĭ, deşì Elena nu erà încă *profesă*. Acéstă aprobare nu putù s'o capete. Bogdan fu zugrăvit Senatuluĭ ca unul, ce a primit religia stăpânilor sĕĭ: căsătorindu-se, voià să piardă un suflet creştin. Bogdan se oferì în zadar să lase pe Elena la Veneţia, în casa suroriĭ sale, până ce va căpĕtà Domnia. Vicariul patriarcal intervenì, şi fata luĭ Cievatelli, înzestrată de Republică, luă numele călugăresc de Deodata. Într'o scrisóre, prin care cere banĭ, ea blestemă pe Iusuf, «apostolul mahomedan» şi-şĭ anunţă ultima hotărîre (15 Decembre 1599). (2) Tóte stăruinţele luĭ Omer-Aga fură zadarnice. (3) Pentru a măgulì pe acesta, Michaiŭ-Vitézul îĭ arătă perspectiva stabilireĭ luĭ Bogdan în Moldova, pe care o cucerise. (20 Aprilie 1600). (4)

Întâia óră când Bogdan apare cu numele schimbat e în 1600. Ambasadorul veneţian vorbesce de un «Ştefan Bogdan» ascuns la representantul AnglieĬ şi care nu e decât fiul luĭ Iancu, despre care Walther spune acelaşĭ lucru. Solĭ aĭ boerimeĭ moldovenescĭ anti-polone îl

(1) Cf. Walther, p. 20—1; Hurmuzaki, III, p. 509—10. Schimbarea de Vizir s'ar fi făcut, după tablele luĭ Hammer, la 23 Octobre.

(2) Hurmuzaki, IV², p. 241—2, 244, 245—7; III, p. 535, 537.

(3) Hurmuzaki, IV², p. 247.

(4) *Ibid.*, p. 21, 23. La 21 Ianuarie 1600, Bogdan, «fiul luĭ Iancu», erà încă la Veneţia.

cereaŭ de Domn în Octobre. Capu-Chehaiaua Hanuluĭ îl sprijineà, dar vrăjmăşia Caimacamuluĭ servì interesele luĭ Ieremia Movilă. (1) În 1601, pretendentul părăsesce Constantinopolul pentru a merge în Anglia. Când Turciĭ îĭ oferiaŭ Moldova în Novembre, el lipsià din oraş. (2) Se întórse, prin Veneţia, în Iulie 1602 şi se ascunse iarăşĭ la ambasadorul engles. (3) Aveà scrisorĭ de la Elisabeta, pe care o servise în Flandra (4), dar nicĭ un ban şi nicĭ un amic; cerù totuşĭ Moldova. Între inimiciĭ sĕĭ erà şi Omer-Aga, furios că-ĭ dăduse mulţĭ banĭ fără folos.

O bucată de vreme, luptele dintre Buzescĭ şi Simion aprinseră speranţele aventurieruluĭ. Cerù dintru întâiŭ, fără să-l capete, sprijinul baiłuluĭ Nani. (5) Radu Michnea fu preferat însă de Turcĭ, apoĭ, în 1604, când acesta se întorsese fără succes, ambiĭ pretendenţĭ fură trimeşĭ spre castelul asiatic al Dardanelelor. Eraŭ la început ţinuţĭ în lanţurĭ pe corabie şi fórte rĕŭ trataţĭ. (6)

Radu Michnea scăpă din închisóre în Maiŭ, când fu luat la sine de Vizir. Cât despre Bogdan, «Domnul Moldoveĭ» se îmbrăcă femeesce

---

(1) *Ibid.*, p. 300. Caimacam erà atuncĭ (din Martie) eunucul Hafiz-Ahmed-Paşa. Hammer, *Gesch. des osm. Reiches*, IV, p. 303—4.

(2) Hurmuzaki, IV², p. 44, No. XLIII. E absolut sigur că aicĭ se vorbesce de Bogdan, fiul Sasuluĭ, căcĭ «Ştefan Bogdan» e arătat ca avênd rude la Veneţia *(apparentato in Venezia)*.

(3) Hurmuzaki, IV², p. 262—3. Aicĭ nenorocitul pretendent se chiamă alt-fel: «il principe Marchiò di Bogdania». Că nu e vorba de vre-un Marcu óre-care (nicĭ nu e de gândit la nepotul luĭ Michaiŭ-Vitézul şi fiul luĭ Cercel; *acest* Marcu adună în Maiŭ trupe la Satu-Mare şi se aflà, în August, în Moldova, spre a se face Domn. Cf. Hurmuzaki, IV, p. 326 şi *Supl.* II², p. 159—63, 192, 194), dovedesce faptul că bailul vorbesce *(loc. cit.)*, despre înrudirea luĭ cu Ioan Zane şi despre o cértă cu Omer-Aga, care-ĭ înaintase banĭ pentru căsătoria cu *zitella* luĭ Iusuf-Cievatelli.

(4) V. nota precedentă. A fost întrebuinţat póte la apĕrarea Ostendeĭ, al căreia asediu începe în Iulie 1601 *(Hugonis Grotii Annales et historiae de rebus belgicis*, Amsterdam 1658, p. 583 şi urm).

(5) Hurmuzaki, IV², p. 263. Într'o întrevedere, nóptea, bailul sfătuì pe pretendent «să plece cât maĭ iute». Altă dată-ĭ dă numaĭ, ca rĕspuns la discursurile sale optimiste, «parole generali et officiose» (Iulie 1602). *Ibid.* Totuşĭ numirea acestuĭ «Marchio, fiul rĕposatuluĭ Iancu» se credea posibilă, «la o nevoe mare», în August. «Marchio» erà maì în vîrstă decât concurentul sĕŭ Radu Michnea (p. 265). În Septembre, Turciĭ l'ar fi numit în Moldova, dacă ar fi isbutit candidatul lor pentru Muntenia Radu (p. 267).

(6) Pretendenţiĭ fură închişĭ între 3 şi 21 Februarie. Hurmuzaki, IV², p. 275, 276.

şi fugì din castel în luna luĭ Iulie 1606, după doĭ anĭ trecuţĭ de captivitate. (1) În August al aceluiaşĭ an, móre Ieremia. (2)

Pretendentul fugise iarăşĭ în Anglia, unde Iacob I succedase Elisabeteĭ. De noul Rege e recomendat «Ştefan Bogdan» Electoruluĭ de Brandenburg, la 15 Octobre 1607. (3) Trimeţêndu-şĭ genealogia înainte (4), el se presintă în Berlin ca moştenitor al obligaţiuniĭ luĭ Petru Rareş, la 12 Decembre 1607. Wolfgang, scrie el luĭ Ioachim-Frederic, e, ca toţĭ ceĭ-lalţĭ principĭ moldovenĭ, un şarlatan, şi el, Bogdan, póte dovedì acésta «cu mărturiĭ de patriarchĭ şi de regĭ». N'are sinet, dar îl póte trimete maĭ târziŭ, dacă Electorul ţine un agent la Veneţia. (5).

În calea spre Londra, «Ştefan Bogdan» maĭ pusese la contribuţiune pe Electorul Saxonieĭ, faţă de care invocase comunitatea de religiune: «catolico-evangelică». (6) Împěratuluĭ îĭ scrisese de maĭ multe orĭ în Iunie 1607, din Viena, unde aşteptă rĕspuns treĭ lunĭ de ḑile, oferind a cucerì *singur*, «în persónă», cele douĕ castele din Dardanele, carĭ ar permite închiderea floteĭ turcescĭ în Marea-Négră şi a plătì, ajuns Domn, un tribut anual de opt-ḑecĭ, şi chiar o sută treĭ-ḑecĭ de miĭ de leĭ Imperiuluĭ. Se intitulà: «Don Stephano Bogdan Despot, fiŭ al luĭ Iancu Despot, Domn al Moldoveĭ». (7)

Se întórse în Orient, prin Veneţia, în 1608, şi se ascunse într'un sat de lângă Constantinopole. Erà singur: mamă-sa şi treĭ surorĭ: Elena, Cneajna şi Despina muriseră; rĕmăsese în viaţă numaĭ el şi o a patra soră, Voica. Ca de obiceiŭ, n'aveà nicĭ un ban. (8)

---

(1) *Ibid.*, p. 284, 288.

(2) De apoplexie. *Ibid.*, p. 289.

(3) Papiu, III, p. 49—50. Ştefan Bogdan» se întîlnise, de sigur, în Anglia, prin August, cu cel dintâiŭ ambasador turc în acéstă ţara, Mustafà, care venià din Francia, unde suferise greŭ de fóme, «bucatele Francesilor fiind aşà de amestecate cu carne de porc, încât nu puté să le mănânce». Ellis, *Original letters illustrative of english history*, III, Londra 1824, p. 85—6.

(4) Publicată în Papiu, III, p. 46. Şi din genealogie se vede că avem a face cu Bogdan Sasul, şi nu cu adevĕratul Ştefan Bogdan. Cf. *ibid.*, p. 45. Pentru cine ar avé îndoială asupra faptuluĭ dacă «Bogdan» cu genealogia (trimésă înainte de sosirea sa) e Ştefan Bogdan, e decisiv faptul că Ştefan se numesce: descendent al lul Petru Rareş (p. 51).

(5) Papiu, III, p. 50—1.

(6) Inedit. Scrisóre fără dată. În ea, «Ştefan Bogdan» declara că vreà să rĕmâie pe lângă Iacob I şi vorbesce de serviciile ce a adus regineĭ Elisabeta.

(7) Hurmuzaki, IV, p. 415—6. Asupra castelelor pomenite, v. *Narrazione di Francesco dalla Valle, Padovano,* în *Magyar Történelmi Tár,* III, 1857, p. 16—7.

(8) Hurmuzaki, IV², p. 299.

Din satul acela venì la Constantinopole, în casa ambasadoruluĭ engles iarăşĭ. (1) La 6 Octobre, el asistă, împreună cu acesta şi doĭ magnaţĭ polonĭ, la prânzul dat de Adam de Herberstein, ambasadorul extraordinar al Împĕratuluĭ. Se întórseră pe apă, în vre-o patru-spre-ḑece caice, cu sunete de trâmbiţe şi surle. (2)

De acum începe o luptă de treĭ anĭ de ḑile pentru stabilirea pretendentuluĭ în Moldova. Agentul Movilescilor, Caraiman, lucréză cu banĭ pentru îndepărtarea saŭ uciderea luĭ. Nisce Moldovenĭ, carĭ cereaŭ pe Bogdan, maltratéză pe agent, sunt bătuţĭ solid şi duşĭ la Cele-Şépte-Turnurĭ; doĭ dintre dînşiĭ, liberaţĭ, continuă a merge la ambasador. De aicĭ, o fórte vehementă cértă între acesta şi Vizir, care strigă «că Sultanul îl va trimete în Anglia, legat la Regele sĕŭ, ca să-ĭ taie capul». Caraiman e în sfârşit împuşcat de vrăşmaşiĭ sĕŭ politicĭ în Decembre 1609. (3)

Pe de altă parte, Domnul Ardéluluĭ intră în fórte rele relaţiunĭ cu al Moldoveĭ, Constantin Movilă, îĭ spânzură ómeniĭ, cere voie Porţiĭ să-l gonéscă (31 Octobre 1609). În locul sĕŭ, de repeţite orĭ, Gavril Báthory propune pe Bogdan. Pentru a mântuì intrigile, Vizirul cércă să prindă pe acest om îndărătnic, făcêndu-se a gonì pe agenţiĭ movilescĭ şi invitându-l la Bogdan-Sarai, în palatul Domnilor, ca unul ce e ales în Moldova; dar Ştefan nu se înşelă (29 Maiŭ 1610). (4)

În 1611, Báthory năvălesce în Muntenia şi gonesce pe Radu Şerban, dar ţara e dată, nu luĭ Ştefan, ci luĭ Radu Michnea (Februarie 1611). Bogdan aşteptà Moldova, de unde se auḑià că Movilă a fu-

(1) Nu sciŭ cine înlocuì în acest post pe Henry Lello, care-l ocupă «cel puţin până la 1605». Ellis, III, p. 84.

(2) Bibl. regală publică din München, ms. germ. 1277, f° 89 V°; altă copie în ms. 344 al Archivelor provinciale din Graz, f° 137 V°.

(3) Hurmuzaki, IV², p. 302—6. Se liberase, de toţĭ, cincĭ-ḑecĭ de Moldovenĭ, ca mulţămită pentru sprijinul naval promis de ambasadorul Anglieĭ Turcilor: între dînşiĭ eraŭ însă numaĭ doĭ boerĭ póte (cf. *ibid.*, p. 302 şi 304). Mare-Vizir erà, după Hammer, Murad-Paşa (11 Decembre 1606—8 Septembre 1611). Pentru paharnicul Caraiman, v. ed. V. A. Urechiă a operelor luĭ Miron Costin, II, p. 578—82; p. 594, nota 1; *An. Ac. Rom.*, seria II, x, partea administrativă (1889), p. 28.

(4) *Ibid.*, p. 305, 307—8, 308—9; cf. p. 303, No. CCCVI. Pe p. 308—9, e vorba şi de o cumpĕrare a mitropolituluĭ Moldoveĭ de către Bogdan, pentru a otrăvì în împărtăşanie pe Constantin Movilă (e vorba de mitropolitul Tudosie Barbovski, preceptorul de odată al luĭ Ştefan, fiul luĭ Petru-Şchiopul? Cf. Erbiceanu, *Ist. Mitr. Mold.*, p. LVII şi *Vatra*, I, p. 160). Lucrul nu arată să fie adevĕrat.

git. (1) La 29 Maiŭ, principele ardelén îl cere cu stăruinţă, ca să nu cadă cele două ţĕrĭ sub Polonĭ: trimétă-l decĭ, «cu buzduganul şi cu stégul, în Domnia Moldoveĭ», căcĭ n'a stăruit la nimenĭ decât numaĭ la Pórtă. (2) Dar Turciĭ îl acusă că a adăpostit doĭ sclavĭ cu banĭ de furat, şi trimit céuşĭ să-ĭ prindă în casa ambasadoruluĭ, care refusă voia de a cercetà (Iunie). (3) Încuragiaţĭ, Poloniĭ cer în Septembre gonirea saŭ uciderea turburătorilor de pace şi îndepărtarea ómenilor ce vin să facă intrigĭ la Pórtă: oferià solul lor mulţĭ banĭ pentru a aveà pe Bogdan. (4) Îndată sosesce alt sol ardelén (Novembre), dar Movilă declară, în acelaşĭ timp, că e gata să alunge pe Imperialĭ, pentru folosul Porţiĭ, «până în tainiţele lor». Acéstă protestaţiune de devotament nu-ĭ folosesce mult, nu e vorbă; dar cel ce-l înlocuì nu fu Bogdan, ci un pretins fiŭ al luĭ Ştefan Tomşa, care servise în Francia şi fusese prisonier în cetatea spaniolă Jaca, din Pirineĭ. Ştefan Tomşa II plécă spre Moldova la 9 Decembre (5), şi Poloniĭ, carĭ se plânsese printr'un ambasador special, Robert Cunningham, regeluĭ Iacob, capĕtă rechemarea ambasadoruluĭ regal pe lângă Pórtă (Decembre). (6) Desperat, după stăruinţĭ aşa de îndelungate, Bogdan se înfăţişéză, în sfârşit, înaintea Sultanuluĭ, când acesta mergeà la Seraiul-Vechiŭ şi oferă a se turcì.

(1) Hurmuzaki, IV², p. 311—3; *Supl.* I¹, p. 133—4. În Muntenia, doria să puie Báthory pe fratele saŭ nepotul sĕŭ, ba chiar s'o păstreze pentru sine, cas, când ar fi strămutat capitala celor două provinciĭ reunite la Sibiiŭ (p. 315).

(2) Scrisórea luĭ Gavril Báthory către Caimacamul Iusuf-Paşa (Hurmuzaki, IV, p. 444—5). Cf. IV², p. 316—9; *Supl.* I¹, p. 136.

(3) Hurmuzaki, *Supl.* I¹, p. 135.

(4) *Ibid.*, IV², p. 332, 334. Fiind-că paginaţia volumuluĭ e greşită, însemnăm că e vorba de N-rele CCCXXXV şi CCCXXXVII. Cf. *Supl.* I¹, p. 138.

(5) Cf. *ibid.*, p. 139—40; IV², 328—31, N-rele CCCXL—XLII. Asupra legitimităţiĭ pretenţiunilor luĭ Ştefan II Tomşa, v. Xenopol, III, p. 491—2. Publicarea însă, de d-l Ioan Bogdan, a testamentuluĭ luĭ Ştefan I Tomşa (Hurmuzaki, *Supl.* II¹, p. 238—41) arată netemeinicia lor: soţia luĭ Tomşa se numià «Cambacia» şi nu Axinia, cum pretindeà Domnul de la 1611, şi testamentul nu vorbesce de nicĭ-un copil al luĭ Ştefan I, din orĭ-ce căsătorie saŭ relaţiune nelegitimă. De observat iarăşĭ că Regele Polonieĭ spune limpede, într'o scrisóre din 1612: «noĭ aşa am apucat, că Domnul Tomşa [cel de la 1563] n'a avut nicĭ-un fiŭ (*A. Fr.*, I, p. 184). Cf. Miron Costin, în Kogălnicénu, ed. II, t. I, p. 261. — Răsboiul între Francia şi Spania, la care iea parte Ştefan II, e cel dintre aniĭ 1595 şi 1598. Tomşa intră apoĭ în serviciul Imperialilor contra Turcilor (Hurmuzaki, IV², No. CCCXLI). La Constantinopole, trăià în casa Caimacamuluĭ Iusuf *(loc. cit.)*.

(6) Cf. Hurmuzaki, IV², p. 319, No. CCCXXVII şi documentul publicat de mine în *Arch. soc. sc. şi lit. din Iaşĭ*, IV, p. 109—10; Apendice, No. II. Pentru rechemarea ambasadoruluĭ, v. Hurmuzaki, IV², p. 331, No. CCCXLIII şi *Supl.* I¹, p. 140.

Sprijinit de Capudan-Paşa, el e numit, îndată după acésta, sangiac de Prisren, în Albania, apoĭ de Brusa (Martie 1612), unde renegatul Ahmed visă odată reunirea celor douĕ țĕrĭ sub un beglerbeg musulman, care ar fi el. (1) Restul vieţiĭ celuĭ maĭ stăruitor dintre pretendenţiĭ la tronul ţĕrilor românescĭ ne este cu totul necunoscut. Când sangiacul Ahmed îşĭ sfârşì ḑilele obscure şi acoperite cu ruşine, cu dînsul se stinse ultima mlădiţă bărbătéscă a luĭ Ştefan-cel-Mare.

(1) Cf. Hurmuzaki, IV², p. 332, 338, 340; *Supl.* I¹, p. 144.

A D A U S U R I.

Domnul Ioan Bogdan bine-voind să-mĭ puie la disposiţiune extractele luate de d-sa după documentele slavo-române din Braşov, pot întregì în chip însemnat cele spuse maĭ sus despre doĭ pretendenţĭ: Mircea, fiul luĭ Mihnea şi, maĭ ales, Bădica-Voevod. Acesta din urmă, aşa de vag, după singurele date ce se află în socotelile Braşovuluĭ şi în cronicele muntenescĭ, câştigă o fisionomie a sa şi dobândesce o istorie proprie.

I. Mircea, fiul luĭ Mihnea.

La mórtea sa, Mihnea-cel-Rĕŭ erà căsătorit cu Voica, despre care s'a vorbit şi înainte. (1) Din altă căsătorie saŭ dintr'o relaţiune nelegitimă însă, se născuse Mircea, pretendentul din 1511—1522. În adevĕr, când, după mórtea soţuluĭ eĭ, Voica izbutì să capete de la Rege ordinul de a i se liberà nisce cescĭ de argint, comandate de fostul Domn în Braşov, guvernul oraşuluĭ obiectă că ordinul regal vorbesce de mama luĭ Mircea , ceea ce nu erà dînsa. Voica recunoscù faptul, mărginindu-se a spune că relaţiunile dintre ea şi tînĕrul Voevod eraŭ cele de iubire dintre mamă şi fiŭ. De şi nu este născut din trupul meŭ , scrie Dómna véduvă, dar îl iubesc ca pe fiul meŭ şi el mĕ iubesce tot aşa . (2) Braşoveniĭ cedară acestor protestărĭ şi dădură Voiceĭ douĕ-ḑecĭ şi treĭ din cele douĕ-ḑecĭ şi patru de cescĭ, menite

---

(1) P. 208.

(2) Resumat al documentuluĭ 546 din Braşov (resumatele sunt făcute după originale de d-l Bogdan).

să facă parte din zestrea Domniţeĭ Ruxanda, care se mărită cu logofĕtul Dragomir. (1) După Olahus, o altă fată a luĭ Mihnea s'ar fi măritat cu «Domnul Moldoveĭ» (?). (2) În sfârşit, Neagoe Basarab se plânge, într'o scrisóre nedatată către magistraţiĭ din Braşov, că nisce pribegĭ hoţĭ de caĭ s'ar fi refugiat in ţara lor, pe lângă Miloş, fiul luĭ Mihnea». (3)

Mircea încercă, în 1511, o năvălire în Ţara-Românéscă. (4) Dintre documentele din Braşov, privitóre la dînsul, două se referă de sigur la acéstă d'intâiŭ tentativă. Într'unul, pretendentul cere Voiceĭ 300.000 de aspri pentru a trece în Muntenia, unde e cerut de ţară, care l-ar primì, «măcar o sută de ómenĭ să aibă ; are, în special, pentru dînsul pe boeriĭ Stoica vornicul, ce mersese la regele Vladislav pentru stăruinţĭ, pe cumnatul sĕŭ, logofĕtul Dragomir, pe un Radu şi alţiĭ; Secuiĭ îl îndemnaŭ să-şĭ cerce norocul, şi are sciinţă că Regele, care lipsesce din Ardél, unde nu se va întórce decât într'un an, nu l-ar desaprobà. (5) În a doua, arată mameĭ sale vitrege că a eşit din Braşov până la Cohalm, «cu toţĭ feciorii , adecă probabil ostaşiĭ năimiţĭ, şi o asigură, cerêndu-ĭ rugăciunile pentru izbândă, că, izbutind, o va cinstì ca odată rĕposatul eĭ soţ, Mihnea. (6) Póte să fie tot din 1511 şi scrisórea prin care Mircea rógă pe Braşovenĭ a încredinţà lucrurile sale Voiceĭ. (7)

Întors în Braşov, pretendentul fu strămutat cu sila la Buda, de unde, în 1512, l-am vĕḑut fugind la Ciceŭ. (8) O scrisóre a luĭ, prin care asigură pe Braşovenĭ că Ianăş Voevod , adecă Zápolya, i-ar fi dat la dînşiĭ arme, ce-ĭ sunt de nevoe, e datată din Cetatea-de-Baltă, 22 Ianuarie, póte 1513. (9)

Am citat în memoriŭ raportul veneţian care dovedesce că Mehemetbeiŭ Basarab a avut, în 1521, ideia de a sprijinì causa pribeagulu Mircea, pe care l-ar fi adus chiar in ţară. (10) Aş lega de acéstă ulti-

(1) Doc. din Braşov, No. 320 (7 Septembre 1511) (chitanţa Voiceĭ). Cf. maĭ sus, p. 208.
(2) *Hungaria et Attila*, ed. Kollar, Viena, 1763, p. 57.
(3) Doc. din Braşov, No. 14.
(4) Maı sus, p. 208; Engel, *o. c.*, p. 197.
(5) Doc. din Braşov, No. 18; *Sbornicul* bulgar pe 1896, p. 97. Cf. Fessler, *o. c.*, III, p. 290.
(6) Doc. din Braşov, No. 14; *Sborn.*, p. 98.
(7) Doc. din Braşov, No. 22.
(8) Maĭ sus, p. 208.
(9) Doc. din Braşov, No. 13; *Sborn.*, p. 99.
(10) Maĭ sus, p. 208—9.

mă încercare a luĭ Mircea cunoscută până acum scrisórea prin care el face propunerĭ de pace Braşovenilor, faţă cu carĭ Turciĭ i-ar fi lăsat mână liberă, promiţênd a le căpĕtà de la aceştĭ din urmă situaţiunea ce aveà Braşovul sub fratele sĕŭ Radu , ceea ce e nouă enigmă. (1) Ar fi póte databilă în acest an şi scrisórea prin care Marele-Vornic Stănilă cere Braşovenilor a legà relaţiunĭ cu noul Domn creştin , Mircea. (2) *Creştinătatea* pare să fi devenit un titlu pentru vînătoriĭ de corónă pe vremea luĭ Mehemet-beiŭ.

În sfârşit, scrisorĭ maĭ puţin însemnate, şi fără criteriŭ sigur cronologic, adresate tot de Mircea Braşovenilor, cuprind asigurărĭ de prietenie, mulţămirĭ pentru noutăţĭ, reclamaţiunĭ de pribegĭ,— Mărgineniĭ , Danciul , cu care e gata să se împace, căcĭ l-a ertat —, daraverĭ comerciale şi de altă natură. (3)

II. Bădica-Voevod.

Documentele slave din Braşov ne spun întâiŭ cine erà Bădica. Chronicile muntene arată că efemerul Domn de treĭ lunĭ de ḑile erà vĕr primar cu Preda, tutorul şi fără îndoială unchiul de pe tată al luĭ Teodosie. (4) Dar nu numaĭ chronicile, carĭ sunt une-orĭ de o remarcabilă exactitate. D-l Tocilescu pomenesce, în monografia sa asupra mănăstireĭ de la Curtea de Argeş, după un document inedit probabil, cumpĕrarea moşiilor Topana şi Neacşul, ale mănăstiriĭ, de Neagoe de la vĕrul sĕŭ Badea postelnicul , cu preţul de 14.000 de aspri turcescĭ, în 1519. (5)

Scrisórea prin care boeriĭ muntenĭ vestesc guvernuluĭ din Braşov alegerea luĭ Bădica Radul Voevod», îl recomandă ca fiind fiul luĭ Radu . (6) Al luĭ Radu de la Afumaţĭ, evident că nu, căcĭ contra luĭ se făceà doar mişcarea, şi apoĭ *acest* Radu erà prea tînĕr. Rĕmâne Radu-cel-Mare, ultimul Radu precedent. Şi, în adevĕr, scrisórea din

---

(1) Doc. din Braşov, No. 20; *Sborn.*, p. 98.

(2) Doc. din Braşov, No. 574.

(3) Doc. din Braşov, No. 16, 17, 19, 23, 24; *Sborn.*, p. 96. Fiind însă cu date lunare de la Novembre la Aprilie, s'ar potrivì maĭ degrabă cu timpul când Mircea a putut fi în ţară la 1521 2.

(4) V. p. 210.

(5) *O. c.*, p. 41. Dar cf. maĭ sus, în memoriu, p. 211.

(6) Doc. din Braşov, No. 551.

9 Ianuarie (1524) a luĭ Bădica Radul Voevod (1) către Braşoveni spune lămurit că el e fiul luĭ Radu Voevod cel Bătrân [spre distincţiune de actualul Radu Voevod, de la Afumaţĭ], fiul Călugăruluĭ». (2) Însă e stabilit că Radu-cel-Mare erà fiul luĭ Vlad Călugărul. (3) Înrudirea luĭ Bădica Radu cu Basarabesciĭ, calitatea-ĭ de vĕr primar al fraţilor Neagoe şi Preda, trebue explicată prin femeĭ.

Chronicile muntenescĭ, carĭ atribue luĭ Bădica uciderea dubiosuluĭ Radu Călugărul, îĭ daŭ cu acest prilej titlul de Comis. (4) Comis îl numesce şi o scrisóre a unuĭ Sava din Têrgovisce către pârgariĭ din Braşov, scrisóre care vorbesce de un brâŭ al luĭ Mehemet, tăiat de boeriĭ carĭ aŭ fost cu el, şi anume boerul Bădica Comisul, nóptea, când dormià . (5) Bădica, în dregătoriĭ încă de sub Radu, a fost, în timpul Domnieĭ luĭ Neagoe, Mare-Postelnic, şi cu acéstă dregătorie îl întâlnim în documente de-ale acestuia, din aniĭ 1516—20, ca Badea saŭ chiar «Bădica . (6)

În împrejurărĭ şi din cause necunoscute, fiul de Domn adevĕrat trecù în Ardél. Probabil el e acel «Badea vornic , care cere, împreună cu logofĕtul Stoican şi alţiĭ, un adăpost Braşovenilor. Doresc a fi liberĭ să plece când şi unde vor voì; pârgariĭ să intervie pentru a se încuviinţà acest adăpost pe lângă Iosa de Som, căruia i-aŭ scris şi eĭ. (7)

---

(1) Doc. din Braşov, No. 316, Monograma luĭ pórtă numaĭ numele de Radu.

(2) Doc. din Braşov, No. 316.

(3) Xenopol, II, p. 464. Asupra fraţiei lui neaperate cu Mihnea, v. *Mem. Ac. Rom.*, secţ. ist., seria II, XVIII, p. 2, nota 1 şi, mai sus, p. 209. Scrisórea prin care Radu se plânge Braşovenilor că reţin pe vrăjmaşul sĕu Mihnea», n'ar fi o piedică (doc. din Braşov, No. 272).

(4) V. maĭ sus, p. 210.

(5) Mehemet e Mehemet-beg, în tabăra căruia a fost un timp Bădica Doc. din Braşov, No. 537 (resumat al d-lui Bogdan).

(6) Bibl. Acad. Rom., doc. 163/XX, 217 XX, 34 IX; Hurmuzaki, *Doc.*, II[3], 339 şi urm, Numele de Badea erà însă obicĭnuit pe acest timp, aşà în cât, dupa mórtea luĭ Bădica, găsim încă destui «Badea› în documentele muntene (v. Bibl. Ac. Rom., doc. 282/XX, 332/XXIX; Agură şi Mileticĭ, în *Sbornicul* bulgar pe 1893, p. 352 şi urm.; Aricescu, No. 1191; doc. din Braşov, No. 268). De sigur, e un altul Bade Cotescul trimes într'un rând Braşovenilor de Basarab III (Doc. din Braşov, No. 42). O scrisóre a luĭ Basarab numesce pe Bădica, trimes la Braşov cu Drăghicĭ Spătarul, Vornic (*ibid.*, No. 123).

(7) Doc. din Braşov, No. 532. Îutre ei Drăghici (v. nota precedentà) şi Calotă (v. *Mem. Ac. Rom.*, secţ. ist., ser. II, XVIII, p. 9). Pentru Stoican, v. maĭ sus, p 207, nota 8. Dar s'ar puteà ca documentul să fie din 1508, când Iosa erà în Ardél (Engel, *Gesch der Walachey*, p. 192). V. *Sbornicul*, *l. c.*

L-am vĕḑut în Braşov la 20 Octobre 1523.

Va fi trecut munţiĭ îndată, pentru năvălirea pe care la acea dată o pregătià. Radu de la Afumaţĭ erà pribég în Ardél, şi Turciĭ pusese Domn pe Vladislav, care se împăcă îndată cu Unguriĭ. (1) Pârvulesciĭ, partida basarabéscă, i se închinase, cu şeful eĭ, Banul Pârvu, în frunte. (2) Aceiaşĭ partidă ridică însă în curând stégul rĕscóleĭ şi proclamă pe noul Radu Voevod , Bădica.

La 30 Novembre, de sigur 1523, boeriĭ partisanĭ aĭ nouluĭ Domn scriŭ Braşovenilor, anunţându-le schimbarea. Vladislav erà pus de Turcĭ şi eĭ îşĭ simţiaŭ decĭ, ca prietenĭ aĭ creştinilor, capetele ameninţate. Radu, fiŭ de Domn, pe care l-aŭ ales, a jurat credinţă Regeluĭ şi a căpĕtat şi pace de la Turcĭ. Braşoveniĭ să nu maĭ ţie decĭ la dînşiĭ pe cel-lalt Radu, căcĭ alt-fel nu vor aveà pace cu Ţara-Românéscă şi eĭ, boeriĭ, vor face ce sciŭ. (3) Aş crede că Bădica însuşĭ e acel Radu Voevod , care scrie, la 29 Novembre (1523), pentru a da scire guvernuluĭ din Braşov că Turciĭ i-aŭ acordat stégul şi a le făgăduì aceiaşĭ prietenie şi frăţie pe care o avuse cu dînşiĭ predecesoriĭ sĕĭ. (4)

La 9 Decembre următor, boeriĭ luĭ Bădica, auḑind că Braşoveniĭ trimet în ţară pe Radu de la Afumaţĭ, scriŭ din noŭ pârgarilor, ameninţându-ĭ că se vor închinà Turcilor. Pe Vladislav îl primise Domn de la Zápolya, fiind-că-l vedeaŭ gospodar românesc , dar el s'a arĕtat nevrednic de Domnie, căcĭ nu erà creştin, ci păgân, şi zălud, şi vrăjmaş capetelor nóstre . Aŭ trebuit, prin urmare, să ridice în scaun pe un fiŭ de Domn şi creştin autentic, precum e Bădica, vasalul Ungarieĭ şi aliatul Regatuluĭ contra Turcilor. (5)

Bădica nu vedeà însă tronul sĕŭ, de două orĭ vasal, într'o ţară complet pustiită, ameninţat de un singur rival. În Mehedinţĭ, apăru altul. El trimise în potrivă-ĭ pe Pârvu cu curteniĭ, şi noul pretendent, anonim acesta, înghiţit cu totul de uitare, îşĭ perdu óstea şi capul. Speţa de triumfător, care erà Bădica, trimese, la 7 Decembre, vestea isprăveĭ sale la Braşov, prin Radu postelnicul. (6)

Un adversar maĭ serios erà însă Radu de la Afumaţĭ, care scià să

(1) V. p. 208.
(2) *Anon. Rom.*, în *Magasin*, IV, p. 270; Constantin Căpitanul, *ibid.*, I, p. 165.
(3) Doc. din Braşov, No. 567.
(4) Doc. din Braşov, No. 279.
(5) Doc. din Braşov, No. 551.
(6) Doc. din Braşov, No. 284.

se bată. La vestea sosireĭ acestuia în ţară, «Bădica Radul Voevod» scrise iarăşĭ (9 Ianuarie [1524]) Braşovenilor cu plângerĭ, explicând alegerea sa ca Domn de «boeriĭ ceĭ bătrânĭ» şi amintind că s'a închinat Ungurilor şi luĭ Zápolya, care ar vreà să-l menţie. Spusa vrăjmaşuluĭ sěŭ, că el, Bădica, a chemat pe Turcĭ e falşă: Turciĭ aŭ venit singurĭ. (1)

Asigurările ce Bădica trimeteà în Ardél nu-l împedicară, firesce, de a stăruì pentru neapěrata recunóscere la Pórtă şi de a cere ajutóre de la Turcĭ. Într'o scrisóre din Ianuarie, probabil, Radu de la Afumaţĭ arată că «Bade», cu Pârvulesciĭ şi puţinĭ Turcĭ, se împotrivesc restabilireĭ sale şi că cel d'intâiŭ se laudă că-l va gonì cu sangiaciĭ din Vidin şi Nicopole până la Braşov. Cere decĭ a se trimete la Rucăr «puşcaşiĭ şi voiniciĭ» pentru a se împedecà invasiunea. (2)

O întîmplare neaşteptată mântuì temerile şi frământările. Turciĭ îşĭ pusese în minte să facă linisce, tăind pe toţĭ pretendenţiĭ, pe prietenĭ şi pe duşmanĭ, pe ceĭ trimeşĭ de Zápolya şi pe ceĭ ce-şĭ aveaŭ nădejdea în sangiacĭ. La 27 Ianuarie, Radu de la Afumaţĭ scrià din Têrgovisce la Braşov, că a scăpat de Bădica. Acesta, care trimesese la Pórtă pentru stég — «după vechiul obiceiŭ», cum scria însuşĭ la 9 Ianuarie —, aflâ că tuiurile sosesc, eşì cu bucurie înaintea trimesuluĭ «Ţaruluĭ» şi fù ucis, împreună cu ḑece din boeriĭ sěĭ. Ucigaşiĭ îndemnaŭ pe ceĭ rěmaşĭ să mérgă spre a luà din Ardél pe Domnul întărit de Sultan; dar Radu n'avù curaj să încerce buna-credinţă turcéscă, ci rugă stăruitor pe Braşovenĭ sá-l ajute, ameninţându-ĭ că alt-fel lasă pe creştinĭ. (3)

La 2 Februarie, el dedeà scirĭ maĭ amănunţite, reînoind cererile sale de ajutor: capetele luĭ Bădica şi a doĭ boerĭ fusese trimese la Constantinopole, corpul bietuluĭ Domn măcelărit găsise loc de odihnă în sepultura princiară a Déluluĭ. Boeriĭ rěmaşĭ cu ḑile fugise la Pârvu, autorul acestuĭ incident cu sfârşit tragic. Executoriĭ poruncilor Sultanuluĭ se întórseră la Giurgiu, unde încercară în zadar să ispitéscă pe Radu de la Afumaţĭ. (4)

Aměnuntele date de documentele braşovene asupra sfârşituluĭ luĭ Bădica ne orientéză în povestirea confusă a Ragusanuluĭ Bocignoli, publicată de del Chiaro, şi ne face să putem atribuì pretendentuluĭ

---

(1) Doc. din Braşov, No. 316.
(2) Fără dată. Doc. din Braşov, No. 225.
(3) Doc. din Braşov, No. 311.
(4) Doc. din Braşov, No. 282.

nostru pasagiul ce urméză. Îl daŭ după traducerea luĭ Şincaĭ, care reproduce, în românésca sa stângace, naivitatea originaluluĭ:

Munteniĭ, lepĕdând pe voivodul [Vladislav] cel de împĕratul turcesc trimes, pun pe un altul [Bădica] în locul luĭ. Ce, bine că nu i-aŭ căḑut la inimă împĕratuluĭ Soliman II, totuşĭ (dóră aşà poftind timpul) nu şĭ-aŭ arĕtat neplăcerea, ci îndată a trimes în Ţara-Românéscă un sol, cu treĭ sute de călăreţĭ, şi aŭ trimes stemele cele de Domnie la Voevodul cel de curând ales, adecă buzduganul, stégul, carele e făcut cu o códă de cal, şi cuca. Solul acesta, sosind în Ţara-Românéscă, se primesce cu tótă cinstea de Voevod, dar, când se făceà, înaintea boerilor şi a noroduluĭ celor adunaţĭ, a pune cuca pe capul Voevoduluĭ, îl lovesce pe acesta în cap cu buzduganul şi-l omóră, precum îĭ fusese poruncit de împĕratul turcesc. Ceĭ-lalţĭ Turcĭ, năvălind asupra boerilor, pe mulţĭ dintre dînşiĭ aŭ sugrumat, apoĭ, încălecând, aŭ fugit, în cetatea ce este făcută pe ţĕrmul Dunăriĭ, adecă în Giurgiu. (1)

În 1525, Radu de la Afumaţĭ anunţà, prin doĭ solĭ, Braşovenilor că s'a întors de la Pórtă ‹zdravĕn›, cu darurĭ, şi că domnesce. (2)

III. Marco-Voevod.

Existenţa unuĭ Marco, fiul luĭ Petru de la Argeş (1534—1541; sporadic) e adeverită de inscripţiunĭ. (3) Avem scrisórea prin care Radu [Paisie] cere de la judeţul Braşovuluĭ, «Fos [Fuchs?] Hanăş , pe doctorul Gherghe pentru fiul sĕŭ greŭ bolnav, Marco. (4) Pe de altă parte, tot între documentele slave din Braşov, e unul emanat de la Io Marco Voevod şi Domn românesc , prin care acesta arată Braşovenilor că trimete la Sĕcuĭ, pentru nisce afacerĭ ale sale, pe Roman diacul». (5) E un Domn saŭ un pretendent, răsărit o clipă într'un capĕt de ţară? Şi, maĭ ales, e fiul citat al luĭ Paisie, al luĭ Petru, saŭ,

(1) Del Chiaro, p. 114—7 şi aicĭ, Apendice, No. IV; Şincai, III, p. 233.

(2) Doc. din Braşov, No. 228.

(3) Ştefulescu, *Tismana* (Târgu-Jiu, 1896), p. 96—7; Engel, *Gesch. der Walachey*, p. 215; *An. rom.*, p. 271—2; Constantin Căpitanul, p. 176. Pentru Petru de la Argeş, cf. Bethlen, I, p. 222; Olahus, *Hungaria et Attila* (Viena 1763), p. 58; Venelin, p. 159—61, 163—5; *Sbornicul* bulgar, IX (1893), p. 355 şi urm. Descendenţa acestuĭ fiŭ al rudeĭ luĭ Olahus, Stanciu, în vol. precedent al *Analelor*, p. 2.

(4) Doc. din Braşov, No. 296. Cf. *Sborn.* pe 1896, p. 96; *Rechn. der St. Kronstadt*, II (Braşov 1889), p. 383, 652.

(5) Doc. din Braşov, No. 315; *Sborn.*, p. 99.

cum s'ar puté fórte bine, Marco, fiul luĭ Cercel, de care a fost vorba maĭ sus? (1)

La p. 209, nota 7.

Radu Călugărul e menţionat într'un document intern, publicat de d-l Hasdeŭ (2), şi acésta ar fi, evident, o dovadă sigură a existenţeĭ sale. Anume, Mihnea-cel-Rĕŭ întăresce, la 12 Octobre 1586, mânăstiriĭ Vieroşul dania de treĭ sate făcută de Ivaşcu Golescu, carĭ treĭ sate fusese câştigate de tatăl acestuĭ boer, Radu Clucerul, prin vitejia sa în lupta de la Fântâna Ţiganuluĭ, purtată de Radu Vodă Călugărul› contra luĭ «Stroe pribégul». Radu Vodă erà un om recunoscĕtor, căcĭ maĭ dădù Cluceruluĭ, la nunta luĭ cu Caplea, un sat cumpĕrat de el cu 30.000 de aspri. (3)

Numaĭ cât acest ‹Radu Călugărul», prietenul şi protectorul Golescilor, e Radu Paisie. Năvălirea luĭ Stroe s'a întîmplat, după chronicĭ (4), prin 1534, şi în 1546 el resplătì pe Radu Clucerul (atuncĭ vistier) pentru purtarea-ĭ în întâia luptă cu pribegiĭ,—luptă pe care Domnul operdù şi fugì la Turciĭ din Turnu, — dându-ĭ maĭ multe alte moşiĭ. (5)

Decĭ, până acum, şi după cât sciŭ, un Radu Călugărul, rival al luĭ Preda şi omorît de Bădica, nu se află aiurea decât în chronicĭ, carĭ aŭ dedublat pe Radu Paisie Călugărul, atrase de o posibilă pomenire, în 1521, a autenticuluĭ Dragomir Călugărul, ca Domn probabil Vlad; călugăr pe care îl pomenesce şi Teodosie, într'o scrisóre către Braşovenĭ, ca vrăjmaşul nostru Călugărul›. (6)

---

(1) V. p. 255, nota 3.

(2) *Arch. ist.*, I[1], p. 67—9.

(3) *Columna luĭ Traian*, I (1870), No. 49. Caplea, care trăià încă la 1570, avù cu Radu doĭ fiĭ, pe Marele-Logofĕt Ivaşcu şi Clucerul Albu din 1571—2. Fiul luĭ Ivaşcu, Vlad, maĭ târḑiŭ postelnic, fu botezat de Alexandru II, care-ĭ dădù la botez satul Rumânescĭ. Cf. doc. citat şi *Columna*, an. citat, No. 19 şi 44; Aricescu, *o. c.*, No. 1440, 1590. Numele de Caplea erà obicĭnuit pe acest timp (v. Venelin, *o. c.*, p. 189—90, etc.).

(4) Anonimul românesc, în *Magasin*, IV, p. 272 şi Constantin Căpitanul, *ibid.*, I, p. 169.

(5) *Arch. ist.*, I[1], p. 49.

(6) Doc. din Braşov, No. 313. Radu Paisie e «Radu, fiul luĭ Radu», ca şi Radu de la Afumaţĭ (cf. Bibl. Acad. Rom., doc. 282/XX, 20 Iulie 1536 şi 332/XXIX, 24 Iulie 1552).

La p. 245, nota 3.

Mama luĭ Aron e îngropată la Petrăuţĭ lângă Sucéva, cum îmĭ comunică d-l D. Onciul. Pe piatra mormîntală, se cetesc câte-và rândurĭ slavone, care sună, în traducere: «Io Aron Voevod... prea-iubiteĭ sale mame Dómneĭ... (neînţeles), din Sucéva... (neînţeles), an. 7103 [1594], luna D[ecembre] 14 ḑile şi s'a îngropat... (neînţeles).» (1)

---

(1) Іѡ Арон Воево[да]... възлюбленѣи матн своен кнѣгинн КТКЕКЧЕ (*sic*) от Сȣчавѣ... в лто ,зрг мца д. дї днь н погреб...

Documentele inedite întrebuințate în acest studiŭ vor apăreà în colecțiunea Hurmuzaki, vol. XI (sub presă). Dăm aicĭ însă douĕ, carĭ aŭ fost tipărite, dar cu greşelĭ ce fac folositóre o retipărire.

I.

Johann Bogdan, vonn Gottes Gnaden geborner Furst der Moldaw unnd der Ritterschafft inn Franckreich verwandt. Nach Entpietung seines freundtlichen Grusses, thuen Kundt hiemit E. E. unnd wollachtbaren Wissheitenn, welcher massen der grossturckisch Kayser Ihre Fürstliche Gnade mit gegebenem freien Glaidt hab zu sich beruffen, dieselbe auff des Konnigs inn Franckreich vleissige Recommendation inn Ihr Furstenthumb Moldaviæ, daraus ihn seine Veinde vertrieben, wiederumb einzuseczenn, wie das erscheint aus Ihrer Königlichen Majestät Certification. Dieweil aber, durch vielen Krigen, Ihre Königliche Majestät verhindert wordenn, Ihrer Fürstlichen Gnade Rais mit einem zugegebenem Ambassadorn unnd nodtwendigenn Viatico zu befurdern, seind Ihre Fürstliche Gnade verursacht wordenn die christliche Potentaten, Fursten unnd der loblichenn Stedte Burgermeister und Redt umb die behulffliche Handt zu bittenn. Hiezwischen werden Ihre Fürstliche Gnade auff dem Weg mitt leiblicher Schwacheit befallenn unnd zu Hamburgk ann die neun Monaten auffgehalten, dadurch sie inn die eusserste Nodt gerathen. Als gelangt Ihrer Furstlichen Gnade demuetigs Begherenn an E. E. und wollachtbare Wissheiten, Sie wollen ihr aus christlicher Barmherczigkeit, lehenweis oder wie sonsten das gefellig, mit einer Stewr zu Hulff kommen, und seind Ihre Fürstliche Gnade, da sie der almechtige Gott dermaeln eins zu ihren verhofftem Furstenthumb wider verhelfen, solchs mit Danck zu restituirenn erpietig, unnd will hiezwischen fur E. E. unnd wolachtbaren Wissheiten langes Lebenn unnd gluckselige Regirung Gott denn allmechtigenn bittenn. Datum *à Brunsvy, le 21 septembre 1599.*

Dominationum Vestrarum

Amicus deditissimus
Jon Bogdan.

(Orig. la Bibl. Ac. Române, vitrină; Hurmuzaki, III[2], p. 436–7.)

II.

Iacobus, Dei gratia Magnæ Britanniæ, Franciæ et Hiberniæ rex, fidei defensor, etc. Serenissimo principi ac domino Sigismundo tertio, eadem gratia regi Poloniæ, magno duci Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, Livoniæ, etc., necnon Suecorum, Gottorum, Vandalorumque ereditario regi, consanguineo, affini et fratri nostro charissimo, salutem et felicitatem. Serenissime rex, frater et amice noster charissime. Litteras vestras per aulicum vestrum Robertum Cumingham accepimus, intelleximus ex iis ea quæ de principe Moldaviæ nos rogatis; quæ cum et prioribus litteris rogassetis, nos vestræ postulationi ea respondimus quæ nunc etiam responderi æqua nobis videntur: nos, cum primum in gratiam principis moldaviensis litteras dedimus, non suspicari potuisse eam rem ad vos pertinere, tantummodo calamitate principis afflicti commotos, et scripsisse benevolas litteras ad eos qui fortunam eius iuvare possent et in impendia eius pecuniam aliquam erogasse. Deinceps neque ille nos ultra postulavit, neque profectum est a nobis aliud quicquam. Quæ cum ita sint, minime dubitamus Serenitatem Vestram existimaturam id quod egimus optimæ nostræ necessitudini, principum omnium consuetudini convenire, quorum exemplo usi sumus plurimorum, qui sui ordinis viros fortuna perculsos ope et consilio suo iuvare pro laude semper duxerunt; amicitiam vero nostram mutuam subditorumque nostrorum invicem commercium nos ubique ut sarta tectaque maneant diligentissime curaturos Serenitas Vestra certo sibi persuadeat. Datum in palatio nostro Westmonasterii, 24° die Iunii, anno Domini 1610.

Serenitatis Vestræ frater amantissimus
Iacobus Rex.

(Oxford, Bibl. Bodleiană, ms. 1729, p. 110; *Arch. soc. sc. și. lit. din Iași*, IV, p. 109—10.)

Extrag din *Ungrisches Magazin* partea din documentul german (*sic*) al luĭ Nicolae Basarab, pe care o reproduce Seyvert (*Siebenbürgische Briefe,* XIII: *Von dem walachischen Wappen*). «Magasinul» e destul de rar, pentru ca reproducerea să fie îndreptățită.

III.

... Nämlich, einen gleichgetheilten Schild, dessen Vordertheil wieder in gleiche Theile getheilet seyn soll; in dessen Obertheile der Kopf eines schwarzen Raben, der im Schnabel ein goldenes Kreutz hält in einem weissen oder silbernen Felde; im Untertheile, in einem gelben oder goldenen Felde die Pfrunde eines Löwen, so schwarz ist, welche von dem ganzen Löwen (der das Wappen unseres Fürstenthums Transalpina ist) genommen worden. In dem andern Theile soll das Wappen der Mark-

graffschaft Jalonitz seyn, welches wir ihm gleichfalls, wie unten zu vernehmen, verliehen haben: nämlich ein der Qweere nach fliessendes Wasser, in seiner natürlichen Farbe, in einem himmelblauen Felde, aus welchem Wasser eine goldene, um die Spitzen mit goldenen Zetteln gezierte Koppie hervorkömmt; über dem Schilde aber, ein offener Helm, dessen Decken zur rechten Hand Schwarz und Silber, zur linken mit Gold und Himmelblau gewirkt sind; auf dem Helm aber, zwey Cypressenbäume, in ihrer natürlichen Farbe.... (1)

IV.

Din aceeaşí causă de raritate a tipăritureĭ, daŭ, în sfârşit, importanta scrisóre a luĭ Michail Bocignoli (2), din Ragusa, către secretarul luĭ Carol-Quintul, Gerard Plania (29 Iunie 1524). O extrag din Del Chiaro, p. 111 şi urm., care a tradus-o din latinesce.

... [I Valacchi], nazione d'ingegno rozzo ed incolto e non dissimile da' suoi armenti; nè attende all' arte militare, nè alla cura de' publici affari; amatori delle risse e delle discordie, a segno tale che per lo più non si astengono (3) dalla strage de' suoi principi; dal che n'è seguito che, sendo tributari de' soli Ungheri, son divenuti non solamente tributari, ma sudditi de' Turchi... Fù già trà di loro un principe (chiamasi da loro voivoda), il cui nome era Dragolo; uomo coraggioso e ben perito nelle cose militari. Questi, non solo difendeva bravamente le cose sue; ma, nel tempo d'inverno, sendo agghiacciato il Danubio, come ordinariamente succede, assaliva i confini de' Turchi e mettevali a ferro e fuoco. Del che sdegnato Maometto, bisavo di Solimano, moderno imperadore de' Turchi, per vendicar le ingiurie, passando il Danubio, entrò nella Valachia: Dragolo non andogli incontro, imperciocchè avea dalle campagne e da' villaggi fatto ritirare in foltissimi boschi circondati di paludi, non solamente gli uomini e gli armenti, ma eziandio tutte le cose necessarie, a segno tale che l'esercito de' Turchi dovea portarsi d'altronde ciò che al vitto eragli bisognevole. Ma il suddetto Dragolo con alquanti cavalleggieri, spesse volte in tempo di notte, per lo più anco di giorno, per sentieri e stradelle a lui

(1) E pĕcat că Seyvert nu arată unde a vĕḑut diploma, căreia decĭ nu i se póte dà de urmă, deşì ar fi aşà de interesant s'o cunóscem întrégă.

(2) Boccignoli-ĭ saŭ Bucignoli-ĭ (Buzignoli; slav.: Bocinich, Manatich) eraŭ o mare familie ragusană. În 1403, Marin erà rector al Republiceĭ; întâlnim pe un alt Bucignoli, Michail, în 1445 (Gelcich şi Thallóczy, *Diplomatarium relationum reipublicae ragusinae cum regno Hungariae*, Budapesta, 1887, p. 103; Jireček, Споменици Српски, în Споменик-ul Academieĭ sêrbescĭ, XI, Belgrad, 1892, p. 85).

(3) În Del Chiaro: «attengono».

note, usciva dalle selve e sorprendeva molti di quei Turchi, che erano a foraggio o che si eran allontanati dal loro accampamento. Alle volte gli assaliva tutti, allorchè meno se l'aspettavano e, uccisine molti, sinchè si riducevano insieme, di nuovo si rifugiava ne' boschi, nè permetteva al nemico di attaccar la zuffa con condizioni uguali. Laonde Maometto, a cui mancavano i viveri per l'esercito e che non voleva, con grandissimo pericolo della sua gente, assalir Dragolo rinchiuso ne' boschi, avendo perduti molti de' suoi, fù costretto, senza preda e senza vittoria, di ritornarsene per dove era venuto. Ma i nobili valachi, liberati dal timor del nemico, dimenticati del benefizio ricevuto da Dragolo, incominciarono a tramare perversi consigli per la morte di lui. Detestavano la milizia, lodavano i Turchi, biasimavano le azioni di Dragolo, dicevano che la vittoria un giorno sarebbe stata di maggior pregiudizio a i vincitori che a i vinti, asserivano che non potevan soffrire di aver nemici i Turchi e risolverono di far amicizia con esso loro, mediante anche il tributo. Dragolo all' incontro sforzasi di persuader loro che non dimandin la pace da' vinti, che difendan se stessi e le cose sue con le armi, che vivano in libertà e, finalmente, che, sinch' egli fosse vivuto, non averia permesso giammai che la Valachia fosse tributaria del Turco. Persistendo esso in questa opinione, vien trucidato insidiosamente da' nobili valachi, e in di lui luogo ne vien sostituito un altro. Costui comprò la pace da' Turchi, mediante l'annuo tributo di dodici mila ungheri d'oro. I figliuoli di Dragolo e molti suoi partigiani rifugiaronsi al Turco, da cui molto benignamente accolti, fù permesso loro di menar vita cristiana; imperocchè questi non erano di rito greco, ma latino. (1) Ma i Valachi, di niuno stato contenti, non soffrirono che lungamente regnasse colui, che in luogo del defunto avevano eletto; ma, avendolo ammazzato, e non accordandosi nello eleggere un principe, rimisero la cosa al Turco. Questo elesse uno di quelli che eransi ricoverati presso lui (2); e, decoratolo con le insegne del principato, gl' impone che vada nella sua provincia, e comanda che a niun fosse lecito esser principe di Valachia se non, o eletto da lui, oppur confermato, allorchè lo avessero eletto i Valachi. Di più che, ogniqualvolta comandassegli l'andare in Costantinopoli, facesse ciò senza ritardo, come i governatori delle altre provincie. Dal che n'è succeduto che sono poi divenuti totalmente sudditi de' Turchi. In progresso poi di tempo, l'imperador de' Turchi trigliò Belgrado. (3) Bassarabba, principe de' Valachi (4), che io, sendo in Valachia, conobbi gentiluomo privato, muore lasciando un figliolo in età di sette anni. (5) A

(1) V. Bogdan, *Vlad Țepeș*, p. 31. Și Mihnea erà catolic, ca unul ce a fost îngropat la Dominicanĭ (v. maĭ sus, p. 16 și Gavriil Protul, p. 71).

(2) Mihnea-cel-Rĕŭ ? V. p. 206, nota 5.

(3) Castelul cade la 29 August 1521.

(4) Neagoe.

(5) Teodosie.

questo il Turco conferisce il principato, assegnandoli tutori turchi per l'amministrazion delle cose, finchè il fanciullo venisse in età, e ciò ad oggetto che i Valachi si assuefacessero pian piano a' principi turchi, sendosi proposto nell' anima, con tal opportuna occasione, di totalmente occupar la provincia, per cui poscia considerava facilissimo il transito contro degli Ungheri, co' quali avea cominciato a far la guerra, e stimava di dover ricavar più utile dalla Valachia ogniqualvolta, a guisa delle altre provincie, fosse governata da' Turchi. Ma i Valachi non accettarono nè il fanciullo, nè i Turchi, et, in luogo del morto, sostituiscono un altro principe (1), spediscono ambasciadori al Turco, pregano che confermi il principe da loro eletto, sforzansi di persuadere che il fanciullo era per la età inutile e incapace all' amministrazione di tanto governo; oltre di che asseriscono che ciò non era l'antico uso, che si dasse la provincia a' Turchi, nè i Valacchi avrebbon giammai ciò tollerato. Per lo che irritato il Turco, comandò, contra ragione e contra ogni legge, che gli ambasciadori fossero strangolati; a gli altri, ch'eran venuti con esso loro, fece tagliare le orecchie, e così rimandolli a casa. Comanda in oltre a i basciá di Nicopoli, di Vidino e di Silistria che raccolgano gente armata e che dieno il guasto alla Valachiá. Il che, risaputo da i Valachi, chiamano essi dalla Transilvania Giovanni, conte di Sepusio (2), danno se stessi e le cose loro nelle di lui mani, ribellandosi apertamente da' Turchi. Egli, assoldate genti, viene in Valachia, e tiene indietro i Turchi, che disponevansi per dar il guasto al paese. Il che, sendo riferito all' imperadore de' Turchi, temendo che gli Ungheri non occupassero la provincia, proponendo le antiche condizioni, cominciò a trattar la pace co' Valachi. Questi molto volentieri l'accettarono, esortati a ciò dal conte, il quale temeva l'umor volubile di quella nazione, inclinata sempre alle ribellioni. Si stabilirono gli accordi: che l'imperador de' Turchi dichiarasse principe qualcun di quei Valachi che aveva presso di se; che li Valachi pagassero il tributo come prima e che risarcissero tutto ciò che non avevano dato ne' tributi decorsi; che, del resto, non avessero per l'avvenire i Turchi altro potere nella provincia. Aggiustate in tal modo le cose, ricevono il voevoda mandato dal Turco. (3) Il conte di Sepusio ritornasene a casa sua. Ma i Valachi, sempre mal contenti dello stato presente, ne cercano uno diverso, imperocchè, scacciato il voevoda mandato dall' imperadore de' Turchi, ne sostituiscono un altro. (4) La qual cosa benchè dasse fastidio al Turco, nondimeno (richiedendo forse così il tempo) dissimulonne il dispiacere, e, immantinente destinato per la Valachia un ambasciadore

(1) Vlad.
(2) De Zips, Ioan Zápolya.
(3) Vladislav.
(4) Bădica. V. la adausuri, capitolul ce-l privesce.

con 300 uomini a cavallo, spedisce le insegne del principato al principe nuovamente eletto: cioè la mazza ferrata, lo stendardo (che sogliono adoperar in guerra tutti i governatori che i Turchi chiaman sangiacchi), il qual è fatto con una coda di cavallo; in oltre, un certo ornamento da testa, contornato di filo d'oro, a guisa di diadema. (1) Costui, gionto nella Valachia, viene onorevolmente accolto dal voevoda; ma, nel mentre che, alla presenza de' nobili del paese e della plebe, finge di accomodargli alla testa il berrettone, gli percuote il capo con la mazza ferrata e uccide il voevoda, come dall' imperador de' Turchi era stato comandato. Gli altri soldati, avventatisi contro a' nobili, ne strangolan molti, e, montati a cavallo, senza trovar resistenza, andarono al castello che è fabbricato sulle rive del Danubio (2), che i Valachi, fatti tributari de' Turchi, consegnaron loro dopo la morte di Dragolo. Ciò saputosi dal conte di Sepusio, andò celeramente in soccorso della provincia, per tener lontano il comune pericolo col cimento comune. (3) Imperocchè, se i Turchi occupassero la Valachia, saria perduta tutta la Transilvania, di cui egli è principe sovrano....

---

(1) Cuca.
(2) Del Chiaro explică acest castel prin Giurgiu.
(3) V. maĭ sus, p. 211, nota 2.

CUPRINSUL

1.

2.

3.

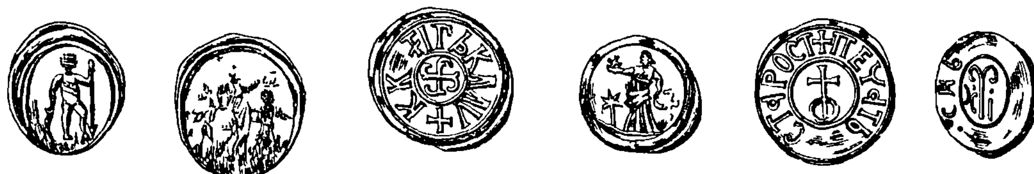
4.

Le 21 septembr 1599

5.

Amicus deditissimus
Jon. Bogdan

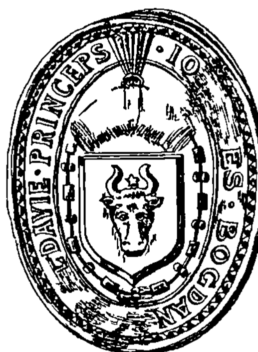
1. Iscălitura luĭ Aron-Vodă, după un doc. din Arch. din Innsbruck (v. Hurmuzaki, XI; sub presă).
2. Iscălitura luĭ Ştefan Surdul, după un doc. din aceleaşĭ Archive (*ibid.*).
3 şi 4. Iscălitura luĭ Ştefan Răzvan, după două doc. din Arch. Statuluĭ.
5. Iscălitura luĭ Ioan Bogdan (de mâna luĭ ?), după un doc. din Bibl. Acad. Rom. (v. *Apendice*, 1).

Pecețile partisanilor luĭ Ştefan Mâzgă, pe scrisórea lor din 24 Novembre 1565 (v. Hurmuzaki, II[1], p. 550).

Pecetea luĭ Ştefan Bogdan (Sasul) pe scrisorile-ĭ din 1607 (*ibid.*, IV[1], p. 415—416).

Pecetea luĭ Ión Bogdan pe scrisórea-ĭ din 21 Septembre 1599 (*Apendice*, I, p. 269).

Tóte în Biblioteca Academieĭ Române.

TABLOU GENEALOGIC

pentru a servi la identificarea pretendenților domnescĭ din secolul al XVI-lea.

